
Analiza pristupačnosti

Izdavač:

Caritas Bosne i Hercegovine

Za izdavača:

Mons. Tomo Knežević

Pripremio:

Zlatko Malić

Suradnici:

Milan Jović, Danijela Đurić, Almir Merdžanić, Miroslav Pavlović, Jelena Mišić, Jadranka Desnica, Ivica Pavlović, Šemsija Džeraldini, Nataša Šubara, Jasminko Bijelić, Anela Mehinagić, Milica Ijačić, Nataša Damjanović, Amar Pašić i Nejra Halilović

1. UVOD.....	3
1.1. Projekt Access	3
1.2. Analiza pristupačnosti	3
1.3. Uvod u pristupačnost.....	4
1.4. Kratki pregled zakonskog okvira u BiH.....	6
2. PREPORUKE ZA UNAPRJEĐENJE PRISTUPAČNOSTI U BIH	8
2.1. Opće preporuke.....	8
2.2. Preporuke za lokalne zajednice.....	9
2.1. Banja Luka	11
2.2. Bihać.....	26
2.3. Bijeljina	41
2.4. Brčko distrikt BiH.....	53
2.5. Doboj.....	70
2.6. Foča	87
2.7. Goražde.....	100
2.8. Istočno Sarajevo.....	112
2.9. Livno.....	133
2.10. Mostar.....	147
2.11. Prijedor.....	164
2.12. Travnik	181
2.13. Trebinje	196
2.14. Tuzla	208
2.15. Vogošća	233
3. Dodatak - Obrazac za analizu pristupačnosti	245

“Objavljivanje ovog dokumenta financirano je grantom Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država (Department of State). Mišljenja, nalazi i zaključci koji su ovdje navedeni pripadaju autorima i ne odražavaju nužno mišljenja, nalaze i zaključke Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država.“

1. UVOD

1.1. Projekt Access

Caritas Bosne i Hercegovine zahvaljujući potpori Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država u Bosni i Hercegovini realizira projekt *Access – pristupačnost za osobe s invaliditetom*. Radi se o još jednom značajnom projektu koji *Caritas* Bosne i Hercegovine provodi s ciljem unaprjeđenja životnih uvjeta za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Projekt *Access* stavlja naglasak na pristupačnost, osobito na arhitektonsku pristupačnost, sukladno članku 9. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Projekt je povezan s nizom strategija i akcijskih planova na domaćoj razini, te s 13. prioritetom Europske komisije u procesu integracije Bosne i Hercegovine u Europsku uniju.

1.2. Analiza pristupačnosti

Analiza pristupačnosti provodit će se u 15 lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini, i to: Vogošća, Tuzla, Mostar, Goražde, Travnik, Bihać i Livno (Federacija Bosne i Hercegovine), Bijeljina, Prijedor, Doboј, Trebinje, Foča, Banja Luka i Istočno Sarajevo (Republika Srpska), te Brčko distrikt BiH. Analizom će se obuhvati 10 – 15 javnih objekata i javnih površina na području svake od navedenih zajednica. Planirano je analizirati pristupačnosti u objektima poput: javne uprave (općinske, gradske, kantonalne), objekata ustanova i javnih službi (služba za zapošljavanje, dom zdravlja, centar za socijalni rad, škole i sl.), kulturnih i/ili sportskih objekata (kazalište, knjižnica, kino, dom kulture, sportska dvorana itd.), ugostiteljskih objekata (hotel, motel, restoran i sl.), javnih površina poput šetnice, parka i prometnice i raskrižja.

Iako broj lokalnih zajednica nije dovoljan za općenitu analizu pristupačnosti u cijeloj Bosni i Hercegovini, a također ni broj planiranih objekata u pojedinim lokalnim zajednicama, vjerujemo da će ova analiza pomoći kako bi se javnost bolje upoznala s problemom pristupačnosti. Analiza i cijeli projekt će dati svoj doprinos u izgradnji inkluzivnog i pristupačnog okruženja za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Nadamo se da će rezultati analize pomoći da se još jednom, na argumentirani način, ukaže na problem nepristupačnog okruženja, te da će donositelji odluka, kao i nadležne službe, reagirati sukladno svojim mogućnostima.

1.3. Uvod u pristupačnost

Pristupačnost je jedan od ključnih preduvjeta za uživanje prava i dostojanstva osoba s invaliditetom. Pitanjima otklanjanja prepreka, nesmetanom kretanju i korištenju otvorenih prostora, te prostora javnih i privatnih zgrada namijenjenih javnosti, počela se posvećivati značajnija pažnja još sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, a naročito nakon povećanja broja osoba s invaliditetom čiji je invaliditet bio uzrokovan različitim nezgodama, ratovima i drugim uzrocima.

Zbog isključenosti osoba s invaliditetom koja je uzrokovana arhitektonskim preprekama, osobe s invaliditetom prepoznate su i postale vodeća skupina za zagovaranje kreiranja standarda, čijom bi se primjenom osiguralo da javni prostori različitih namjena postanu dostupni i osobama s invaliditetom. Društvo je brzo prepoznalo prednosti primjene univerzalno dizajniranih i izgrađenih javnih prostora za puno veći broj korisnika nego što su to samo osobe s invaliditetom.

Već početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća razvijeni su prvi ISSO međunarodni standardi pristupačnosti koji su nakon toga preuzeti i ugrađeni u zakonsku regulativu velikog broja država svijeta. Zbog brzog napretka tehnologije i ukupnog razvoja društva, standardi pristupačnosti nužno su trebali reviziju i uključivanje napretka u propisivanje normi koje se prilikom projektiranja i građenja moraju poštivati, a kako bi se osigurao nesmetan pristup i korištenje različitih prostora namijenjenih javnosti bez prepreka. Dva su ključna koncepta na kojima počivaju međunarodni standardi pristupačnosti:

- ✓ Koncept zasnovan na „načelima univerzalnog dizajna“, što podrazumijeva takva tehničko-tehnološka i građevinska rješenja koja osiguravaju korištenje bez potrebe za dodatnom prilagodbom ili nekim vidom potpore za najveći mogući broj građana.
- ✓ Koncept zasnovan na dizajnu koji uzima u obzir potrebe pojedinih skupina korisnika i sukladno njima se dizajniraju određena arhitektonska i tehničko-tehnološka rješenja u prostorima javne namjene.

Značaj pristupačnosti prostora, transporta, tehnologija i informacija, te usluga i odgovarajućih pomagala vidljiv je iz same definicije fenomena invaliditeta u preambuli u točki E. i u članku 1., st. 2. u definiciji osoba s invaliditetom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Obje definicije prepoznaju „prepreke“ koje kreira društvo kao ključni razlog za

onemogućavanje punog sudjelovanja i uživanja prava i dostojanstva koja su osobama s invaliditetom kao ljudskim bićima zagwarantirana svim međunarodnim pravnim dokumentima kojima se regulira područje ljudskih prava.

Dodatno, članak 9. Konvencije propisuje obveze državama članicama koje trebaju ispuniti kako bi osigurale puno i nesmetano sudjelovanje osoba s invaliditetom u korištenju dobara, informacija i tehnologija, te usluga namijenjenih svim građanima. Pristupačnost je jedno od pitanja koje prožima cijeli sadržaj Konvencije i prepoznata je kao preduvjet za ostvarivanje svih prava osoba s invaliditetom i osiguravanje preduvjeta za jednake mogućnosti i puno sudjelovanje u zajednici.

Nakon pregleda Inicijalnog izvješća o primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom pred Odborom za prava osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda koji je Bosna i Hercegovina prezentirala u travnju 2017. godine, Odbor je državi Bosni i Hercegovini preporučio da osigura primjenu Konvencije u području pristupačnosti na način da:

- ✓ (18.) je Odbor zabrinut što ne postoji sveobuhvatna strategija pristupačnosti niti zakoni s efektivnim sankcijama koji bi bili usklađeni na svim razinama, te što je navedeno da većina javnih zgrada i ustanova, s posebnim osvrtom na one koji pružaju besplatnu pravnu pomoć i/ili, naročito usluge za osobe s invaliditetom, kao i javni prijevoz, nisu pristupačni. Također je zabrinut što se usluge masovnih elektroničkih medija ne pružaju u formatu koji je dostupan osobama s invaliditetom;
- ✓ (19.) Odbor preporuča da Država potpisnica:
  - usvoji sveobuhvatnu strategiju pristupačnosti i akcijski plan s dovoljnim proračunom, učinkovitim mehanizmom za praćenje i mjerilima za uklanjanje prepreka s izvršnim i učinkovitim sankcijama za nepoštivanje.
  - promovira univerzalni dizajn za sve zgrade, javne službe i javni prijevoz,
  - osigura pristupačno informiranje i pristupačne medije, s posebnim osvrtom na elektroničke medije, u skladu s općim komentarom br. 2 (2014) o pristupačnosti (čl. 9.),
  - obrati pažnju na vezu između članka 9. Konvencije i ciljeva 9, 11.2 i 11.7 iz dokumenta *Ciljevi održivog razvoja*.

U dokumentu *Ciljevi održivog razvoja* (SDG) koji je Generalna skupština Ujedinjenih naroda usvojila 2015. godine, u ciljevima koji se odnose na

prepoznavanje potrebe osiguravanja pune uključenosti i sudjelovanja osoba s invaliditetom, naročita se pažnja posvećuje pitanjima pristupačnosti. Ovo je posebno naznačeno u cilju 11 o razvoju dostupnih i održivih zajednica koje uključuju sve i osiguravaju jednake prilike za sve, te u ciljevima 4 o obrazovanju, 6 o pravu na rad i 9 o pravu na dostupnost informacija i novih tehnologija za sve.

Još i prije stupanja na snagu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, neke od vodećih država svijeta, poput Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije i drugih, usvojile su zakone kojima se zabranjuju svi vidovi diskriminacije osoba s invaliditetom, što je prvenstveno osiguralo brzi proces uklanjanja arhitektonskih prepreka za pristup osobama s invaliditetom najvećem broju javnih prostora i zgrada.

Na razini Europske unije, početkom dvadeset i prvog stoljeća usvojene su direktive o pravima putnika s različitim vrstama invaliditeta u željezničkom, pomorskom i zračnom prometu, a zahvaljujući snažnom zagovaranju organizacija osoba s invaliditetom su u Europskom parlamentu usvojene i direktive o pristupačnosti *web*-stranica javnih tijela osobama s različitim vrstama invaliditeta, kao i Direktiva o pristupačnosti roba i usluga, čime je stvoren pravni okvir za propisivanje obveze državama članicama Unije da prilagode ili usvoje zakonodavstvo koje će u ključnim područjima života primjenjivati standarde arhitektonske, pristupačnosti informacija i tehnologija, te pristupačnosti usluga.

Trenutačno je za područje arhitektonske pristupačnosti na snazi ISSO standard: ISO/TR 22411. Zbog tehnološkog napretka ovi se standardi revidiraju svake četiri godine, a kreirao ih je tim međunarodnih stručnjaka priznatih za područje dizajna u različitim područjima.

1.4. Kratki pregled zakonskog okvira u BiH

Nadležnosti iz područja pristupačnosti u Bosni i Hercegovini podijeljene su između više razina vlasti. Dijelom se pitanja za pristupačnost prometa, te elektroničkih medija i javnih operatora reguliraju na razini Bosne i Hercegovine. Arhitektonska pristupačnost zakonski je regulirana u Federaciji Bosne i Hercegovine na razinama entiteta i kantona, a u Republici Srpskoj na razini entiteta.

Također, u dijelu primjene i nadzora, općine i gradovi imaju djelomičnu nadležnost za pitanja pristupačnosti. Na temelju entitetskih zakona o prostornom uređenju i građenju Federacije Bosne i Hercegovine i Republike

---

Srpske, te Brčko distrikta BiH, usvojeni su podzakonski akti kojima se izravno propisuju obvezni standardi pristupačnosti za projektiranje i građenje bez arhitektonskih barijera.

U Federaciji Bosne i Hercegovine je 2009. godine usvojena *Uredba o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za osobe s umanjenim tjelesnim mogućnostima*. U Republici Srpskoj je 2014. godine usvojen *Pravilnik o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata*, kojima se osigurava nesmetano kretanje i pristup osobama s invaliditetom.

Za potrebe ovog priručnika i buduće analize pristupačnosti preuzeli smo ključne standarde pojedinih elemenata pristupačnosti iz Uredbe Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, kako bi poslužili kao osnova za procjenu poštivanja standarda pristupačnosti prostora koji će se analizirati.

2. PREPORUKE ZA UNAPRJEĐENJE PRISTUPAČNOSTI U BIH

2.1. Opće preporuke

- ✓ U javnim budžetima na svim razinama vlasti (općine/gradovi, županije, entiteti, država) potrebno je **predvidjeti sredstva** za rješavanje problema pristupačnosti postojećih javnih objekata i površina. Svjesni smo da se problem pristupačnosti ne može riješiti preko noći i da su potrebna ozbiljna financijska sredstva, stoga je potrebno već sada planirati, makar i male iznose, kako bi se barem neki objekti i površine prilagodile osobama s invaliditetom. Ovo nije zadaća samo lokalnih zajednica nego svih razina vlasti, s obzirom na to da postoje objekti u vlasništvu države, entiteta ili županija koji nisu pristupačni.
- ✓ Kod izgradnje novih javnih objekata i javnih površina potrebno je u cijelosti poštivati zakonski okvir u BiH (*Uredba o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za osobe s umanjenim tjelesnim mogućnostima* – Federacija BiH; *Pravilnik o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata* – Republika Srpska; *Pravilnik o prostornim, urbanističko-tehničkim uslovima i normativima za sprečavanje stvaranja svih barijera za lica sa smanjenim fizičkim sposobnostima* – Brčko Distrikt BiH). U skladu s ovim dokumentima ne smiju se izdavati upotrebne dozvole za nove objekte koji ne zadovoljavaju osnove pristupačnosti. Nadležni organi i inspekcije trebaju provjeriti sve elemente pristupačnosti prije izdavanja dozvola.
- ✓ Postojeći zakonski okvir (vidi gore dokumente) je potrebno uskladiti s međunarodnim standardima. Određeni elementi pristupačnosti nisu obuhvaćeni pomenutim dokumentima, imajući u vidu kada su pisani. Kako bi se BiH približila europskim i međunarodnim standardima potrebno je, u suradnji s organizacijama osoba s invaliditetom, revidirati postojeću zakonsku regulativu.
- ✓ U cijelom društvu potrebno je podići svijest u javnosti o poštivanju standarda pristupačnosti. Postoje neki elementi pristupačnosti (poput parkiranja vozila, odgovornog upravljanja električnim romobilima i slično) za koje nisu potrebna dodatna sredstva niti dodatna zakonska rješenja.

Ovi elementi se prvenstveno odnose na odgovorno ponašanje svakog pojedinca.

- ✓ Nadležni organi u BiH kao i nevladin sektor, posebno organizacije osoba s invaliditetom, trebaju lobirati kod međunarodnih donatora kako bi se otvorili zasebni fondovi / lotovi u javnim pozivima za projekte, koji bi osigurali sredstva za unaprjeđenje pristupačnosti.

2.2. Preporuke za lokalne zajednice

Ove preporuke se odnose na gradove/općine u kojima je rađena analiza. Svaka lokalna zajednica treba napraviti prioritete u skladu s potrebama na terenu, aktualnom situacijom i ciljnom skupinom. Opće preporuke su:

- ✓ Povećati broj parking mjesta za osobe s invaliditetom i obilježavanje svih parking mjesta sukladno propisima (širina, vertikalna i horizontalna obilježja).
- ✓ Omogućiti pristupačan javni prijevoz (autobusi, trolejbusi, tramvaji) što uključuje i pristupačna stajališta. Pristupačan javni prijevoz podrazumijeva neometan ulazak/izlazak iz vozila kao i zvučnu te vizualnu signalizaciju.
- ✓ Ugraditi taktilne trake koje će olakšati samostalno kretanje osobama s oštećenjem vida, barem na ključnim prometnicama i do ključnih objekata.
- ✓ Ugraditi svjetlosnu i zvučnu signalizaciju na najprometnijim raskrižjima.
- ✓ Rekonstruirati pločnike i raskrižja kako bi se omogućilo nesmetano kretanje za korisnike kolica, teže pokretnih osoba, ali i svih drugih građana kojima je ovo potrebno (majke s dječjim kolicima, vozači bicikla i romobila, starije osobe i sl.).
- ✓ Planirati izgradnju pristupačnih javnih toaleta u ustanovama, osobito ako imamo na umu obvezu zapošljavanja osoba s invaliditetom.
- ✓ Omogućiti nesmetan ulazak korisnicima kolica, teže pokretnim osobama i drugim građanima u sve objekte od javnog značaja (općinske, gradske, županijske uprave, javne ustanove, centre za kulturu i druge objekte).
- ✓ Napraviti obuku za osoblje (barem osnovno osoblje) u gradskim upravama i javnim ustanovama o metodama rada s osobama s invaliditetom, naglasak staviti na komunikaciju i pristup. Obuka se može

---

raditi povremeno, zajedno za sve ustanove i može obuhvatiti po nekoliko uposlenika navedenih institucija/ustanova.

- ✓ Angažirati tumača znakovnog jezika. Tumač se može angažirati na razini grada/općine i biti na raspolaganju za više ustanova.
- ✓ Važne informacije pisati jednostavnim jezikom (easy to read standardi) i dijeliti ih u pristupačnim formatima.

Sve ove preporuke i prioritete prije realizacije je potrebno usuglasiti s lokalnim organizacijama / koalicijama organizacija osoba s invaliditetom.

3. REZULTATI ANALIZE PRISTUPAČNOSTI

3.1. Banja Luka

Na području grada Banja Luka rađena je analiza pristupačnosti javnih objekata i javnih površina za osobe s invaliditetom. Analiza je rađena od prosinca 2022. godine do veljače 2023. godine. Ukupno se analiziralo 14 objekata i to: Gradska uprava, Centar za socijalni rad, Banjski dvor, Poliklinika, Sportska dvorana Obilićevo, Centralna pošta srpske, Caffe i restoran Citadela, Hotel Vidović, Crvena apoteka, Tržni centar Delta planet, Frizerski salon KS, Nova banka, Park Mladen Stojanović i raskrsnica u centru grada. Analiza je podrazumijevala posjetu svakom objektu ili javnoj površini, posmatranje situacije, popunjavanje univerzalnog obrasca za analizu pristupačnosti, fotografiranje objekta i izradu završnog izvješća. Na području grada Banja Luka rađena je analiza koja je sukladna svim elementima iz priručnika.

Analizirani objekti na području grada Banja Luka ukazuju na potrebu dodatnog ulaganja u izgradnju pristupačnog okruženja sukladno članku 9. Konvencije, preporukama i komentarima Odbora za osobe s invaliditetom, te odredbama lokalnog zakonodavstva. Na području grada nismo našli niti jedan objekt koje je u cijelosti ili barem razumno pristupačan za osobe s invaliditetom. Postoje neki pozitivni primjeri u kojima je vidljivo da se u posljednje vrijeme ulagalo u pristupačnost, međutim radi se samo o dijelovima pojedinih objekata. Najviše se ulagalo u pristupačan ulazak u objekt, ali unutrašnjosti objekta, pristupi službama, uslugama, toaletima i slično nisu pristupačni. Najveći problem predstavlja nedostatak taktilnih traka za slijepi i slabovidne osobe, ne postoje zvučne signalizacije na semaforima, a prilično je problematično i parkiranje osoba s invaliditetom. Javne površine (šetnice, parkovi, trgovi i sl.) zadovoljavaju u dobrom dijelu standarde pristupačnosti korisnicima kolica i olakšavaju kretanje, ali slijepim osobama samostalno kretanje nije moguće.

Grad Banja Luka te pojedine ustanove trebaju u narednom razdoblju kroz javni budžet ili projektne donacije planirati sredstva kako bi se navedeni objekti izgradili pristupačnim za osobe s invaliditetom. Također, podizanje svijesti u javnosti o značaju pristupačnosti za osobe s invaliditetom je ključno, posebice ako govorimo o nesavjesnim vozačima i parkiranju automobila na mjesta koja su označena za osobe s invaliditetom ili na mjestima na kojima se kreću osobe s invaliditetom.

Analizu i izvješće uradio: Milan Jović

ZGRADA GRADSKJE UPRAVE

Objekt se nalazi u centru grada na adresi Trg srpskih vladara broj 1. Zgrada je napravljena u prošlom stoljeću i od izgradnje do danas imala je istu funkciju. U zgradu su smještene sve najvažnije gradske službe. Zgrada se sastoji od tri kata, parkinga i pomoćnih prostorija.

Možemo reći da je zgrada gradske uprave djelomično pristupačna za osobe s invaliditetom. Postoje određeni elementi koji su prilagođeni osobama s invaliditetom, na prvom mjestu teško pokretnim osobama i korisnicima invalidskih kolica, ali postoji i dijelovi koji su u potpunosti nepristupačni. Osoba oštećenog vida ili sluha će imati ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u objektu.

Ispred zgrade postoji javno dostupan parking na kojem ima jedno mjesto za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo i slabovidne osobe. Ulaz u objekt je pristupačan, postoje stepenice i pored njih platforma koja omogućava ulaz u objekt na jednom od tri postojeća ulaza. Ključevi od platforme se nalaze kod portira i oni su zaduženi da pomognu prilikom ulaza. Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom. Pult nije pristupačan za osobe s invaliditetom. U zgradi ne postoji toalet za osobe s invaliditetom.

Gornje etaže su dostupne korisnicima kolica jer unutar zgrade postoji lift. Na trećem katu postoje dvije stepenice tako da službe koje su tu smještene nisu dostupne za OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog.
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Prilagoditi stepenice na trećem katu.
- ✓ Napraviti obuku za dio osoblja o radu s osobama s invaliditetom.

CRVENA APOTEKA

Zgrada Crvene apoteke nalazi se u centru grada na adresi Gajeva bb. Apoteka se prostire na oko 80 m² i nalazi se u prizemlju zgrade. Analizom je utvrđeno da je prostor djelomično prilagođen osobama s invaliditetom. Postoje neki elementi koji su prilagođeni korisnicima kolica, ali osobe s oštećenim sluhom i vidom bi zasigurno imale poteškoće u snalaženju. Ispred zgrade u kojoj se nalazi apoteka postoji javni parking na kojem ima jedno obilježeno mjesto za vozila osoba s invaliditetom. Nažalost, ta se obilježena mjesta uglavnom ne poštuju pa se na njih parkiraju i druga vozila. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost neometanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo i slabovidne osobe. Ulaz u objekt je pristupačan, iako ispred vrata postoji mali nagib koji zadovoljava uvjete. Osoblje koje radi u apoteci je vrlo susretljivo i rado će pomoći osobama s invaliditetom, ali nisu obučeni za rad s njima. Na primjer, osobama s oštećenim sluhom daju papir da napišu što im je potrebno. U objektu postoji toalet, ali je on namijenjen samo za osoblje apoteke.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog.
- ✓ Napraviti pult za osobe s invaliditetom.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s osobama s invaliditetom.

NOVA BANKA, FILIJALA

Banka se nalazi u centru grada na adresi Kralja Petra I Karađorđevića bb. Prostor je prizemnog tipa i posjeduje parking. Ovaj je objekt najvećim dijelom prilagođen osobama s invaliditetom. Osobe oštećenog sluha i korisnici kolica neće imati problema pri snalaženju i kretanju unutar objekta. Ispred zgrade postoji javni parking, ali nema obilježenih mjesta za osobe s invaliditetom. Do objekta se može doći pješice. Ravno je, tako da korisnici kolica mogu neometano doći do objekta, dok će slijepi i slabovidne osobe imati problem jer ne postoje taktilne trake. Ulaz u objekt je pristupačan, sve je ravno i u istom nivou kao i trotoar ispred, vrata su elektronska, klizna i zadovoljavajuće su širine. Unutar objekta ne postoji toalet za klijente. Ljubazno i susretljivo osoblje trudi se da ispuni potrebe osoba s invaliditetom i da im u svakom trenutku pomognu, iako nisu prošli obuku rada s takvim osobama. Na pultovima su istaknute naljepnice na kojima piše da „trudnice i invalidi imaju prednost“ što je svakako primjer dobre prakse koji treba slijediti. Osoblju uposlenom u banci je jako bitno da svaki klijent bude zadovoljan i voljni su da prostor prilagode osobama s invaliditetom, iako su dobar dio prostora već prilagodili.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s osobama s invaliditetom.
- ✓ Napraviti pult za osobe s invaliditetom.

CENTAR ZA SOCIJALNI RAD

Zgrada Centra za socijalni rad Banja Luka nalazi se u centru grada na adresi Gundulićeva 31. U zgradi su smještene sva odjeljenja za socijalna pitanja građana. Zgrada se prostire na oko 700 m² i sastoji se od četiri kata. Analizom je ustvrđeno da zgrada nije u potpunosti pristupačna za osobe s invaliditetom. Postoje određeni elementi koji su prilagođeni osobama s invaliditetom, na prvom mjestu teško pokretnim osobama i korisnicima kolica, dok će osoba oštećenog vida ili sluha imati problem za samostalno snalaženje. Iza zgrade postoji javno dostupan parking na kojem ima više mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost neometanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepu osobu. Stepenice i kosa ravan omogućuju ulaz u objekt. Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom. Pult nije pristupačan. U zgradi postoji jedan toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom, ali je u jako lošem stanju i potrebno mu je renoviranje. Pristup gornjim etažama objekta je riješen dizalom, ali je ono u kvaru već duže vrijeme.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog
- ✓ Renovirati toalet za osobe s invaliditetom
- ✓ Popraviti dizalo
- ✓ Educirati dio osoblja o radu s osobama s invaliditetom

NARODNO POZORIŠTE REPUBLIKE SRPSKE

Zgrada Narodnog pozorišta Republike Srpske nalazi se na adresi Kralja I Karađorđevića 78 u Banja Luci. Objekt je izgrađen 1934. godine i od tad ima istu namjenu. Zgrada se sastoji od prizemlja i prvog kata. U prizemlju se nalazi velika scena, a na katu mala scena. Analizama je zaključeno da je zgrada djelomično prilagođena potrebama osoba s invaliditetom. Objekt ne posjeduje svoj parking. Zgradi se može pristupiti pješice i omogućeno je neometano kretanje osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo i slabovidne osobe. Ulaz u objekt je djelomično pristupačan, postoji kosa ravan koja je previše strma. Prizemlje je prilagođeno korisnicima kolica, ali ne i slijepim i slabovidnim osobama. U prizemlju objekta postoji toalet koji nije prilagođen za OSI. Najveći problem predstavlja prvi kat objekta koji je u potpunosti nepristupačan za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer se njemu pristupa samo stepenicama. Ne postoji dizalo, podizna platforma ni bilo koji drugi način pristupa. Osoblje je susretljivo, voljno pomoći, ali nisu prošli obuku rada s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom
- ✓ Napraviti dizalo za pristup prvom katu
- ✓ Postojeću kosu ravan prepraviti jer je previše strma
- ✓ Napraviti obuku za dio osoblja o radu s osobama s invaliditetom.

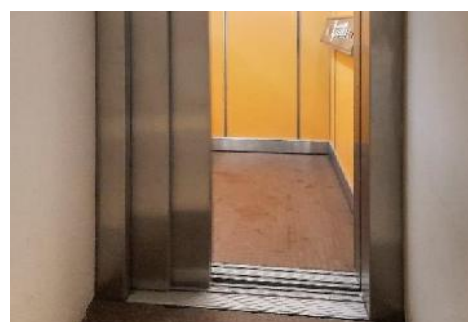

POLIKLINIKA

Prostorije Poliklinike nalaze se na adresi Jug Bogdana 66 u užem centru grada. Zgrada se sastoji od četiri etaže gdje su smještene sve službe poliklinike. Provedenom analizom utvrđeno je da je zgrada djelomično prilagođena OSI. Za osobe oštećenog sluha ima vizualna signalizacija, ali ne u cijelom objektu. Za slijepce i slabovidne osobe nema prilagođenih dijelova. Ispred zgrade postoji javno dostupan parking na kojem nema označenih mjesta za osobe s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost neometanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe. Glavni ulaz u objekt je nepristupačan. Do glavnog ulaza vode stepenice, uz njih su postavljene strme metalne ploče namijenjene za ležeća kolica u sanitetskim vozilima. Postoji sporedni ulaz s kosom ravni koja je oštećena, tako da se u zgradu ulazi iz podruma (-1), a dalje je sve dostupno korisnicima kolica dok drugim korisnicima nije prilagođeno. Pult nije pristupačan. U podrumu zgrade postoji jedan toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom. S obzirom na to da poliklinika ima dizalo koji je u uporabi, svi katovi su dostupni korisnicima kolica. Osoblje je vrlo susretljivo, imaju znanje i iskustvo u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog.
- ✓ Napraviti kosu ravan ispred objekta.
- ✓ Označiti parking mjesta za OSI.

FRIZERSKI SALON KS

Frizerski salon KS nalazi se u centru Banja Luke, na adresi Bana Milosavljevića 36, u prizemlju zgrade.

Nakon izvršene analize, zaključak je da je objekt djelomično prilagođen osobama s invaliditetom. Prilaz zgradi je pristupačan, trotoari u okolini su prilagođeni osobama s invaliditetom i nema većih barijera.

Prostor nije prilagođen slijepim i slabovidnim osoba. Jedan od problema je nedostatak parking prostora ispred i u blizini zgrade gdje se salon nalazi. Vozilima se često blokira prilaz salonu.

Ulazak u objekt je pristupačan, nema barijera i vrata su dovoljne širine. Kretanje u objektu je moguće iako se radi u relativno malom prostoru. U sklopu salona postoji toalet za radnike, ali ne i za korisnike njihovih usluga. Osoblje salona je vrlo susretljivo i ima iskustva s osobama s invaliditetom, ali nije prošlo nikakvu obuku.

Preporuke:

- ✓ ugraditi taktilne trake do objekta
- ✓ pronaći adekvatno rješenje za problem parkiranja

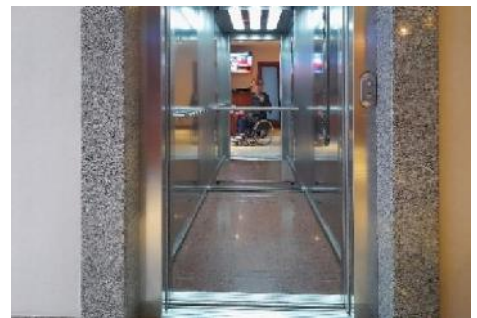

HOTEL VIDOVIĆ

Zgrada hotela „Vidović“ nalazi se u centru grada na adresi Ivana Franjića Jukića 11. Zgrada od svoje izgradnje do danas ima istu ulogu. Hotel posjeduje četiri zvjezdice, nalazi se na četiri etaže i luksuzno je opremljen. Zgrada hotela je djelomično pristupačna za osobe s invaliditetom. Postoje određeni elementi koji su prilagođeni tj. pristupačni teško pokretnim osobama i korisnicima invalidskih kolica. Osobe oštećenog vida ili sluha će imati poteškoće za samostalno snalaženje u objektu. Unutar objekta postoji garaža koja nema označena parking mjesta. Zgradi se može pristupiti pješice i postoji mogućnost neometanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe. Ulaz u objekt je ravan i pristupačan, međutim pult nije. Pored recepcije postoji toalet, ali nije prilagođen osobama s invaliditetom. Gornje etaže objekta su prilagođene korisnicima kolica. Prema riječima osoblja, imaju prilagođene sobe za osobe s invaliditetom, ali nisu bile spremne za pokaz. Osoblje je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Olakšati kretanje slijepim osobama ugrađivanjem taktilne trake.
- ✓ U blizini recepcije i restorana napraviti toalet za osobe s invaliditetom
- ✓ Educirati dio osoblja za rad s osobama s invaliditetom.
- ✓ Urediti info pult za OSI.
- ✓ Obilježiti parking mjesta za OSI.

PARK MLADEN STOJANOVIĆ

Park Mladen Stojanović se nalazi na nekih 500m od centra grada Banja Luke na adresi Mladena Stojanovića bb. Park Mladen Stojanović je najveći park u Banja Luci, u čijem sklopu se nalazi raznovrstan sadržaj. Analizom je ustvrđeno da sadržaji, kao i sportski tereni nisu prilagođeni osobama s invaliditetom. U cijelom parku može se izdvojiti jedino dječje igralište na kojem postoji ljuljačka za djecu korisnike kolica i to je sve što se tiče prilagodbe osobama s invaliditetom. Taktilne trake ne postoje, što predstavlja veliki problem slijepim i slabovidnim licima. Staze su u prilično lošem stanju, tako da i korisnici kolica imaju problem s kretanjem. Toaleti unutar parka postoje i mobilnog su tipa, međutim nisu prilagođeni osobama s invaliditetom, kao ni mobilijar. Park ima svoj parking s jednim propisno obilježenim mjestom za OSi koje se nažalost ne poštuje i na kojem se parkiraju i osobe bez invaliditeta.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do parka i unutar parka.
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Rekonstruirati staze za šetnju kako bi se svim posjetiteljima olakšalo kretanje, a posebno osobama s invaliditetom.
- ✓ Ugraditi pristupačni mobilijar.
- ✓ Napraviti dodatna parking mjesta za OSi.

Napomena: park je nakon analize rekonstruiran i sada je situacija puno bolja.

POŠTE SRPSKE

Zgrada Pošte Srpske nalazi se u centru grada na adresi Petra I Karađorđevića br. 93. U zgradi je smještena Centralna pošta. Zgrada se prostire na oko 1000 m², sastoji se od tri kata i pomoćnih objekata. Provedenom analizom ustvrđeno je da zgrada nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Samo neki dijelovi objekta zadovoljavaju standarde pristupačnosti, ali postoje i dijelovi koji su u potpunosti nepristupačni. Objekt nije prilagođen osobama oštećenog sluha i vida. Zgradi se može pristupiti pješice. Postoji mogućnost neometanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake. Ulaz u objekt je pristupačan, postoje stepenice i pored njih kosa ravan koja osobama s invaliditetom omogućava ulaz u objekt. Šalteri nisu pristupačni za osobe s invaliditetom. U zgradi se nalazi toalet koji je namijenjen isključivo za uposlenike pošte, taj toalet nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Gornje etaže objekta su u potpunosti nepristupačne za teško pokretne osobe i korisnike kolica, jer im se pristupa isključivo pomoću stepenica. Ne postoji dizalo, kosa ravan, podizna platforma ili drugi način pristupa katovima. Osoblje na šalterima je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti dizalo za pristup katovima.
- ✓ Prilagoditi šaltere za OSI.
- ✓ Prilagoditi toalete za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

RASKRIŽJE U ULICI KRALJA PETRA I

Za potrebe ove analize izabrali smo jedno od najprometnijih raskrižja u Banja Luci. Raskrižje se nalazi u centru grada, ulica Kralja Petra I Karadževića. U blizini raskrižja nalazi se mnogo javnih objekata poput banke, knjižare, trgovačkog centra, šetnice i brojnih drugih različitih namjena. Raskrižje nije baš najbolje riješeno ni za osobe bez poteškoća jer naizmjenično propušta automobile tako da je sasvim moguće, čekajući zeleno svjetlo, da pješaci ostanu na ostrvu koje je prilično malih dimenzija. Ovo može biti posebno veliki problem za osobe s invaliditetom. Raskrižje je arhitektonski prilagođeno za korisnike kolica, ali ne u potpunosti i za slijepo i slabovidne osobe, što je vidljivo na fotografijama. Nakon detaljne analize, utvrđeno je da je raskrižje samo djelomično prilagođeno osobama s invaliditetom i to prvenstveno korisnicima kolica, dok bi slijepo i slabovidne osobe imale poteškoće prilikom prelaska ulice i snalaženja općenito. Posebno veliki problem je nedostatak zvučnog semafora bez kojeg slijepo osobe teško mogu samostalno preći ovo raskrižje.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake radi lakšeg i sigurnijeg kretanja slijepih i slabovidnih osoba.
- ✓ Proširiti ostrva, ne samo zbog osoba s invaliditetom nego i zbog ostalih učesnika u prometu.
- ✓ Napraviti zvučnu signalizaciju na semaforima radi sigurnijeg prelaska ulica svih pješaka.

RESTORAN CITADELA

Restoran „Citadela“ nalazi se na adresi Kralja Alfonsa XIII 2, u centru Banja Luke. Objekt se sastoji od prizemlja i prvog kata. U prizemlju se nalaze kafić i slastičarna, a na katu restoran. Nakon provedene analize, zaključeno je da objekt nije prilagođen osobama s invaliditetom. Samo manji dijelovi objekta jesu prilagođeni, npr. kosa ravan za korisnike kolica. Restoran ne posjeduje svoj parking. Restoranu se može pristupiti pješice, postoji mogućnost neometanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo i slabovidno osobe. Sporedni ulaz u restoran je pristupačan, stepenice i kosa ravan omogućuju ulaz u objekt, dok se na glavnom ulazu nalaze samo stepenice. Objekt ima i baštu koja nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Gornja etaža je pristupačna i do nje vodi dizalo. Osoblje je susretljivo i dozvoljavaju uporabu dizala korisnicima kolica. Toalet se nalazi u prizemlju objekta i nije prilagođen osobama s invaliditetom. Osoblje je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Olakšati kretanje slijepim i slabovidnim osobama ugrađivanjem taktilne trake do objekta i unutar istog.
- ✓ Prilagoditi postojeći toalet osobama s invaliditetom ili napraviti novi.
- ✓ Korisnicima kolica napraviti neometan pristup bašti restorana.
- ✓ Educirati dio osoblja za rad s osobama s invaliditetom.

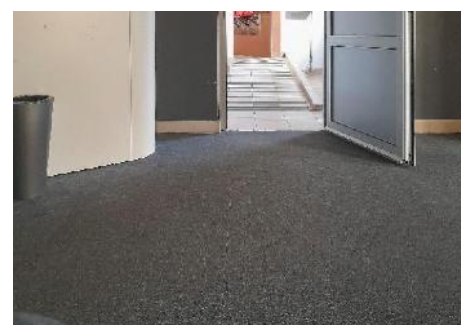
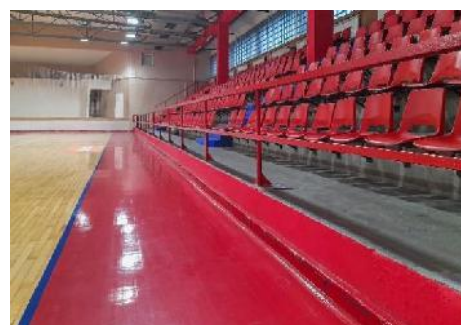

SPORTSKA DVORANA OBILIČEVO

Sportska dvorana Obilićevo nalazi se u centru grada Banja Luke, na adresi Carice Milice bb. U dvorani su smješteni sportska dvorana i kazalište. U dvorani se održavaju razna sportska takmičenja kao treninzi i takmičenja košarke u kolicima. Sportska dvorana je samo malim dijelom pristupačna za osobe s invaliditetom. Korisnici kolica mogu pristupiti tribinama, ali mogu stati samo na prolaz čime prave problem ostalim osobama pri kretanju. Ispred dvorane postoji parking na kojem nema označenih mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Dvorani se može pristupiti pješice, postoji mogućnost neometanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo i slabovidne osobe. Poseban ulaz u objekt je pristupačan, dok se na glavne ulaze ne može ući zbog stepenica. U zgradi postoje dva toaleta koji su namijenjena osobama s invaliditetom, ali su isti zaključani i ključevi se moraju tražiti od dežurnog osoblja. Osoblje dvorane je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Otključati toalete za osobe s invaliditetom.
- ✓ Napraviti mjesto na tribinama.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje o radu s osobama s invaliditetom.
- ✓ Označiti parking mjesto za OSI.

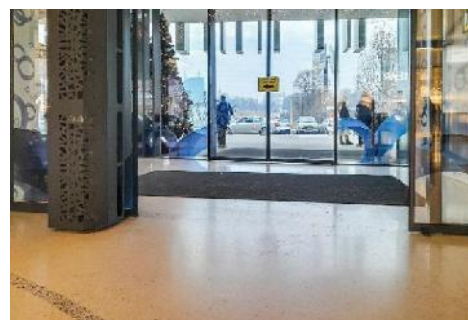

TRŽNI CENTAR DELTA PLANET

Objekt se nalazi na udaljenosti od 500 m od centra grada, na adresi Bulevar srpske vojske broj 8. Objekt se koristi kao trgovački centar s brojnom ponudom različitih trgovačkih lanaca. Objekt se sastoji od podzemne garaže, prizemlja i prvog kata. Za ovaj objekt možemo reći da je u najvećoj mjeri prilagođen osobama s invaliditetom te da su brojni sadržaji prilagođeni osobama s invaliditetom. Garaža ima veliki broj parking mjesta za osobe s invaliditetom, obilježениh prema standardima. Pored objekta također se nalazi vanjski parking s velikim brojem označenih parking mjesta za osobe s invaliditetom, no problem predstavljaju automobili koji se nepropisno parkiraju na mjesta predviđena za osobe s invaliditetom. Prilaz objektu je moguć za korisnike invalidskih kolica. Unutrašnjost objekta je ravna i pristupačna korisnicima kolica, gotovo bez prepreka. Objekt posjeduje četiri dizala koja su dobrog kvaliteta i funkcionalnosti, posjeduju Brajevo pismo i zvučnu signalizaciju. Toalet je prilagođen svim potrebama osoba s invaliditetom. Osoblje je jako susretljivo i ljubazno, ali nije prošlo obuku.

Preporuke:

- ✓ Kako bi olakšali kretanje i snalaženje u trgovačkom centru slijepim i slabovidnim osobama, ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog.
- ✓ Riješiti problem parkiranja za osobe s invaliditetom.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.

3.2. Bihać

U fokusu analize pristupačnosti za grad Bihać bila je arhitektonska pristupačnost, ali su zastupljeni i drugi segmenti, značajni različitim kategorijama osoba s invaliditetom. Konkretno analizirana je pristupačnost sljedećih objekata: Gradska uprava, Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, vrtić, srednja škola, biblioteka, objekt pošte, tržni centar, banka, frizerski salon, kino, hotel, park i raskrsnica. Za svaki objekta pojedinačno analizirano je postojanje taktilne staze u blizini, semafori i njihova ozvučenost, pješački prelazi i taktilne oznake, autobusno stajalište, taktilne staze do samog objekta, parkinzi i oznake na istima, ulaz u objekt, prijemni pult, način dolaska na gornje etaže objekta, toalet, osoblje i njihov način komunikacije, korištenje Brajevog pisma i pristupačnost usluga koje se nude u objektu.

Analiza je pokazala da je određeni broj semafora u gradu ozvučen, ali je taj broj nedovoljan. Kada je u pitanju parking za osobe s invaliditetom, parkinzi su uglavnom dostupni i obilježeni, ali najveći problem su nesavjesni građani koji zauzimaju parking mjesta. U gradu ne postoje taktilne staze, niti taktilno obilježeni pješački prelazi. Većina analiziranih objekata ima kosu ravan, koja je adekvatna i ima graničnike. Mali je broj elektronskih vrata koja su odlično rješenje za ulazak osoba s invaliditetom u objekte. Prilazi objektu su pristupačni, bez suvišnih prepreka, osim ugostiteljskih objekata, ispred kojih se često nalaze fontane i reklame. Brajeve oznake najčešće nisu prisutne u objektima. Određeni broj zaposlenika u javnim institucijama poznaje znakovni jezik, a osoblje u analiziranim objektima nije prošlo adekvatnu obuku za rad s osobama s invaliditetom.

Ukoliko se želi raditi na rješavanju problema pristupačnosti potrebno je uvoditi postepeno set odgovarajućih mjera kao što su podizanje svijesti, obuke, usklađivanje pravne regulative sa standardima pristupačnosti i materijalnim ulaganjem u prometnice i građevinske objekte. Predlaže se uvođenje standarda pristupačnosti u građevinsku legislativu, urbanističke i regulacijske planove. Ni jedan novi objekt ne bi trebao dobiti uporabnu dozvolu ukoliko ne zadovoljava standarde. Dobo bi bilo uvesti temu pristupačnosti u obrazovne programe, osobito u pedagoške smjerove, zatim ugraditi taktilne staze i uvesti oznaka na Brajevom pismu, izdvojiti budžet za ugradnju liftova, kosih ravnih i podiznih platformi u javnim ustanovama te uvesti i druge mjere koje bi unaprijedile pristupačnost.

Analizu i izvještaj uradio: Almir Merdžanić

GRADSKA UPRAVA GRADA BIHAĆA

Zgrada se nalazi u strogom centru grada i može joj se prići pasarelom, iz jednog dijela grada. Kosa ravan postoji, ali je previše strma i neadekvatna. U blizini objekta postoje obilježeni pješački prijelazi, ali nemaju taktilne oznake, dok su semafori ozvučeni. Dva prilaza su popločana i ravna. Postoji jedno parking mjesto za osobe s invaliditetom. Do ulaza se može doći pomoću dva prilaza. Na jednom postoji rampa koja je pokvarena. Drugi prilaz nema kosu ravan. Ulazna vrata su dovoljno široka i otvaraju se prema unutra, ali su staklena i teška. U hodniku se nalaze elektronska vrata. Objekt čine prizemlje i dva kata. Hodnik i šalter dvorana su dovoljno široki za nesmetano kretanje korisnika kolica. Prijemni šalter nije na adekvatnoj visini. Elektronska javna uprava je odgovarajuće visine, ali nije praktična za slijepe osobe jer aparat nema adekvatne oznake za slijepe osobe. Ne postoje oznake na Brajevom pismu niti taktilne oznake koje bi slijepe osobe vodile do šaltera. Šalteri nisu prilagođeni korisnicima kolica. Objekt nema dizalo, iako ima dva kata na kojima se nalaze važne gradske službe. Nema adekvatnog toaleta za OSI.

Preporuke:

- ✓ Osposobiti podiznu platformu na ulazu.
- ✓ Postaviti kose ravni na ulazu.
- ✓ Omogućiti pristup svim etažama.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Prilagoditi visinu šaltera.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Postaviti vizualne i zvučne oznake.

J.U. CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BIHAĆ

Ova ustanova se nalazi blizu centra grada, u ulici Fra Joze Valentića 3.

Iz grada se objektu dolazi ulicom koja ima ivičnjake bez kose ravni za uspon korisnika kolica. U blizini nema autobusne postaje. Postoje ozvučeni semafori kao i obilježeni pješački prijelazi. Centar nema svoje parkiralište, pa su korisnici koji dolaze automobilom primorani parkirati ispred privatnog stambenog objekta. Ne postoji taktilna staza do ulaza u objekt.

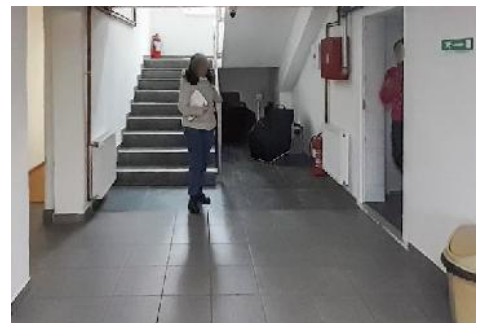
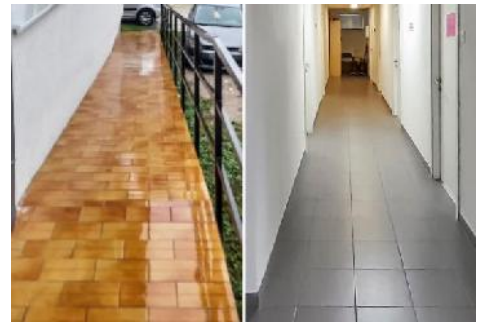
Na ulazu u Centar za socijalni rad postoji kosa ravan koja je klizava. Ulazna vrata u objekt su dovoljno široka, otvaraju se prema vani i ne zatvaraju se sama.

Hodnik je širok kao i ulazi u urede koji se nalaze u prizemlju. Na ulazu u informativni ured je prag koji nije adekvatan za korisnike kolica. Visina prijemnog šaltera je odgovarajuća. Natpisi u ustanovi su jasno vidljivi, a određeni uposlenici znaju znakovni jezik. Iako je objekt na dvije etaže, ne postoji dizalo. U objektu nema pristupačnog toaleta za OSI.

Osoblje prolazi neformalne obuke o pravima osoba s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Staviti protu klizni materijal na kosu ravan.
- ✓ Ugraditi dizalo.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet za OSI.

PODRUŽNICA BH POŠTE BIHAĆ

Objekt glavne gradske pošte u Bihaću se nalazi u centru grada na adresi Bosanska 3. U blizini objekta se nalazi obilježeni pješački prijelaz, ali bez taktilnih oznaka. Obližnji semafori su ozvučeni. Ne postoji taktilna staza koja vodi do objekta, ali je teren popločan i ravan. Pošta ima parkiralište namijenjen isključivo uposlenicima, bez označenih mjesta za vozila osoba s invaliditetom. U blizini se nalazi javno parkiralište s označenim mjestima. Objekt se sastoji od četiri etaže. Dizalo postoji, ali samo u dijelu za uposlenike. U objektu se nalaze fotografska radnja, ured organizacije Pomozi.ba i odjel MUP-a USK-a za izdavanje identifikacijskih dokumenata. Objekt nema toalet za stranke niti toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Ima dva ulaza, od kojih je jedan namijenjen uposlenicima i korisnicima, a drugi prometniji je za prijem i isporuku pošiljki. Ulaz koji je namijenjen za administraciju ima ispravno izgrađenu kosu ravan, ali bez graničnika. Ulaz u kome se nalazi odjeljenje MUP-a USK-a ima kosu ravan i podiznu rampu koja zbog kvara nije u funkciji. Vrata su na jednom ulazu elektronska i pristupačna, dok se na drugom ulazu otvaraju prema unutra. Šalteri su odgovarajuće visine, primjerene za korisnike kolica. Hodnici su dovoljno široki. Uposlenici ne znaju znakovni jezik i nisu prošli bilo kakvu obuku.

Preporuke:

- ✓ Uraditi toalet za OSI
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Podiznu platformu vratiti u funkciju.

J.U. KANTONALNA I UNIVERZITETSKA BIBLIOTEKA USK

Ova institucija se nalazi u centru grada, na adresi Trg slobode 9. U blizini zgrade je nekoliko obilježenih pješačkih prijelaza bez taktilnih oznaka, ali s ozvučenim semaforima. U blizini se nalazi javni parking koji ima obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Zgrada ima podzemni dio, prizemlje i tri kata. Do ulaznih vrata koje vode u podzemni dio postoji kosa ravan koja nije propisno izgrađena. U prizemlju je Američki kutak, čija su ulazna vrata pristupačna su za osobe s invaliditetom. Drugi ulaz vodi do glavnog dijela zgrade i ravan je. Vrata se također otvaraju prema unutra.

Hodnik je odgovarajućih dimenzija za kretanje kolica, a natpisi su jasno vidljivi. Prolazak između polica s knjigama moguć je osobama u kolicima, međutim, ne mogu doći do dječjeg, sveučilišnog, kao ni do odjela za slijepe i slabovidne osobe, jer se isti nalaze na katu, a objekt nema dizalo. Unutar objekta ne postoji toalet pristupačan osobama s invaliditetom.

Osoblje poznaje znakovni jezik, uposlenica Odjela za slijepe i slabovidne osobe prisustvovala je brojnim obukama o pravima osoba s invaliditetom. Organizacije osoba s invaliditetom imaju mogućnost besplatnog korištenja prostora. Biblioteka posjeduje i Brajevu mašinu.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi kosu ravan.
- ✓ Omogućiti pristup gornjoj etaži.
- ✓ Prilagoditi toalet za OSI.

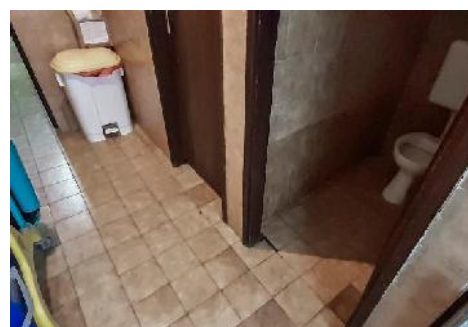

DOM ZDRAVLJA BIHAĆ

Ova ustanova se nalazi u ul. Put V korpusa bb. Zgrada je stara, nesigurna, osobito nakon nedavnog potresa te zahtijeva obnovu. Neki su odjeli izmješteni na druge lokacije u gradu. U blizini je kružni tok, pješački prijelaz je obilježen, ali bez taktilnih oznaka. Na parkingu nema obilježenih mjesta za osobe s invaliditetom. U slučaju potrebe, automobil može doći do samog ulaza. Teren je popločan i ravan, osim ispred ulaza na odjel fizijatrije. Zgrada ima prizemlje i dva kata. Na glavnom ulazu postoji kosa ravan adekvatno napravljena. Ulazna vrata su dovoljno široka za korisnike kolica, otvaraju se prema unutra, ali se zatvaraju sama. Preostala dva ulaza imaju kosu ravan i dovoljno široka i stabilna vrata. Prijemni pultovi su odgovarajuće visine. Natpisi su jasno vidljivi. Hodnici i vrata su dovoljno široki. Objekt nema toalet za osobe s invaliditetom. U glavnom dijelu zgrade, koja pored prizemlja ima i dva kata, postoji starije dizalo, pa je ulaz u njega uzak, a pod nije u ravni s hodnikom. Ipak, kolica mogu ući. Ginekološki stolovi prilagođeni korisnicama kolica ne postoje. Stolovi u ordinacijama su odgovarajuće visine. Osoblje nije prošlo obuku.

Preporuke:

- ✓ Novi objekt izgraditi u skladu sa standardima pristupačnosti.
- ✓ Prilagoditi ginekološki stol korisnicima kolica.
- ✓ Osigurati pristupačan toalet.
- ✓ Označiti parking mjesta za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.

GIMNAZIJA BIHAĆ

Ova najstarija srednjoškolska ustanova u Gradu Bihaću udaljena je jedan km od centra grada, u ul. Safet-Bega Bašagića 40. U blizini objekta postoji obilježen pješački prijelaz. Nema semafora, ali raskrižje nije prometno. Taktilno obilježen pješački prijelaz, kao i taktilna staza koja vodi do škole ne postoje. Parkiralište nema obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Gimnazija ima dva ulaza: za uposlenike i učenike. Ulaz predviđen za učenike je pristupačan jer posjeduje kosu ravan, s graničnicima i ogradom. Ulazna vrata se otvaraju prema vani, ali se ne zatvaraju sama i nisu teška. Visina pulta je odgovarajuća i za korisnike kolica. Hodnici i vrata su dovoljno široki. Svi natpisi su jasno istaknuti i vidljivi. Sve prostorije u školi imaju pristupačan ulaz, uključujući zbornicu, knjižnicu, kuhinju i dvoranu za tjelesni odgoj. Gimnazija ima potpuno prilagođen toalet za osobe s invaliditetom koji zadovoljava sve standarde. Osoblje i učenici ne poznaju znakovni jezik i nisu prošli obuku za rad s osobama s invaliditetom. Nastavno osoblje je sudjelovalo na seminarima o inkluziji. Određeni broj učenika je u okviru programa učio o inkluziji, simulirali su snalaženja s oštećenjem vida i sluha. Uposlenici, ali i učenici, su jako zainteresirani za temu arhitektonske pristupačnosti.

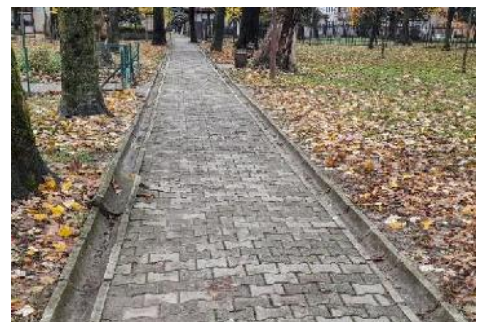
Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilnu traku za prilaz školi.
- ✓ Prilagoditi određeni broj parkirališnih mjesta osobama s invaliditetom.

GRADSKI PARK BIHAĆ

Gradski park se nalazi u centru Bihaća. U parku se nalazi i dječje igralište kao i nekoliko javnih institucija. U parku se organiziraju kulturni događaji i manifestacije. U blizini je nekoliko raskrižja s obilježenim pješačkim prijelazima i zvučnim semaforima. Nema taktilne trake. Trotoari u blizini su arhitektonski pristupačni, s obzirom na to da posjeduju kosu ravan za uspon korisnika kolica. Nedavno je postavljena led rasvjeta, ali je jako slaba, pa smanjuje vidljivost u noćnim satima. Postoji pet prilaza parku. Jedan od njih je arhitektonski pristupačan, drugi bi mogao biti pristupačniji, jer se u park ulazi s mosta i postoji izbočina koja ometa vožnju kolica. Glavna staza je dovoljne širine. Sporedne šetnice su uže, no i po njima je moguće kretati se s kolicima i imaju ivičnjake, dok se na glavnoj stazi sa strana nalaze slivnici za vodu. U parku postoji dovoljno mobilijara, s tim da je neki nepristupačan za osobe s invaliditetom. Na jednom dijelu glavne staze u parku postoji ulegnuće u zemlji i pločice su utonule, što bi također moglo praviti smetnje u kretanju osobama s invaliditetom, naročito korisnicima kolica i slijepim i slabovidnim osobama koje se samostalno kreću pomoću bijelog štapa.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne oznake.
- ✓ Otkloniti izbočinu na jednom od prilaza.
- ✓ Postaviti rešetke na slivnike za vodu.
- ✓ Sanirati ulegnuća na glavnoj stazi.

RASKRIŽJE – GRAD BIHAĆ

Jedan od objekata koji je odabran za analizu pristupačnosti u Gradu Bihaću je raskrižje u centru grada, u blizini autobusnog stajalište za autobuse koji voze iz i u udaljena prigradska područja. Jedan pravac vodi ka gradskom parku, drugi ka gradskom trgu, treći prema glavnom gradskom mostu, a posljednji, četvrti omogućuje dolazak do Općinskog suda u Bihaću. Raskrižje ima četiri pješačka prijelaza koji su obilježeni, ali su oznake slabo vidljive i zahtijevaju novo označavanje. Taktilne oznake ne postoje ni na jednom od prilaza. U blizini se nalaze tri semafora, od kojih je samo jedan ozvučen i to onaj preko kojeg se prelazi krećući se od Općinskog suda u Bihaću prema parku i obrnuto. Na svim pješačkim prijelazima, s obje strane izgrađena je odgovarajuća kosa ravan. Na dijelu raskrižja sa zvučnim semaforom, s obje strane pješačkog prijelaza, na trotoaru se nalazi stablo, koje može predstavljati problem u kretanju slijepim i slabovidnim osobama. Jedno je omeđeno ivičnjacima, dok drugo nije, tako da je ovo raskrižje djelomično pristupačno.

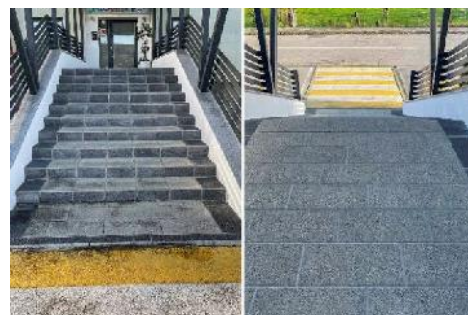
Preporuke:

- ✓ Ponovno označavanje pješačkih prijelaza.
- ✓ Postavljanje taktilnih oznaka.
- ✓ Postavljanje zvučne signalizacije na ostale semafore.

P.U. DJEČIJI VRTIĆ FILI

P.U. Dječji vrtić Fili je o privatna predškolska ustanova koja se nalazi 2 km od centra grada, na adresi Bosanskih gazija 32b. U blizini nema autobusnog stajališta, nema semafora niti pješačkog prijelaza. Ne postoje taktilne oznake za kretanje slijepih i slabovidnih osoba. Vrtić se nalazi u sklopu stambene zgrade, a sastoji se od tri etaže: podruma koji služi kao ostava, prizemlja i jednog kata gdje borave bebe. Iako se vrtić nalazi u stambenoj zgradi, ima svoj ulaz i parking bez obilježenih mjesta za osobe s invaliditetom. Na prostoru ispred ulaza je zabranjeno parkiranje. Do ulaznih vrata se dolazi stepenicama i ne postoji kosa ravan. Ulazna vrata su elektronska i otvaraju se sama nakon prislanjanja elektronskog ključa i pristupačna su za osobe s invaliditetom. Prostorije unutar vrtića su ravne i osvijetljene, bez pragova i s vratima koja se otvaraju prema unutra. Vrtić ima još jedan ulaz namijenjen samo djeci koja izlaze u dvorište da se igraju i pristupačan je, jer je u potpunosti ravan. Osoblje je jako ljubazno i susretljivo. Ne poznaju znakovni jezik. Neki uposlenici su prisustvovali okruglim stolovima posvećenim inkluziji i voljni su se dodatno educirati, jer su u grupama imali, a i sada imaju djecu s invaliditetom. Jedini su vrtić u Unsko-sanskom kantonu koji obilježava Međunarodni dan osoba s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Napraviti kosu ravan na ulazu.
- ✓ Obilježiti parking mjesta za OSI.
- ✓ Dodatno obučiti osoblje.

TRŽNI CENTAR BINGO

TC Bingo je udaljen oko 2 km od centra grada. Pješački prijelazi su jasno vidljivi, ali nema taktilnih staza. U neposrednoj blizini nema semafora ni raskrižja. Ima veliki parking s obilježenim mjestima za osobe s invaliditetom na koja se nepropisno parkiraju.

Ulaz u objekt je arhitektonski pristupačan jer je ravan, ulazi se na senzorna vrata. Prostor unutar objekta je ravan, bez pragova, osvijetljen, s jasno vidljivim natpisima. Info pult je pristupačne visine za korisnike kolica. Objekt ima prizemlje i kat do kojeg se može doći običnim ili pokretnim stepenicama i dizalom koje Brajeve oznake. Prostor između polica u hipermarketu i ostalim trgovinama, kao i prilazi kasama su dovoljno široki, a kase postavljene na adekvatnu visinu za korisnike kolica. Unutar objekta TC Binga nalaze se tri toaleta za osobe s invaliditetom. Toalet u prizemlju trenutno nije u funkciji, dok preostala dva jesu. Restoran, čiji se jedan dio nalazi na terasi je u potpunosti pristupačan za korisnike kolica. Osim u dizalu, u ostatku objekta ne postoje Brajeve oznake, pa ni jelovnik na Brajevom pismu. Uposlenicima Binga bi dobro došla obuka za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Vratiti u funkciju toalet u prizemlju.
- ✓ Ugraditi taktilne staze do objekta.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Napraviti bar jedan jelovnik na Brajevom pismu.

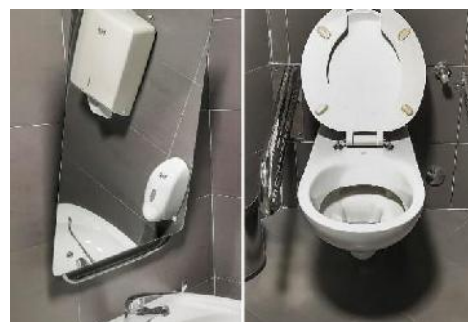
KINO CINESTAR

Jedino kino u Bihaću nalazi se u okviru objekta TC Bingo. Pješački prijelaz putem kojeg se dolazi do Binga i do kina je obilježen, ali nema taktilne oznake. Posjetitelji kina koriste zajednički parking koji je dovoljno prostran i ima obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Problem predstavljaju nesavjesni građani koji parkiraju na obilježena mjesta. Ulaz u tržni centar je u potpunosti ravan i arhitektonski pristupačan. Prilazak kino je kroz tržni centar i u potpunosti je pristupačan. Pult je pristupačan za potrebe korisnika kolica. Kino se sastoji od šest dvorana, od kojih su neke predviđene za 3D projekciju. U dvoranama postoje dvoja vrata, za ulaz i izlaz. Teška su i otvaraju se prema unutra. Međutim, prije projekcije su uvijek otvorena, a u toku projekcije neko od uposlenika je uvijek pored i spreman je da ih otvori po potrebi. Na ulazu u kino dvorane kao i unutar njih postoji kosa ravan. Natpisi su jasno vidljivi. Slijepim osobama otežava korištenje usluga kina nepostojanje transkripcije. Cinestar ima toalet u potpunosti prilagođen osobama s invaliditetom.

Osoblje ne poznaje znakovni jezik i nije prošlo obuku o osobama s invaliditetom, ali je ljubazno i spremno za svaki vid suradnje.

Preporuke:

- ✓ Transkripciju projekcija za slijepe i slabovidne osobe.
- ✓ Prilagodbu ulaznih vrata u dvoranu.
- ✓ Ugradnju taktilnih oznaka.

BBI BANKA

Ova poslovница BBI banke se nalazi 500 m od centra grada, u ul. Husrefa Redžića, u okviru privatnog stambenog objekta. U blizini ne postoji autobusno stajalište niti semafori jer je riječ o mirnoj ulici koja nema raskrižje, pa ne postoji potreba za semaforom. Pješački prijelaz je obilježen, ali nema taktilne oznake. U blizini postoji javni parking s obilježenim mjestom za OSI, dok parking same banke nema obilježena mjesta za OSI. Do ulaza u samu banku ne postoji taktilna staza.

Prilaz bankomatu i ulaz u banku je arhitektonski pristupačan za korisnike kolica. Postoji kosa ravan kojom se dolazi do bankomata, a u nastavku su ulazna vrata. Bankomat je odgovarajuće visine za korisnike kolica, ali nema nikakve oznake koje bi olakšale njegovo korištenje slijepim osobama. Ulazna vrata su teška i otvaraju se prema vani. Nakon vrata i manjeg predvorja su druga vrata koja se otvaraju prema vani, kao i ulazna. Prostor unutar banke je širok i pogodan za kretanje korisnika kolica. Svi šalteri su postavljeni u ravni prikladnoj za korisnike kolica. Međutim, čekaonica i ured ravnatelja su nepristupačni, jer postoji jedan stepenica. Osoblje nije prošlo obuku za rad s osobama s invaliditetom i ne poznaje znakovni jezik.

Preporuke:

- ✓ Omogućiti pristup čekaonici.
- ✓ Prilagoditi ulazna vrata za OSI.
- ✓ Označiti mjesta na parkiralištu BBI Banke.

FRIZERSKI SALON MERIMA

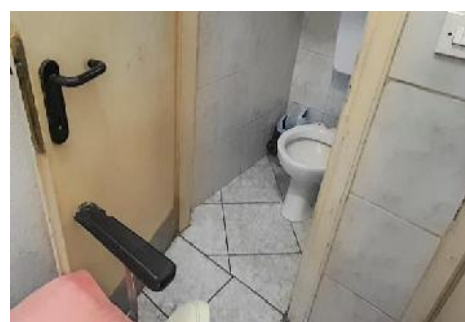
Frizerski salon "Merima" se nalazi u prizemlju privatne kuće, u ulici Bihaćkih branilaca broj 61. Blizu objekta ne postoji autobusno stajalište. U okolini objekta nema taktilnih staza, ali postoji ozvučeni semafor i obilježen pješački prijelaz. Najbliže parkiralište se nalazi preko puta salona. Da bi neko s parkinga došao do salona, mora preći ulicu i doći do trotoara koji nema kosu ravan tako da osobe s invaliditetom koje koriste kolica ne bi mogli nesmetano prići objektu.

Ulaz u salon je u potpunosti arhitektonski nepristupačan jer nema kosu ravan, a na samom se ulazu nalaze dvije stepenice. Vrata se otvaraju prema unutra. Prostor salona predviđen za pružanje usluga je odgovarajuće širine za kretnju kolica, s ogledalom odgovarajuće visine. Pult je odgovarajuće visine za osobe koje koriste kolica i može mu se prići bez prepreka. Međutim, dio salona koji je predviđen za pranje kose, kao i dio u kojem se nalazi toalet, nisu pristupačni za osobe s invaliditetom jer je prolaz do njih uzak i kolica ne mogu proći.

Osoblje nije prošlo obuku za rad s osobama s invaliditetom i ne poznaje znakovni jezik. Međutim, ljubazni su i svjesni nepristupačnosti vlastitog poslovnog prostora.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi prilaz objektu.
- ✓ Postaviti kosu ravan na ulaz u objekt.
- ✓ Visinu mjesta predviđenog za pranje kose prilagoditi OSI.

HOTEL „PAVILJON“

Hotel se nalazi u centru grada, u gradskom parku kroz koji se prilazi hotelu. U blizini je nekoliko obilježenih pješačkih prijelaza koji nemaju taktilne staze, a samo neki imaju zvučne semafore. Prilaz hotelu je moguć, a hotel ima vlastito parkiralište s obilježenim mjestima za OSI.

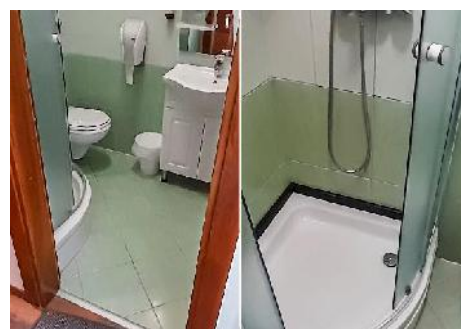
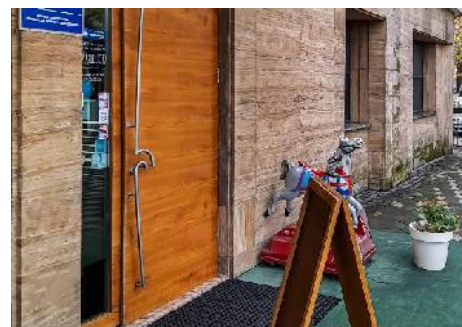
Na ulazu u dvorište hotela nalazi se kosa ravan. Ispred ulaza u hotel postoji nekoliko predmeta koji otežaju ulazak osobama s kolicima (saksija, stalak za jelovnik i slično). Ulazna vrata su drvena, teška, otvaraju se prema vani i sama se zatvaraju što osobama s invaliditetom otežava ulazak.

Hol i prostor predviđen za restoran su dovoljno široki i ravni. Objekt čine tri etaže, jedna pod zemljom, prizemlje i kat koji su povezani dizalom. Ulaz i prostor u dizalu su dovoljno prostrani i široki. Hotel ima toalet za osobe s invaliditetom koji je dobrim dijelom pristupačan, osim držača koji nisu urađeni po standardima.

Recepcija – pultovi su nepristupačni za korisnike kolica. Hotel nema potpuno pristupačne sobe, iako se većina može nesmetano koristiti, jer su sobe dovoljno prostrane i nemaju prepreka. Toalet u sobama nije u potpunosti pristupačan za osobe s invaliditetom, iako se jednim dijelom može koristiti. U hotelu nema Brajevih oznaka.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Ukloniti predmete s ulaza u hotel.
- ✓ Napraviti barem jednu potpuno pristupačnu sobu.

3.3. Bijeljina

Analiza pristupačnosti u Bijeljini je rađena od studenog 2022. do veljače 2023. godine. Analizirani su slijedeći objekti i javni prostori: Gradska uprava, Centar za kulturu Semberija, Zavod za zapošljavanje, JZU Dom zdravlja Bijeljina, Osnovna škola Knez Ivo od Semberije, Gradski park, Raskrsnica ul. Nikole Tesle i ul. Gavriła Principa, Tržni centar „City Mall“, Restoran „Lovac“, Pošte srpske, Apotrka ZU „ExperaPharmacy“. Analiza koja je rađena na području grada Bijeljina je u potpunosti u skladu sa svim elementima iz priručnika o pristupačnosti. Broj analiziranih objekata nije dovoljan da bi se izvukli zaključci za cijelo područje grada, ali imajući u vidu da se radi o ključnim i reprezentativnim objektima, od posebnog značaja za osobe s invaliditetom, smatramo da su ovdje navedeni zaključci realni i primjenjivi.

Od svih analiziranih objekata u Bijeljini niti jedan nije u potpunosti pristupačan. Primjetno je da se u nekim objektima ulagalo u segment pristupačnosti, ali nažalost radi se samo o dijelovima pojedinih objekata. Najviše se ulagalo u pristupačan ulazak u objekt. Nažalost, unutrašnjost objekta, pristupi službama ili uslugama, toaleti i drugi dijelovi objekta obično nisu pristupačni. Dodatni problem predstavlja nedostatak taktilnih traka za osobe s oštećenim vidom, ne postoji zvučne signalizacije na semaforima, a problematično je i parkiranje za osobe s invaliditetom. Javne površine poput parkova, trgova, raskrsnica i sl. ne zadovoljavaju standard pristupačnosti, te je korisnicima oštećenog vida izuzetno teško samostalno snalaženje.

Iz zaključaka ove analize vidljivo je kako primjena članka 9. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, preporuke i komentari UN Odbora te pravilnik vlade Republike Srpske, nisu zaživjeli na području Bijeljine. Potrebni su ozbiljni napori i dodatna ulaganja kako bi se izgradilo pristupačno okruženje i kako bi osobe s invaliditetom ostvarile svoje pravo na pristupačnost.

Grad Bijeljina, te pojedine ustanove trebaju u narednom periodu kroz javni budžet ili projektne donacije planirati sredstva kako bi se navedeni objekti prilagodili osobama s invaliditetom. Jako je bitno i podizanje svijesti u javnosti o značaju pristupačnosti za osobe s invaliditetom, posebno kada se radi govori o nesavjesnim vozačima i parkiranju automobila na mjesta koja su označena za osobe s invaliditetom ili na mjestima na kojima se kreću osobe s invaliditetom.

Analizu i izvještaj uradila: Danijela Đurić

ZU “EXPERAPHARMACY”

Ljekarna se nalazi u prizemlju višekatne zgrade u centru grada, na adresi Gavriila Principa 1. Na toj strani ulice izvršena je rekonstrukcija trotoara. U blizini objekta postoji kosa ravan koja omogućava korisnicima kolica nesmetano kretanje. U blizini objekta nema niti jednog parkinga s mjestima označenim za osobe s invaliditetom. Na trotoaru u blizini ljekarne postoji taktilna staza, ali ni jedna od njih ne vodi do nekog objekta. Ulaz u ljekarnu ima barijeru koja je veća od 5 cm, vrata su standardne veličine i otvaraju se ka unutra, tako da korisnici kolica imaju problem pri ulasku u nju. Kretanje kroz ljekarnu je moguće bez prepreka. Prodajni pult nije prilagođen osobama s invaliditetom. Osoblje je ljubazno i spremno pomoći, ali nemaju dovoljno znanja i iskustva u pružanju usluga i komunikaciji s osobama s invaliditetom pa bi im dobro došla edukacija.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog.
- ✓ Označiti parking mjesta za osobe s invaliditetom u blizini objekta.
- ✓ Ukloniti prepreku na ulazu.
- ✓ Proširiti ulazna vrata.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta.
- ✓ Ugraditi svjetlosne i zvučne efekte unutar objekta.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s osobama s invaliditetom.

CENTAR ZA KULTURU SEMBERIJA

Centar se nalazi u blizini gradske uprave, a u blizini objekta nema obilježenih parking mjesta za osobe s invaliditetom. Zgradi se može nesmetano pristupiti pješice. Taktilna staza ima samo s bočne strane objekta. Pristup objektu je omogućen kosom ravni. Na ulazu su elektronska vrata bez prepreka koja omogućavaju nesmetano ulaz. U prizemlju se nalazi kafić kroz koji se mora proći da bi se došlo do dizala. Galeriji i sali za vjenčanja se može doći bez prepreka. U objektu postoje obilježeni toaleti za osobe s invaliditetom. Dizalo nije prostrano, tako da će korisnik kolica s asistentom teško ući. U dizalu, kao ni u prizemlju i katovima, nema svjetlosnih ni vizualnih oznaka. Info pult nije prilagođen. Na prvom katu se nalazi pozorišna dvorana do koje se dolazi bez prepreka. U dvorani nema posebnih sjedala ni predviđenog prostora za korisnike kolica. Prilaz drugom dijelu dvorane nije moguć. Na drugom katu se nalazi skupštinska dvorana, koju nije bilo dozvoljeno pogledati niti fotografirati. U objektu nema taktilnih staza, kao ni svjetlosnih i zvučnih oznaka. Osoblje u Centru nema znanje ni iskustvo u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugradnju taktilnih traka.
- ✓ Označavanje parking mjesta.
- ✓ Prilagodbu visine pulta.
- ✓ Ugradnju svjetlosnih i zvučnih oznaka.
- ✓ Obuku za dio osoblja o radu s osobama s invaliditetom.
- ✓ Omogućavanja prostora za kolica u dvorani.

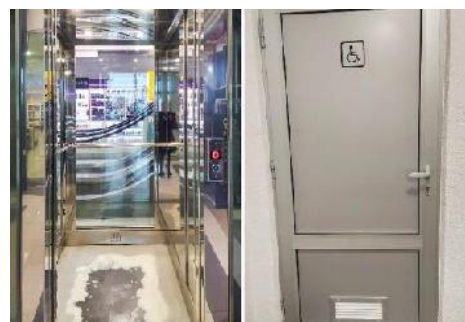

TC CITY MALL BIJELJINA

Tržni centar City Mall se nalazi u industrijskoj zoni grada. Objekt ima prizemlje i dva kata koji U neposrednoj blizini glavnog ulaza nalazi se obilježen parking, ali korisnici kolica imaju problem pri izlasku iz automobila parking nije propisno obilježen. Glavni ulaz u prizemlje je pristupačan i ravan, bez prepreka. Vrata su elektronska i korisnici kolica mogu bez prepreka pristupiti prizemlju. Nema taktilnih traka, svjetlosnih ni zvučnih oznaka. U prizemlju se nalaze trgovine. Postoje dva toaleta za osobe s invaliditetom, na prizemlju i na drugom katu, ali služe kao ostava i nisu uredni. Pristup gornjim etažama je riješen pokretnim stepenicama i dizalom koje nije dovoljno za korisnike kolica i asistenta. Kabinu za presvlačenje, kojoj korisnici kolica mogu pristupiti, ima samo jedan butik odjeće. Niti jedan pult u objektu nije prilagođen osobama s invaliditetom. Kretanje kroz cijeli objekt je moguće. Ljubazno i susretljivo osoblje nema iskustva i znanje za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne staze.
- ✓ Propisno obilježiti parking mjesta.
- ✓ Prilagoditi visinu info pulta.
- ✓ Uraditi svjetlosne i zvučne oznake.
- ✓ Treba ugraditi veće dizalo.
- ✓ Prilagoditi kabine za osobe s invaliditetom.
- ✓ Obučiti osoblje.

JZU DOM ZDRAVLJA BIJELJINA

Dom zdravlja se sastoji od dvije dvokatnice s više ulaza. U blizini objekta se nalazi obilježeni parking za osobe s invaliditetom, a blizu je i autobusno stajalište od kojeg se može nesmetano doći do objekta Doma zdravlja. Glavni ulaz ima kosu ravan i elektronska vrata. Od glavnog ulaza na prvi kat vode stepenice. Svi sporedni ulazi u objekt imaju kosu ravan, a jedan od ulaza ima dizalo koje omogućava korisnicima kolica pristup katovima, ukoliko trebaju obiteljskome liječniku ili stomatološkoj ambulanti. Dizalo nema zvučnih obavještenja. Centar za mentalno zdravlje i pedijatrija, kao i epidemiološka služba se nalaze na prvom i drugom katu do kojih vode stepenice. Dizala u tom dijelu zgrade nema, a nema ni prolaza, tako da nije pristupačan. Korisnici kolica se kroz hodnike objekta mogu kretati bez prepreka. Unutar objekta nema taktilne staze, niti zvučnih i svjetlosnih oznaka. Infopult nije prilagođen. U Domu zdravlja ne postoji toalet za osobe s invaliditetom. Kreveti koji se nalaze u sklopu ordinacija nisu prilagođeni korisnicima kolica. Osoblje nema iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Izgraditi toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Izgraditi dizala u drugim dijelovima zgrade.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta.
- ✓ Ugraditi svjetlosne i zvučne oznake.
- ✓ Obučiti osoblje.
- ✓ Ugraditi šira vrata na prvom i drugom katu gdje je dizalo.

GRADSKI PARK

Gradski park je osnovan 1891. godine. Ulicom Patrijarha Pavla povezan je s centrom grada. Ova je ulica pretvorena u šetnicu tako da je promet u njoj zabranjen. U blizini parka je obilježeni parking za osobe s invaliditetom, ali korisnici kolica imaju problem pri izlasku iz automobila, jer je ulica uska i prilikom izlaska iz automobila mora zaustaviti saobraćaj. U blizini nema stanice javnog gradskog saobraćaja. Park ima četiri ulaza, na četiri različite strane. Svaki ulaz u park je bez prepreka, tako da se korisnici kolica i teško pokretne osobe mogu kretati parkom bez poteškoća. U parku se nalazi dječje igralište do kojeg vodi kosa ravan u obliku slova L. Prekoputa dječjeg igrališta je odbojkaški teren do kojeg se dolazi isključivo stepenicama. Do njega je teretana na otvorenom, koja također nije pristupačna za osobe s invaliditetom. U centralnom delu parka se nalazi kafić kojem se može pristupiti bez prepreka. Taktilne staze imaju samo na glavnim stazama koje vode ka centralnom delu parka, dok svjetlosnih i zvučnih oznaka nema. Nema javnog toaleta.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake na sporednim stazama.
- ✓ Prilagoditi parking prostor.
- ✓ Izgraditi toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Uraditi kosu ravan po standardima na dječjem igralištu i odbojkaškom terenu.

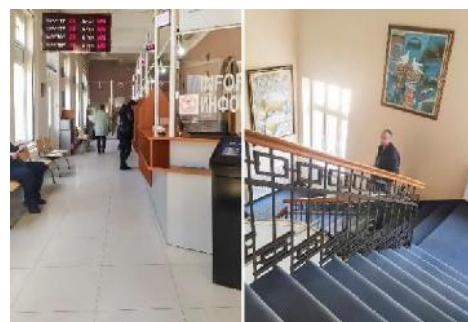

GRADSKA UPRAVA

Za ovaj objekt, koji se sastoji od prizemlja i kata, može se reći da je nepristupačan za osobe s invaliditetom. Parking je obilježen i nalazi se u neposrednoj blizini objekta. Pristup objektu je moguć, ali nema taktilne staze. Postoji glavni i dva sporedna ulaza. Na glavnom ulazu postoje dva stepenika, vrata su stara, teška i otvaraju se ka unutra. U nastavku je hodnik u kojem se nalaze tri stepenice, tako da korisnici kolica ne mogu ući u objekt. Poslije toga se dolazi do elektronskih vrata. Na ulazu i unutar objekta nema ni jednog zvučnog niti svjetlosnog obavještenja. U prizemlju nema prepreka u vidu pragova. Na kat vode stepenice, dizala nema, tako da korisnici kolica ne mogu doći do ureda. U zgradi Gradske uprave nema toaleta za osobe s invaliditetom. Na dva sporedna ulaza se nalaze matični ured i šalter sala. Pristup tim ulazima je prilagođen korisnicima kolica. Vrata su obična i otvaraju se ka unutra. U šalter sali postoji svjetlosno, ali ne i zvučno obavještenje. Visina info pulta i šalter sala nisu prilagođene osobama s invaliditetom. Osoblje je ljubazno i želi pomoći, ali nemaju dovoljno iskustva i znanja o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Ugraditi dizalo.
- ✓ Prilagoditi visinu info pulta.
- ✓ Ugraditi svjetlosne i zvučne oznake.
- ✓ Uraditi kosu ravan na glavnom ulazu.
- ✓ Obučiti osoblje.
- ✓ Proširiti vrata na ulazima.

OSNOVNA ŠKOLA KNEZ IVO OD SEMBERIJE

Osnovna škola na ovoj lokaciji se nalazi od 1977. godine. Škola ima prizemlje i kat, a u sklopu škole je i sala za tjelesni odgoj. U ovoj školi je zaživjela inkluzivna nastava s asistentima u nastavi. Nažalost, škola nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Škola se može nesmetano prići, ali nema taktilnih traka. Škola nema parking s obilježenim mjestima. Do glavnog ulaza u školu vode stepenice i kosa ravan. Vrata su obična i otvaraju se ka unutra, ali se druga krila vrata otvaraju pred početak i kraj sata. Pristup prostorijama u prizemlju je moguć korisnicima kolica jer nema prepreka. Škola nema toalet za osobe s invaliditetom. Do sale za tjelesni vode stepenice, tako da korisnici kolica nemaju pristup. Na katu se također nalaze učionice. Pristup katu za korisnike kolica nije moguć, jer do njega vode samo stepenice. Osoblje je susretljivo i spremno pomoći, ali nemaju dovoljno iskustva i znanja u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne staze.
- ✓ Urediti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Prilagoditi info pult.
- ✓ Obilježiti parking mjesta.
- ✓ Ugraditi dizalo ili alternativni pristup katu.
- ✓ Napraviti kosu ravan za pristup sali.
- ✓ Organizirati obuku za osoblja.
- ✓ Ugraditi svjetlosne i zvučne oznake.

POŠTE SRPSKE

Pošta se nalazi u centru grada, preko puta gradske biblioteke. Zgradi ima prizemlje, kat i potkrovlje. U prizemlju je rad sa strankama, a ostalo su uredi. Objekt je nepristupačan osobama s invaliditetom. U blizini se nalazi stanica javna gradskog prijevoza od koje se može lako i bez prepreka doći do objekta. U blizini objekta se nalazi i obilježen parking za osobe s invaliditetom. Ne postoje taktilne staze koje vode do objekta, niti ih ima u samom objektu. Ulaz u poštu ima četiri stepenika i vrata standardne veličine koja se otvaraju ka unutra. Korisnici kolica ne mogu pristupiti navedenom objektu jer nema kose ravni. Šalteri u prizemlju nisu prilagođeni za osobe s invaliditetom. Nema ni svjetlosnih ni zvučnih oznaka. U objektu ne postoji toalet za osobe s invaliditetom. Dizala nema, tako da pristup na prvi kat i potkrovlje nije moguć za korisnike kolica. Osoblje je ljubazno i žele pomoći, ali nemaju iskustva i znanja u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Uraditi kosu ravan na ulasku u objekt.
- ✓ Visinu šaltera prilagoditi za osobe s invaliditetom.
- ✓ Ugraditi svjetlosne i zvučne oznake unutar objekta.
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Ugraditi dizalo.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.

RASKRIŽJE ULICE GAVRILA PRINCIPA I NIKOLE TESLE

Raskrižje ulice Gavrila Principa i Nikole Tesle je najprometnije raskrižje u gradu Bijeljini. Nalazi se u samom centru grada, u neposrednoj blizini tržnog centra “Emporijum” i gradskog trga Petra I Karađorđevića.

Općenito se može reći da ovo raskrižje nije u cijelosti prilagođeno za osobe s invaliditetom. Ivičnjaci na raskrižju su spušteni tako da se korisnici kolica mogu nesmetano i bez prepreka kretati. Od Trga ka semaforu, tj. od jednog od prelaza na raskrižju, kao i preko puta tržnog centra “Emporijum” postoji taktilna staza, jer je skoro izvršena rekonstrukcija tog dijela ulice.

Raskrižju se može pristupiti pješice i postoji mogućnost nesmetanog kretanja. U blizini raskrižja ne postoji obilježen parking za osobe s invaliditetom. Na raskrižju nema zvučnog semafora, tako da bi osobe oštećenog vida imale problem pri samostalnom prelasku na pješačkim prijelazima najprometnijeg raskrižja.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake sa svih strana do raskrižja.
- ✓ Ugraditi zvučni semafor.
- ✓ Obilježiti parking za osobe s invaliditetom u blizini raskrižja.

RESTORAN LOVAC

Restoran se nalazi u blizini Gradske uprave, u prizemnom objektu. Uređen je u etno ambijentu s tradicionalnom kuhinjom. Zgradi se može pristupiti pješice, bez prepreka za korisnike kolica. U blizini objekta se nalazi stanica javnog gradskog prijevoza od koje se lako i bez prepreka može doći do objekta. U blizini restorana nema označenih parking mjesta za osobe s invaliditetom. Ulaz u restoran nije pristupačan za korisnike kolica. Vrata se otvaraju ka unutra i standardne su veličine. Na ulazu je prepreka koja je onemogućava korisnike kolica da uđu u objekt. U prednjem dijelu restorana, između stolova, je mali prostor, tako da kretanje korisnicima kolica nije moguće. U drugom dijelu restorana prostor između stolova je veći. Restoran nema toalet za osobe s invaliditetom, a visina šanka nije prilagođena. U restoranu nema taktilnih staza, niti svjetlosnih i zvučnih obavještenja. Osoblje restorana nema znanje i iskustvo u radu i komunikaciji s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Označiti parking mjesta u blizini objekta.
- ✓ Ukloniti prepreku na ulazu.
- ✓ Napraviti veći razmak između stolova.
- ✓ Prilagoditi toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Prilagoditi visinu šanka.
- ✓ Ugraditi svjetlosne i zvučne oznake.
- ✓ Obučiti osoblje.

ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE BIJELJINA

Zavod za zapošljavanje se nalazi u blizini centra grada, u zgradi autobusnog kolodvora. Smještena je na prvom i drugom katu. Rad sa strankama je na prvom, a uredi zavoda na drugom katu zgrade. Nema taktilnih staza, zvučnih ni svjetlosnih oznaka, tako da osobe oštećenog sluha i vida imaju problem pri samostalnom snalaženju. Također, u blizini objekta nema obilježenih parking mjesta. Ulaz u Zavod ima prepreku veću od 5 cm, vrata su standardne veličine i otvaraju se ka unutra. Na katove se može doći jedino uskim i spiralnim stepenicama, tako da korisnik kolica nema pristup. Prostorija koja služi kao čekaonica nema prepreka, u centralnom dijelu su stolice i nema dovoljno prostora za nesmetano kretanje korisnika kolica. Info pult nije prilagođen osobama s invaliditetom. Kabine za rad sa strankama su uske i njima ne može boraviti više od jedne osobe te nije pristupačna za korisnike kolica. Nema pristupačnog toaleta. Osoblje je ljubazno, ali nije obučeno o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Označiti parking mjesta u blizini objekta.
- ✓ Prilagoditi visinu info pulta.
- ✓ Ugraditi svjetlosne i zvučne oznake.
- ✓ Proširiti kabine za rad sa strankama.
- ✓ Urediti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Ugraditi dizalo.
- ✓ Proširiti vrata.
- ✓ Obučiti osoblje.
- ✓ Ukloniti prepreku na ulasku.

3.4. Brčko distrikt BiH

Analiza pristupačnosti javnih objekata osobama s invaliditetom rađena je na području Brčko distrikta BiH i ovo je jedna od izabranih lokalnih zajednica u BiH u kojoj je analiza urađena. Analizom je obuhvaćeno 16 javnih objekata i to: Dom zdravlja, Fond zdravstvenog osiguranja Brčko distrikta BiH, Vlada Brčko distrikta BiH, Gradska vijećnica, Skupština Brčko distrikta BiH, Dom kulture, Gradska galerija, Gradska biblioteka, Zavod za zapošljavanje, Direkcija za financije, Kancelarija za pravnu pomoć, Druga osnovna škola, Ekonomska škola, Ekonomski fakultet, Hotel „Vila Bakarni“ i Retail tržni centar „Brčko city park“.

Analiza je podrazumijevala posjetu svakom objektu uz prethodnu suglasnost, fotografiranje objekta, te popunjavanje upitnika kreiranog za ovu namjenu. Analiza je pokazala da nijedan od analiziranih objekata nije u potpunosti prilagođen OSI. Neki objekti poput Ekonomske škole i tržnog centra „Brčko city park“ su u dobroj mjeri prilagođeni za određene kategorije. Oni su prilagođeni za osobe koje koriste kolica i jedino u ova dva objekta postoji toalet koji je prilagođen za OSI. S druge strane, zgrade gradske vijećnice i Zavoda za zapošljavanje nikako nisu prilagođene osobama koje koriste kolica. Ostali objekti su djelomično prilagođeni. Primjetno je da na putu do analiziranih javnih objekata, ali i svih ostalih, ne postoji taktilna traka za sobe oštećenog vida. Također, nijedan objekt nema instalirane zvučne i vizualne aplikacije. Pozitivno je to što se radilo na uspostavljanju alternativnih načina ulaska u većinu objekata, a planira se nastaviti s takvim pristupi rade tamo gdje ih nema.

Puno toga se još mora uraditi kako bi svi javni objekti i javne površine bile u potpunosti prilagođene OSI. Jedan od prioriteta je pravljenje toaleta prilagođenih OSI u javnim objektima, te podizanje svijesti javnosti o važnosti pristupačnosti javnih objekata i površina.

Brčko distrikt BiH bi trebao u svom budžetu planirati sredstava koja će koristiti za prilagođavanje javnih objekata i površina OSI. Potrebno je također organizirati obuke za rad s osobama s invaliditetom zaposlenima u javnim ustanovama.

Analizu i izvještaj uradila: Nataša Damjanović

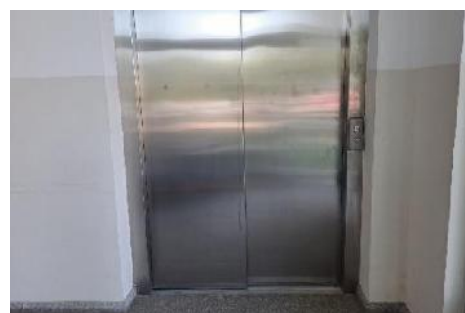
DOM ZDRAVLJA

Objekt Doma zdravlja u Brčkom nalazi se na udaljenosti oko 2km od centra grada, u ulici Reisa Džemaludina Čauševića 1.

Ispred objekta se nalazi parking na kojem postoji obilježeno parking mjesto za OSI. Od parkinga do samog objekta postoje prilazni trotoari s adekvatnim nagibima za kolica i teže pokretne osobe. Ulaz je pristupačan osobama koje koriste kolica jer pored stepenica postoji prilazna rampa na prvu etažu objekta, preko koje se ne može doći do lifta, već alternativnim novoizgrađenim prilazom koji vodi ka liftu. Hodnici su prohodni, pultovi nisu prilagođeni i ne postoji toalet za OSI u cijelom objektu. Objekt je izgrađen u tri etaže i svaka je dostupna osobama koja koriste kolica, jer postoji lift koji je izgrađen prije nekoliko godina. Do samog lifta se dolazi alternativnim prilazom preko prilazne rampe. U liftu postoji standardna signalizacija i nema oznaka na Brajevom pismu. Pored ovog objekta postoji još jedan objekt u kojem su smješteni Mikrobiologija i kabinet za snimanje pluća. Mikrobiologija se nalazi na drugoj etaži i nije pristupačna osobama koja koriste kolica. Ulaz u dijelu objekta gdje se snimaju pluća ima prilaznu rampu (kosu ravan) koja je većeg nagiba i nije sigurna za kretanje invalidskim kolicima. Osoblje je osposobljeno za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Postaviti vizualne i zvučne aplikacije.
- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Omogućiti pristup Mikrobiologiji.
- ✓ Poboljšati prilazne rampe na ulazu.

FOND ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA

Zgrada Fonda zdravstvenog osiguranja nalazi se u centru grada, u ulici Vuka Karadžića 4. Izgrađena je u vrijeme austrougarske vladavine i ima dvije etaže. Nedaleko od objekta nalazi se javni parking, a uz sami objekt se nalaze tri parking mjesta koja su označena za OSI. Od označenih parking mjesta objektu se pristupa blagom rampom, kako bi se došlo do ulaza. Postoje dva ulaza u zgradu sa stepenicama i s alternativnim načinom ulaska gdje postoji prilazna rampa (kosa ravan). U hodniku postoji podizna platforma, prilagođena osobama koje koriste kolica. Podiznom platformom osobe koje koriste kolica mogu doći do prve etaže gdje se ovjeravaju zdravstvene knjižice, podižu rješenja ili podnose zahtjevi. Hodnici su pristupačni, kao i prostorija na toj etaži, dok pultovi nisu. U zgradi ne postoji toalet za OSI, ali je u planu njegova prilagodba. Nema ni zvučnih ni vizualnih aplikacije koje bi pomogle osobama oštećenog vida ili sluha u pružanju usluga. Osobe koje koriste kolica ne mogu doći na drugu etažu gdje su smještene službene prostorije Fonda. Osoblje nije obučeno za rad s OSI, ali jeste susretljivo i pomažu kada je osobama s invaliditetom pomoć potrebna.

Preporuke:

- ✓ Uraditi toalet za OSI.
- ✓ Omogućiti pristup OSI na drugu etažu.
- ✓ Ugraditi zvučne i vizualne aplikacije.
- ✓ Ugraditi taktilne staze do objekta ili oko objekta.

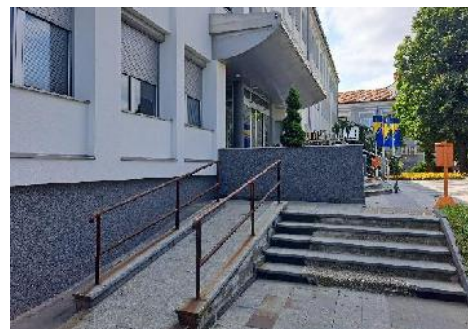

VLADA BRČKO DISTRIKTA BIH

Zgrada Vlade Brčko distrikta BiH nalazi se u centru grada, na adresi Bulevar mira br. 1. Objekta je ranije bio zgrada Općine Brčko. Zgrada Vlade je samo malim dijelom prilagođena osobama s invaliditetom. Blizu zgrade Vlade nalazi se javni parking koji posjeduje nekoliko označenih parking mjesta. Prilaz do objekta postoji s nekoliko strana, od strane Bulevara postoji prilazna rampa koja je obrasla u žbun i vodi ka glavnoj prilaznoj rampi. S parkinga do zgrade Vlade postoji prilazna rampa prema ulazu, ali se završava na samom platou gdje počinju stepenice te je potrebno preći na drugu stranu stepenica gdje je postavljena prilazna rampa do samog ulaza. Zgrada ima pet etaža i samo je dio prve etaže prilagođen za osobe koje koriste kolica. Hodnici prve etaže su prohodni i osoba koja koristi kolica može proći do službenih prostorija koje se tu nalaze kao i do pultova čija visina bi mogla biti prilagođenija ovim osobama. Ulaz u službene prostorije je ravan i ne posjeduje pragove. U zgradi ne postoji toalet za OSI. Ne postoji ni zvučna ni vizualna aplikacija, kao ni taktilna traka. Osoblje nije obučeno za rad s OSI, ali je susretljivo i pomaže OSI da obave posao zbog kojih su došli u zgradu.

Preporuke:

- ✓ Uraditi toalet za OSI
- ✓ Omogućiti korisnicima kolica pristup gornjim etažama.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Postaviti zvučne i vizualne aplikacije.
- ✓ Postaviti taktilne trake.

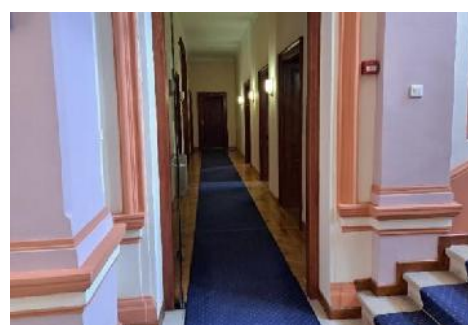
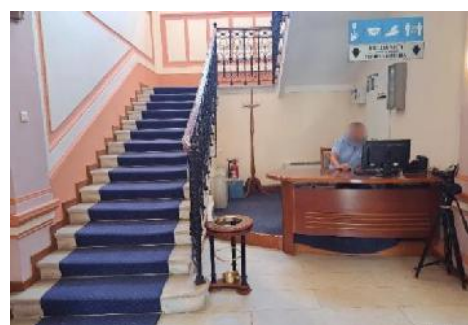

GRADSKA VIJEĆNICA

Gradska vijećnica izgrađena je u vrijeme austrougarske i nalazi se u centru grada, na adresi Trg Robertska B. Ovena. Zgrada ima dvije etaže. Zgrada kao i prilaz zgradi nisu prilagođeni osobama s invaliditetom, posebno osobama koje koriste kolica. Nedaleko od zgrade postoji javni parking na kojem postoji nekoliko označenih mjesta za osobe s invaliditetom. Sam prilaz od parkinga do zgrade gradske Vijećnice nije prilagođen jer vodi glavnim putem preko Bulevara na kojem ne postoje izgrađeni prelazni trotoari. Ne postoje ni taktilne trake. U zgradu se, na sva tri ulaza, ulazi stepenicama i ne postoji alternativni način ulaska za korisnike kolica. Iako su hodnici prohodni, kao i ulazi u službene prostorije na obje etaže, do njih ne može doći osoba koja koristi kolica, dok bi osobe oštećenog vida i sluha morale doći u pratnji jer zgrada nema zvučnih ni vizualnih oznaka. Postoji toalet koji nije prilagođen za OSI. Osoblje je susretljivo, ali nije prošlo nikakve obuke za rad s OSI. Objekt je u potpunosti neprilagođen osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Uraditi adekvatan prilaz zgradi za OSI.
- ✓ Pronaći arhitektonsko rješenje za ulazak u zgradu osobama koje koriste kolica.
- ✓ Prilagoditi toalet za OSI.
- ✓ Postaviti zvučnu i vizualnu aplikaciju u zgradi.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.

SKUPŠTINA BRČKO DISTRIKTA BIH I DOM KULTURE

Prostorije Skupštine Brčko distrikta BiH smještene su u centru grada, u zgradi Doma kulture. Ispred objekta postoji parking s jednim označenim mjestom za OSI. Iza objekta ima javni parking s više obilježenih mjesta. Prilaz objektu s parkinga, dok su prilazni trotoari s druge strane neprilagođeni. Sporedni ulaz u objekt ima izgrađenu kosu ravan, dok je glavni ulaz nepristupačan. Zgrada ima dvije etaže. Jedan dio prve etaže (dvorana Doma kulture i sala za skupštinska zasjedanja) je pristupačan za osobe koje koriste kolica. Ovom dijelu se može pristupiti sporednim ulazim, prilaznom rampom. Hodnici su prohodni. Drugi dio prve etaže (službene prostorije Doma kulture, Odjeljenje za sport i kulturu Vlade distrikta i bina), nisu dostupni osobama koje koriste kolica. Druga etaža (službene prostorije Skupštine i prostorija za video i audio reprodukciju te terasa Doma kulture) nije pristupačna za osobe koje koriste kolica. Ne postoji toalet prilagođen OSI. Zgrada nije opremljena zvučnim i vizualnim aplikacijama, nema taktilnih traka. Osoblje je susretljivo, ali nije obučeno za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi toalet za OSI.
- ✓ Omogućiti pristup korisnicima kolica u svim dijelovima objekta.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Ugraditi zvučne i vizualne oznake te taktilne trake.

Napomena: U planu izgradnja nove zgrade Skupštine koja bi trebala biti pristupačna za OSI.

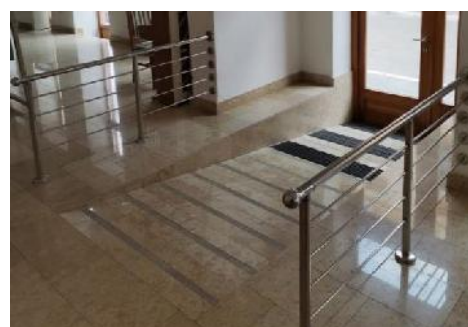
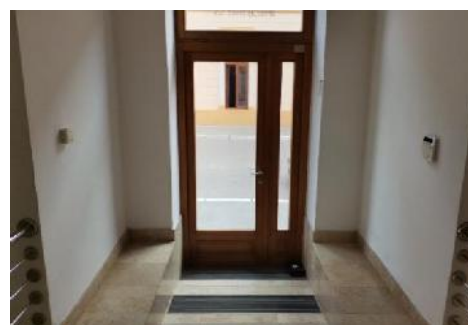

UMJETNIČKA GALERIJA

Prostor Umjetničke galerije smješten je na gradskom Trgu mladih u centru grada, u ulici Laze Kostića 1. Zgrada je austrougarske gradnje. Blizu objekta nalazi se javni parking na kojem postoje obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Prilaz od parkinga je prilagođen, postoje trotoari koji su prilagođeni za kolica i teže pokretne osobe. U blizini Umjetničke galerije se nalazi i stanica gradskog prijevoza. U objektu postoji glavni i sporedni ulaz. Glavni ulaz nije pristupačan jer ima nekoliko stepenica, a na sporednom ulazu postoji alternativni način ulaska (kosa ravan). Sporedni ulaz se nalazi s bočne strane i otvara se po potrebi. Prostor u galeriji je dovoljno prostran da se u njemu mogu kretati osobe koje koriste kolica. Nema većih barijera koje bi ometale nesmetano kretanje. Pult u galeriji je odgovarajuće visine. U galeriji ne postoji toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Ne postoje zvučne ni vizualne oznake. Kao i u drugim objektima nema postavljenih taktilnih traka. Osoblje je susretljivo, ali nije obučeno za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Uraditi toalet prilagođen za OSI
- ✓ Uraditi vizualne i zvučne aplikacije
- ✓ Osoblje obučiti za rad s OSI
- ✓ Postaviti taktilne trake na trotoaru i pristupne rampe do ulaza u galeriju

GRADSKA BIBLIOTEKA

Zgrada u kojoj je smještena Gradska biblioteka nalazi se u centru grada, u ulici Jovana Dučića br.1. Ovaj objekt se prethodno koristio kao prodajni salon za namještaj.

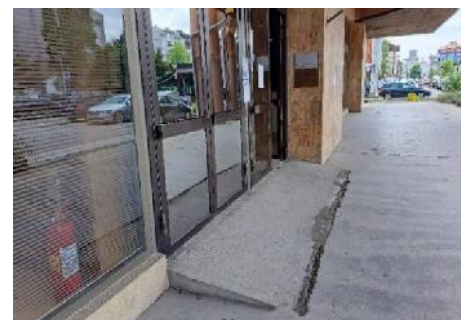
Objekt je samo malim dijelom pristupačan osobama s invaliditetom. Ispred zgrade ne nalazi javni parking na kojem nema obilježeno parking mjesto za osobe s invaliditetom. Korisnici kolica mogu s parkinga pristupiti objektu jer postoje kosi nagibi. Prilazak s Bulevara nije moguć jer nisu prilagođeni trotoari.

Ulazak u zgradu je u potpunosti pristupačan, nema prepreka za osobe koje koriste kolica i vrata su dovoljne širine. Pristup prvoj etaži je moguć, kretanje je moguće i nema prepreka. Objekt ima dvije etaže, a pristup drugoj etaži trenutno nije moguć. Dizalo postoji ali nije u funkciji. U zgradi postoji toalet, ali on nije prilagođen za osobe s invaliditetom. U zgradi ne postoje vizualne ni audio oznake, nema taktilnih traka u objektu ni do njega.

Osoblje će rado pomoći korisnicima koji nisu u mogućnosti sami izabrati knjigu, ali nisu prošli posebnu obuku za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Osposobiti dizalo za pristup gornjoj etaži.
- ✓ Napraviti toalet prilagođen OSI.
- ✓ Osoblje obučiti za rad s OSI.
- ✓ Urediti prilaz zgradi i postaviti taktilne trake.
- ✓ Postaviti vizualne i audio oznake.

ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE

Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH se nalazi u ulici Fra Šimuna Filipovića 1. Zgrada uopće nije pristupačna za osobe s invaliditetom. U blizini objekta se nalazi javni parking na kojem ne postoji obilježeno mjesto. Od parkinga do objekta ne postoji adekvatan prilaz jer trotoari nisu prilagođeni. Postoji samo jedan ulaz u objekt i on nije pristupačan. Ulazak je isključivo preko stepenica i nema alternativnog načina. Pored stepenica ostavljen je prostor za ugradnju podizne platforme. Hodnici u zgradi su uski i neprilagođeni za samostalno kretanje osoba s invaliditetom. Pultovi su odgovarajuće visine. U zgradi nema pristupačnog toaleta. Ne postoji zvučne ni vizualne oznake kao ni taktilne trake. aplikacija. Zgrada Zavoda je napravljena na dvije etaže i ni do jedne ne mogu pristupiti osobe koje koriste kolica. Osoblje je susretljivo i spremno pomoći osobama s invaliditetom, ali nije prošlo obuku za rada s OSI.

Preporuke:

- ✓ Napraviti alternativni način ulaska u zgradu.
- ✓ Prilagoditi toalet za OSI.
- ✓ Uraditi zvučne i vizualne oznake te taktilne trake.
- ✓ Obučiti osobe za rad s OSI.
- ✓ Omogućiti pristup gornjoj etaži.
- ✓ Obilježiti parking mjesto.
- ✓ Prilagoditi prilaz objektu.

Napomena: osoblje Zavoda je svjesno problema nepristupačnosti i planira u narednoj godini krenuti s rješavanjem ove problematike.

DIREKCIJA ZA FINACIJE

Direkcija za financije Brčko distrikta BiH se nalazi u ulici Bosne srebrne. Zgrada se sastoji od tri etaže i samo je malim dijelom pristupačna.

Ispred objekta nalazi se javni parking mjesta i postoji obilježeno jedno mjesto za osobe s invaliditetom. Prilaz objektu je pristupačan od parkinga i s jedne strane, dok se s druge prilazne strane nalazi veoma visok trotoar.

Do glavnog ulaza vode stepenice ali postoji i alternativni način, odnosno kosa ravan, pa je stoga ulazak u objekt moguć.

Kretanje kroz hodnike je moguć uz minimalne prepreke, prolaz sužen na mjestima gdje se nalazi uredski materijal i oprema. Postoji jedan pult čija visina nije na odgovarajućoj visini za korisnike invalidskih kolica. Do druge dvije etaže vode stepenice i one nisu pristupačne. Ne postoji dizalo niti pokretna platforma. Zgrada nema toalet prilagođen osobama s invaliditetom. U objektu nema zvučnih ni vizualnih oznaka, kao ni taktilnih traka.

Osoblje je susretljivo i spremno pomoći, ali nije prošlo obuku za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Postaviti podiznu platformu za gornje etaže.
- ✓ Pultove podesiti na odgovarajuću visinu.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Prilagoditi toalet.
- ✓ Ugraditi taktilne trake, zvučne i vizualne oznake.

KANCELARIJA ZA PRAVNU POMOĆ

Prostorije Kancelarije za pravnu pomoć smještene su u zgradi u kojoj se nalazi i pravosudna komisija. Adresa je Trg pravde br. 10, koja se nalazi u centru grada.

Prostorije se nalaze na prvoj etaži zgrade i nisu pristupačne osobama s invaliditetom. Kancelarija za pravnu pomoć, zajedno s pravosudnom komisijom i Sudom posjeduju svoj parking, ali ne postoji obilježeno mjesto za osobe s invaliditetom.

Do objekta se može doći bez barijera, ali nema taktilnih traka. Ulazak u objekt je nepristupačan korisnicima kolica.

Na jedinom ulazu se nalaze stepenice, a pored njih napravljena je kosa ravan, ali ona zbog prevelikog uspona nije upotrebljiva. Unutarnji prostor, hodnici i pult, prilagođeni su osobama s invaliditetom. U prostorijama nema zvučnih ni vizualnih oznaka kao ni taktilnih traka. U zgradi nema pristupačnog toaleta.

Osoblje je susretljivo i obučeno je za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Osigurati alternativni način ulaska za osobe koje koriste invalidska kolica.
- ✓ Uraditi zvučne i vizualne oznake.
- ✓ Napraviti toalet pristupačan za OSI.
- ✓ Postaviti taktilne trake oko objekta i u sam objekt.
- ✓ Obilježiti parking mjesto za OSI.

Napomena: Odgovorne osobe Kancelarije su već dva puta slali zahtjev Vladi i Skupštini da se uradi prilazna rampa za osobe s invaliditetom.

EKONOMSKA ŠKOLA

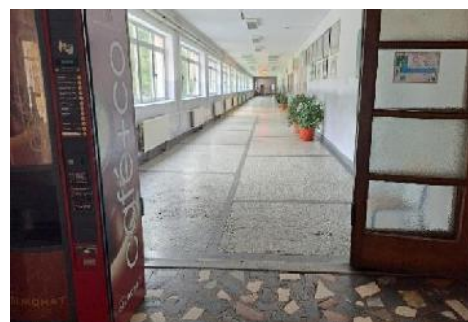
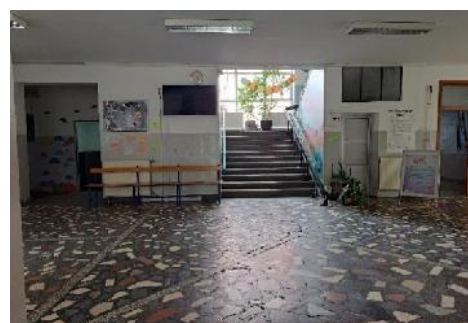
Ekonomska škola nalazi se u blizini Gradskog parka, na adresi Studentska br. 9. Zgrada se sastoji od dvije etaže i jedan je od boljih primjera pristupačnih objekata u Brčko distriktu BiH.

Škola posjeduje svoj parking, ali nema obilježenih mjesta za osobe s invaliditetom. Trotoari koji vode do škole nisu u potpunosti prilagođeni, oštećeni su na pojedinim dijelovima i imaju arhitektonske prepreke.

Ulaz u zgradu je pristupačan, pored stepenica postoji adekvatna kosa ravan, vrata su dovoljne širine. Hodnici su prostrani i bez prepreka, a na stepenicama unutar zgrade postavljena je pokretna platforma na daljinsko upravljanje. Obje etaže su pristupačne osobama s invaliditetom. Na obje etaže postoje toaleti prilagođeni osobama s invaliditetom. Učionice su većinom prilagođene za nesmetano kretanje osoba s invaliditetom. Ne postoje zvučne i vizualne oznake, kao ni taktilna traka. Također, školska biblioteka ne posjeduje knjige na Brajevom pismu. Dio osoblja je obučeno za rad s osobama s invaliditetom i jako su susretljivi.

Preporuke:

- ✓ Trotoare prilagoditi za kretanje OSI.
- ✓ Postaviti taktilne trake duž trotoara i oko ulaza u školu kao i kroz školu.
- ✓ Postaviti zvučne i vizualne oznake i aplikacije.
- ✓ Nabaviti lektire na Brajevom pismu ili u električnoj zvučnoj formi.
- ✓ Obilježiti parking mjesto.

EKONOMSKI FAKULTET

Ekonomski fakultet nalazi se u blizini Gradskog parka, na adresi Studentska 11. Zgrada Ekonomskog fakulteta fizički je spojena sa zgradom Ekonomske škole, tako da se pojedini elementi pristupačnosti mogu koristiti iz ekonomske škole. Objekt Ekonomskog fakulteta posjeduje svoj parking i posjeduje obilježeno mjesto za OSI. Trotoari nisu prilagođeni oko objekta, postoje i oni koji su oštećeni i s arhitektonskim barijerama. Na ulazu u fakultet postoji adekvatna kosa ravan kao alternativni način ulaska u zgradu pored stepenica. Na prvu i drugu etažu fakulteta može se ući iz Ekonomske škole što je pristupačno i OSI. Unutar fakulteta nije postavljena podizna platforma, ali se koristi podizna platforma iz Ekonomske škole, za potrebe dolaska na drugu etažu fakulteta. Na fakultetu nema toalet prilagođen OSI (alternativa su oni u Ekonomskoj školi). Pult u studentskoj službi nije na odgovarajućoj visini za osobe koje koriste kolica. Ne postoji poseban pult za osobe oštećenog sluha i vida, niti zvučne ni vizualne oznake. Nema taktilnih traka. Osoblje je susretljivo za bilo koji vid pomoći osobama s invaliditetom, iako nije prošlo nikakve obuke za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Postaviti podiznu platformu (nije prioritet).
- ✓ Prilagoditi jedan toalet.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Postaviti zvučne i vizualne oznake, te taktilne trake.

DRUGA OSNOVNA ŠKOLA

Druga osnovna škola nalazi se u blizini Ekonomske škole, u ulici Vase Pelagića br.6. Zgrada ima dvije etaže i samo je manjim dijelom pristupačna za osobe s invaliditetom. Škola posjeduje svoj parking ali nema označeno mjesto za OSI. Omogućen je prilaz automobilom do natkrivenog dijela kod ulaza u objekt.

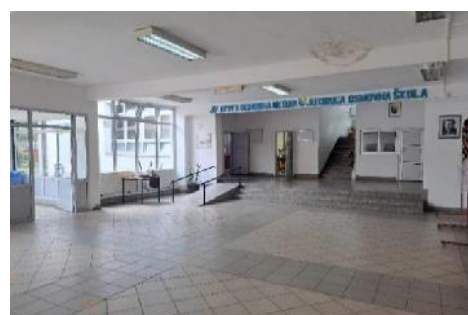
Prilazni put do objekta nije baš prilagođen OSI, točnije nije siguran u potpunosti zbog brojnih prepreka. Ulaz u školu je ravan, bez prepreka i ulazna vrata su odgovarajuća.

Hodnik je prostoran, ali je samo prva etaža pristupačna osobama koje koriste kolica. Na prvoj etaži se nalazi nekoliko učionica i kabinet za informatiku. U prizemlju postoji muški i ženski toalet prilagođen za OSI, ali oni trenutno nisu u funkciji. Pristup drugoj etaži nije moguć zbog arhitektonskih prepreka. U školi ne postoje zvučne ni vizualne oznake, kao ni taktilne trake.

Osobe koje su zaposlene su susretljive, ali nisu obučene za rad za OSI.

Preporuke:

- ✓ Staviti ponovo u funkciju toalet za OSI.
- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Obilježiti parking mjesta.
- ✓ Riješiti pristup etaži.
- ✓ Obučiti osoblje.

BRČKO CITY PARK (RETAIL TRŽNI CENTAR)

Brčko city park nalazi se izvan grada, u ulici Bijeljinska br. 69. Ovaj objekt, od svih analiziranih u Brčko distriktu BiH, je najbolje riješen po pitanju pristupačnosti za osobe s invaliditetom.

Do tržnog centra se može doći bez većih prepreka. Ispred objekta se nalazi veliki parking, na kojem postoji dovoljan broj označenih parking mjesta za osobe s invaliditetom. Prilaz centru je ravan, a kako je otvorenog tipa ulaz u svaku radnju je bez prepreka (ravan).

Ulazak u objekt je u potpunosti pristupačan i riješen je elektronskim vratima. U centru postoje dva toaleta prilagođena za OSI, a tu su i vizualne oznake koje vode do toaleta. Jedan toalet se nalazi u na ulazu u market „Tropik“ u kojem se osobe koje koriste kolica mogu nesmetano da kreću. Drugi javni toalet se nalazi na središnjem dijelu Tržnog centra do kog vodi široki hodnik s vizualnim oznakama. Kretanje po objektu je moguće, hodnici su dovoljne širine i nema prepreka. Svaka radnja je svojom unutrašnjosti prilagođena za nesmetano kretanje osoba s invaliditetom. U objektu ne postoje taktilne trake.

Osoblje je susretljivo, ali nije prošlo obuku za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Uraditi zvučne i vizualne aplikacije.

HOTEL „VILA BAKARNI“

Hotel „Vila Bakarni“ nalazi se u blizini centra grada, u ulici Vuka Karadžića br. 37. Objekt se sastoji od dvije etaže i u potpunosti je nepristupačan osobama s invaliditetom.

Ispred Hotela se nalazi parking, ali ne postoji označeno parking mjesto za OSI. Ni na drugom parkingu, koji je makadamskog tipa ne postoji parking mjesto označeno za OSI. Prilazni trotoari do objekta su na jednom dijelu prilagođeni osobama s invaliditetom, ali od trotoara do ulaza u baštu vodi kameni pločnik, što otežava kretanje OSI. Nema taktilnih traka.

Do recepcije hotela ne mogu doći osobe koje koriste kolica jer se već na ulazu do bašte nalazi arhitektonska barijera (visok prag).

Osobe koje koriste kolica ne mogu pristupiti nijednoj etaži, bašti ili restoranu. U cijelom objektu nema ni jednog pristupačnog toaleta. Sobe nisu pristupačne za osobe s invaliditetom. Ne postoje ni zvučne ni vizualne oznake u objektu. Slijepim i slabovidim osobama nije preporučljivo kretanje bez pratnje.

Osoblje je susretljivo i ljubazno. Nemaju iskustva u radu s osobama s invaliditetom i nisu prošli obuku.

Preporuke:

- ✓ Objekt je potrebno u cijelosti prilagoditi osobama s invaliditetom (parking prostor, prilaz, ulazak, pristup etažama, toalet, pristupačne sobe i sl.)
- ✓ Obučiti osoblje o radu s osobama s invaliditetom.

RASKRIŽJE STUDENTSKA

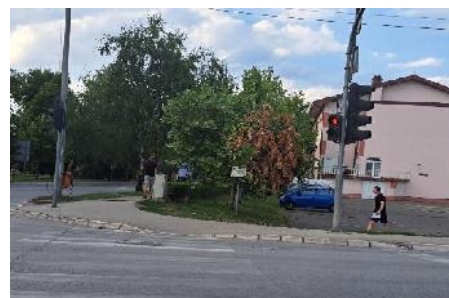
Raskrižje Studentska se nalazi kod gradskog parka, nedaleko od centra grada. Spaja ulice Studentska – Braće Ribnika iz jednog pravca i iz drugog pravca ulicu Miroslava Krleže.

Iz svih pravaca na raskrižju postoje trotoari, gdje su prelazi djelimično prilagođeni za kretanje i prelazak osoba s invaliditetom koji koriste kolica. Na prelasku preko ulice Miroslava Krleže prema Studentskoj, s jedne strane je veći nagib dok je s druge strane, na sredini trotoara, postavljen semafor i samim tim je sužen prostor prolaska s invalidskim kolicima.

Iz svih pravaca postoje semafori sa zvučnom signalizacijom što omogućava siguran prelazak preko pješačkog prelaza za osobe oštećenog vida i sluha. Na raskrižju nema taktilnih traka.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi trotoare s većim nagibom
- ✓ Semafor pomjeriti sa sredine trotoara
- ✓ Ugraditi taktilne trake

3.5. Dobož

Analiza pristupačnosti objekata različite namjene u gradu Doboju obavljena je u periodu od druge polovine decembra do polovine februara. Za veći broj objekata tražena je pismena ili usmena saglasnost – Gradska uprava, javne ustanove, banka. Saglasnost nije dobijena za analizu banke ali je menadžer pristao da da odgovore na pitanja iz upitnika. Saglasnost takođe nije došla ni za obrazovne ustanove te one nisu ni obuhvaćene ali na osnovu ranijih podataka i informacija u ovom izvještaju će biti dat kratki osvrt. Za ostale objekte nije tražena posebna saglasnost.

Generalno, grad Dobož je većim dijelom pristupačan za osobe s fizičkim invaliditetom – ulice i trotoari koji su rekonstruisane poslednjih godina su s oborenim kosim ravnima za kretanje korisnika kolica. Periferija grada je manje pristupačna. Važno je napomenuti da još uvijek postoje institucije i odjeljenja koja su nepristupačna, kao što je zgrada suda, zgrada u kojoj se nalazi odjeljenje za imovinsko-pravne poslove. Veliki broj objekata je djelimično ispoštovao standarde pristupačnosti, što je pokazala i ova analiza.

Nijedan objekat niti javni prostor u gradu nema riješenu pristupačnost za osobe sa senzornim invaliditetom. Ne postoje taktilne staze ni zvučni semafori u gradu. Osoblje, osim u Centru za socijalni rad, nije edukovano za rad s osobama s invaliditetom i komunikaciju na znakovnom jeziku.

Parkinzi u gradu su uglavnom pozicionirani duž ulica pa je u tim situacijama skoro pa nemoguće prilagoditi i adekvatno obilježiti parking za osobe s invaliditetom, često su postavljeni naopako i zauzimaju ih osobe bez invaliditeta bez adekvatnih sankcija.

Skoro nijedan objekat nema toalet za klijente niti toalet za osobe s invaliditetom.

Objekti na čijem ulazu su elektronske podizne rampe su nepristupačni jer one nisu u funkciji (glavna pošta, ZZZ RS).

Objekti koji imaju više od jednog upotrebnog sprata (osim hotela i Doma zdravlja) imaju pristupačno samo prizemlje ukoliko je riješen ulaz.

U gradu Doboju rade dvije osnovne škole i tri objekta srednjih škola. Jedna osnovna škola je pristupačna u pogledu fizičke pristupačnosti – lift, rampa. Druga osnovna škola ima ravno prizemlje ali sprat ne pristupačan. U srednjoškolskom centru gdje radi više škola pristupačna je samo škola u prizemlju. U jednoj školi prizemlje – ima rampa a u druga nije pristupačna.

Kad su u pitanju rekreativne i kulturne aktivnosti – restorani osim u hotelima su nepristupačni, tržni centri su djelimično pristupačni za osobe s fizičkim invaliditetom. Narodna biblioteka je djelimično pristupačna.

Generalni zaključak je da je pitanje pristupačnosti u gradu usmjereno na osobe s fizičkim invaliditetom, dok izostaju osobe sa senzornim invaliditetom. Ne postoje sankcije za zlouporabu parkinga za osobe s invaliditetom, kao ni za neadekvatno prilagođavanje prostora, odnosno neispunjavanje standarda pristupačnosti. Međutim, u odnosu na raniji period ostvaren je napredak u pogledu pristupačnosti grada za osobe s invaliditetom.

Opća preporuka je da je potrebno raditi na minimiziranju protokolarnog prilagođavanja i raditi na stvarnom ispunjavanju standarda pristupačnosti. Potrebna je dodatna edukacija javnosti o standardima pristupačnosti za osobe s invaliditetom.

Analizu i izvještaj uradila Jelena Mišić.

GRADSKA UPRAVA

Objekt se nalazi u centru grada, preko puta gradskog parka. Postoje dva prilaza objektu, a postoji i oznaka za poseban ulaz za osobe s invaliditetom, ali problem je svakako nedostatak taktilnih traka koje bi slijepim osobama omogućile lakše kretanje. Postoji i alternativni prilaz, rampa s 3 podesta koja vodi do vrata koja se otvaraju prema van.

Parking ispred objekta je namijenjen službenim vozilima dok se iza objekta nalazi javni parking na kome, pak, nema propisno obilježenih parking mjesta za osobe s invaliditetom. Problematično je to što samostalan ulaz osoba s invaliditetom u zgradu nije moguć i zahtjeva asistenciju.

U zgradi ne postoji pristupačan toalet za sobe s invaliditetom. S druge strane, šalteri su propisne visine i pristupačni, unutar objekta službe su odvojene vratima koja su stalno otvorena, stoga ne predstavljaju smetnju za kretanje. Objekt nije prilagođen osobama sa senzornim invaliditetom, a komunikacija s osobama oštećenog sluha je pismena.

Osoblje zaposleno u gradskoj upravi je susretljivo, ali nema dovoljno znanja u radu s OSI iako su dvije zaposlenice osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Obučiti osoblje u radu s OSI.
- ✓ Voditi računa o pristupačnosti pri izgradnji novog objekta (taktilne trake, toalet za OSI, pristupačan ulaz i sl.)
- ✓ Ispravno obilježiti parking prostor.

APOTEKA EXPERA PHARMACY

Zgrada apoteke Expera Pharmacy nalazi se na dvije lokacije, a za potrebu ove analize uzeta je poslovnica u centru grada, u blizini Doma zdravlja. Objekt se nalazi na prizemlju stambeno-poslovnog prostora, veće je kvadrature, a samim tim je i dostupan veći prostor za kretanje.

Kada je u pitanju prilaz, osobe koje su korisnici kolica neće moći lako prići ovom objektu, jer postoje stepenice a i kosa ravan nije urađena po standardima. Problem je svakako i nedostatak taktilnih traka za slijepe osobe.

Iako apoteka nema svoj parking u blizini postoji parking koji se može koristiti, no parking mjesta za osobe s invaliditetom nisu propisno obilježena.

Ulazna vrata su dovoljne širine te se lako otvaraju pa je ulaz osobama s invaliditetom u ovaj objekt pristupačan. Toalet je namijenjen samo osoblju pa ga posjetioци ne mogu koristiti, stoga nedostatak pristupačnog toaleta u ovom slučaju nije problem. Pult je propisne visine i pristupačan za korisnike kolica.

Osoblje zaposleno u apoteci je pristupačno, no nije prošlo obuku o radu s osobama s invaliditetom. Komunikacija s osobama oštećenog sluha se odvija pisanim putem.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog.
- ✓ Napraviti kosu ravan po standardima.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s osobama s invaliditetom.

CENTAR ZA SOCIJALNI RAD

Zgrada Centra za socijalni rad nalazi se u starom dijelu grada, raskrsnice ni s jedne ni s druge strane nisu regulirane semaforima, dijelom postoji kosa ravan na obližnjim raskrsnicama, ali je trotoar oštećen pa je kretanje otežano.

Iako su vrata dovoljne širine, prilaz objektu je otežan za korisnike kolica i slijepe osobe zbog stepenica kao i nedostatka propisne kose ravni (postoji improvizirana kosa ravan koja nije u potpunosti u skladu sa standardima) i taktilnih traka. Objekt ne posjeduje vlastiti parking prostor, ali u neposrednoj blizini nalazi se parking JU ZZZ RS koji je reguliran rampom, no nedostaju adekvatno obilježena parking mjesta za osobe s invaliditetom.

Ne postoji ni pristupačan toalet za osobe s invaliditetom. Info pult je propisne visine i pristupačan za osobe s invaliditetom, a kretanje po unutrašnjosti objekta je omogućeno. Objekt ima prostorije i na prizemlju i katu, a kako pristup katu nije moguć, jer nema pristupačnog dizala, u prizemlju je određen kancelarijski prostor namijenjen pružanju usluga osobama s invaliditetom. Osoblje zaposleno u Centru za socijalni rad je pristupačno i dio njih je prošao obuku o radu s osobama s invaliditetom i obuku o komunikaciji s osobama oštećenog sluha dok dio još uvijek nije.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom
- ✓ Regulirati parking prostor za OSI
- ✓ Urediti ulaz u objekt po standardima
- ✓ Obučiti ostalo osoblje o radu s OSI.

NARODNA BIBLIOTEKA

Zgrada Narodne biblioteke se nalazi na adresi u širem centru grada, a do objekta je moguće bez problema doći pješke i to s dvije strane. Preko puta objekta se nalazi najbliži parking, ali prilaz s te strane nije pristupačan zbog ivičnjaka. Prostorije biblioteke se nalaze na prizemlju i katu.

Ulaz i prilaz ovom objektu su pristupačni za osobe s invaliditetom, no problem je kao i kod većine analiziranih objekata u Doboju nedostatak taktilne trake koja slijepim osobama omogućava lakše kretanje.

Parking prostor za osobe s invaliditetom ne postoji kao ni pristupačan toalet. Info pult je propisne visine i pristupačan za osobe s invaliditetom, no problem je nedostatak sadržaja za slijepo i slabovidne osobe. S obzirom da se prostorije biblioteke prostiru i na prizemlje i na kat, sadržaji koji se nalaze na katu nisu pristupačni osobama koje su korisnici kolica ili teže pokretnim osobama zbog stepenica, jer ne postoji pristupačno dizalo. Dio hodnika također nije pristupačan, što onemogućava kretanje osoba s invaliditetom unutar objekta.

Osoblje zaposleno u Narodnoj biblioteci je susretljivo, ali nema znanja o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Riješiti problem parkiranja za OSI.
- ✓ Uvesti sadržaj za slijepo osobe.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

DOM ZDRAVLJA

Dom zdravlja Doboj nalazi se u centru grada, a sastoji se od dva vezana objekta, u jednom dijelu je hitna i specijalističke službe, a u drugom dijelu služba za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju, Zavod za medicinu rada i sporta te Centar za zaštitu mentalnog zdravlja. Najnepristupačnije su upravo službe koje su smještene u drugom objektu.

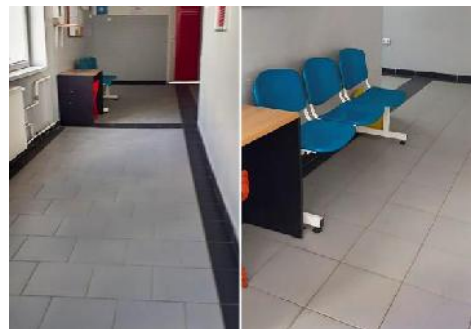
Prilazi i ulazi u objekt su uglavnom pristupačni osim kada je u pitanju Centar za mentalno zdravlje, ali nedostaju taktilne trake za slijepe osobe. Ispred objekta postoji parking prostor no nema adekvatno obilježenih parking mjesta za osobe s invaliditetom.

Pristupačan toalet za osobe s invaliditetom postoji na nekim odjelima iako nije posebno označen. Pult i hodnici su pristupačni, no nedostaju taktilne trake unutar objekta kao i audio-vizuelne oznake. S obzirom da se neki od odjela nalaze na katu, osobe s invaliditetom mogu koristiti lift koji je uglavnom pristupačan, propisnih dimenzija i sa zvučnim najavama, no nedostaju oznake na Brajevom pismu.

Osoblje zaposleno u Domu zdravlja posjeduje osnovno znanje o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake i audio vizualnu signalizaciju.
- ✓ Prilagoditi toalet za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Obilježiti dodatna parking mjesta za OSI.
- ✓ Urediti ostale službe u skladu sa standardima.

FRIZERSKI SALON MIRJANA

Frizerski salon „Mirjana“ je u privatnom vlasništvu i smješten je u prizemlju stambeno-poslovnog prostora izvan centra grada. Objekt je udaljen 400m od glavne autobuske stanice, svi trotoari koji vode do objekta su dovoljne širine, sa spuštenim kosinama.

Prilaz objektu je uglavnom pristupačan i moguće je pristupiti objektu pješke, ali nedostaju taktilne trake koje bi olakšale kretanje slijepim i slabovidnim osobama. Ispred objekta se nalazi javni parking, ali ne postoji propisno obilježeno mjesto za osobe s invaliditetom.

Ulaz nije pristupačan za korisnike kolica zbog širine ulaznih vrata a i kretanje unutar objekta je također otežano za osobe s invaliditetom. Toaletom se služe samo radnici i nema toaleta za posjetitelje, stoga nedostatak pristupačnog toaleta u ovom slučaju nije problem.

Radnica zaposlena u frizerskom salonu je vrlo ljubazna, pomaže OSI pri ulasku, no nema puno znanja o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta.
- ✓ Riješiti problem parking prostora.
- ✓ Napraviti pristupačan ulaz.
- ✓ Omogućiti kretanje s kolicima u objektu.

HOTEL PARK

Hotel Park nalazi se u centru grada, preko puta gradskog parka, jedna od najbližih raskrsnica je regulirana semaforima dok druga nije. Centar grada je uglavnom pristupačan za kretanje osoba s invaliditetom pa je samim tim nesmetan i dolazak do hotela.

Do ulaza u objekt i na terasu vode stepenice i kose ravni s podestom koji je od glatkog materijala, no nedostaju taktilne trake za slijepe i slabovidne osobe. Hotel posjeduje vlastiti otvoreni i zatvoreni parking (garaža), ali ne postoje adekvatno obilježena mjesta za osobe s invaliditetom.

Ulaz u zgradu hotela je u potpunosti pristupačan, jer se na ulazu nalaze elektronska vrata.

Toalet je pristupačan za osobe s invaliditetom. Pult na recepciji nije propisne visine, stoga nije pristupačan. Na katove hotela korisnici kolica mogu doći liftom koji je dovoljno prostran, a i ostali sadržaj u unutrašnjosti hotela se smatra pristupačnim. Hotel posjeduje dvije sobe koje su u potpunosti pristupačne za osobe s invaliditetom.

Osoblje zaposelno u Hotelu Park je susretljivo, ali nema dovoljno znanja o radu s osobama s invaliditetom iako su im osobe s invaliditetom česti gosti.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Prilagoditi recepciju za OSI.
- ✓ Obilježiti parking mjesta za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s osobama s invaliditetom.

RASKRIŽJE SVETI SAVA

Raskrižje Sveti Sava nalazi se u centru grada. Kretanje osoba s invaliditetom je omogućeno kosim ravnicama koje su dovoljne širine i postavljene su sa sve 4 strane raskrižja. Ipak, neodstajaju taktilne trake koje bi slijepim i slabovidnim osobama omogućile lakše kretanje i učestvovanje u prometu.

Semafori koji su postavljeni na ovom raskrižju nemaju zvučnu signalizaciju, što umnogome otežava učestvovanje u prometu slijepim i slabovidnim osobama.

S jedne strane raskrižja je postavljeno ostrvo, ali ono ne utječe na kretanje pješaka. Na tri strane raskrižja nalaze se parkinzi, ali postoji samo jedno parking mjesto koje je predviđeno za osobe s invaliditetom, no ono nije obilježeno u skladu sa standardima pristupačnosti.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi zvučne semafore.

RASKRIŽJE CARA DUŠANA

Raskrižje cara Dušana nalazi se naporedo s raskrižjem Sveti Sava.

Kretanje je prilagođeno i za korisnike kolica, a za razliku od prethodnog raskrižja, na ovom raskrižju kose ravnj postavljene su s tri strane (jedna kosa ravan je izvan pješačkog prelaza), a ponovo nedostaju taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe.

S jedne strane raskrižja je postavljeno ostrvo, ali ono ne utječe na kretanje pješaka. Nedostatak zvučnog semafora i na ovom raskrižju otežava učestvovanje u prometu slijepim i slabovidnim osobama.

Parking mjesto predviđeno za osobe s invaliditetom postoji, ali nije urađeno u skladu sa standardima pristupačnosti.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti zvučnu signalizaciju na semaforima.
- ✓ Urediti nedostajuću kosu ravan.
- ✓ Propisno obilježiti parking mjesto.

POŠTE SRPSKE

Centralni objekt se nalazi u glavnoj ulici u centru grada, iza Hotela Park. Osim centralnog objekta postoje i 2 manja objekta koja su orijentirana prema starom dijelu grada.

Objektu se može pristupiti bez prepreka i fizičkih barijera, a samo jedan od objekata je pristupačan za korisnike kolica, dok poseban problem predstavlja pristupna rampa na centralnom objektu koja je često u kvaru i samim tim onemogućava prilaz i kretanje osobama s invaliditetom. Nedostaju i taktilne trake koje bi omogućile slijepim i slabovidnim osobama lakše kretanje i snalaženje unutar i izvan objekta.

Moguće je parkirati ispred objekta, no ne postoje mjesta predviđena za osobe s invaliditetom.

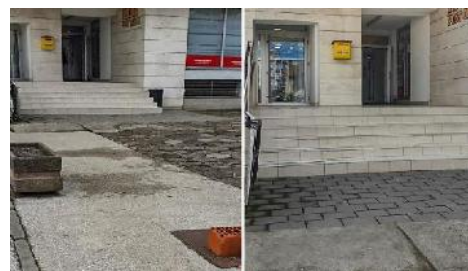
Sam ulaz nije urađen prema standardima pristupačnosti, ali se može ući, vrata su dovoljne širine za korisnike kolica i otvaraju se ka van.

Toalet koristi samo osoblje i ne postoji toalet za stranke. Šalter nije propisne visine, stoga nije pristupačan za osobe s invaliditetom.

Osoblje zaposleno u pošti je susretljivo, ali ne posjeduje potrebno znanje o radu s osobama s invaliditetom iako postoji zainteresiranost za obuku za upotrebu znakovnog jezika.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Riješiti problem pristupne rampe.
- ✓ Educirati osoblje o radu s OSI.
- ✓ Prilagoditi šalter za OSI.
- ✓ Osigurati parking mjesto za OSI.

ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE

Zgrada zavoda za zapošljavanje – filijala Doboj nalazi se na istoj adresi kao i Centar za socijalni rad.

Budući da nema kose ravni niti taktilnih traka prilaz ovom objektu za osobe s invaliditetom je otežan, naročito za korisnike kolica i za slijepe osobe. Objekt posjeduje vlastiti parking prostor koji je reguliran rampom, no nema označenih parking mjesta za osobe s invaliditetom, kako bi to trebalo biti prema standardima pristupačnosti.

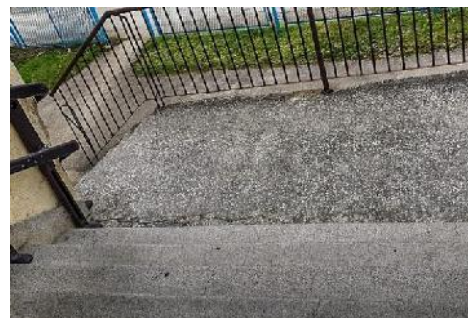
Sam ulaz u objekt je nepristupačan jer se na ulazu nalaze stepenice, a ni podizna rampa više nije u funkciji. S druge strane, ulazna vrata su uredne širine i nema pragova.

Toalet koriste samo uposlenici te ne postoji toalet predviđen za stranke. Prijemni pult je visinom prilagođen za osobe s invaliditetom, također, i u šalter sali osim standardnih pultova postoje i niži pultovi za korisnike kolica. Kretanje unutar objekta za osobe s invaliditetom je moguće.

Osoblje koje je zaposleno u Zavodu za zapošljavanje je susretljivo, ali nemaju dovoljno znanja o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Riješiti problem podizne platforme, ulaska.
- ✓ Označiti parking mjesto za OSI.
- ✓ Približiti rad Zavoda osobama s invaliditetom

TRŽNI CENTAR BINGO

Tržni centar Bingo nalazi se na periferiji grada, trotoari u blizini su pristupačni za kretanje korisnika kolica. Osobe s invaliditetom uglavnom bez prepreka mogu pristupiti objektu, mada niti ovdje nema taktilnih traka koje bi slijepim osobama omogućile lakši prilaz do objekta i kretanje po unutrašnjosti objekta. U sklopu tržnog centra se nalazi parking, no ne postoje posebno obilježena mjesta za osobe s invaliditetom.

Ulaz je u potpunosti pristupačan, jer se na ulazu nalaze senzorska vrata, koja predstavljaju najbolje rješenje kada je ulaz u objekt u pitanju, kako za osobe s invaliditetom tako i za osobe bez invaliditeta.

U objektu se nalazi i restoran koji je smješten na katu, zatim frizerski i kozmetički saloni, apoteka, optičarska radnja, mobile shop i sl, a njihova pozicija ih čini pristupačnim za osobe s invaliditetom (u apoteci čak postoji i niski pult). Kretanje unutar objekta je otežano zbog uskog prilaza kasi i nepristupačnosti restorana odnosno terase, koja je u sklopu tržnog centra. Osoblje zaposleno u tržnom centru ne posjeduje potrebno znanje o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Riješiti problem parking mjesta.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Omogućiti kretanje unutar objekta i prostor kod kase.
- ✓ Urediti i obilježiti toalet za OSI.

RESTORAN GRAZIA

Restoran Grazia nalazi se u neposrednoj blizini centra grada. Budući da ne postoje niti taktilne trake niti kosa ravan pristup ovom objektu za sve vrste osoba s invaliditetom je otežan. Objekt ne posjeduje vlastiti parking nego improvizirani i to na trotoaru što predstavlja veliki problem za osobe s invaliditetom.

Najveći problem predstavlja ulaz u ovaj objekt, koji je potpuno nepristupačan, budući da se na samom ulazu nalaze stepenice koje predstavljaju prepreku korisnicima kolica, teško pokretnim te slijepim osobama. Ulazna vrata također nisu prema standardima pristupačnosti.

Problematično je i to što restoran ne posjeduje pristupačan toaleta za osobe s invaliditetom. Kada je u pitanju unutrašnjost objekta, samo jedan dio zatvorene terase je pristupačan, do unutrašnjeg dijela restorana vode stepenice i još jedna vrata, a šank visinom nije prilagođen za osobe s invaliditetom.

Osoblje zaposleno u ovom restoranu je susretljivo, ali nema potrebno znanje o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi cijeli objekt u skladu sa standardima pristupačnosti.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Prilagoditi prilaz objektu.

PARK NARODNIH HEROJA

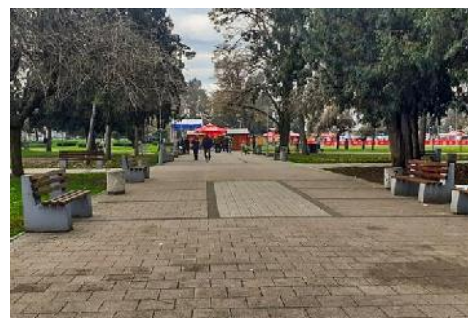
Park narodnih heroja nalazi se u samom centru grada. Staze u parku su popločane betonskim kockama, a sam park je kvadratnog oblika. Staze vode u krug sa sve četiri strane i povezane su međusobno.

Slijepim osobama će prilaz i kretanje po ovom parku biti otežano zbog nedostatka taktilnih traka, međutim, korisnici kolica će moći pristupiti i kretati se po parku bez problema. Isto tako, mobilijar koji se nalazi u parku je pristupačan za osobe s invaliditetom.

Park nema poseban parking, ali se duž njega, s dvije strane, nalaze javni parkinzi. Ne postoji nikakav javni toalet u sklopu parka.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Osigurati parking mjesto za OSI.

POLICIJSKA UPRAVA - CIPS

CIPS se nalazi u zgradi Policijske uprave u Doboju. Ulaz nije direktno s ulice, već je okrenut službenom parkingu, nalazi se u prizemlju, s bočne strane zgrade.

Osobe s invaliditetom mogu pristupiti objektu, izuzev slijepih osoba kojima će to biti otežano zbog nedostatka taktilnih traka. Ispred zgrade postoji samo službeni parking, no osobama s invaliditetom je dozvoljeno tu parkirati.

Budući da na ulazu postoji kosa ravan i vrata koja omogućavaju ulaz možemo reći da je ulaz u ovaj objekt pristupačan za osobe s invaliditetom.

Toalet koriste samo zaposleni te nema predviđenog toaleta za stranke. Unutrašnjost objekta je dovoljno prostrana te se kretanje osoba s invaliditetom može odvijati neometano, no šalteri visinom nisu prilagođeni osobama s invaliditetom.

Osoblje zaposleno u Policijskoj upravi spremno je pomoći, međutim nema dovoljno znanja o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi visinu jednog šaltera za OSI.
- ✓ Dobro bi bilo obilježiti 1 parking mjesto.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

3.6. Foča

Na području općine Foča rađena je analiza pristupačnosti javnih objekata i javnih površina za osobe s invaliditetom. Ukupno se analiziralo 12 objekata i to: Općina Foča, Policijska uprava - Cips, Frizerski salon Afroditina, Osnovna škola Veselin Masleša, UniCredit Banka, Pošta, Dom kulture, Tržni centar Kort, Aladža park, Centar za socijalni rad, Hotel Zelengora, Expera apoteka. Analiza je rađena od prosinca 2022. do veljače 2023. godine.

Analiza je podrazumijevala posjetu svakom objektu/javnoj površini, promatranje situacije, popunjavanje univerzalnog obrasca za analizu pristupačnosti, fotografiranje objekta i izradu završnog izvještaja. Analizu je provodila osoba s invaliditetom iz lokalne zajednice koja je prethodno obučena za provedbu analize.

Na području Foče nismo našli ni jedan objekt koji je u potpunosti pristupačan za osobe s invaliditetom. Nekoliko objekata ima riješen pristupačan ulaz u objekt ili kretanje po njemu, ali ne ispunjavaju druge standarde pristupačnosti. Općenito govoreći, najveći nedostaci u Foči su nedostatak pristupačnih toaleta, mali broj parking mjesta, nedostatak taktilnih traka i zvučnih semafora, pristup katovima i slično. Nažalost, objekti nekih vrlo značajnih javnih ustanova za osobe s invaliditetom su u potpunosti nepristupačni. To podrazumijeva i nepristupačan ulaz u objekt, kretanje unutar istog i korištenje usluga. Također, problem je i činjenica da jedini hotel u Foči nije uopće pristupačan za osobe s invaliditetom.

Kako bi se situacija unaprijedila potrebno je u narednom razdoblju intenzivno raditi na uklanjanju prepreka na javnim površinama i omogućavanje barem osnovnih standarda pristupačnosti u javnim objektima. Lokalna zajednica u suradnji s drugim razinama vlasti i donatorima treba osigurati sredstva u proračunu kako bi se ovi nedostaci uklonili sukladno odredbama Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i lokalnim pravnim okvirom.

Analizu i izvještaj uradio: Miroslav Pavlović

LJEKARNA EXPERA

Ljekarna Expera se nalazi pored Doma zdravlja, u ulici Cara Dušana bb, preko puta Aladža parka u Foči. Smještena je u staroj zgradi na visokom prizemlju.

Zgradi se može pristupiti pješice, ali nažalost trotoari se koriste za parkiranje automobila čime se stvaraju prepreke za osobe s invaliditetom. Najbliže autobusno stajalište nalazi se na udaljenosti od 150 metara. Parkiralište se dijeli sa stanarima zgrade i Domom zdravlja te ima jedno obilježeno mjesto za osobe s invaliditetom koje je, na žalost, veći dio dana zauzeto jer se nepropisno parkiraju osobe koje nemaju invaliditet.

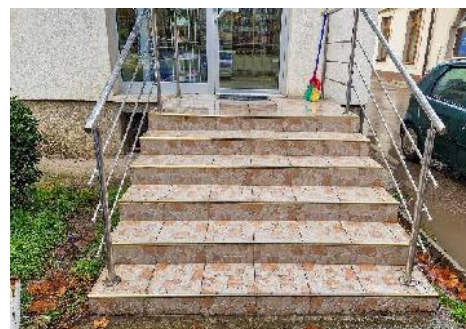
Na samom ulazu nalaze se popločane, klizave stepenice koje imaju rukohvat s obje strane. Ne postoji kosa ravan, ni taktilna traka te je stoga ulazak u objekt nepristupačan.

Unutrašnjost objekta je dovoljne širine za kretnju korisnika kolica, ali visina pulta nije prilagođena. U objektu ne postoji toalet za stranke pa tako ni za osobe s invaliditetom.

Osoblje je ljubazno ali nedovoljno obučeno za rad s osobama s invaliditetom te bi im dobro došla dodatna edukacija.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Izvršiti rekonstrukciju postojećeg stepeništa i napraviti kosu ravan.
- ✓ Visinu pulta prilagoditi korisnicima kolica.
- ✓ Omogućiti neometan prilaz objektu.

UNICREDIT BANK

U samom centru grada Foče nalazi se Unicredit Banka, na adresi Kralja Petra I Karađorđevića. Objekt je starije gradnje, renoviran prije nekoliko godina, a radi se o manjem poslovnim prostoru.

U blizini objekta je raskrižje sa semaforom, pješačkim prijelazom i pješačkim otokom. Duž ceste do prilaza u objekt nalazi se trotoar. Prilaz objektu je ravan i popločan betonskim pločama i prilagođen je korisnicima kolica. Do prilaza objektu nema taktilne trake. Postoji javni parking koji nema obilježena mjesta za vozila osoba s invaliditetom.

Ulaz u objekt je ravan, bez ikakvih prepreka. Ulazna vrata su klizna, senzorna, dovoljne širine, staklena i osvijetljena, stoga je ulaz u objekt pristupačan za osobe s invaliditetom. Unutrašnjost prostorije je potpuno prilagođena za nesmetano kretanje korisnicima kolica. Info pult u šalter sali je na visini prilagođenoj za osobe s invaliditetom. Objekt nema zvučnu ni svjetlosnu signalizaciju, kao ni taktilnu traku. Toalet ne postoji unutar objekta za korisnike usluga banke.

Osoblje je jako ljubazno i komunikativno, mada ne posjeduje stručno znanje o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Na postojećem parkingu osigurati bar jedno mjesto za osobe s invaliditetom.
- ✓ Ugraditi zvučnu i svjetlosnu signalizaciju.
- ✓ Ugraditi taktilne staze.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

Napomena: objekt je u međuvremenu zatvoren.

CENTAR ZA SOCIJALNI RAD FOČA

Centar za socijalni rad se nalazi u stambeno poslovnoj zgradi u ulici Njegoševa br.14. Objektu se može pristupiti pješice, ali trotoari nisu u potpunosti prilagođeni teže pokretnim osobama. Zgrada ima svoje parkiralište, ali ne i označena mjesta za vozila osoba s invaliditetom. U blizini objekta nema semafora niti taktilnih traka za lakše snalaženje slijepih i slabovidnih osoba.

Zgrada Centra za socijalni rad ima dva ulaza. Između dva ulaza nalazi se zeleni travnjak s urađenim stazama. Prvi, ulaz nalazi se s desne strane zgrade i uopće nije prilagođen osobama s invaliditetom jer ima visoke stepenice. Drugi je naknadno napravljen, prvenstveno za korisnike kolica i teško pokretne osobe. Ulaz je riješen uz pomoć improvizirane, limene kose ravni koja služi svrsi iako nije napravljena po propisima. Unutarnji dio objekta je djelomično prilagođen osobama s invaliditetom, jer se korisnici kolica mogu kretati, ali samo uz asistenciju. Nakon ulaska u zgradu pomoću rampe, otežano se prolazi se kroz objekt čija je unutrašnjost uska i na jednom mjestu postoji dodatno uzvišenje. U objektu nema pristupačnog toaleta za osobe s invaliditetom. Iako nisu posebno obučeni za rad s osobama s invaliditetom, osoblje je jako susretljivo.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Označiti parking mjesto za OSI.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Omogućiti lakše kretanje u objektu.
- ✓ Obučiti osoblje.

POLICIJSKA UPRAVA - CIPS

Policajska uprava - Cips se nalazi u centru grada na adresi Kralja Petra I Karađorđevića. Objekt je starije gradnje, a ovaj dio objekta je renoviran prije desetak godina. U blizini objekta se nalazi raskrižje s postojećim semaforom, pješačkim prijelazom i ostrvom. Cijelom duljinom ceste, sve do prilaza objektu, nalazi se trotoar. Prilaz objektu prilagođen je za kretnju korisnika kolica jer je ravne površine i bez prepreka. Nema taktilnih traka. Na javnom parkiralištu jedno je mjesto obilježeno za vozila osoba s invaliditetom. Na ulazu u objekt nalazi se malo uzvišenje visine do 5 cm. Vrata se otvaraju prema vani, s jednim su krilom i dovoljne širine. Unutarnji dio prostorije je prilagođen za nesmetano kretanje korisnika kolica. Info pult u šalter dvorani nije odgovarajuće visine da bi ga mogle koristiti i osobe u kolicima. Kabina za fotografiranje je prilagođena osobama s invaliditetom, a pult koji se nalazi u njoj je odgovarajuće visine. Unutar objekta ne postoji toalet za korisnike usluga CIPS-a, pa tako ni za OSI. Osoblje je komunikativno i srdačno, mada ne posjeduje stručno znanje jer nije prošlo nikakvu obuku.

Preporuke:

- ✓ Napraviti bar jedan pristupačan šalter.
- ✓ Ugraditi vizualnu i zvučnu signalizaciju.
- ✓ Ugraditi taktilnu traku.
- ✓ Uraditi obuku za uposlene o radu s OSI.
- ✓ Ukloniti uzvišenje na ulazu.
- ✓ Eventualno napraviti pristupačan toalet.

FRIZERSKI SALON „AFRODITA“

Frizerski salon "Afrodita" se nalazi u naselju Gornje Polje, na adresi Vojvode Putnika bb. Objekt se nalazi u stambenoj zgradi u prizemlju i posjeduje samo jednu prostoriju.

U blizini postoji autobusno stajalište koje nije pristupačno za osobe s invaliditetom. U blizini nema raskrižja niti semafora. Duž ulice postoji trotoar koji nema zaštitnu ogradu. Ispred zgrade se nalazi parkiralište na kojem nema obilježenih mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetane kretnje korisnicima kolica. Objekt nema taktilnu traku koja vodi do njega.

Ulaz u frizerski salon je pristupačan, postoji stepenica koja je niža od 5 cm, ali korisnici kolica i teško pokretne osobe mogu ući u objekt. Salon se sastoji od jedne prostorije i nema vlastiti toalet. Postoji dovoljno prostora za nesmetanu kretnju korisnika kolica. Frizerski mobilijar je djelomično prilagođen osobama s invaliditetom - ogledala su odgovarajuće visine i stolica je podesiva, ali lavaboi (glavoperi) nisu.

Osoblje frizerskog salona "Afrodita" je susretljivo i spremno da pomogne ali nema dovoljno znanja i iskustva s osobama s invaliditetom jer nije prošlo nikakvu obuku.

Preporuke:

- ✓ Ukloniti manju prepreku na ulazu.
- ✓ Prilagoditi mobilijar u salonu.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

HOTEL ZELENGORA

Hotel Zelengora nalazi se u samom centru Foče, u ulici Njegoševa bb. Hotel čine prizemlje i četiri kata. Zgrada je starije gradnje, ali je kompletno renovirana. Nažalost hotel nije pristupačan osobama s invaliditetom, što predstavlja još veći problem ako znamo da je u pitanju jedini hotel u Foči. Hotel ima veliko parkiralište koje dijeli s Addiko bankom, Crvenom apotekom i s nekoliko trgovina, a na kojem nema obilježenih mjesta za vozila osoba s invaliditetom. U blizini objekta nema taktilnih traka niti semafora. Ulaz u hotel ima pet stepenica bez ograde i bez kose ravni ili drugog načina ulaska tako da je korisnicima kolica i teško pokretnim osobama ulaz u hotel onemogućen. Ulazna vrata su pristupačna. Unutarnji dio je dovoljno širok za nesmetanu kretnju osoba s invaliditetom. Na katove se dolazi dizalom s kliznim vratima dovoljne širine, ali bez odgovarajuće signalizacije. Info pult i recepcija nisu prilagođeni. U hotelu nema soba koje prilagođene osobama s invaliditetom. Također ne postoji pristupačan toalet. Osoblje je ljubazno i zaista spremno za svaku vrstu pomoći ali nisu obučeni za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Osigurati parking mjesto za OSI.
- ✓ Napraviti kosu ravan na ulazu u hotel.
- ✓ Prilagoditi dio soba za OSI.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Organizirati obuku za osoblje.

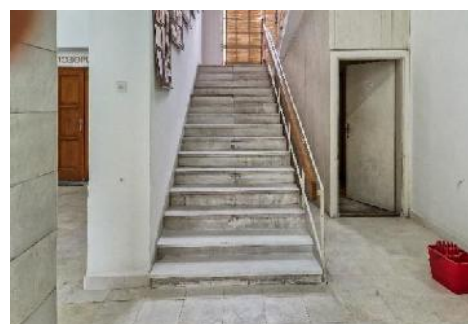

MUZEJ, KAZALIŠTE I KNJIŽNICA

Muzej, kazalište i knjižnica se nalaze u istoj zgradi u centru grada, u ulici Kralja Petra I Karađorđevića bb. Na zgradi je nedavno napravljen novi krov i fasada, a zamijenjeni su i prozori. Zgrada je na dvije etaže. Na prvom katu se nalazi knjižnica, na drugom muzej, a sa zadnje strane kazalište. Provedena analiza je pokazala da nijedna od ove tri ustanove nije prilagođena osobama s invaliditetom. Prilaz koji vodi s glavne ulice je prohodan i pristupačan. U blizini nema parking prostora za osobe s invaliditetom, kao ni taktilnih traka. Na glavom ulazu u zgradu se nalazi strmo stepenište bez rukohvata. Ne postoji alternativni način ulaska. Zgrada ima i sporedni ulaz koji također nije prilagođen osobama s invaliditetom. U objektu nema dizala pa je pristup etažama nemoguć. Hodnici su dovoljne širine za kretnju kolicima. Objekt nema toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Ne postoje sjedala ni zaseban prostor za osobe s invaliditetom, odnosno korisnike kolica. Osoblje nije prošlo nikakvu obuku za rad s ovom kategorijom te bi im edukacija dobro došla.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilnu stazu.
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu za etaže.
- ✓ Napraviti rukohvat na ulaznom stepeništu.
- ✓ Osposobiti bar jedan ulazak za OSI.
- ✓ Obučiti uposlenike.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Omogućiti pristupačna sjedala.

OPĆINA FOČA

Općina Foča se nalazi u ulici Kralja Petra I Karadjordjevića bb. Zgrada je starije gradnje, renovirana prije par godina. Čine je dva kata na kojim su smještene sve važnije usluge za građane. U blizini objekta je raskrižje s postojećim semaforom. Ima pješački prijelaz i trotoar duž ceste sve do prilaza objektu. Parkiralište ima četiri mjesta od kojih je jedno obilježeno za vozila osoba s invaliditetom. Zgrada ima dva ulaza. Lijevi ulaz ima mali podest i pristupačan je za korisnike kolica i teško pokretne osobe. Jedna se vrata otvaraju ka vani, a druga u oba smjera. Glavni ulaz ima jednu veću stepenicu, a nema kosu ravan. Vrata su dovoljne su širine i otvaraju se ka vani. U šalter dvorani ima jedan pult za osobe s invaliditetom. Nema taktilnih traka, a unutarnji dio je dovoljno širok i ravan za nesmetanu kretanju. Ured gradonačelnika i pravna služba se nalaze na katu do kojeg korisnici kolica i teško pokretne osobe ne mogu doći jer zgrada nema dizalo. U prizemlju se nalazi prostorija u kojoj osoblje s kata prima stranke koje se ne mogu popeti na kat. Zgrada nema pristupačan toalet. Osoblje u ovoj ustanovi nema dovoljno iskustva u radu s osobama s invaliditetom te je za njih poželjno organizirati edukaciju.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake, svjetlosne i zvučne obavijesti.
- ✓ Prilagoditi toalet za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje
- ✓ Postaviti kosu ravan na glavnom ulazu.
- ✓ Omogućiti pristup etažama.

ALADŽA PARK

Aladža park se nalazi u istoimenom naselju, na križanju ulica Meša Selimovića i Cara Dušana. U sam park se može doći iz više pravaca. S jedne strane je Aladža džamija ispod koje teče rijeka Čehotina. U blizini se nalazi autobusno stajalište i veliko parkiralište. Na njemu nema označenih mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Prilaz parku je moguć teže pokretnim osobama i korisnicima kolica. Na ulazu u park ugrađene su kosine kako bi korisnicima kolica olakšali ulazak. U parku su postavljene klupe, svjetiljke i drugi mobilijar koji nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Nema taktilnih staza koje vode do parka i unutar njega kako bi olakšale samostalno snalaženje slijepim i slabovidnim osobama nema. U parku nema javnog toaleta. Jedan dio staze je popločan betonskim pločama, jedan je od starog betona i treći je obična staza. Rezultati provedene analize su pokazali da ovaj park nije prilagođen osobama s invaliditetom jer nijedna staza u parku nije ravna i bez prepreka pa je u većini slučajeva za kretanje osoba u kolicima potrebna asistencija.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti toalet prilagođen OSI.
- ✓ Obilježiti parking mjesto na velikom parkiralištu.
- ✓ Izvršiti rekonstrukciju i uređenje staza.
- ✓ Postaviti pristupačan mobilijar.

POŠTA

Pošta je smještena u centru grada, u ulici Kralja Petra I Karadjordjevića bb. Zgrada se sastoji od prizemlja i kata. U visokom prizemlju je smještena prostorija za građane, šalter sala, a kat je za službenike pošte. Trotoari u blizini pošte su prilagođeni osobama s invaliditetom. Do ulaza u objekt se može doći nesmetano, bez prepreka. Objekt ima jedno parking mjesto za vozila osoba s invaliditetom. Ne postoji taktilna traka koja vodi do objekta niti unutar njega. Na samom ulazu u objekt nalaze se četiri široke stepenice bez kose ravne, podizne platforme ili drugog načina koji bi omogućio ulazak u objekt teže pokretnim osobama. Unutrašnji dio objekta je ravan, bez prepreka, pa se korisnici kolica i teško pokretne osobe mogu nesmetano kretati. Šalteri su visoki i nisu prilagođeni za korisnike kolica. Pristup katu nije moguć za korisnike kolica i teško pokretne osobe jer zgrada nema dizalo niti neki drugi alternativni način pristupa. Zgrada pošte nema prilagođen toalet za osobe s invaliditetom. Osoblje je ljubazno, ali s obzirom na to da nisu prošli nikakvu obuku, edukacija bi im dobro došla.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Omogućiti ulazak u objekt korisnicima kolica i teže pokretnim osobama.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta osobama s invaliditetom.
- ✓ Omogućiti pristup katu.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

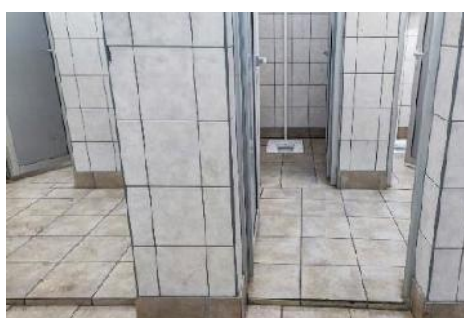

JU OŠ „VESELIN MASLEŠA“

Škola se nalazi se u ulici Karađorđeva br. 68 a. Objekt je starije gradnje i čine ga dva kata. Nedavno je urađena adaptacija dijelova objekta. Autobusno stajalište je propisne dužine i širine, površina je ravna. U blizini nema raskrižja niti semafora. Zgradi se može pristupiti pješice bez prepreka. Školsko dvorište je veće površine s metalnom zaštitnom ogradom. Na ulazu u dvorište je velika željezna kapija. Ispred zgrade je parkiralište bez označenih mjesta za vozila OSI. Ulaz je pristupačan, uz stepenište postoji kosa ravan metalne konstrukcije s rukohvatom. Visina info pulta je prilagođena korisnicima kolica. Kat na kojem su uredi, učionice i toaleti nepristupačna je korisnicima kolica i teško pokretnim osobama jer škola nema dizalo i do kata se jedino može doći stepenicama. Hodnici su ravni, široki, bez prepreka. Škola nema toalet za OSI. Dvorana za tjelesni odgoj također nije prilagođena. Hodnici su bez prepreka. Osoblje nema iskustvo u radu s OSI, jako su susretljivi i zainteresirani za dodatnu edukaciju.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi ulaznu kapiju.
- ✓ Obilježiti parking mjesto za OSI.
- ✓ Omogućiti pristup katu.
- ✓ Napraviti toalet prilagođen OSI.
- ✓ Omogućiti sadržaj za djecu s poteškoćama u razvoju u dvorani za tjelesni odgoj.
- ✓ Ugraditi taktilnu traku, vizualnu i zvučnu signalizaciju.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

TRŽNI CENTAR KORT

Tržni centar Kort se nalazi u glavnoj ulici u blizini gradskog trga, na adresi Kralja Petra I Karađorđevića bb. Izgrađen je u unutarnjem dijelu nekadašnje Robne kuće.

Prilaz objektu je moguć, bez većih prepreka, ali nema taktilnih traka. Objekt ima unutarnju garažu u kojoj nema namjensko parkirališno mjesto za osobe s invaliditetom.

Objekt ima dva ulaza. Glavni ulaz nije pristupačan jer ima stepenice bez kose ravni, rukohvata i taktilne trake. Drugi ulaz je iz garaže iz koje se dizalom može ući u centar. Prije ulaska u dizalo nalaze se vrata koja se otvaraju ka vani i prilični su teška. Unutarnji dio objekta je dobrim dijelom pristupačan. U objektu se nalazi namjenski toalet za osobe s invaliditetom, uredno obilježen. Korisnici kolica se mogu nesmetano kretati između rafova i hodnicima. U objektu nema postavljene zvučne ili vizualne signalizacije.

Osoblje je ljubazno, ali nemaju dovoljno znanja u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake, zvučnu i vizualnu signalizaciju.
- ✓ Obilježiti parking mjesto.
- ✓ Napraviti pristupačan glavnu ulaz (kosa ravan i rukohvati).
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.

3.7. Goražde

Analiza pristupačnosti javnih objekata osobama s invaliditetom rađena je na području Grada Goražde i ovo je jedna od izabranih lokalnih zajednica u BiH u kojoj je analiza urađena. Analizom je obuhvaćeno 11 javnih objekata i to: JU Služba za zapošljavanje BPK Goražde, JU Centar za socijalni rad BPK Goražde, OŠ „Husein ef. Đozo“, Gradska uprava grada Goražde, MUP BPK Goražde, Hotel Behar, Ljekarna 9. Maj, Trgovački centar Bingo, Restoran Drinska Bašta, Vlada BPK Goražde, JU Dom Zdravlja „Dr. Isak Samokovlija“.

Analiza je podrazumijevala posjetu svakom objektu uz prethodnu suglasnost, fotografiranje objekta, te popunjavanje upitnika kreiranog za ovu namjenu. Opći zaključak je da je pristupačnost javnih institucija i objekata u Goraždu djelimično riješena i to većinom pristupnim kosim ravnima koje zadovoljavaju minimum standarda pristupačnosti.

Analizirani objekti na području Bosansko – podrinjskog kantona ukazuju na potrebu dodatnog ulaganja u izgradnju pristupačnog okruženja sukladno članku 9. UN Konvencije, preporukama i komentarima Komiteta, te odredbama lokalnog zakonodavstva.

Na području Bosansko – podrinjskog kantona Goražde, postoji nekoliko objekata koji su razumno pristupačni za osobe s invaliditetom. Postoje neki pozitivni primjeri u kojima je vidljivo da se u posljednje vrijeme ulagalo u pristupačnost. Veliki problem predstavlja nedostatak taktilnih traka za slijepo osobe, prema analizi niti jedan objekt nema taktilne trake, niti signalizaciju. Također ne postoje zvučni semafori. Svi ostali objekti su samo manjim dijelom pristupačni, a od nedostataka izdvajaju se nedostatak pristupačnih toaleti, pristup katovima i uslugama koji se tu nalaze sl.

Ono što je pozitivno je da postoji razumijevanje lokalne vlasti za rješavanje naprijed navedene problematike kroz izgradnju novih objekata, koji će u potpunosti zadovoljiti potrebe osoba s invaliditetom i biti izgrađeni u skladu s propisanim standardima.

U narednom periodu potrebno je raditi na podizanju svijesti o značaju pristupačnosti za osobe s invaliditetom, senzibiliziranosti predstavnika ustanova, pružatelja usluga te pronalaska alternativnog načina rješavanja situacija koje su onemogućene zbog arhitektonskih barijera i nepristupačnosti objektima.

Analizu i izvještaj uradila: Mirsada Ćulov

JU SLUŽBA ZA ZAPOŠLJAVANJE BPK GORAŽDE

Služba za zapošljavanje BPK Goražde nalazi se u centru grada, na adresi Maršala Tita br.13. Osim Službe za zapošljavanje, u objektu se nalaze i prostorije Centra za socijalni rad, Kantonalnog stambenog fonda i Agencije za privatizaciju. Osobe s poteškoćama u kretanju mogu nesmetano prići objektu koji posjeduje svoj parkirališni prostor s dva obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Prilaz objektu nema taktilne staze niti se one nalaze unutar objekta. Ulaz u zgradu je nepristupačan za teško pokretne osobe, kao i za korisnike kolica, jer je rampa koja povezuje dvije razine na ulazu u objekt strma tj. nije urađena prema propisima (ima veliki nagib). Objekt se sastoji od tri kata i potkrovlja. Prostorije Službe za upošljavanje nalaze se na prvom i drugom katu objekta koji nema dizalo niti podiznu platformu što osobama s invaliditetom, posebno korisnicima kolica i teško pokretnim osobama, onemogućava pristup gornjim etažama. U objektu nema toaleta za osobe s invaliditetom. U prizemlju se nalazi novoizgrađena šalter sala u kojoj se nalaze pultovi prilagođeni osobama s invaliditetom. Osoblje je susretljivo i nije prošlo obuku za rad s osobama s invaliditetom te bi im dobro došla edukacija.

Preporuke:

- ✓ Rekonstruirati kosu ravan na ulazu.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Osigurati pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Riješiti pristup katovima.
- ✓ Obučiti osoblje.

JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BPK GORAŽDE

JU Centar za socijalni rad je javna ustanova koja je smještena u centru grada. Prostorije Centra nalaze se na trećem katu i u potkrovlju zgrade Službe za zapošljavanje. Prostor kojim trenutno raspolaže ova ustanova, a u kojoj je zaposleno 20 radnika, je potpuno neprilagođen osobama s invaliditetom. Taktilnih staza koje vode do objekta nema, niti ih ima u samom objektu. Na parkiralištu postoji označeno mjesto za vozila osoba s invaliditetom na koja se nepropisno parkiraju vozila osoba koje nemaju nikakav invaliditet. Prilaz objektu nije u cijelosti pristupačan jer postoje prepreke za samostalno kretanje. Kako su prostorije smještene na trećem katu i u potkrovlju objekta, a u objektu nema dizala ni alternativnog načina prilaza, teško pokretne osobe i korisnici kolica ne mogu samostalno pristupiti službama Centra. U slučaju potrebe za obavljanjem razgovora i podnošenja zahtjeva, uposlenici centra obavljaju razgovor ispred zgrade. U objektu nema ni pristupačnog toaleta.

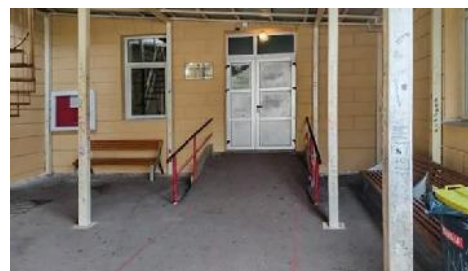
Preporuke:

- ✓ Napraviti kosu ravan na ulazu prema propisima.
- ✓ Riješiti problem pristupa službama na katu.
- ✓ Riješiti problem nepropisnog parkiranja.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Ugraditi taktilne staze do i unutar objekta.
- ✓ Obučiti uposlenike o radu s OSI.

Napomena: odgovorni najavljuju izgradnju novog objekta koji će biti prilagođen osobama s invaliditetom.

OSNOVNA ŠKOLA „HUSEIN EF. ĐOZO“

Osnovna škola „Husein ef. Đozo“ Goražde nalazi se na lijevoj obali rijeke Drine, u centru grada. Školski prostor je maksimalno iskorišten te je sva nastava organizirana u istom objektu. Škola raspolaže sa 16 učionica, 5 kabineta, dvoranom za tjelesni odgoj i dvorištem. U zgradi se nalaze i zbornica, četiri ureda i knjižnica. Škola se sastoji od prizemlja i tri kata. Ispred objekta postoji javno parkiralište koji ima obilježeno mjesto za automobile osoba s invaliditetom. Školi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, međutim prilaz objektu i njegova unutrašnjost su bez taktilnih traka. Ulaz u objekt je pristupačan, ali osobe s invaliditetom i teško pokretne osobe ne mogu pristupiti gornjim etažama. Zgrada nema dizalo niti podiznu platformu, te su učionice koje se nalaze na katovima nedostupne teško pokretnim osobama i korisnicima kolica, dok je kretanja i samostalno snalaženje slijepim i slabovidnim osobama znatno otežano. U zgradi postoji toalet koji je prilagođen osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu za pristup katovima.
- ✓ Reorganizirati učionice na način da učionice za razrede koje pohađaju OSI budu smještene u prizemlju.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

GRADSKA UPRAVA GRADA GORAŽDA

Zgrada Gradske uprave nalazi se u centru grada, na lijevoj obali rijeke Drine, u ulici Maršala Tita br. 2. U objektu su smještene sve gradske službe, ured gradonačelnika, prostorije općinskog vijeća, pomoćne prostorije, dvorane za sastanke i dr. U sklopu objekta sa zasebnim ulazom nalazi se šalter dvorana, gdje građani mogu dobiti potrebne administrativne usluge. Objekt se sastoji od prizemlja i tri kata, parking prostora, garaža i prostorija za arhiv. Zgrada Gradske uprave je djelomično pristupačna za osobe s invaliditetom. Zgrada posjeduje vlastito parkiralište s obilježenim mjestima za vozila osoba s invaliditetom. Do zgrade se nesmetano može doći pješice, ali ne postoje taktilne trake. Unutrašnjost objekta sastoji se od prizemlja i tri kata na kojima su smještene službe i ured gradonačelnika. Objekt nema dizalo, podiznu platformu niti bilo koji drugi način pristupa katovima te je teško pokretnim osobama i korisnicima kolica onemogućen pristup katovima. Korisnici kolica mogu pristupiti prostorijama šalter dvorane gdje je osoblje susretljivo i ima iskustvo u radu s osobama s invaliditetom. U objektu ne postoji toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Neki od uposlenika Gradske uprave prošli su određene obuke za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi zvučnu i vizualnu signalizaciju.
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu.
- ✓ Prilagoditi ili napraviti toalet za OSI.

MUP BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA GORAŽDE

Zgrada MUP-a BPK-a Goražde nalazi se na desnoj obali rijeke Drine. Zgrada je starije gradnje, djelomično je obnovljena i sastoji se od tri kata. U sklopu zgrade nalazi se šalter dvorana (CIPS) koja je prilagođena potrebama osoba s invaliditetom. Objekt posjeduje vlastito parkiralište na kojem ima obilježeno mjesto za parkiranje osoba s invaliditetom. Objektu se može pristupiti pješice bez većih prepreka. Ulazak u objekt je pristupačan, riješen je pomoći kose ravni. Vrata su također pristupačna i omogućavaju ulazak u objekt. Određeni dijelovi objekta poput šalter dvorane i prostorija Ministarstva na prvom katu su prilagođeni osobama s invaliditetom. Međutim postoje i dijelovi tj. prostorije koje su potpuno nepristupačne jer se nalaze na katovima. Objekt nema dizalo, podiznu platformu niti drugi alternativni način pristupa katovima. U objektu ne postoji pristupačan toalet za osobe s invaliditetom. Visina pultova u šalter dvorani prilagođena je korisnicima kolica, a osoblje je susretljivo iako nema dovoljno znanja o radu s osobama s invaliditetom. Ne postoje taktilne trake niti signalizacija za slijepe i slabovidne osobe.

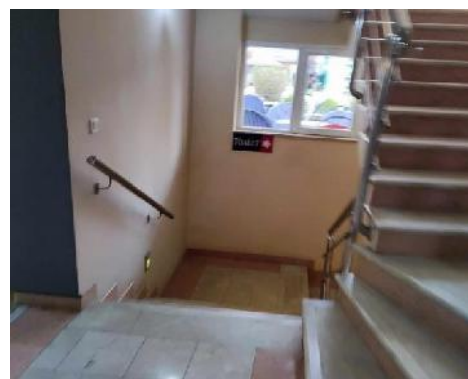

Preporuke:

- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu unutar objekta.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Ugraditi zvučne i vizualne oznake te taktilne trake.
- ✓ Uraditi toalet prilagođen osobama s invaliditetom.

HOTEL BEHAR

Hotel „Behar“ je jedini hotel u Goraždu i nalazi se u strogom centru grada. Hotel se sastoji od prizemlja u kojem se nalazi restoran, podruma u kojem su smješteni toaleti, bazen, kao i pomoćne prostorije, dok se na katovima nalazi konferencijska dvorana i hotelske sobe. Prilaz i ulaz u hotele su direktno s ulice i prilagođeni su osobama s invaliditetom. Do objekta ne vode taktilne trake, niti ih ima unutar samog objekta. Hotel posjeduje vlastito parkiralište, ali ulazak u hotel s parkirališta je nepristupačan i neprilagođen za korisnike kolica. Nema obilježenih parking mjesta za osobe s invaliditetom. Sam ulaz u hotel je pristupačan kao i restoran koji se nalazi u prizemlju. Gornji kat objekta gdje se nalaze konferencijska sala i hotelske sobe u potpunosti je nepristupačan za teško pokretne osobe i korisnike kolica jer ne postoji dizalo, podizna platforma niti drugi način pristupa prostorijama. Također, do toaleta ne mogu pristupiti osobe koje se kreću u kolicima i teško pokretne osobe. U hotelu nema pristupačnih soba za osobe s invaliditetom. Iako je hotel nedavno obnovljen, nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Osoblje je susretljivo, ali nije obučeno za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu.
- ✓ Prilagoditi bar jedan broj soba OSI.
- ✓ Prilagoditi prostorije na katovima gdje se nalaze dvorane i restoran.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.

LJEKARNA 9.MAJ GORAŽDE

Zgrada Ljekarne 9. Maj nalazi se u centru grada, na adresi Kulina Bana br. 18. Objekt je starije gradnje, a prostorije apoteke su smještene u prizemlju.

Prilaz objektu je prilagođen osobama s invaliditetom tako da korisnici kolica i teško pokretne osobe bez poteškoća mogu doći do objekta. Zgrada ima vlastiti parkirališni prostor s obilježenim mjestom za parkiranje vozila osoba s invaliditetom. Ne postoje taktilne trake niti signalizacija do objekta i unutar istog.

Sam ulaz u objekt je pristupačan, riješen je pomoću kose ravni, a također i ulazna vrata su pristupačna.

Kretanje unutar objekta je moguće. Prodajni pultovi u apoteci visinom nisu prilagođeni osobama koja koriste kolica. U objektu nema toaleta za stranke.

Osoblje je susretljivo i ljubazno, ali nema dovoljno znanja o radu s osobama s invaliditetom jer nisu prošli nikakvu obuku, te bi im dobro došla edukacija.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pult visine koja je prilagođena korisnicima kolica.
- ✓ Osoblje obučiti za rad s OSI.

TRGOVAČKI CENTAR BINGO

Objekt u kojem se nalazi Trgovinski centar Bingo je novoizgrađeni objekt, koji se nalazi na izlazu iz grada. Objekt je prizeman i kao većina drugih tržnih centara u dobroj je mjeri pristupačan osobama s invaliditetom.

Objekt ima vlastito parkiralište s označenim mjestima za vozila osoba s invaliditetom. Ulazna vrata su pristupačna, elektronska i omogućuju nesmetan ulaz teško pokretnim osobama i korisnicima kolica.

Unutar objekta postoje toaleti za potrebe osoba s invaliditetom koji su zaključani, ali postoje jasne upute gdje se nalazi ključ nalazi. Kretanje unutar objekt je moguće bez velikih prepreka. Iako možemo reći da je Trgovački centar Bingo uglavnom prilagođen potrebama osoba s invaliditetom, nedostaju klupice za odmor teško pokretnim osobama (prilikom kupovine i obilaska centra).

Nismo upoznati s informacijom je li osoblje zaposleno u trgovinskom centru prošlo obuku za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake i signalizaciju do objekta i unutar istog.
- ✓ Postaviti klupice za odmor unutar tržnog centra.
- ✓ Propisno obilježiti parking mjesta

RESTORAN „DRINSKA BAŠTA“

Restoran „Drinska bašta“ se nalazi na desnoj obali rijeke Drine, odmah uz obalu rijeke, na adresi Omladinska 41. Objekt se sastoji od središnje restoranske prostorije kao i velike otvorene ljetne bašte. Objekt je prizemni, posjeduje vlastiti parkirališni prostor, tako da osobe s invaliditetom i teško pokretne osobe mogu nesmetano prići objektu. Do objekta i unutar njega ne postoje taktilne trake niti signalizacija koje bi slijepim i slabovidnim osobama omogućile nesmetan pristup, te im je otežana kretanja i samostalno snalaženje. Ulaz u restoran je također prilagođen osobama s invaliditetom, postoji kosa ravan koja omogućava ulazak u restoran. Širina razmaka između stolova je dovoljna da omoguće nesmetanu kretanju teško pokretnim osobama i korisnicima kolica. Restoran posjeduje toalet koji nije u potpunosti prilagođen potrebama osoba s invaliditetom. Osoblje restorana je veoma ljubazno i senzibilizirano prema osobama s invaliditetom, ali nisu prošli nikakvu obuku o komunikaciji i radu s tom kategorijom. U restoranu nema oznaka za osobe oštećenog vida.

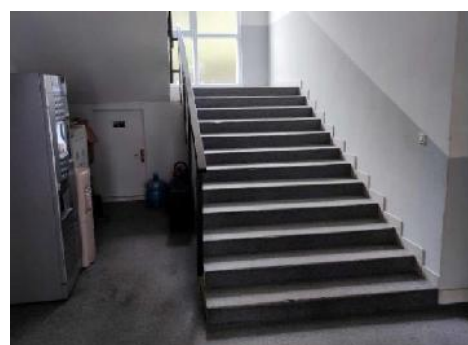

Preporuke:

- ✓ Izraditi barem jedan jelovnik na Brajevom pismu.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Prilagoditi toalet.
- ✓ Ugraditi taktilne trake, zvučne i vizualne oznake.

VLADA BPK GORAŽDE

Zgrada Vlade Bosansko-podrinjske županije nalazi se u ulici 1. Slavne Višegradske brigade na broju 2a. Zgrada je u cijelosti renovirana i prilagođena radu Vlade i potrebama županijskih ministarstava. Zgrada se sastoji od četiri kata i potkrovlja. Objekt posjeduje veliki parkirališni prostor i obilježena mjesta za parkiranje vozila osoba s invaliditetom. Do objekta i unutar njega ne postoje taktilne trake niti signalizacija koja bi slijepim i slabovidnim osobama omogućila nesmetan pristup. Sam ulaz u zgradu Vlade BPK osobama s invaliditetom je onemogućen jer pored stepenica zgrada nema kosu ravan niti neki drugi alternativni način, kako bi teško pokretne osobe i korisnici kolica ušli u objekt. Ova zgrada, koja se sastoji od četiri kata, nema dizalo niti podiznu platformu, tako da je nepristupačan za osobe s invaliditetom. U objektu nema pristupačnog toaleta za osobe s invaliditetom. Imajući u vidu sve ove činjenice možemo reći da je objekt Vlade u potpunosti nepristupačan osobama s invaliditetom. Uposlenici koji rade u ministarstvima senzibilizirani su u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi kosu ravan na ulazu u objekt.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Ugraditi dizalo za unutrašnjost objekta.
- ✓ Ugraditi zvučnu i vizualnu signalizaciju u objektu.

JU DOM ZDRAVLJA „DR. ISAK SAMOKOVLJA“

JU Dom zdravlja Goražde nalazi se na desnoj obali rijeke Drine, u ulici Ferida Dizdarevića bb. Dom zdravlja ima pet obiteljskih ambulanti, koje se nalaze u prizemnim objektima s urađenom kosom ravni. Dom zdravlja je najvećim dijelom prilagođen potrebama osoba s invaliditetom. Prostorije Doma zdravlja se uglavnom nalaze u prizemnim objektima. Zgrada uprave i laboratorij se nalaze na prvom katu objekta, bez dizala, ali u razgovoru s tajnicom doznali smo da u obiteljskoj ambulanti 3 ima prostorija za uzimanje uzoraka za analize teško pokretnim osobama i korisnicima kolica sukladno potrebama. U istoj obiteljskoj ambulanti postoji jedan toalet koji je pristupačan za osobe koje koriste kolica i teže se kreću. Dom zdravlja posjeduje vlastiti parkirališni prostor s obilježenim mjestima za parkiranje osoba s invaliditetom i kosu ravan kako bi osobe s invaliditetom i teško pokretne osobe mogle pristupiti i koristiti usluge doma zdravlja. Ne postoji signalizacija i taktilne trake za nesmetano kretanje slijepih i slabovidnih osoba, što im otežava kretanju i samostalno snalaženje.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake i signalizaciju do objekta i unutar istog.
- ✓ Ugraditi dizala ili podizne platforme u unutrašnjost objekta.
- ✓ Omogućiti još jedan toalet koji ispunjava standarde i potrebe OSI.
- ✓ Povremeno uposliti tumača za znakovni jezik.

3.8. Istočno Sarajevo

Analiza pristupačnosti javnih objekata osobama s invaliditetom rađena je na području Istočnog Sarajeva i ovo je jedna od izabranih lokalnih zajednica u BiH u kojoj je analiza urađena. Analizom je obuhvaćeno 20 objekata i to: Ljekarna Varufarm, Addiko banka, Hipermarket Bingo, Zavod za zapošljavanje Istočno Sarajevo, JU Centar za socijalnu skrb Istočno Novo Sarajevo, PU Istočno Novo Sarajevo, JU Dom zdravlja Istočno Sarajevo, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Frizerski salon „Model“, Gradska uprava Istočno Sarajevo, Kulturni centar Istočno Novo Sarajevo, Matična biblioteka Istočno Sarajevo, Općina Istočno Novo Sarajevo, JU OŠ „Petar Petrović Njegoš“, Park Gavrilo Princip, Pošte Srpske, Raskrižje ulica Vojvode Radomira Putnika i Stefana Nemanje, Restoran Kula, JU Sportsko rekreacioni centar Slavija i JU Srednja škola „28. juni“.

Analiza je podrazumijevala posjetu svakom objektu uz prethodnu suglasnost, fotografiranje objekta, te popunjavanje upitnika kreiranog za ovu namjenu.

Uže gradsko područje Grada Istočno Sarajevo površinski je relativno malo. Većina prometnica, stambenih zgrada i tržnih centara je novijeg datuma. Prilikom njihove izgradnje sporadično se vodilo računa o potrebama osoba s invaliditetom. Neki objekti su dobro izgrađeni, ali postoje objekti gdje su određeni standardi pristupačnosti napravljeni suprotno propisima. Na području Grada ne postoji javni prijevoz koji vodi do svih dijelova Grada, a isti nije pristupačan.

Brojne javne službe su smještene u starijim zgradama, a neki od objekata uopće nisu pristupačni. Semafori su postavljeni na nekoliko najopterećenijih raskrižja, ali nisu prilagođeni svim kategorijama osoba s invaliditetom. Veći broj prometnica i šetnica imaju prilagođene trotoare za korisnike kolica, ali postoje i određeni dijelovi koji nisu prilagođeni. Pozitivniji primjeri su tržni centar Bingo ili JU Sportsko rekreacioni centar Slavija u kojima je zastupljena većina standarda pristupačnosti.

Potrebno je planirati sredstva u budžetima lokalne zajednice kako bi se ispravili postojeći nedostaci vezani uz pristupačnost. Imajući u vidu činjenicu da se područje Istočnog Sarajeva svakodnevno razvija, da se grade brojni novi objekti, nadamo se da će isti biti pristupačniji osobama s invaliditetom. Također, vrlo je važno raditi na povećanju svijesti u javnosti kako bi se pristupačnost dodatno unaprijedila.

Analizu i izvještaj uradila: Nataša Šubara

LJEKARNA VARUFARM

Ljekarna Varufarm se nalazi u centru grada, na adresi Spasovdanska 17A. Udaljenost najbliže autobusne stanice je oko 800m.

Ljekarna je smještena u prometnoj ulici u kojoj se nalazi veliki broj trgovina i kafića. Pristup ljekarni je moguć s glavne prometnice do koje vodi nekoliko stepenica, a s bočne strane je izgrađena kosa ravan. Trotoar je nestabilan jer su ploče na nekim dijelovima neravne, što osobama s invaliditetom otežava kretanje. Nema taktilnih traka. U blizini objekta se nalazi parking mjesto za osobe s invaliditetom koje nije u skladu s propisima.

Ulaz nije pristupačan jer se ispred njega nalazi visoki prag, a vrata se otvaraju prema vani, stoga korisnicima kolica nije moguće ući u objekt.

Unutrašnjost objekta je dovoljno široka za kretanje. Pult nije napravljen u skladu sa standardima pristupačnosti. U objektu nema toaleta za stranke.

Osoblje je ljubazno, ali nije prošlo nikakvu obuku o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ukloniti prepreku na ulasku u objektu.
- ✓ Ulazna vrata prilagoditi OSI.
- ✓ Regulirati trotoar uz samu ljekarnu.
- ✓ Ugraditi taktilnu traku.
- ✓ Propisno označiti parking mjesto.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta.
- ✓ Educirati osoblje o radu s OSI.

ADDIKO BANKA

Addiko banka nalazi se u centru grada, na adresi Hilendarska br.1, u prizemlju stambene zgrade sa sedam katova. Objekt je novije gradnje.

Ispred banke se nalazi parking cijelom dužinom ulice, koji nema označeno mjesto za osobe s invaliditetom. Iza zgrade postoje parking s obilježenim mjestima. Plato ispred banke je dovoljno širok i pristupačan za kretnju osoba s invaliditetom. Prilaz platou je putem stepeništa, ali sa strana su postavljene kose ravni koje omogućuju ulazak na plato. Korisnici kolica i teško pokretne osobe se mogu kretati bez prepreka. Taktilne trake do objekta niti unutar njega ne postoje.

Ulaz u banku je također bez barijera te omogućuje nesmetan pristup u unutarnji dio objekta. Vrata su dovoljno široka i urađena po standardima. Unutrašnjost objekta je dovoljno široka za kretanje. Visina pulta nije prilagođena korisnicima kolica. U objektu nema toaleta za stranke.

Osoblje je susretljivo, ali nema iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Obilježiti parking mjesto ispred objekta.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Visinu pulta prilagoditi OSI.

HIPERMARKET BINGO

Hipermarket Bingo se nalazi na jednoj od glavnih ulica u Istočnom Sarajevu. U sklopu trgovinskog centra nalaze se brojni trgovački i ugostiteljski objekti, te podzemna garaža. Objektu se može prići bez većih prepreka iako raskrižje u blizini nije u cijelosti pristupačno. Objekt ima garažu s obilježenim parking mjestima za osobe s invaliditetom. Nažalost ta parking mjesta su često nedostupna jer na njih parkiraju i osobe koje nisu s invaliditetom. Preko puta tržnog centra nalazi se autobusno stajalište. Pristup objektu s tog dijela je otežan zbog udaljenosti pješačkog prijelaza sa semaforom, a put se nalazi na blagoj uzbrdici. U objekt se može ući iz garaže, a postoje i dva vanjska ulaza. Ulaz s platoa je prilagođen korisnicima kolica jer je u istom nivou, a vrata su elektronska. Drugi vanjski ulaz je nepristupačan zbog stepenica. Ulaz u trgovinski centar iz garaže je moguć pokretnim stepenicama. Unutar objekta ima dovoljno prostora pa se korisnici kolica mogu nesmetano kretati. Sve trgovine unutar objekta su dostupne korisnicima kolica i teško pokretnim osobama. U objektu nema taktilnih traka, zvučnih ni vizualnih oznaka. U objektu postoji poseban toalet namijenjen osobama s invaliditetom. Pristup je slobodan, vrata nisu zaključana, a unutrašnji dio toaleta je urađen prema standardima.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Postaviti zvučne i vizualne oznake.
- ✓ Prilagoditi brzinu pokretne trake.

ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE – FILIJALA I. SARAJEVO

Filijala Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske u Istočnom Sarajevu nalazi se u centru grada, na adresi Spasovdanska br. 23. Provedenom analizom pristupačnosti zaključeno je da objekt nije pristupačan za osobe s invaliditetom, posebno za korisnike kolica i teško pokretne osobe.

U blizini nema javnog gradskog prijevoza niti autobusnih stajališta. Postoji jedno obilježeno parking mjesto na vrhu ulice, koje nije urađeno po propisima i koje je često zauzeto. Prilaz objektu nije moguć, jer se ispred ulaza nalaze stepenice, a prilazi s drugih strana imaju prepreke. Nema taktilnih traka do objekta.

Ulaz u objekt nije moguć, zbog visokog praga i stepenica koje predstavljaju barijeru teže pokretnim osobama. Ulazna vrata su uska. Iza objekta, u istoj ravni, postoje još jedna vrata koja su pristupačna, ali prilaz ni tim vratima nije moguć. Prostor unutar objekta je ravan, širok i može se nesmetano kretati. Info pult nije pristupačan osobama s invaliditetom. U objektu nema pristupačnog toaleta. Uposlenici Zavoda su vrlo susretljivi i spremni pomoći, ali bi im dobro došla edukacija o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Omogućiti prilaz objektu.
- ✓ Ukloniti prepreku na ulasku u objekt.
- ✓ Prilagoditi širinu vrata.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Osigurati parking mjesto.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.

CENTAR ZA SOCIJALNI RAD

Centar za socijalni rad Istočno Novo Sarajevo nalazi se u ulici Stefana Nemanje br. 13. Radi se o objektu starije gradnje. Udaljenost najbližeg autobusnog stajališta je oko 1 km. Zbog velikog broja pješačkih prijelaza, od kojih većina nije prilagođena za osobe s invaliditetom, kretanje je otežano.

Objektu nije moguće prići zbog prepreka ispred samog ulaza. Ispred objekta se nalazi javni parking s jednim parking mjestom rezerviranim za osobe s invaliditetom.

Prostorije centra se nalaze na katu zgrade, do kojih vode izrazito strme i klizave stepenice, stoga je ulazak u centar nepristupačan za osobe s invaliditetom. Za teško pokretne osobe i korisnike kolica, a koje zbog nepostojanja dizala ne mogu pristupiti katu, postoji improvizirani ured u ulazu pored. Za korisnike kolica postavljene su improvizirane, metalne kose ravni koje olakšavaju ulaz u prizemlje. Nema pristupačnog toaleta za osobe s invaliditetom.

Osoblje centra je susretljivo, ljubazno i spremno pomoći, iako bi im dobro došla edukacija o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Izmjestiti Centar na pristupačnu lokaciju.
- ✓ Obučiti uposlenike o radu s osobama s invaliditetom.

POLICIJSKA UPRAVA (ODJEL ZA IZDAVANJE OSOBNIH DOKUMENATA)

Zgrada policijske uprave se nalazi se u samom centru grada, na adresi Stefana Nemanje br. 13. U prizemlju objekta smješten je Odjel za izdavanje osobnih dokumenta.

Prilaz objektu pješice za osobe s invaliditetom predstavlja poteškoću, a autobusno stajalište je prilično udaljeno. Trotoari nisu prilagođeni za kretanje kosnicima kolica i teško pokretnim osobama pa je jedini način pristupa kretanje po cesti. Ispred objekta se nalazi parking s označenim mjestima za osobe s invaliditetom. Ulaz u objekt je pristupačan, bez prepreka. Na ulazu u zgradu nalazi se kosa ravan, a vrata se otvaraju prema unutra.

Kretanje unutar objekta je bez prepreka. Visina šaltera nije prilagođena korisnicima kolica, ali postoji dio koji se može koristiti kao alternativa za popunjavanje - potpisivanje formulara. Kabina za slikanje je uska, ali uz malo improvizacije može poslužiti svrsi. U objektu nema pristupačnog toaleta, kao ni taktilnih traka do ulaza u objekt ni unutar objekta.

Osoblje je susretljivo i spremno izaći u susret, ali nije prošlo nikakvu obuku za rad s osobama s invaliditetom.

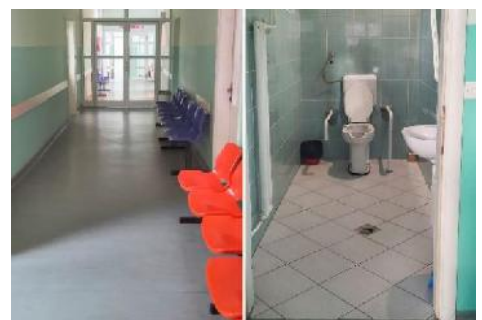
Preporuke:

- ✓ Poboljšati pješački pristup objektu.
- ✓ Postaviti taktilne trake, zvučne i vizualne obavijesti.
- ✓ Visinu pulta prilagoditi OSI.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet u objektu.

JU DOM ZDRAVLJA ISTOČNO SARAJEVO

JZU Dom zdravlja Istočno Sarajevo se nalazi u ulici Stefana Nemanje br. 56. Udaljenost najbližeg autobusnog stajališta je oko 250 m. Ispred objekta se nalazi parking s dva mjesta za osobe s invaliditetom. Nažalost parking nije urađen po propisima, a na njima često parkiraju i druge osobe. Prilaz objektu je prilagođen osobama s invaliditetom, ali ne i slijepim osobama, jer nema taktilnih traka. Ulaz u objekt je djelomično pristupačan. Na samom ulazu nalazi se improvizirana kosa ravan, koja je premostila stepenicu na ulazu. Ulazna vrata se otvaraju prema vani te je jako teško ući u zgradu bez asistencije. Nakon ulaska u zgradu se nalazi kosa ravan koja omogućuje pristup recepciji i dijelu ambulantijskih prostorija koje su smještene na visokom prizemlju. Na ostale katove se može doći isključivo stepenicama. Hodnik je dovoljno širok. Visina pulta na recepciji nije prilagođena korisnicima kolica. U sklopu objekta postoji toalet prilagođen osobama s invaliditetom koji je dostupan. Unutar objekta, kao i na prilazima istom ne postoje taktilne oznake za slijepa i slabovidna lica te im je kretanje znatno otežano. Uposlenici Doma zdravlja su susretljivi i ljubazni, ali bi se trebala organizirati edukacija bar za jedan dio osoblja.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi ulazna vrata korisnicima kolica.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta na recepciji.
- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Omogućiti pristup gornjoj etaži.
- ✓ Organizirati obuku za jedan dio osoblja.

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU

Univerzitet u Istočnom Sarajevu, u čijem sastavu se nalazi nekoliko fakulteta smještenih u istoj zgradi, nalazi se na adresi Vuka Karadžića br. 30. U blizini fakulteta nema autobusnog stajališta, a javni prijevoz nije pristupačan. Ispred fakulteta je parkiralište koje nema obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Ulaz u zgradu fakulteta je pristupačan i bez barijera, što olakšava kretanju osobama s invaliditetom, posebno korisnicima kolica. Na samom ulazu su elektronska vrata. Portirnica je visinom prilagođena korisnicima kolica. Prostor unutar fakulteta je dovoljno širok, što omogućuje nesmetanu kretanju. U središtu hola se nalazi mobilijar (klupe, stolovi) prilagođen osobama s invaliditetom. Vrata ureda koji se nalaze u prizemlju zgrade su dovoljno široka i otvaraju se prema unutra. Pristup katu omogućen je korištenjem dizala koji je prilično malih dimenzija i nije prilagođen korisnicima kolica, nema oznake na Brajevom pismu niti ima zvučnu signalizaciju. Zgrada fakulteta nema toalet koji je prilagođen osobama s invaliditetom. Taktilnih traka koje vode do fakulteta nema, niti se nalaze u samom objektu, što slijepim i slabovidnim osobama otežava snalaženje.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake, zvučne i vizualne oznake.
- ✓ Prilagoditi jedan toalet za OSI.
- ✓ Ugraditi novo dizalo.
- ✓ Označiti parking mjesta za OSI.

GRADSKA UPRAVA – GRAD ISTOČNO SARAJEVO

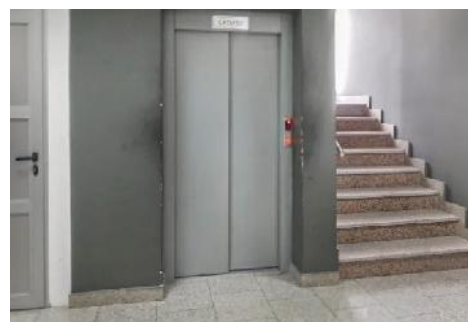
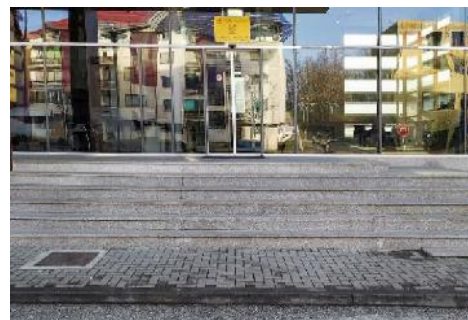
Objekt se nalazi u centru grada, na adresi Stefana Nemanje br.14. Radi se objektu novije gradnje. Do zgrade se može doći iz više pravaca. Ulica je vrlo prometna, potrebno je proći više raskrižja i pješačkih prijelaza koji su djelomično prilagođeni. Niti jedan prilaz objektu nema ugrađene taktilne trake, kao ni zvučnu signalizaciju.

Ispred zgrade se nalazi manje parkiralište bez posebno obilježenog mjesta za osobe s invaliditetom. Parking iza zgrade ima jedno obilježeno mjesto za osobe s invaliditetom. Zgrada Gradske uprave ima dva ulaza. Svečani ulaz iz ul. Stefana Nemanje nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Ispred ulaza se nalaze stepenice i nema alternativnog načina ulaza na tom dijelu. Vrata su elektronska, dovoljne širine i ne predstavljaju problem. Iza zgrade se nalazi drugi ulaz, s parkinga, koji je pristupačan. Taj ulaz je ravan, bez prepreka i vrata omogućavaju nesmetan ulazak u objekt. Hodnici su široki, objekt ima info pult, te garniture za sjedenje u hodniku. Zgrada ima više katova i posjeduje dizalo. U objektu nema taktilnih traka.

Osoblje je ljubazno, ali nisu obučeni za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Obilježiti parking mjesto za OSI ispred.
- ✓ Postaviti kose ravni na dijelu kod svečanog ulaza.
- ✓ Ugraditi taktilne trake, zvučne i vizualne oznake.
- ✓ Obučiti osoblje.

FRIZERSKI SALON „MODEL“

Frizerski salon „Model“ nalazi se u centru grada, na adresi Spasovdanska 19B u Istočnom Novom Sarajevu.

Najbliže autobusno stajalište udaljeno je oko 700m. Salonu se može pristupiti iz više pravaca. Iz Spasovdanske ulice, trotoari su ravni, ali postoji visinska razlika regulirana stepenicom između ulaznog platoa i trotoara koja osobama s invaliditetom onemogućava prilaz objektu. Salonu se može lakše prići s parkirališta koji se nalazi iza zgrade. Prolaz od parkirališta do salona je ravan i u visini ulaza. Nema taktilnih traka. Ispred salona nalazi se parkiralište s jednim, nepravilno obilježenim mjestom za osobe s invaliditetom.

Salon je manje veličine, ulaz je bez praga, a vrata su dovoljno široka za nesmetan ulaz. U objektu nema pristupačnog toaleta, a kretanje u objektu je moguće. Mobilijar nije pristupačan. Osoblje je ljubazno i spremno pomoći, ali nema iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Napraviti adekvatan pristup platou, kosa ravan.
- ✓ Mobilijar u salonu prilagoditi korisnicima kolica.
- ✓ Ugraditi taktilne trake do ulaza u objekt.

KULTURNI CENTAR ISTOČNO SARAJEVO

Objekt se nalazi u centru grada, u ulici Stefana Nemanje na broju 6. U blizini zgrade Kulturnog centra Istočno Novo Sarajevo nalazi se javni parking s više obilježenih mjesta za OSI. Najbliže autobusno stajalište od ovog je objekta udaljeno oko 250m.

Do Kulturnog centra se može doći iz više pravaca. Prilaz Kulturnom centru iz pravca Sportskog centra, odnosno Trga Srbije, pristupačan je za osobe s invaliditetom jer su trotoari ravni i bez prepreka. S obzirom da je Centar još uvijek u izgradnji, glavni ulaza za koji se nadamo da će biti pristupačan nije u funkciji. Sada se ulazi sa strane gdje se nalazi biblioteka. Ulaz u objekt je dovoljno širok, vrata su elektronska. Ulaz posjeduje kosu ravan, rukohvate i kretanja po centru moguća je bez ikakvih prepreka. Međutim, slijepim i slabovidnim licima samostalno snalaženje je otežano jer u blizini objekta, niti unutar njega, nema taktilnih traka. Toalet nije prilagođen osobama s invaliditetom. U dvoranu KC-a se može ući bez prepreka, ali nema posebno obilježenih mjesta ili prostora za korisnike kolica.

Osoblje je ljubazno, ali nisu prošli obuku za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Obučiti osoblje.
- ✓ Napraviti zaseban prostor – mjesta u dvorani.
- ✓ Obilježiti parking mjesto ispred objekta.

MATIČNA BIBLIOTEKA ISTOČNO SARAJEVO

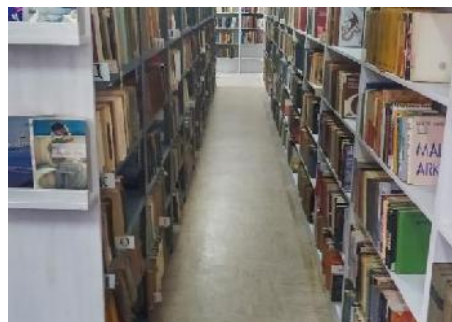
Objekt se nalazi u centru grada na istom mjestu kao i Kulturni centar Istočno Novo Sarajevo. U blizini se nalaze srednja škola, Općina Istočno Novo Sarajevo, Dom zdravlja i dr. objekti. Jedan uposlenik Matične biblioteke je osoba s invaliditetom.

Objektu se može pristupiti bez većih prepreka. Postoji veliki, javni parking u neposrednoj blizini na kojem ima više parking mjesta za osobe s invaliditetom. Osobama s invaliditetom veliki problem predstavlja nepropisno parkiranje automobila ispred samog ulaza u biblioteku, što im otežava kretnju i snalaženje. Ulaz u objekt je pristupačan. Na ulazu se, pored stepenica nalazi kosa ravan, što korisnicima kolica omogućuje nesmetan ulazak u prostor. Vrata su elektronska i nema nikakvih prepreka. Unutar objekta se moguće kretati bez smetnji, ali u objektu nedostaju taktilne trake. Toalet unutar objekta postoji, ali nije prilagođen osobama s invaliditetom. Na odjele s knjigama se može ući, a dio info pulta je spušten za osobe s invaliditetom.

Osoblje je ljubazno, a kako smo naveli imaju uposlenika koji je osoba s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Onemogućiti parkiranje automobila ispred ulaza u biblioteku.

OPĆINA ISTOČNO NOVO SARAJEVO

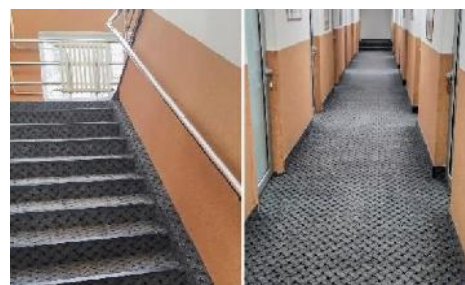
Zgrada Općine Istočno Novo Sarajevo nalazi se u centru grada, u ulici Stefana Nemanje na broju 2. Udaljenost najbližeg autobusnog stajališta je oko 250m, a javni prijevoz nije prilagođen osobama s invaliditetom. Iako su trotoari koji vode prema objektu relativno prilagođeni, nepostojanje taktilnih traka i zvučne signalizacije otežava slijepim i slabovidnim licima samostalno snalaženje. Ispred Općine nema parkirališta. Osobe s invaliditetom mogu koristiti parking preko puta, u Domu zdravlja, ili javni parking na Trgu koji se nalazi na udaljenosti od nekoliko stotina metara.

Ulaz u objekt je ravan i nema prepreka, a vrata su dovoljne širine. Hodnik u prizemlju je dovoljne širine i korisnici kolica se kroz objekt mogu kretati bez prepreka. Pristup katu nije moguć jer do njega vode stepenice, a objekt nema pristupačno dizalo niti podiznu platformu. Zgrada Općine Istočno Novo Sarajevo ima toalet koji nije prilagođen osobama s invaliditetom. Info pult unutar objekta je pristupačan korisnicima kolica.

Osoblje je susretljivo, ali bi im dobro došla edukacija.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do i unutar zgrade.
- ✓ Ugraditi podiznu platformu za pristup katu.
- ✓ Napraviti pristupačan ured u prizemlju za prijem osoba s invaliditetom koje se ne mogu popeti na kat.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

JU OSNOVNA ŠKOLA „PETAR PETROVIĆ NJEGOŠ“

Zgrada Osnovne škole „Petar Petrović Njegoš“ nalazi se u Istočnom Sarajevu, na adresi Banović Strahinje broj 8. Udaljenost najbližeg autobusnog stajališta od škole je oko 150 m. Nedaleko od škole se nalazi parkiralište koje nema označeno mjesto za osobe s invaliditetom. Do samog objekta, a ni unutar njega nema taktilnih traka.

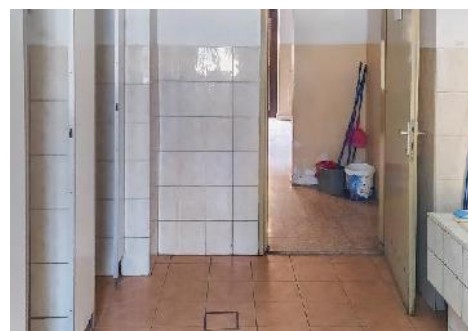
U školsko dvorište se može ući automobilom, što osobama s invaliditetom, posebno korisnicima kolica i teško pokretnim osobama olakšava prilaz školi. Školsko dvorište je široko i prostrano pa se osobe s invaliditetom mogu kretati bez prepreka.

Na ulazu u objekt, pored stepenica, nalazi se kosa ravan. Vrata su dovoljno široka, a otvaraju se prema vani. Unutarnji dio objekta je ravan pa se hodnicima može kretati bez barijera. S obzirom na to da se na katovima nalazi određeni broj učionica, zbog nepostojanja pristupačnog dizala ili podizne platforme korisnicima kolica pristup je onemogućen. Toaleti također nisu prilagođeni osobama s invaliditetom.

Uposlenici škole su ljubazni i susretljivi, ali nisu obučeni za rad s osobama s invaliditetom te bi im dobro došla edukacija.

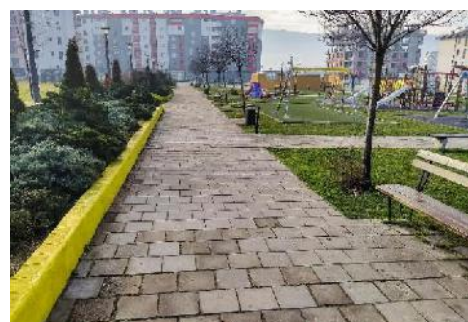
Preporuke:

- ✓ Osigurati parking mjesto za OSI.
- ✓ Ugraditi taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu koja omogućuje pristup katovima.
- ✓ Izgraditi toalet ili prilagoditi postojeći.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

PARK GAVRILO PRINCIP

Park Gavriilo Princip nalazi se u centru grada, u neposrednoj blizini Sportske dvorane u Istočnom Novom Sarajevu. Radi se o manjem parku u kojem se nalazi igralište za djecu i manji sportski tereni. Parku se može pristupiti s više strana. Većina prilaza parku prilagođena je osobama s invaliditetom. Jedino je prilaz parku iz pravca autobusnog stajališta otežan zbog nepostojanja direktnih staza prilagođenih za kretanje korisnika kolica i trotoara koji nemaju namjenske kose ravni. Neposredno uz park nalazi se nekoliko javnih parkinga. Najbliži parking je besplatan i ima nekoliko obilježenih mjesta za osobe s invaliditetom. Ulaz u park s te strane prilagođen je korisnicima kolica i teško pokretnim osobama, ali će slijepi i slabovidne osobe imati poteškoće prilikom samostalnog snalaženja zbog nepostojanja taktilnih traka na prilazima, niti u samom parku. Ulaz u park je pristupačan za teže pokretne osobe i korisnike kolica. Staze unutar parka su dovoljne širine, ali su popločane što može dodatno otežati kretanje određenim kategorijama. Mobilijar u parku je djelomično prilagođen. Sportski tereni i ostali sadržaji unutar parka nisu pristupačni. U sklopu parka Gavriilo Princip ne postoji javni toalet.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne staze.
- ✓ Izgraditi pristupačan javni toalet.
- ✓ Prilagoditi pristupne staze.
- ✓ Prilagoditi sav mobilijar.

POŠTE SRPSKE

Zgrada u kojoj se nalazi ova filijala smještena je u centru Istočnog Novog Sarajeva, na adresi Vojvode Radomira Putnika 34. Udaljenost najbližeg autobusnog stajališta od pošte je oko 500m. Zgradi se može prići iz više pravaca, a samo jedan prilaz je pristupačan za korisnike kolica. Nedaleko od objekta nalazi se mali parking na kojem ima jedno obilježeno mjesto za osobe s invaliditetom. Nažalost nesavjesni vozači, osobe bez invaliditeta često parkiraju na tom mjestu. Ispred pošte, na službenom ulazu je plato kojem se može prići pomoću kose ravni, a malo dalje nalazi se i ravni dio kojim je također moguće doći do tog ulaza. Ulaz za stranke je nepristupačan zbog visokog praga koji stvara prepreku za osobe s invaliditetom. U objektu nema taktilnih traka, niti su ugrađene ispred objekta. Unutarnji dio analiziranog objekta je dovoljne širine i nema pragova, pa je samim tim kretnja u objektu nesmetana i bez prepreka. Šalteri u pošti nisu prilagođeni korisnicima kolica. U objektu nema pristupačnog toaleta. Osoblje nema iskustva u radu s osobama s invaliditetom i dobro bi im došla edukacija.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Omogućiti nesmetan ulaz u objekt.
- ✓ Visinu pulta prilagoditi OSI.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Obavještenja i osnovne informacije pisati većim fontom.

RASKRIŽJE ULICA VOJVODE RADMIRA PUTNIKA I STEFANA NEMANJE

Analizirano raskrižje nalazi se u centru Istočnog Novog Sarajeva i jedno je od najprometnijih raskrižja u gradu. Provedenom analizom o pristupačnosti utvrđeno je kako ovo raskrižje nije u potpunosti prilagođeno osobama s invaliditetom. Na prijelazu koji se nalazi ispred trgovinskog centra nalazi se improvizirana kosa ravan koja je u jako lošem stanju. U mnogo boljem stanju je kosa ravan koja se nalazi na izlazu iz garažnog dijela objekta. Na raskrižju se nalazi manji pješački otok s kosim ravnima u malo boljem stanju, ali je kosa ravan kojom se penje na trotoar prema zgradi općine jako nezgodna zbog stuba na kojem je postavljen semafor. Ostali prijelazi na ovom raskrižju uopće nemaju kosu ravan, trotoari su visoki i korisnici kolica i teško pokretne osobe imaju ozbiljne probleme prilikom dolaska na ovo raskrižje. Semafori nemaju zvučnu signalizaciju za slijepe osobe, a nema ni taktilni traka prema raskrižju. Prilaz do raskrižja ulicom Vojvode Radomira Putnika je otežan zbog uzbrdice, a ulicom Stefana Nemanje zbog manje nizbrdice. Neki prilazni trotoari su popločani što također otežava kretnju korisnicima kolica.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi zvučnu signalizaciju na semaforu.
- ✓ Sanirati oštećene kose ravni.

RESTORAN KULA

Kompleks Kula nalazi se na periferiji grada, na adresi Ravnogorska 32. Na ovom se mjestu nalazi dugi niz godina, a u sklopu kompleksa postoji pension, restoran, vinarija i ljetna bašta prilagođena i osobama s invaliditetom. Restoran je udaljen od centra grada, tako da osobe s invaliditetom bez prijevoza teško mogu doći. Najbliže autobusno stajalište udaljeno je oko 700m. Objektu se može pristupiti s dvije strane. U restoran se može ući od recepcije motela Kula te na glavni ulaz restorana. Na drugom prilazu, sa strane na kojoj je pension, nalazi se parking koji nema označena mjesta za osobe s invaliditetom. Ulaz na parking je dovoljno širok tako da se korisnici kolica mogu nesmetano kretati. Ulaz u restoran iz ljetne bašte ima kosu ravan, ali se vrata otvaraju prema vani. Restoran ima toalet koji nije prilagođen. Zbog radova pristup unutarnjem dijelu restorana nije bio moguć. U sklopu restorana je ljetna bašta kojom se korisnici kolica i teško pokretne osobe mogu nesmetano kretati. U sredini bašte do koje se može doći uz pomoć kose ravni, nalazi se klupa. Za slijepi i slabovidne osobe kretanja je otežana jer ne postoje taktilne trake. Staze su popločane što može dodatno otežati kretanje osobama s invaliditetom, posebno korisnicima kolica.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Prilagoditi ulazna vrata za OSI.
- ✓ Obilježiti parking mjesta za OSI.

JU SPORTSKO REKRACIONI CENTAR SLAVIJA

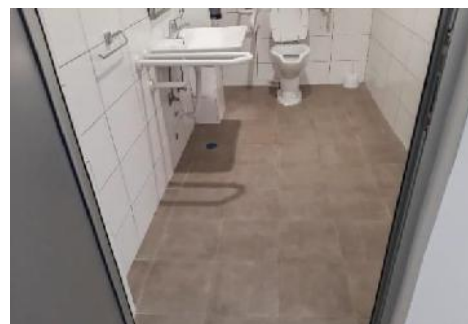
JU Sportsko rekreacioni centar Slavija u Istočnom Sarajevu nalazi se u centru grada, na Trgu Republike Srbije. U Centru se nalazi sportska dvorana i brojne pomoćne prostorije, te niz poslovnih objekata.

Udaljenost do najbližeg autobusnog stajališta je 150m. Prilaz objektu je moguć s više strana. U blizini centra se nalazi veliki javni parking koji ima obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Plato ispred objekta, kao i prilazi, prilagođeni su osobama s invaliditetom, posebno korisnicima kolica i teško pokretnim osobama te im je omogućena nesmetana kretanja.

Objekt ima više ulaza, a osobe s invaliditetom mogu bez poteškoća ući u objekt. Na svim ulazima se nalaze dupla vrata dovoljne širine, bez pragova, za nesmetan ulaz i izlaz. Unutrašnjost objekta je dovoljne širine za nesmetano kretanje osoba koje koriste kolica. Međutim, slijepim i slabovidnim osobama otežani su kretanja i snalaženje zbog nepostojanja taktilnih traka. U centru se nalazi pristupačan toalet. Na tribinama nema posebno predviđenih mjesta za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi vizualnu i zvučnu signalizaciju.
- ✓ Predvidjeti mjesta za OSI.

JU SREDNJA ŠKOLA „28. JUNI“

Objekt se nalazi u centru grada, u ulici Stefana Nemanje na broju 10, pored Matične biblioteke, Kulturnog centra i u blizini općine Istočno Novo Sarajevo. Udaljenost ove ustanove do najbližeg autobusnog stajališta je oko 300m. Da bi se došlo do analiziranog objekta, korisnici kolica pješice prolaze veći broj barijera. U pitanju su raskrižje, prijelazi sa semaforom, uspon, neravnine na trotoaru i druge prepreke. U blizini srednje škole ne postoje taktilne trake, niti u unutarnjem dijelu objekta.

Iza zgrade se nalazi javni parking na kojem imaju obilježena parking mjesta za OSI. Ispred objekta ima dovoljno prostora za kretnju, kao i nekoliko klupa koje teško pokretne osobe mogu iskoristiti za odmor. Ulaz u školu je prilagođen osobama s invaliditetom i teško pokretnim osobama jer postoji mala kosa ravan. Ulazna vrata su dovoljne širine. Prostor u prizemlju je dovoljno širok za nesmetanu kretnju osoba s invaliditetom, prvenstveno osoba u kolicima. Ulazak u učionice je moguć, a postoji i pristupačan toalet. Pristup višim etažama nije moguć jer se njima pristupa samo stepenicama i nema pristupačnog dizala. Osoblje je susretljivo i spremno pomoći, ali nema iskustvo u radu s osobama s invaliditetom te bi im dobro došla obuka.

Preporuke:

- ✓ Omogućiti pristup višim katovima.
- ✓ Prilagoditi toalet ili izgraditi novi za OSI.
- ✓ Pješačke prijelaze i trotoare prilagoditi OSI.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

3.9. Livno

Analiza pristupačnosti u Livnu je rađena od prosinca 2022. do 15. veljače 2023. godine. Ukupno je analizirano 13 objekata i to: Centar za socijalnu skrb Livno, Županijski zavod za upošljavanje, Gradska uprava Livno, Dom zdravlja Livno, ljekarnička ustanova „Li-pharm“, prodajni centar „Ivanović“, Restoran Bacchus, Gradski park i objekti u sklopu parka, Osnovna škola „Ivana Gorana Kovačića“, Srednja strukovna škola „Silvije Strahimira Kranjčevića“, Hrvatska pošta d.o.o. Mostar, UniCredit Bank, Ministarstvo unutarnjih poslova - CIPS, šalter sala.

Analiza je podrazumijevala generalnu pristupačnost osoba s invaliditetom koja se odnosila na popunjavanje obrazaca i fotografiranje objekata uz koje se prilagalo izvješće gdje se opisivala opća pristupačnost i navedeno je što je potrebno pojedinom objektu kako bi bio pristupačniji osobama s invaliditetom. Prije prikupljanja podataka, pojedinim institucijama, javnim objektima dostavljeni su službeni dopisi gdje se navodi sam cilj analize. Osoblje koje je radilo analizu koristilo se Priručnikom za pristupačnost i prošlo je adekvatnu obuku za analizu.

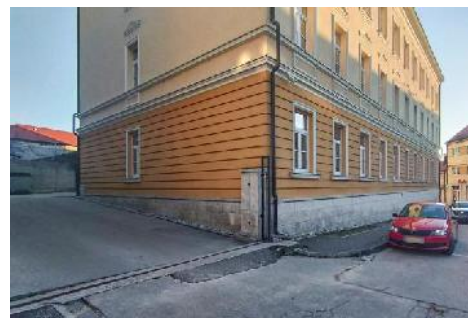
Nakon provedene analize mogu se donijeti određeni zaključci. Grad Livno je relativno prilagođen osobama s invaliditetom, obzirom da je velika razlika pristupačnosti prije deset godina i danas. Na području grada pločnici nisu dovoljno prilagođeni osobama s invaliditetom jer se u određene objekte ne može pristupiti bez barijera. Većina zgrada ranije izgrađenih imaju više stepenica zbog kojih osobe koje koriste invalidska kolica nisu u mogućnosti pristupiti unutrašnjosti objekta. Postavljanjem alternativnog načina ulaska – kosa ravan nije riješen problem iz razloga što se postavljanjem rampe nije vodilo po propisima. U gradu ne postoje zvučni semafori, a pultovi nisu u visini osobama koje koriste invalidska kolica. U velikoj većini starije izgrađenih zgrada nema mogućnosti postavljanje lifta, što osobama s invaliditetom onemogućuje prelazak na više etaže. U gradu nema taktilnih staza za osobe s oštećenjem vida.

Udruga paraplegičara Hercegbosanske županije provodila je različite projekte koje su se odnosile na podizanje svijesti u javnosti. Bitno je, kako u javnom tako i u privatnom sektoru objasniti i približiti potrebe osoba s invaliditetom kako bi olakšali kretanje, ujedno i življenje osoba s invaliditetom.

Analizu i izvještaj uradila: Šemsija Džeraldini

GRADSKA UPRAVA

Gradska Uprava grada Livna, nalazi se u samom centru grada, s adresom Trg branitelja Livna 1. Sastoji se od prizemlja, dva kata i potkrovlja. Na prizemlju se nalazi „šalter sala“ koja podrazumijeva službe za odnose s javnošću i usluge građana, pravna pomoć, matičarski ured i administracija. Objektu se može pristupiti bez barijera i trotoari su prilagođeni osobama s invaliditetom. Uz zgradu stoji parking te posebno mjesto označeno za osobe s invaliditetom. Glavni ulaz u zgradu Uprave nije prilagođen osobama s invaliditetom jer do ulaza u prizemlje dijele stepenice. Postoji alternativni ulaz u objekt na stražnjem dijelu zgrade, gdje je ulaz u objekt i hodnike kao i šaltere ravan i bez barijera.. Širina istih ulaznih vrata prelazi 90 cm. Usluge i prostorije unutar prizemlja zgrade pristupačne su osobama s invaliditetom, osoblje je uslužno i pristupačno no pult (osim Službe za imovinsko pravne poslove) nisu prilagođeni visini osobama koje koriste invalidska kolica. Da bi Gradska uprava bila pristupačna u potpunosti osobama s invaliditetom potrebno je napraviti lift, ali i istaknuti oznaku osoba s invaliditetom

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom
- ✓ Ugraditi dizalo ili alternativni način pristupa katu
- ✓ Napraviti obuku za osoblje o radu s OSI
- ✓ Proširiti parking mjesto po standardima

LJEKARNIČKA USTANOVA „LI-PHARMA“

Ljekarnička ustanova „Li-pharma“ nalazi se u blizini Gradske uprave i Doma zdravlja Livno, na adresi Trg branitelja 1. Osnovana je 1993. godine. Objekt se nalazi u nizu zgrada (dvokatnica) u prizemlju. Površina objekta ljekarne je oko 60 metara kvadratnih.

Objektu se može pristupiti pješice bez barijera, kolnik je prilagođen osobama s invaliditetom. U blizini se nalazi javni parking grada koji ima naznačeno posebno mjesto za osobe s invaliditetom. U Gradu Livnu ne postoji javni prijevoz, taktilne staze niti zvučni semafori. Ulaz u objekt u cijelosti je prilagođen osobama s invaliditetom na alternativni (improvizirani) način, postavljanjem kose ravni. Ulazna vrata imaju širinu veću od 90 cm i otvaraju se prema unutra. U unutrašnjosti objekta ne postoje barijere – prepreke, no pult na kojem se traže usluge nije prilagođen visini osobe koja koristi invalidska kolica. U ljekarni postoji samo toalet za osoblje.

Usluge unutar ljekarne su pristupačne osobama s invaliditetom, a osoblje je susretljivo i prilagodljivo, no nije prošlo nikakvu vrstu obuke za rad s osobama s invaliditetom. Ljekarnička ustanova „Li-pharma“ je najbliža i najprilagodljivija ljekarna u blizini Doma zdravlja Livno.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi visinu pulta korisnicima.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.

UNICREDIT BANK

Poslovnica UniCredit banke se nalazi na adresi Kralja Tvrtka bb, u prizemlju stambene zgrade. U banci se nalaze uredi za administraciju i prijem stranki. Osobe s invaliditetom, prvenstveno korisnici kolica i teško pokretne osobe ne mogu pristupiti objektu jer se na samom ulazu nalaze stepenice bez alternativnog rješenja. Ispred objekta se nalazi parkiralište s desetak parkirnih mjesta. Parkiralište ima označena mjesta za osobe s invaliditetom, no nisu urađeni prema propisima. Ne postoje taktilne oznake koje vode do objekta, kao ni zvučni semafori. Ulazna vrata imaju širinu veću od 90 cm. Hodnici u objektu su relativno pristupačni, kao i usluge unutar objekta. Zgrada u kojoj se nalazi UniCredit banka ima više etaža, no sama banka smještena je u prizemlju. Pultu u banci se može prići bez prepreka, no visina pulta/šaltera ne odgovara visini naznačenoj u propisima za osobe koje se nalaze u invalidskim kolicima. UniCredit Bank ne posjeduje poseban toalet koji je prilagođen osobama s invaliditetom. Osoblje je susretljivo i spremno pomoći, ali nije educirano o radu s osobama s invaliditetom te bi im edukacija dobro došla.

Preporuke:

- ✓ Omogućiti nesmetan pristup objektu.
- ✓ Postaviti taktilne oznake do i unutar objekta.
- ✓ Propisno označiti parking mjesta.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta korisnicima kolica.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB

Centar za socijalnu skrb nalazi se u blizini Gradskog parka i Ministarstva unutarnjih poslova. Uredi službi centra se nalaze u prizemlju zgrade, dok se ured psihologa nalazi na prvom katu. Osobe s invaliditetom zgrade ne mogu pristupiti pješice jer im trotoari nisu prilagođeni. Parking se nalazi preko puta zgrade, no nije u skladu sa zakonskim propisima. Ulazak u objekt osobama koji koriste invalidska kolica i teško pokretnim osobama nije moguć zbog stepenica pored kojih nema alternativnog načina za ulazak. Ulazna vrata su šira od 90 cm, a na hodniku se nalazi porta koja nije u visini osobe koja koristi invalidska kolica. Hodnici i uredi su pristupačni, osim ureda psihologa koji se nalazi na prvom katu, a do njega se dolazi samo stepenicama. U objektu ne postoji toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Osoblje koje radi u centru za socijalnu skrb je ljubazno i susretljivo, te se informacije i usluge mogu dobiti telefonom ili izlaskom djelatnika/djelatnice iz objekta. U toku su planovi za renovaciju zgrade, a u projektni plan uključen je alternativni prilaz u vidu kose ravni koji će biti izgrađen po zakonskim propisima.

Preporuke:

- ✓ Renovirati objekt po standardima pristupačnosti.
- ✓ Regulacija visine info pulta.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Obilježiti parking mjesta za OSI.
- ✓ Napraviti toalet za OS.
- ✓ Omogućiti pristup uslugama psihologa.

OSNOVNA ŠKOLA „IVAN GORAN KOVAČIĆ

Zgrada Osnovne škole smještena je u blizini Sportske dvorane na adresi Župana Želimira 19. Objekt je izgrađen 1963. godine sastoji se od dvije etaže, a uz zgradu je športska dvorana, kotlovnica i spremište. U prizemlju se nalaze učionice, kabineti, športska dvorana, radionica, uredi, arhiv i zbornica. Na katu su također učionice, kabineti, knjižnica i ured pomoćnika ravnatelja. Objektu je moguće pristupiti pješke iako kolnici nisu u potpunosti prilagođeni osobama s invaliditetom. Ispred škole se nalazi javni parking koji je dovoljno širok i pristupačan, ali nije označen. Ne postoje zvučni semafori koji vode do objekta kao ni zvučne/vizualne aplikacije. Ulaz u objekt je ravan, pristupačan, a vrata su zadovoljavajuća. Korisnici kolica i teško pokretne osobe mogu samostalno pristupiti samo prizemlju. Na kat se može doći isključivo stepenicama. Ulazni hodnik je ravan, bez prepreka. U pojedinim kabinetima postoje pragovi koji nisu viši od pet centimetara. Objekt ne posjeduje pult, no „porta“ na ulazu s istom funkcijom je pristupačna i u visini osoba koje koriste invalidska kolica. Osnovna škola „Ivana Gorana Kovačića“ nema posebno izgrađen toalet za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Omogućiti pristup gornjoj etaži.
- ✓ Prilagoditi kolnike za pristup objektu.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Obilježiti parking mjesto.
- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog.

HRVATSKA POŠTA D.O.O. MOSTAR – POSLOVNICA LIVNO

Zgrada u kojoj je smještena Hrvatska pošta nalazi se na adresi Kraljice Katarine b.b. Zgrada se nalazi pored Gradske uprave, u prizemlju dvokatnice. Obuhvaća Šalter salu s pet prijemnih mjesta i ureda za administraciju koji se nalaze u pozadini šalter sale. Unutar zgrade, s desne strane, nalazi se poslovnicu HT Eronet-a. S obzirom na to da se zgrada nalazi u samom centru grada objektu se može pristupiti pješice bez barijere, no trotoari nisu prilagođeni osobama s invaliditetom. Ispred objekta nalazi se javni parking koji ima naznačeno mjesto za osobe s invaliditetom. Ulaz u objekt je putem stepenica, a postoji i pristupna rampa za korisnike kolica koja je upotrbljiva iako nije u potpunosti urađena po standardima. Širina ulaznih vrata je više od 90 cm. Ulaz u hodnik, kao i šalter sala su bez prepreka. Usluge unutar objekta su pristupačne, osoblje je ljubazno i spremno pomoći, iako nisu obučeni za rad s osobama s invaliditetom. Pultovi/šalteri nisu prilagođeni visini osoba koje koriste kolica, osim šaltera za prijam pošiljke koji je relativno niži i mogu ga koristiti osobe u kolicima. U objektu ne postoji toalet za osobe s invaliditetom, kao ni zvučne ili vizualne aplikacije.

Preporuke:

- ✓ Dodatno prilagoditi pristupnu rampu.
- ✓ Prilagoditi visinu šaltera.
- ✓ Ugraditi taktilne trake, zvučne i svjetlosne obavijesti.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje.

PRODAJNI CENTAR „IVANOVIĆ“ LIVNO

Prodajni centar „Ivanović“ nalazi se u nedavno izgrađenoj zoni Jug, poslovni centar ima površinu od 7000 m². U sklopu centra nalaze se razne trgovine, supermarket, restoran, frizerski salon, ljekarna, pošta itd. Prilaz objektu, kao i sam ulaz su pristupačni za osobe s invaliditetom i nemaju prepreka. Ulazna vrata su elektronska, hodnik je ravan, kao i većina prostorija. Ispred prodajnog centra nalazi se parkiralište koje nema posebno označena mjesta za osobe s invaliditetom. U podzemnoj garaži također se nalazi parkiralište, s označenim mjestima za OSI. Objekt se nalazi na dvije etaže koje su povezane stepenicama i dizalom. Cjelokupni objekt je dostupan osobama s invaliditetom, osim restorana čiji je jedan dio pristupačan, dok je drugi dio stepenicama odvojen od prvog, uključujući i terasu restorana. U prizemlju prodajnog centra nalazi se frizerski salon kojem se može nesmetano moći prići. U objektu ne postoje vizualne ili zvučne oznake. U objektu ima posebno izgrađen i prilagođen toalet osobama s invaliditetom. Osoblje je u većini poslovnog centra pristupačno i spremno pomoći, međutim, nisu educirani za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Označiti parking mjesto ispred centra.
- ✓ Omogućiti pristup drugom dijelu restorana.
- ✓ Ugraditi taktilne trake, vizualne i zvučne oznake.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

RESTORAN BACCHUS

Restoran „Bacchus“ nalazi se u sklopu poslovno-trgovačkog centra u Gradu Livnu, na adresi Splitska bb, preko puta autobusnog kolodvora. Ulaz u objekt „Forum“, u kojem se nalazi analizirani restoran, je relativno pristupačan osobama s invaliditetom. Na svakom ulazu, pored stepenica, postoji kosa ravan, koja je na jednom od ulaza strma, a na drugom pristupačna za korisnike kolica. Unutar poslovno-trgovačkog objekta „Forum“ nalaze se trgovine, caffe bar, pizzeria, frizerski salon, mini market, foto studio, restoran i dr. Objekt se sastoji od prizemlja i jedne etaže do koje vode stepenice, no može se doći i dizalom. Rezultati provedene analize pokazuju da Restoran „Bacchus“ nije dovoljno pristupačan za osobe s invaliditetom. Pored kose ravni koja je previše strma i nije urađena prema propisima, unutrašnjost je također nepristupačna. Iako se restoran nalazi u prizemlju, prostor se sastoji iz nekoliko nivoa povezanih jednim ili više stepenica, što onemogućava kretanje osobama koje koriste kolica i teško pokretnim osobama, dok znatno otežava snalaženje slijepim i slabovidnim osobama. U objektu ne postoji zvučna niti vizualna aplikacija. Restoran nema toalet prilagođen osobama s invaliditetom, ali zgrada centra u kojoj se restoran nalazi ima.

Preporuke:

- ✓ Rekonstruirati neupotrebljivu postojeću kosu ravan ili izgraditi novu.
- ✓ Omogućiti nesmetan pristup svim nivoima u restoranu.

SREDNJA STRUKOVNA ŠKOLA „SILVIJE STRAHIMIR KRANJČEVIĆ“

Srednja strukovna škola „Silvije Strahimira Kranjčevića“ se nalazi u blizini centra grada. Škola se nalazi u jednoj od najstarijih zgrada u Livnu. Škola se sastoji od prizemlja, prvog kata i potkrovlja. Ispred škole su dva pomoćna objekta za praksu učenika i igralište. Objektu se može pristupiti pješice, bez barijera. Parking koji se nalazi ispred objekta nije prilagođen osobama s invaliditetom. Ulaz u objekt ima kosu ravan koja nije urađena prema propisima. Hodnici imaju manje pragove koji nisu smetnja pri kretanju. Objekt se nalazi na više etaža do kojih korisnik kolica i teško pokretna osoba ne može doći. Škola nema toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Sporedna zgrada ima dvije etaže, ulaz i kretanja prostorijama na prvom katu je nesmetana za OSI, dok se na drugi kat penje isključivo stepenicama. Druga pomoćna zgrada, u kojoj se nalaze radionice i kuhinja/kantina imaju ravan pod i moguća je nesmetana kretanja prostorijama. Športska dvorana je pristupačna alternativnim rješenjima. Sjedišta nisu prilagođena, nema zvučne niti vizualne aplikacije, kao ni sadržaja za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Rekonstruirati kose ravni.
- ✓ Osigurati pristupačan toalet.
- ✓ Omogućiti pristup svim katovima.
- ✓ Prilagoditi sjedišta u dvorani.
- ✓ Ugraditi taktilne trake, zvučne i vizualne oznake.

ŽUPANIJSKI ZAVOD ZA UPOŠLJAVANJE LIVNO

Županijski zavod za upošljavanje Livno je smješten u blizini centra grada, u sklopu stambene zgrade. Zgrada se sastoji od četiri kata, a u prizemlju iste nalaze se uredi Županijskog zavoda za upošljavanje. Rezultati provedene analize pokazuju da se objektu u kojem se nalazi Zavod za upošljavanje ne može pristupiti pješice bez barijera jer trotoari nisu prilagođeni osobama s invaliditetom. Ispred zgrade nema obilježenih parking mjesta za osobe s invaliditetom. Ulazna vrata objekta su šira od 90 cm, ali stepenice onemogućavaju prilaz ulaznim vratima korisnicima kolica i teško pokretnim osobama. Ne postoji kosa ravan niti neki drugi alternativni način kako bi osobe s invaliditetom mogle nesmetano pristupiti unutrašnjosti objekta. Kretanja po hodniku i uredima osobama s invaliditetom omogućena je bez većih prepreka, jer su pragovi manji od 5 cm. Osobe s invaliditetom koje ne mogu ući u zgradu, pomoć u ostvarivanju svojih prava mogu dobiti od Zavoda preko ljubaznog i susretljivog uposlenika koji izađe iz objekta zgrade, ili eventualno telefonskim putem. Osoblje nije prošlo nikakvu obuku, te bi je bilo dobro organizirati.

Preporuke:

- ✓ Omogućiti pristup objektu.
- ✓ Visinu pulta prilagoditi korisnicima kolica.
- ✓ Napraviti toalet pristupačan za OSI.
- ✓ Obučiti dio osoblja o radu s OSI.
- ✓ Obilježiti parking mjesto za OSI.

GRADSKI PARK I OBJEKTI U SKLOPU PARKA

U sklopu Gradskog parka nalaze se: Kino dvorana, Radio Livno, Biblioteka, Narodno sveučilište i dr. U blizini parka i objekta ne postoji parking. Ulaz u sam park, kao i cijela šetnica prilagođeni su osobama s invaliditetom. U parku nema postavljenih taktilnih traka, kao ni javnog toaleta. Kretanje po parku je moguće, a mobilijar je prilagođen osobama s invaliditetom. Izgrađena je kosa ravan za pristup objektu. Do objekta se može doći pješice bez barijera. Nema taktilnih traka koje vode do objekta. Ulaz u objekt je pristupačan i nema prepreka za korisnike kolica. Ulaskom u objekt, s lijeve strane se nalazi pult koji nije prilagođen visini korisnika kolica. U objektu ne postoji dizalo niti alternativni način koji vodi do druge etaže, osim stepenica. U prizemlju se nalazi kino dvorana koja je prilagođena osobama s invaliditetom, ali ne postoji mogućnost dolaska na binu. U kulturnom centru sjedišta nisu prilagođena osobama s invaliditetom, nema posebno predviđenih sjedišta ni prostora za osobe s invaliditetom. Ne postoji zvučna ili vizualna obavještenja, kao ni taktilna traka. U objektu nema toaleta koji je pristupačan za osobe s invaliditetom. Osoblje u objektu je ljubazno, ali nema puno iskustva u radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Osigurati parking prostor za OSI.
- ✓ Riješiti pitanje ulaza u objekt.
- ✓ Prilagoditi unutrašnjost u skladu s mogućnostima.

DOM ZDRAVLJA

Objektu se ne može pristupiti pješke bez barijera jer trotoari nisu dovoljno prilagođeni osobama s invaliditetom.

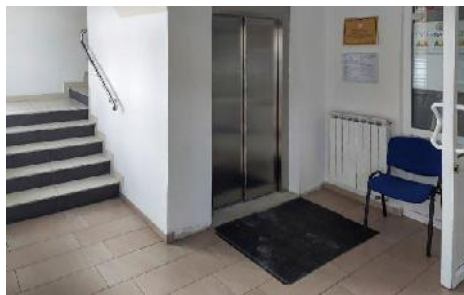
Dom zdravlja posjeduje i parking koji ima ucrtanu oznaku za osobe s invaliditetom ali nije prilagođen (Dovoljno širok) po propisu. Ulaz u objekt je pristupačan i vrata su širine veće od 90 centimetara, hodnik je ravan a pult nije u visini osobe koja koristi invalidska kolica. Ulaz s desne strane nije prilagođen osobama s invaliditetom, ima dvije stepenice, a nalaze se ambulante za pregled pacijenata. Navedeni ulaz je „pomoćni objekt“ uz glavnu zgradu Doma zdravlja.

Nedavno je ugrađen lift, osobe s invaliditetom su sudjelovali u realizaciji projekta „Gradnja lifta“ koji vodi na drugi kat gdje se nalaze usluge stomatologije i kat koji vodi za centar za mentalno zdravlje. Pragovi unutra objekta su niži od 5 cm, a usluge su relativno pristupačne. Osoblje u domu zdravlja je uslužno i dostupno za osobe s invaliditetom. U Domu zdravlja postoji posebno prilagođen WC za osobe s invaliditetom, otključan i osposobljen.

Osoblje je prošlo obuku za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake
- ✓ Napraviti kosu ravan za pomoćne objekte.
- ✓ Proširiti parking mjesta za OSI.

MUP - CIPS

Objektu se ne može pristupiti pješice bez barijera jer trotoari nisu prilagođeni osobama s invaliditetom. U blizini zgrade MUP-a Kantona 10 nalazi se parking koji nije prilagođen osobama s invaliditetom. Pristupačni put koji vodi do objekta nije prilagođen, te se na putu nalaze određene prepreke. Ulaz u objekt je stepenicama, no postoji alternativni način kosa ravan koji je prilagođen osobama s invaliditetom, ulazna vrata su klizna i šira su od 90 centimetara te je ulazak OSI nesmetan. S lijeve strane zgrade nalazi se šalter sala u kojem nema pragova. Hodnici su ravni bez barijera i dovoljne širine u kojem se OSI mogu nesmetano kretati. U hodniku na prizemlju nalazi se pult koji nije u visini osoba koje koriste invalidska kolica. Zgrada Ministarstva unutarnjih poslova Kantona 10 se nalazi na tri etaže, koje su povezane samo stepenicama, nema lifta niti alternativnog načina koji bi omogućilo osobama koje koriste invalidskim kolica da samostalno i nesmetano pristupe drugim etažama. U sklopu objekta ne postoji prilagođeni WC za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Omogućiti prilazak objektu, prilagoditi trotoare, ukloniti barijere, ugraditi taktilne trake.
- ✓ Riješiti problem parkiranje za OSI.
- ✓ Omogućiti prilaz etažama.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

3.10. Mostar

Na području Grada Mostara rađena je analiza pristupačnosti javnih objekata i javnih površina za osobe s invaliditetom. Ukupno se analiziralo 16 objekata i to: *Gradska uprava, Centar za socijalni rad Mostar, Služba za zapošljavanje HNŽ-a, Dom zdravlja Mostar, Vrtić Radobolja, Trgovački cenar Mepas Mall, Hotel Verso, Restoran Karting klub, Raskrižje Trg hrvatskih velikana, Park Zrinjevac, Hrvatski dom Herceg Stjepan Kosača, Osnovna škola Ilići – Mostar, Gimnazija fra Grge Martića, Narodna knjižnica HNŽ-a, Hrvatsko narodno kazalište Mostar i Frizerski salon „Ceca“.*

Analiza je podrazumijevala posjet svakom objektu/javnoj površini, promatranje situacije, popunjavanje univerzalnoga obrasca za analizu pristupačnosti, fotografiranje objekta i izradu završnoga izvješća.

Analizirani objekti na području Mostara ukazuju na potrebu dodatnog ulaganja u izgradnju pristupačnoga okruženja sukladno članku 9. Konvencije, preporukama i komentarima Komiteta, te odredbama lokalnog zakonodavstva. Na području Mostara nema ni jedan objekt koje je u cijelosti ili barem razumno pristupačan za osobe s invaliditetom. Postoje neki pozitivni primjeri u kojima je vidljivo da se u posljednje vrijeme ulagalo u pristupačnost, ali nažalost radi se samo o dijelovima pojedinih objekata. Najviše se ulagalo u pristupačan ulazak u objekt, ali unutrašnjosti objekta, pristupi službama, uslugama, toaletima i slično nisu pristupačni. Dodatni problem predstavlja nedostatak taktilnih traka za slijepu osobu, ne postoje zvučne signalizacije na semaforima, a prilično je problematično i parkiranje osoba s invaliditetom. Javne površine (šetnice, parkovi, trgovi i sl.) samo jednim malim dijelom zadovoljavaju standarde pristupačnosti, te je korisnicima kolica izuzetno otežano kretanje.

Općina Mostar te pojedine ustanove trebaju u sljedećem razdoblju kroz javni proračun ili projektne donacije planirati sredstva kako bi se navedeni objekti izgradili pristupačnim za osobe s invaliditetom. Također je ključno podizanje svijesti u javnosti o važnosti pristupačnosti za osobe s invaliditetom, posebno ako govorimo o nesavjesnim vozačima i parkiranju automobila na mjesta koja su označena za osobe s invaliditetom ili na mjestima na kojima se kreću osobe s invaliditetom.

Analizu i izvještaj uradio: Ivica Pavlović

CENTAR ZA SOCIJALNI RAD GRADA MOSTARA

Zgrada Centra za socijalni rad Grada Mostara nalazi se u ulici Fra Franje Miličevića 43. Ovaj objekt od izgradnje do danas ima istu funkciju i u njemu se nalaze služba socijalne zaštite, savjetovanište, služba pravnih i općih poslova i prihvatna stanica. Objekt se sastoji od dva kata i pomoćnih prostorija, a ima i parkirališni prostor. Zgrada nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Kosa ravan na ulazu u zgradu je strma i nemoguće je samostalno ući u objekt. Slijepi i slabovidne osobe imat će ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u objektu, jer ne postoji taktilna traka ni druge obavijesti. Parkiralište je namijenjeno samo za djelatnike, a javni parking ispred nije pristupačan za OSI. Zgradi se ne može pristupiti pješice, pločnici nisu prilagođeni. Pult nije pristupačan niti postoji toalet za osobe s invaliditetom. Gornja etaža objekta je u potpunosti nepristupačna za teško pokretne osobe, jer se njoj pristupa samo pomoću stepenica. Ne postoji dizalo, kosa ravan, podizna platforma niti drugi način pristupa gornjoj etaži na kojoj su smještene neke od službi. Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja o komuniciranju i radu s osobama s invaliditetom.

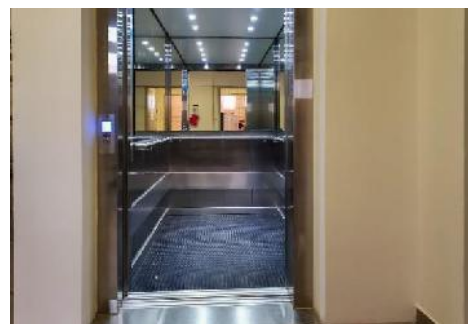

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Omogućiti pristup gornjoj etaži ili kao privremeno rješenje napraviti zaseban ured.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Omogućiti parking mjesto.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

DOM ZDRAVLJA MOSTAR

Zgrada Doma zdravlja Mostar nalazi se u centru grada, na adresi Hrvatskih branitelja bb. Zgrada se sastoji od dva kata i pomoćnih prostorija. Rezultati provedene analize pokazuju da je zgrada Doma zdravlja Mostar djelomično pristupačna za osobe s invaliditetom. Samo je jedan manji dio gornje etaže objekta nepristupačan za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer mu se jedino može pristupiti stepenicama. Ne postoji dizalo, kosa ravan, podizna platforma niti drugi način pristupa katu. Objekt nije prilagođen slijepim i slabovidnim osobama niti osobama oštećenog sluha. Slijepim i slabovidnim osobama kretanje je otežano i potrebna im je pomoć druge osobe. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište na kojem imaju dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom koje koriste o drugi. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepu i slabovidne osobe. Kosa ravan omogućuje ulaz u objekt korisnicima kolica, te se ulaz smatra prilagođenim. Na svakom katu u zgradi postoji po jedan toilet namijenjen za osobe s invaliditetom. Osoblje na info pultu je susretljivo, međutim, pult nije pristupačan za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Omogućiti pristup svim etažama i uslugama.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Ugraditi zvučnu i vizualnu signalizaciju.

FRIZERSKI SALON „CECA“

Frizerski salon Ceca nalazi se u centru grada, u ulici Ante Starčevića 36 u Mostaru. Smješten je u prizemlju stambene zgrade. Frizerski salon „Ceca“ je djelomično pristupačan osobama s invaliditetom.

Salonu se može pristupiti pješice bez prepreka. Okolni kolnici su prilagođeni, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba koja koriste kolica. Nema taktilnih trake za slijepe i slabovidne osobe koje vode prema objektu. U blizini salona ne postoji adekvatan parking za osobe s invaliditetom. Jedno obilježeno mjesto nije napravljeno po propisima.

Na ulazu u salon postoji manja uzvisina i improvizirana kosa ravan. Osoba koja koristi kolica može bez problema ući u salon. Vrata su dovoljne širine i nema prepreka. Salon nema toalet za stranke, pa tako ni za osobe s invaliditetom. Unutrašnjost salona je dovoljna za osnovno snalaženje, a mobilijar nije u potpunosti pristupačan.

Osoblje salona je susretljivo i spremno pomoći, iako nije prošlo nikakve edukacije o komunikaciji i radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Mobilijar u salonu prilagoditi OSI.
- ✓ Omogućiti adekvatno parking mjesto.
- ✓ Eventualno prilagoditi toalet za OSI.

GIMNAZIJA FRA GRGE MARTIĆA

Zgrada Gimnazije fra Grge Martića nalazi se u centru grada Mostara, na adresi Kralja Tomislava 9A i izgrađena je 1974. godine kao dvokatnica. Od izgradnje do danas imala je istu funkciju.

Općenito, zgrada Gimnazije nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Slijepi i slabovidne osobe, kao i osobe oštećenog sluha, imat će ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u objektu.

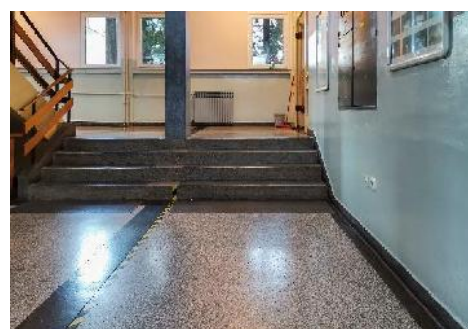
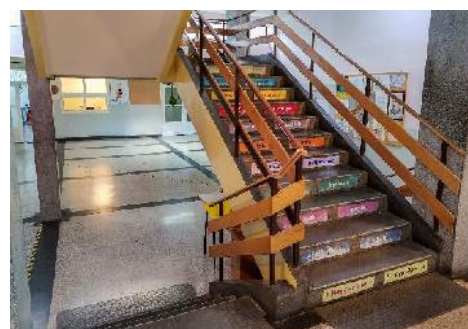
Prilaz objektu je moguć, nema većih prepreka za korisnike kolica. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište, ali nema ni jedno mjesto obilježeno za osobe s invaliditetom.

Ulaz u objekt je pristupačan i nema arhitektonskih barijera. Pult na ulazu u objekt je pristupačan. Kretanje u prizemlju objekta je moguće. Gornja etaža objekta je u potpunosti nepristupačna za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer joj se pristupa isključivo stepenicama. Ne postoji dizalo, kosa ravan, podizna platforma niti drugi način pristupa gornjoj etaži. U zgradi ne postoji niti jedan toalet koji je namijenjen osobama s invaliditetom.

Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom te ih je potrebno educirati.

Preporuke:

- ✓ Omogućiti pristup gornjoj etaži..
- ✓ Ugraditi taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Osigurati parking mjesto.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.

GRADSKA VIJEĆNICA GRADA MOSTARA

Zgrada Gradske vijećnice grada Mostara nalazi se u centru grada, na adresi Hrvatskih branitelja bb. U zgradi su smještene: dvorana gradskoga vijeća, ured gradonačelnika, dvorana za vjenčanja. Zgrada se sastoji od dva kata i pomoćnih prostorija, kao i parkirališnog prostora. Objekt je djelomično pristupačan za osobe s invaliditetom.

Iza zgrade postoji javno dostupno parkiralište na kojem imaju dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe.

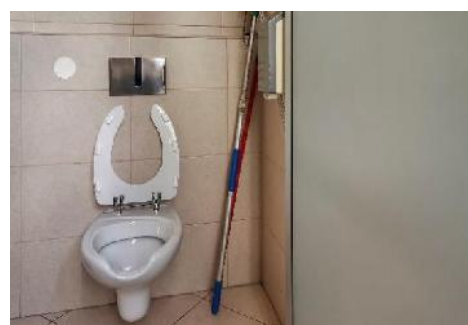
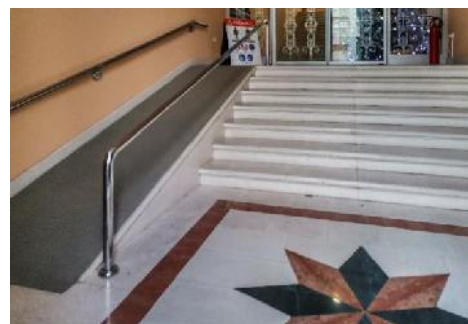
Na ulazu u objekt postoje stepenice i pored njih kosa ravan koja je prestrma, te je potrebna pomoć druge osobe da bi se došlo do pulta, koji opet, nije pristupačan.

Na svakom katu postoje dva toaleta za osobe s invaliditetom, ali nedostaju držači. Gornja etaža je u potpunosti pristupačna za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer se dizalom može popeti na katove i kretati kroz cijeli objekt.

Osoblje na info pultu je susretljivo, ali im je potrebna obuka jer nemaju dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

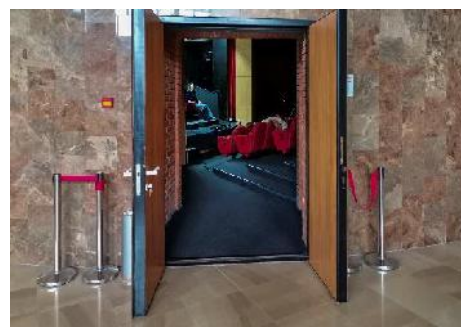
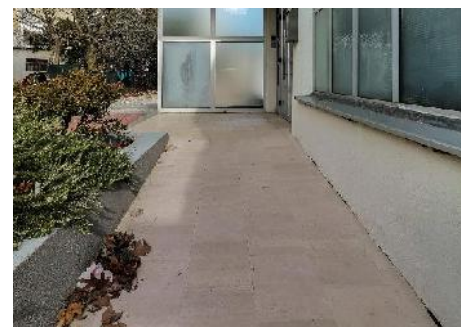
Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Postaviti držače u toalete.
- ✓ U dizalo ugraditi oznake na Brajevom pismu.
- ✓ Prilagoditi kosu ravan na ulazu.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE MOSTAR

Zgrada Hrvatskog narodnog kazališta Mostar, nalazi se u ulica kneza Domagoja b.b, u centru grada. Prva faza izgradnje nove zgrade Hrvatskog narodnog kazališta u Mostaru završila je 2002. godine, gradnjom kazališne Male scene. Pored scene i scenske opreme, izgrađeni su i ostali prateći sadržaji kao što su garderoba glumaca, ostave, režija, depoi, uprava kazališta, ulazni hodnik itd. Mala scena smještena je u podrumskoj etaži HNK Mostar. Analizom je utvrđeno da zgrada HNK Mostar nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište, ali nema označenih mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba koja koriste kolica, ali ne postoje taktilne trake za slijepo i slabovidne osobe. Ulaz u objekt je pristupačan, postoji kosa ravan koja omogućava ulazak u objekt. Pristup središnjim prostorijama objekta je samo putem stepenica, tako da osoba u kolicima ne može doći do Male scene. U zgradi ne postoji toalet namijenjen za osobe s invaliditetom. Osoblje na info pultu je susretljivo, a sami pult je pristupačan za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Ugraditi platformu kako bi korisnici kolica mogli doći do Male Scene.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Napraviti vizualne i zvučne obavijesti.
- ✓ Označiti parking mjesta za OSI.

HOTEL VERSO

Zgrada hotela Verso nalazi se u centru grada, na adresi Hrvatskih branitelja b.b. U prizemlju zgrade je smješten restoran, a na katu sobe za goste. U podrumu je parkiralište za goste. Samo pojedini dijelovi Hotela Verso su prilagođeni za osobe s invaliditetom. Postoje određeni elementi neprilagođeni osobama s invaliditetom. Slijepi i osobe oštećenog vida ili sluha imat će ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u objektu. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište koje nema niti jedno parkirališno mjesto označeno za osobe s invaliditetom. Hotelu se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba koja koriste kolica, ali ne postoje taktilne trake za slijepi i slabovidne osobe. Ulaz u objekt je pristupačan, ravan bez prepreka. Pult je pristupačan za osobe s invaliditetom. Kretanje po prizemlju je moguće, iako su stolovi u restoranu usko postavljeni. Gornja je etaža objekta u potpunosti pristupačna, jer se dizalom može doći u sve dijelove hotela. U dizalu postoje oznake na Brajevom pismu za slijepi i slabovidne osobe. Hotel nema ni jednu sobu pristupačnu za osobe s invaliditetom i također nema pristupačnog toaleta. Osoblje na info pultu je susretljivo i otvoreno za pomoć.

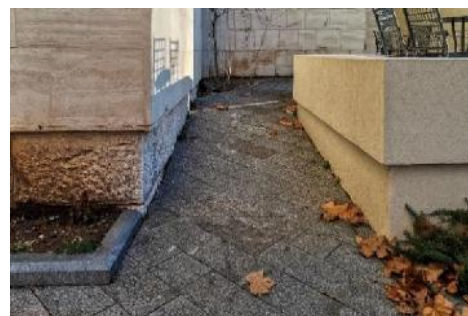

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Označiti parking mjesto.
- ✓ Napraviti toalet prilagođen OSI.
- ✓ Napraviti veći razmak između stolova.
- ✓ Napraviti pristupačne sobe.

HRVATSKI DOM HERCEG STJEPANA KOSAČE

Zgrada Hrvatskoga doma Herceg Sjepana Kosače nalazi se u centru grada. U zgradi su smještene: koncertna dvorana s popratnim objektima (šminkeraj, sanitarni čvor, garderobe), umjetnička galerija Kraljice Katarine (velika i mala galerija), mala dvorana–amfiteatar, dvije učionice za održavanje tečajeva jezika i pomoćne prostorije. Objekt se sastoji od podrumskih prostorija, tri kata i parkirališnog prostora. Općenito govoreći, objekt nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište, ali ni jedno mjesto nije prilagođeno za OSI. Zgradi se može pristupiti pješice, ali ne postoje taktilne trake za slijepi i slabovidne osobe. Na ulasku postoji kosa ravan koja omogućava ulazak u objekt. U domu ne postoji niti jedan toalet namijenjen osobama s invaliditetom. Gornja etaža objekta u potpunosti je nepristupačna za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer joj se može pristupiti samo stepenicama. Uprava Hrvatskog doma Herceg Stjepana Kosače planira uskoro nabaviti podizne platforme, prilagoditi toalet za osobe s invaliditetom, te označiti dva parkirališna mjesta. Osoblje je susretljivo i želi pomoći osobama s invaliditetom, ali nije prošlo nikakvu obuku.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi podiznu platformu za pristup katovima.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Osigurati pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Označavanje parking mjesta za OSI.

RESTORAN KARTING KLUB

Restoran Karting klub nalazi se u centru grada, na adresi Vukovarska bb. Restoran se sastoji od dva nivoa, vanjskog dijela restorana i parkirališta.

Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište na kojem imaju jedno obilježeno mjesto za vozila osoba s invaliditetom.

Ulaz u objekt je pristupačan, do njega vode stepenice pored kojih se nalazi kosa ravan. Ulaz u restoran Karting klub nema arhitektonskih barijera.

Unutar objekta nalazi se dio kroz koji se osobe s invaliditetom mogu nesmetano kretati, ali drugi dio nije prilagođen za osobe koje koriste invalidska kolica i teško pokretne osobe, jer do tog dijela vode dvije stepenice. U blizini objekta ne postoje taktilne trake, kao ni u samom objektu. Nema niti jedan jelovnik na Brajevom pismu. U restoranu nema toaleta koji je namijenjen za osobe s invaliditetom.

Osoblje restorana je ljubazno, susretljivo i spremno pomoći, iako nije prošlo nikakvu obuku o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Ukloniti arhitektonske barijere unutar objekta.
- ✓ Napraviti bar jedan jelovnik na Brajevom pismu.

NARODNA KNJIŽNICA HNŽ MOSTAR

Narodna knjižnica HNŽ Mostar nalazi u sklopu Hrvatskoga doma Herceg Stjepana Kosače. Knjižnica se nalazi u centru grada, na adresi Trg hrvatskih velikana br. 4 i sastoji se od dva kata. Rezultati provedene analize pokazuju da je zgrada Narodne knjižnice nepristupačna za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište, ali nema niti jedno označeno mjesto za osobe s invaliditetom. U blizini objekta, niti unutar njega, ne postoje taktilne trake za slijepo i slabovidno osobe. Prvi kat knjižnice, u kojem se nalazi odjel za odrasle, trenutno nije prilagođen osobama s invaliditetom, iako se može vrlo lako prilagoditi. Potrebno je samo jedna vrata staviti u funkciju, tj. promijeniti ih. Drugi kat (dječji odjel) nema dizalo, kosu ravan niti platformu, tako da je potpuno nepristupačan za korisnike kolica i teško pokretne osobe. Može mu se pristupiti isključivo stepenicama. Slijepo osobe i osobe oštećenog vida ili sluha također će imati ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u ovom objektu. Osoblje je susretljivo i voljno pružiti pomoć ukoliko se za tim ukaže potreba, ali bi im dobro došla edukacija, jer nisu obučeni za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Promijeniti vrata i staviti ih u funkciju.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu za pristup katu.
- ✓ Označiti bar jedno parking mjesto.

OSNOVNA ŠKOLA ILIĆI

Zgrada Osnovne škole Ilići nalazi se u istoimenom prigradskom naselju. Objekt je star više od 40 godina i od izgradnje do danas imala je istu funkciju. Školu pohađa oko 200 učenika, a radi se o prizemnom objektu. Rezultati provedene analize pokazuju da zgrada Osnovne škole Ilići nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade postoji javno dostupno parkiralište koje nema obilježeno mjesto za osobe s invaliditetom. Objektu se može pristupiti pješice, ali nema taktilnih traka. Na sporednom ulazu u školu nalazi se kosa ravan. Ova kosa ravan nije izgrađena po propisima, previše je strma. Slijepi i osobe oštećenog vida ili sluha imat će ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u ovom objektu. Osim ulaza koji uopće nije prilagođen, ni unutrašnji dio objekta nije pristupačan. U ulaznom hodniku škole se nalaze nekoliko stepenica, te je osobama koje koriste kolica i teško pokretnim osobama kretanje onemogućeno, dok je slijepim i slabovidnim osobama dolazak do objekta kao i kretanje kroz njega znatno otežano. Hodnici su dovoljne širine, kao i učionice. U zgradi ne postoji pristupačan toalet namijenjen za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Propisno napraviti kosu ravan na ulasku.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Označiti parking mjesta za OSI.
- ✓ Educirati osoblje o radu s OSI.
- ✓ Ukloniti barijeru u ulaznom hodniku.

PARK ZRINJEVAC

Zrinjevac je gradski park u Mostaru, izgrađen 1953. godine. Nalazi se u centru grada, između Trga hrvatskih velikana, Španjolskog trga, Ulice kralja Zvonimira, Ulice kralja Tvrtka i Ulice Nikole Šubića Zrinskog. Prostire se na oko 3 hektara. Park je obnovljen 2007. godine. Analizom je ustvrđeno da park Zrinjevac nema arhitektonskih barijera, te osobe koje koriste kolica i teško pokretne osobe mogu nesmetano prići parku i kretati se po istom. Međutim postoje određeni elementi koje je potrebno unaprijediti kako bi park bio u potpunosti pristupačan. U blizini parka Zrinjevac nalazi se parkiralište, ali ono nema ni jedno označeno mjesto za osobe s invaliditetom. Parku se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osobama u kolicima i teško pokretnim osobama. U samom parku, kao ni oko njega, nema ugrađenih taktilnih traka, tako da je slijepim i slabovidnim osobama otežano kretanje i samostalno snalaženje kroz park. Također, u parku niti u njegovoj blizini ne postoji javni toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Kretanje po parku je omogućeno, ne postoje veće prepreke, a postavljeni mobilijar je u skladu sa standardima.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan javni toalet za OSI.
- ✓ Označiti parking mjesta za OSI.

RASKRIŽJE TRG HRVATSKIH VELIKANA

Raskrižje Trg hrvatskih velikana, odnosno kružni tok, nalazi se u samom centru grada i najfrekventnije je raskrižje u gradu Mostaru. Na njemu se spajaju središnje gradske prometnice, a grana se u nekoliko gradskih četvrti. Samim tim, od velike je važnosti sigurno kretanje svih osoba, posebno onih s invaliditetom.

Analiza je pokazala da raskrižje Trg hrvatskih velikana nije prilagođeno za osobe s invaliditetom, pogotovo za osobe koje koriste invalidska kolica i teško pokretne osobe. Na svakom prijelazu nalaze se visoki trotoari koji onemogućuju siguran prelazak ceste. Slijepe osobe i osobe oštećenog vida također imaju problem prilikom samostalnog kretanja na ovom raskrižju, jer ne postoje taktilne trake niti zvučna signalizacija. U blizini ovog raskrižja nalazi se javno dostupno parkiralište koje nema niti jedno mjesto označeno za vozila osoba s invaliditetom.

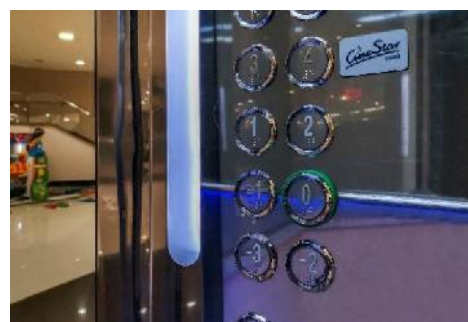
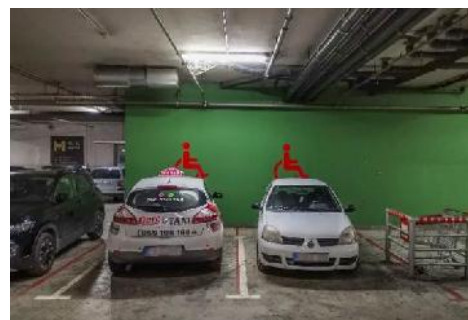

Preporuke:

- ✓ Pločnike prilagoditi OSI koje koriste kolica.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Postaviti zvučnu signalizaciju za prelazak raskrižja.

TRGOVAČKI CENTAR MEPAS MALL

Trgovački centar Mepas Mall nalazi se u centru grada Mostara, u ulici Kardinala Stepinca bb. U centru se nalaze trgovine, butici, kafići, igraonice, kladionice, kino, kuglana, banka i sl. Zgrada se sastoji od pet katova, parkirališnog prostora na dvije razine i pomoćnih prostorija. Zgrada je u velikoj mjeri prilagođena osobama s invaliditetom. U garaži zgrade se nalaze dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom na koja se, na žalost, nepropisno parkiraju i vozila osoba koja nemaju nikakav invaliditet. Zgradi se može pristupiti pješice. Na samom ulazu u centar se nalaze stepenice, ali s obzirom na to da objekt ima više dizala, korisnicima kolica i teško pokretnim osobama omogućen je pristup katovima i nesmetano kretanje kroz objekt. Na prilazima centru, kao i u samom objektu, nema taktilnih traka za slijepe i slabovidne osobe. Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom. Pult nije odgovarajuće visine, tako da nije pristupačan. U trgovačkom centru na svakome katu postoji toalet za osobe s invaliditetom, ali se koriste i kao ostave, što često otežava korištenje osobama koje koriste i kolica i teško pokretnim osobama. U dizalima su oznake i na Brajevom pismu.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Prilagoditi pult za korisnike kolica.
- ✓ Toalete osloboditi od nepotrebnih stvari.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje o radu s OSI.

VRTIĆ RADOBOLJA

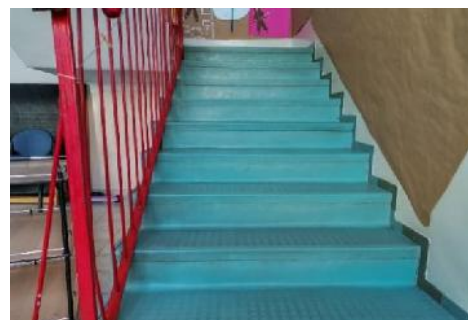
Zgrada vrtića Radobolja nalazi se nedaleko od centra grada, u ulici Kneza M.V. Humskog bb. U zgradi su četiri vrtićke skupine i administracija. Zgrada se sastoji od dva kata, pomoćnih prostorija i parkirališnog prostora. Provedena analiza je pokazala da zgrada vrtića Radobolja nije pristupačna za osobe s invaliditetom, osim samoga ulaza i kretanja po prizemlju objekta.

Vrtić nema toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Slijepi osobe i osobe oštećenog vida imat će poteškoće prilikom samostalnog snalaženja u objektu, jer u objektu, kao i u njegovoj blizini, nema taktilnih traka. Ispred zgrade Vrtića se nalazi javno dostupan parkirališni prostor, ali nema niti jedno obilježeno mjesto za osobe s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, a korisnici kolica, kao i teško pokretne osobe se mogu nesmetano kretati. Gornja etaža objekta je u potpunosti nepristupačna za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer se do nje može doći samo stepenicama.

Iako dio osoblja ima iskustva u radu s osobama s invaliditetom, dobro bi im došla dodatna obuka.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Napraviti rješenje za pristup gornjem katu.

ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE HNŽ

Zgrada Zavoda za zapošljavanje HNŽ-a nalazi se u centru grada, u ulici Kralja Tvrtka br. 19. Izgrađena je 1978. godine i sastoji se od dva kata, pomoćnih prostorija i parkirališnog prostora. Zgrada Zavoda za zapošljavanje HNŽ-a nije pristupačna za osobe s invaliditetom.

Osoba koja koristi invalidska kolica ne može samostalno ući u zgradu, jer je kosa ravan jako strma. Kretanje po zgradi je također otežano ili onemogućeno jer nema dizala, ni toalet za OSI. Objekt nema taktilne trake te je slijepim i slabovidnim osoba otežano snalaženje. Ispred zgrade ne postoji parkiralište s obilježenim mjestom za osobe s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, osobe koje koriste kolica se mogu nesmetano kretati, ali ne postoje taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe. Osoblje na info pultu je vrlo susretljivo, ali nije prošlo nikakvu obuku. Pult nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Gornja etaža objekta je u potpunosti nepristupačna za korisnike kolica i teško pokretne osobe, jer se do nje može doći samo stepenicama. Zgrada nema dizalo, kosu ravan, podiznu platformu niti drugi način pristupa gornjoj etaži.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi dizalo za pristup gornjem katu (do tada osigurati posebnu prostoriju).
- ✓ Riješiti problem ulaska u objekt.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta korisnicima kolica.

3.11. Prijedor

U Prijedoru je izvršena je analiza pristupačnosti 17 objekata i ustanova: Gradska uprava Grada Prijedor, Ministarstvo unutrašnjih poslova - Policijska uprava Prijedor, Zavod za zapošljavanje filijala Prijedor, Javna ustanova Centar za socijalni rad, Centar za prikazivanje filma „Kozara“ (kino/bioskop), Galerija „Sreten Stojanović“, Javna ustanova Dom zdravlja Prijedor, Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalida Republike Srpske, raskrsnica (najprometnija u gradu), gradski park, ugostiteljski objekt, restoran, Hotel Prijedor, frizerski salon, dvije apoteke i market.

Osnovne aktivnosti u analizi su bile: kontaktiranje i traženje suglasnosti od predstavnika javnih službi i ustanova, fotografiranje javnih površina gdje suglasnost nije potrebna, obilazak i fotografiranje javnih ustanova i, kulturnih, ugostiteljskih objekata, popunjavanje upitnika, izrada završnog izvještaja analize pristupačnosti i dostavljanje materijala koordinatoru projekta.

Generalni zaključak je da su grad Prijedor i objekti i javne ustanove u gradu djelomično prilagođene, s naglaskom da je u većini objekata prizemlje ili prvi kat u potpunosti prilagođen kada je arhitektonska pristupačnost u pitanju. U većini objekata nije dostupan toalet za stranke, tako i za osobe s invaliditetom. Hotel Prijedor je najpristupačniji i najprilagođeniji objekt za osobe s invaliditetom uz napomenu da nemaju prilagođen toalet ni u holu, niti u sobama. Za osobe s oštećenjem sluha niti u jednom objektu nema tumača za gestovni jezik. Također, nigdje u gradu nema taktilne staze za osobe oštećenog vida, a obilježja na Brajevom pismu jedino imaju u liftu Hotela Prijedor koji ima i zvučnu signalizaciju. Stambene zgrade koje su izgrađene posljednjih nekoliko godina imaju pristup kosom ravni i lift za etaže.

Kada je grad Prijedor i pristupačnost osobama s invaliditetom u pitanju, potrebno je osigurati neometan pristup na gornje etaže objekata javnih službi, napraviti toalete za osobe s invaliditetom, osigurati tumača znakovnog jezika za osobe s oštećenjem sluha ili osmisliti drugi način komunikacije, ugraditi taktilne staze za kretanje osoba s oštećenjem vida, ugraditi zvučne semafore i osigurati informacije na Brajevom pismu u javnim ustanovama gdje se ostvaruju određena prava i ispunjavaju obveze građana.

Analizu i izvještaj uradila: Jadranka Desnica

GRADSKA LJEKARNA „16. MAJ“

Ljekarna „16. Maj“ se nalazi se u prizemlju stambene zgrade izgrađene osamdesetih godina prošlog stoljeća. Ljekarna je od centra grada udaljena oko 200 m, a nalazi se u ulici Vuka Karadžića broj 31.

Objekt je u potpunosti nepristupačan osobama s invaliditetom. U blizini nema javnog ni namjenskog parkinga od kojeg bi se lako moglo doći do objekta. U blizini ne postoje taktilne oznake niti zvučna signalizacija, tako da je slijepim i slabovidnim licima otežano kretanje i snalaženje. Objektu može pristupiti pješice, bez većih prepreka za korisnike kolica. Ulaz u objekt nije pristupačan jer se ispred nalazi stepenica. Nema kose ravni, što znači da osobe s invaliditetom koje su korisnici invalidskih kolica ne mogu ući u ovu ljekarnu. Vrata su šira od 90 cm i otvaraju se ka vani. Prostor unutar ljekarne predviđen za kupce je prilično uzak. Prodajni pult je standardne visine i nije prilagođen osobama s invaliditetom. Toalet postoji, ali ga koristi samo osoblje zaposleno u ljekarni i on nije pristupačan. Osoblje nije obučeno za rad s osobama s invaliditetom i dobro bi im došla edukacija.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta.
- ✓ Napraviti kosu ravan na ulasku u objekt.
- ✓ Spustiti i prilagoditi jedan dio prodajnog pulta.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s osobama s invaliditetom.

LJEKARNA „KOZARA“

Ljekarna „Kozara“ Prijedor se nalazi u centru grada, na šetnici, u ulici Kralja Petra I Oslobođioca broj 25. Ljekarna je smještena u prizemlju zgrade blizu koje ne postoji parking. Ovaj objekt je djelomično pristupačan.

Ulaz i prostor su pristupačni za manuelna invalidska kolica, ali električna ne bi mogla pristupiti u unutrašnjost ljekarne zbog niskog stepenika na ulazu i prisutnih neravnina, kao i uskog prolaza do vrata. Ispred glavnog ulaza su tri stepenice koje otežavaju kretnju odnosno prilaz osobama s invaliditetom, posebno korisnicima kolica i teško pokretnim osobama. Na sporednom ulazu nalazi prilazna rampa.

Unutrašnjost je prostrana, ali se pult nalazi na naprilođenoj visini za osobe s invaliditetom. Toalet postoji, ali nije pristupačan osobama s invaliditetom i koristi ga samo osoblje ljekarne. Iako bi im dobro došla obuka za komunikaciju s osobama s invaliditetom, osoblje je ljubazno i uvijek spremno pomoći.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilnu traku do objekta.
- ✓ Prilagoditi prilaznu rampu ispred ljekarne, odnosno napraviti pristupačan ulaz.
- ✓ Prilagoditi jedan dio prodajnog pulta.
- ✓ Obučiti osoblje da rad s osobama s invaliditetom.

CENTAR ZA SOCIJALNI RAD

Javna ustanova Centar za socijalni rad Prijedor je objekt na dvije etaže. Čine ga prizemlje i jedan kat. Objekt je montažne gradnje, napravljen sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Nalazi se u neposrednoj blizini šetnice u centru grada, u ulici Oslobođilaca broj 8, u čijoj se blizini nalazi parking s oblježenim mjestima za osobe s invaliditetom. Rezultati provedene analize su pokazali da je prizemlje objekta pristupačno, dok prvi kat nije. Na ulazu se nalazi montažna kosa ravan. Hodnici su dovoljne širine. U prizemlju se nalaze prijemni ured, šalter za informiranje, prijem zahtjeva, kao i služba općih poslova. U sali za sastanke se primaju stranke - korisnici kolica, jer nema dizala za pristup prvom katu. U tom slučaju, socijalni radnik ili druga stručna osoba mora sići s kata kako bi primila stranku na razgovor. Uposlenicima to nije problem i redovno izlaze u susret, ali bi voljeli da ih se obuču za rad s osobama s invaliditetom. Centar za socijalni rad Prijedor nema uposlenog tumača za gluhe i nagluhe osobe. Toalet nije pristupačan korisnicima invalidskih kolica, jer se na ulazu nalazi jedan stepenik. Kat objekta je u potpunosti nepristupačan jer zgrada nema dizalo.

Preporuke:

- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Postaviti podiznu platformu za prvi kat.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Ugraditi taktilne trake, zvučne i svjetlosne oznake.

POLICIJSKA UPRAV /CIPS/

Policijska uprava Prijedor ima vlastitu zgradu. Objekt je zidane gradnje i nalazi se u neposrednoj blizini šetnice u centru grada, u ulici Akademika Jovana Raškovića broj 4. Objekt je djelomično pristupačan za osobe s invaliditetom.

Prilaz objektu je moguć, nema velikih prepreka, ali nema ni taktilnih traka.

Na ulazu se nalazi šest stepenica, ali je bočno izgrađena polukružna kosa ravan adekvatnog nagiba. Ulazna vrata se otvaraju ka vani i prilično su teška.

Prizemlje objekta je pristupačno, dok katovi nisu za korisnike kolica jer zgrada nema dizalo. Info pult nije podešen na odgovarajuću visinu, kao ni pult u šalter sali. Aparat za izdavanje brojeva je visine koja odgovara visini osobe s invaliditetom koja je korisnik kolica. Toalet nije prilagođen niti je dostupan strankama. Na katovima su uredi načelnika, inspektora i raferenata. U prizemlju se nalazi i prijemni ured za prijave u nadležnosti policije. Ured je pristupačan za OSI, nema prag, ima dovoljno prostora, stol je odgovarajuće visine. Za lica oštećenog sluha nema osiguran tumač na znakovni jezik. Osoblje je ljubazno.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Ugraditi dizalo za pristup katovima.
- ✓ Uposliti tumača znakovnog jezika.
- ✓ Postaviti Brajeve oznake na aparatu za brojeve.

DOM ZDRAVLJA PRIJEDOR

Dom zdravlja Prijedor nalazi se u blizini šetnice u centru grada i proteže se na dvije etaže. Prilaz objektu za korisnike invalidskih kolica je vrlo otežan jer je kosa ravan za penjanje na trotoar nepravilno urađena. Pristup prizemlju je u potpunosti prilagođen (ima sedam stepenika, ali je izgrađena i kosa ravan). Vrata se teže otvaraju na sva četiri ulaza. Laboratorij i ambulanta za rentgen su prilagođeni, ali ne i toalet čija su vrata uska a prostor mali i skučen. Uposleni u Domu zdravlja Prijedor su 2007/2008. godine prošli obuku i dobili certifikat za rad s osobama s invaliditetom. Mlađi kadar, koji se zaposlio nakon tog razdoblja nije prošao nikakvu obuku. Također, treba napomenuti da Dom zdravlja Prijedor nema tumača za gestovni jezik. U zgradi se nalazi i ambulanta Hitne pomoći koja je pristupačna za osobe s invaliditetom. Ambulanta je za Dom zdravlja vezana hodnikom u kojem je postavljena kosa ravan s većim nagibom od standardno propisanog. Nema dizala za pristup katovima, na prvom su katu ambulante porodične medicine, a na drugom uprava i dio ambulanti.

Preporuke:

- ✓ Postaviti dizalo za pristup gornjim etažama (s vanjske strane).
- ✓ Osigurati pristupačan toalet.
- ✓ Prilagoditi kosu ravan za penjanje na trotoar u blizini parking mjesta.
- ✓ Uposliti tumača za znakovni jezik.
- ✓ Organizirati obuku za osoblje.

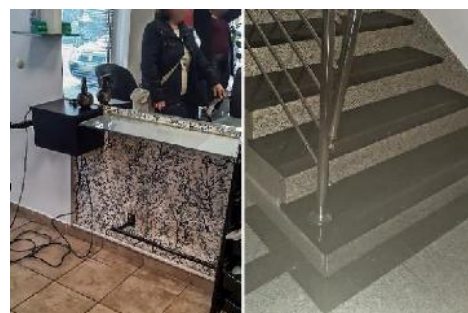

FOND ZA REHABILITACIJU I ZAPOŠLJAVANJE INVALIDA RS

Ovaj objekt udaljen je 400-500m od centra grada, a njegove prostorije nalaze se u prizemlju i dijelom na prvom katu stambene zgrade. Objektu se može pristupiti pješice, bez barijera. Parking za OSI ne postoji. Objekt je djelomice arhitektonski pristupačan za osobe s invaliditetom, s obzirom na to da se u prizemlje zgrade može ući pomoću kose ravni (rampe). Kat nije dostupan za korisnike kolica jer zgrada nema dizalo. Na katu se nalaze uredi uprave i ravnatelja Fonda. Toalet nije dostupan strankama. Osoblju uposlenom u Fondu dobro bi došla edukacija za rad s osobama s invaliditetom. U prizemlju objekta se nalaze dva velika ureda. Jedan se koristi za sastanke i veće skupove za potrebe Fonda, dok su u drugom uredu smještena dva službenika uposlena u administrativnoj i tehničkoj službi. Međutim, na ulaznim vratima Fonda koja vode na kat do ureda nalazi se visoka stepenica koja je prepreka za korisnike invalidskih kolica. Vrata su dovoljne širine, a u stubištu je 16 stepenika koji nemaju alternativu (nema prostora za ugradnju dizala). Uredi u prizemlju su pristupačni jer je ugrađena kosa ravan. Vrata se otvaraju ka vani. Prostor u uredu je adekvatan i pristupačan osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi i obezbijediti toalet
- ✓ Pronaći rješenje za ugradnju dizala (sa spoljnje strane zgrade) za pristup katu
- ✓ uposliti tumača gestovnog jezika (barem povremeno).

FRIZERSKI SALON „RANKA“

Frizerski salon „Ranka“ se nalazi na oko 400 metara od centra grada, u ulici 43. krajiške brigade bb. Nalazi se u takozvanoj „Metro“ zgradi koja je izgrađena devedesetih godina.

U blizini objekta nema parkinga s mjestima označenim za osobe s invaliditetom, blizu objekta nema taktilnih oznaka niti zvučnih semafora. Ovaj frizerski salon je pristupačan za osobe s invaliditetom, za razliku od većine drugih salona u gradu. Nalazi se u prizemlju stambene zgrade i lako mu je prići.

Ulazna vrata su dovoljne širine da motorna i manuelna invalidska kolica mogu ući u prostor. Na ulaznim vratima je niski prag, koji nije prepreka za ulazak.

U prostoriji salona ima dovoljno prostora za čekanje, kao i pružanje usluga. Stolice su mobilne i mogu se pomjeriti u stranu kako bi osoba s kolicima prišla pultu čija je visina prilagođena. Toalet je predviđen samo za osoblje salona, ali ne i za klijente, pa ni za osobe s invaliditetom.

Osoblje salona je vrlo ljubazno i susretljivo, ali nije obučeno za rad s osobama s invaliditetom.

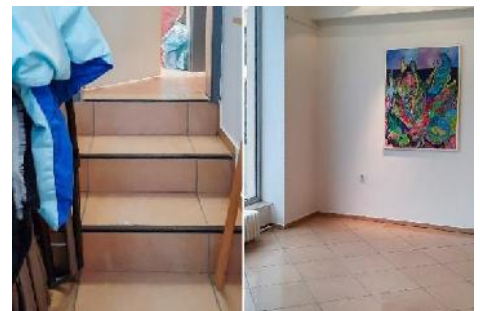
Preporuke:

- ✓ ugraditi taktilne trake do ulaza u objekt
- ✓ obezbijediti prilagođeni toalet
- ✓ prilagoditi mobilijar u salonu osobama s invaliditetom

GALERIJA „SRETEN STOJANOVIĆ“

Galerija „Sreten Stojanović“ nalazi se na šetnici u centru grada, na adresi Kralja Petra I Oslobođioca bb. U blizini objekta nema javnog niti namjenskog parkinga od kojeg se lako može doći do objekta. U blizini objekta nema taktilnih traka niti zvučnih semafora. Galerija je jedan od kulturnih objekata koji je pristupačan za osobe s invaliditetom. Prilaz je ravan, a na samom ulazu se nalazi stepenik, visine do pet centimetara, koji bi mogao predstavljati problem korisnicima električnih kolica. Ulazna vrata se otvaraju ka unutra. Centralna prostorija je izložbena sala. Slike su na visini od oko jedan i po metar. U ovoj prostoriji se održavaju književne večeri, mini akustični koncerti i slični kulturni događaji i ovaj je prostor pristupačan osobama s invaliditetom. Toalet ima nekoliko stepenika te nije pristupačan za korisnike kolica, odnosno teško je pristupačan i za slijepe osobe i osobe oštećenog vida. Uposleni su veoma ljubazni i spremni na pomoć i suradnju, ali nisu obučeni za rad s osobama s invaliditetom te bi im dobro došla edukacija.

Preporuke:

- ✓ ugraditi taktilne trake do ulaza u objekt
- ✓ obezbijedio ulazak u toalet bez prepreka
- ✓ prilagodio ulaz korisnicima električnih kolica
- ✓ educirati uposlenike o radu s osobama s invaliditetom

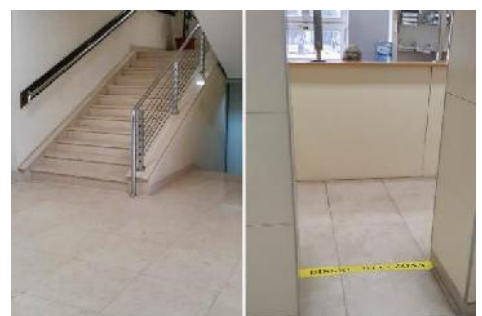
GRADSKA UPRAVA

Gradska uprava Grada Prijedor je objekt na četiri etaže. Čine ga visoko prizemlje i tri kata. Objekt je zidane gradnje, nalazi se u neposrednoj blizini šetnice u centru grada, u ulici Trg Oslobođenja broj 1. Objekt na bočnom ulazu (za stranke) ima šest stepenika, ali je postavljena podizna platforma tako da korisnici kolica i teško pokretne osobe imaju pristup prizemlju, gdje se nalazi info pult (s prilagođenim mjestom za popunjavanje formulara i obrazaca), šalter sala za ovjere dokumenata, prijem podnesaka, šalter s visokim pultom i matični ured. Uposleni su voljni pomoći, ali nisu obučeni za rad s osobama s invaliditetom. Gradska uprava nema uposlenog tumača za gluhe i nagluhe osobe. Toalet nije dostupan strankama/klijentima. Katovi objekta su u potpunosti nepristupačni s obzirom na to da nema dizala. U slučaju da osobama s invaliditetom treba stručna pomoć oko informiranja i ostvarivanje njihovih prava i interesa, stručni kadar se mora pozvati da siđe u prizemlje i obavi razgovor s njima- u prostoriji gdje se nalazi info pult i gdje je konstantna cirkulacija ljudi.

Preporuke:

- ✓ prilagoditi jedan dio pulta na visinu predviđenu za korisnike kolica
- ✓ ugraditi dizalo za pristup gornjim katovima (sa spoljnje strane, jer u unutrašnjosti nema adekvatnog prostora za isti)
- ✓ Napraviti obuku za uposlenike
- ✓ Uposliti tumača za gluhe i nagluhe osobe (makar povremeno)

GRADSKI PARK

Ovaj park se nalazi u centru grada Prijedora, 100 metara od šetnice, u ulici Miloša Obrenovića bb i omiljeno je mjesto za odmor i šetnju. Gradski park je veoma često posjećen, jer se nalazi u samom centru grada. Šetačke staze su široke i prostrane, a postavljene su tako da predstavljaju prečicu i poveznicu šetnice (Ulica Kralja Petra I Oslobodioca) i najprometnije gradske ulice za saobraćaj (Ulica Akademika Jovana Raškovića). Mobilijar je pristupačan osobama s invaliditetom. Klupe se nalaze neposredno uz popločani dio za šetnju, kao i kante za smeće. U parku je postavljena česma kod koje je na prilazu niski stepenik od pet centimetara, što predstavlja problem korisnicima električnih kolica. U parku se nalazi roštiljnica koja na prilazu ima kosu ravan. Na izlazu, s jedne strane parka, nalazi se kozmetički market koji je također pristupačan osobama s invaliditetom. Nije postavljena taktilna staza, a zvučnih semafora, iako su ranije postojali, više nema. U blizini nema parkinga s označenim mjestima za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ prilagoditi prilaz česmi korisnicima električnih kolica
- ✓ postaviti taktilnu stazu i zvučnu aplikaciju
- ✓ obezbijediti označena parking mjesta za osobe s invaliditetom

Hotel „Prijedor“ se nalazi na samoj obali rijeke Sane. Objekt je izgrađen 1984. godine i ima devet katova. Nalazi se u ulici Srpskih Velikana broj 14 i od centra grada je udaljen oko 400 metara. Veći dio objekta je prilagođen osobama s invaliditetom, međutim toalet nije. Hotel ima vlastiti parking s obilježenim mjestima. Na ulazu je manji stepenik, ali je postavljena kosa ravan. Hol je velik i prostran, iz njega se ulazi u caffe-slasičarnu koja je također pristupačna. Recepcija je prilagođena, s desne strane nalazi se spuštani dio za prilaz korisnicima kolica. Osoblje hotela je zainteresirano za obuku za rad s osobama s invaliditetom. Restoran hotela se nalazi na prvom katu. U hotelu postoji dizalo koji je u potpunosti prilagođeno osobama s invaliditetom. U dizalu ima dovoljno prostora, tipkaonica je i na Brajevom pismu, a ima i zvučnu signalizaciju. Od drugog do devetog kata su smještene sobe. Hodnici su prilično uski, ali s dovoljno prostora za kretanju. Kreveti u sobama su prilagođene visine, kao i kafe-stol i noćni ormarići. Toalet u sobama nije prilagođen osobama s invaliditetom, kao ni u holu hotela– wc šolja je standardne visine, u sobama je postavljena tuš kabina u koju korisnik invalidskih kolica bez pomoći druge osobe ne može ući.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do ulaza u objekt.
- ✓ Prilagoditi i obezbijediti toalet i u holu i u određenom broju soba.
- ✓ Educirati uposlenike za rad s osobama s invaliditetom.

CENTAR ZA PRIKAZIVANJE FILMA KOZARA

Centar za prikazivanje filma Prijedor- „Kino Kozara“ smješten je u prizemlju stambeno-poslovne zgrade. Objekt je zidane gradnje, izgrađen pedesetih godina prošloga stoljeća. Nalazi se na šetnici, u centru grada, u ulici Kralja Petra I Karađorđevića broj 14.

U blizini Centra ne postoji parking. Slijepim i slabovidnim osobama prilaz je znatno otežan jer u blizini objekta ne postoje taktilne oznake niti zvučni sefamori. Centru se može pristupiti pješice bez barijera, nema trotoara i u potpunosti je pristupačan za osobe s invaliditetom koji su korisnici invalidskih kolica i teško pokretne osobe.

Ulazna vrata su odgovarajuće širine a na njima je mali prag, niži od pet centimetara, što predstavlja prepreku korisnicima električnih kolica.

Hol ispred sale je velik i prostran. Toalet je prostran i pristupačan, ali wc školjka nije podignuta na odgovarajuću visinu niti ima potrebnih rukohvata. Ulaz u salu i sama sala su također pristupačni, s obzirom na to da su prva tri reda bez stepenica, a i prostor pored sjedišta je adekvatan za nesmetanu kretanju osobama koje koriste kolica. Određeni sadržaj u Centru prilagođen je osobama s invaliditetom.

Preporuke:

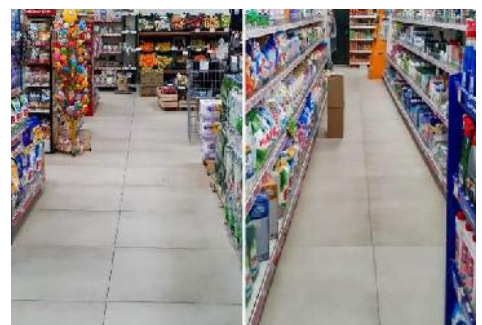
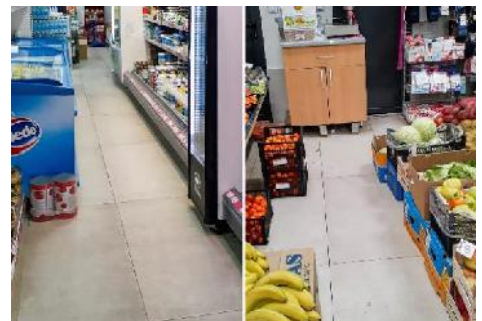
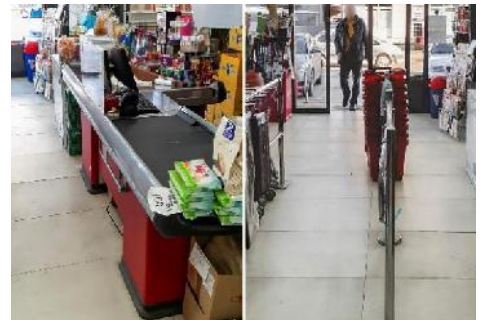
- ✓ toalet prilagoditi osobama s invaliditetom
- ✓ omogućiti lakši prilaz Centru
- ✓ ugraditi taktilne staze

Market „Jović“ je trgovački objekt koji se nalazi u poslovnoj zgradi u kojoj se nalaze još i pekara i ljekarna. Smješten je u neposrednoj blizini rijeke Sane. Izgrađen je 2019. godine i nalazi se na adresi Srpskih velikana bb, u širem dijelu grada Prijedora. Objektu se može pristupiti pješice, bez barijera, ali u blizini objekta nema zvučnih semafora niti taktilnih oznaka. Objekt je arhitektonski pristupačan za osobe s invaliditetom. Posjeduje vlastiti parking, ali nema označeno parking mjesto za osobe s invaliditetom. Na prilazu do objekta nema stepenika niti drugih arhitektonskih prepreka, te mu osobe s invaliditetom mogu nesmetano pristupiti. Ulazna vrata su elektronska- klizna i široka. Police s artiklima su visine do dva metra, tako da donji dio jeste pristupačan korisnicima invalidskih kolica. Cijene artikala su istaknute velikim slovima. Voće i povrće je na pristupačnoj visini, pult također. Hodnici između polica su dovoljno široki za kretnju. Ne postoje taktilne oznake niti su cijene označene na Brajevom pismu. Prilaz naplatnoj kasi je adekvatan, kao i sama naplatna kasa. Osoblje je susretljivo i ne djeluje diskriminativno prema osobama s invaliditetom. Toalet nije dostupan kupcima, pa tako ni osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ prilagoditi i obezbijediti toalet za osobe s invaliditetom
- ✓ označiti mjesta za osobe s invaliditetom
- ✓ postaviti zvučnu signalizaciju i taktilne trake na prilazu objektu

RASKRIŽJE

Nalazi se u centru grada, 100 metara od šetnice i siječe ulice Akademika Jovana Raškovića i Vožda Karađorđa. Ovo raskrižje je jedno od najprometnijih, jer vodi do značajnijih ustanova i institucija, glavnog gradskog trga, gradske tržnice i sl. U blizini postoji parking koji nije propisno označen niti je odgovarajuće veličine za nesmetano parkiranje osoba s invaliditetom. Raskrižje je najprometnije i najpristupačnije osobama s invaliditetom. Prilaz raskrižju je također pristupačan. Na sva četiri trotoara ivičnjak je spušten, tako da se osobe s invaliditetom koje koriste invalidska kolica mogu kretati istim. Raskrižje je regulirano semaforom koji ima polje s odbrojavanjem trajanja crvenog i zelenog svjetla. Analizirano raskrižje nema govorni senzor na semaforu niti prilaz taktinom stazom, što predstavlja problem slijepim i slabovidnim osobama jer im je prelaz preko ulice otežan, posebno preko dana kada je saobraćaj gust. Prije petnaestak godina postojao je senzor koji je nakon godinu-dvije promijenjen. Postavljen je novi semafor u koji nije ugrađen senzor.

Preporuke:

- ✓ ugraditi govorne senzore
- ✓ postaviti taktilne staze

Restoran „Ribarska priča“ je smješten u neposrednoj blizini Ribnjaka „Saničani“. Objekt je zidane gradnje, napravljen devedesetih godina. Nalazi se u ruralnom dijelu grada, na adresi Saničani bb. Restoranu se može pristupiti pješice, bez prepreka. Međutim, ne postoje taktilne oznake ni zvučni semafori, tako da je slijepim i slabovidnim osobama otežan pristup. Objekt je arhitektonski pristupačan za osobe s invaliditetom. Posjeduje vlastiti parking koji nije asfaltiran. Ljetna bašta je ravna, asfaltirana i potpuno pristupačna za osobe s invaliditetom. Prvi dio zatvorenog dijela restorana je takođe pristupačan, a na ulazu u drugi dio, gdje se nalaze šank i kamin postoji stepenik visine oko pet centimetara, tako da osobe koje koriste manuelna invalidska kolica bez problema mogu proći, međutim, električna kolica će imati problem pri ulasku. Toalet je nepristupačan zbog malog prostora i uskih vrata. Umivaonik i wc šolja su također neprilagođeni. Osoblje je veoma ljubazno i susretljivo, te je izrazilo želju da se educira s ciljem bolje komunikacije i lakšeg rada s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ ugraditi taktilne trake do ulaza u objekt
- ✓ prilagoditi i obezbijediti toalet za osobe s invaliditetom
- ✓ prilagoditi stepenik koji se nalazi između prvog i drugog dijela restorana
- ✓ educirati zainteresirano osoblje.

UGOSTITELJSKI OBJEKT „DOWNTOWN“

Ugostiteljski objekt „DownTown“ je smješten na drugom katu poslovnog dijela stambene zgrade. Nalazi se na šetnici, u samom centru grada, na adresi Kralja Petra I Oslobodioca bb. Prilaz objektu je bez barijera i može mu se pristupiti pješice, ali slijepi i slabovidne osobe će imati poteškoće u snalaženju jer nema taktilnih oznaka niti zvučne signalizacije. Objekt je u potpunosti arhitektonski pristupačan za osobe s invaliditetom jer postoji dizalo. Na prilazu objektu su tri stepenika, ali s druge strane objekta– bočno, izgrađena je kosa ravan koja vodi do vrata dizala, koje je dovoljne veličine. Tipkaonica dizala nije označena Brajevim pismom. Unutrašnjost objekta je ravna s postavljenim stolovima koji su pristupačni osobama s invaliditetom. Šank se nalazi na sredini prostora i nema spuštenu dio koji bi odgovarao osobama koje koriste kolica. Prilaz toaletu je ravan, ali unutrašnjost toaleta nije prilagođena, s obzirom na to da su vrata uska i da nema dovoljno prostora da se osoba koja koristi invalidska kolica okrene. Također, wc šolja nije podešena na adekvatnu visinu, niti ima bočne rukohvate. Osoblje jeste ljubazno, ali distancirano kada je u pitanju tema osoba s invaliditetom.

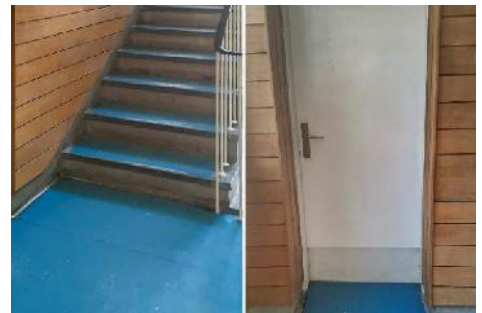

Preporuke:

- ✓ obezbijediti i prilagoditi toalet za osobe s invaliditetom
- ✓ označiti dizalo na Brajevom pismu
- ✓ visinu šanka prilagoditi korisnicima kolica
- ✓ educirati osoblje o komuniciranju i radu s osobama s invaliditetom.

ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE – FILIJALA PRIJEDOR

Ovaj objekt nalazi se u neposrednoj blizini šetnice u centru grada a čine ga visoko prizemlje i kat. U blizini se nalazi parking koji nema označenih mjesta niti dovoljno prostora za nesmetano parkiranje osoba s invaliditetom. Prilaz objektu je adekvatan za korisnike kolica, međutim slijepim i slabovidnim licima kretanja je otežana zbog nepostojanja taktilnih oznaka i zvučnog semafora. Arhitektonski, ali i informativno je potpuno nepristupačan za osobe s invaliditetom. Na ulazu se nalazi šest stepenika pored kojih nema ni kose ravni niti podizne platforme. Unutrašnjost objekta čine veliki i široki hodnik i uredi. Oglasna tabla je u visini na oko 170 cm i oglasi su ispisani sitnim slovima tako da npr. slabovidne osobe iste ne mogu čitati, a za slijepe nema oglasa na Brajevom pismu. Uposleni su prijatni i susretljivi, ali nisu obučeni za rad sa osobama s invaliditetom, te im je, zbog prirode posla (svakodnevni rad sa strankama), neophodna edukacija. Toalet je namijenjen uposlenicima Zavoda i nije dostupan strankama. Na prvom katu su uredi stručnog kadra i službe, ravnatelja i šefa.

Preporuke:

- ✓ omogućiti korištenje toaleta OSI i prilagoditi ga njihovim potrebama
- ✓ postaviti ili uraditi kosu ravan, s obzirom na to da ima prostora za postavljanje iste
- ✓ oglasi bi se trebali štampati na Brajevom pismu (bar oni za prilagođena radna mjesta za slijepe i slabovidne) i u većem fontu
- ✓ educirati osoblje o radu s osobama s invaliditetom.

3.12. Travnik

Analiza pristupačnosti javnih objekata osobama s invaliditetom rađena je na području Travnika i ovo je jedna od izabranih lokalnih zajednica u BiH u kojoj je analiza urađena. Analizom je obuhvaćeno 13 objekata u Travniku: JU Centar za socijalni rad, Zavičajni muzej, JU Dom zdravlja, raskrsnica, Općina Travnik, Gradska biblioteka, Mješovita srednja škola, Osnovna škola, JU Centar za kulturu, Tržni centar Mercator, Internacionalni univerzitet, Hrvatsko amatersko kazalište, javni park.

Analiza je podrazumijevala posjetu svakom objektu/javnoj površini, promatranje situacije, popunjavanje univerzalnog obrasca za analizu pristupačnosti, fotografiranje objekta i izradu završnog izvještaja. Na području općine Travnik rađena je analiza koja je u potpunosti u skladu sa svim elementima iz priručnika za analizu pristupačnosti.

Analiza na području općine Travnik ukazuje na potrebu dodatnog ulaganja u izgradnju pristupačnog okruženje sukladno članku 9. Konvencije, preporukama i komentarima Odbora, te odredbama lokalnog zakonodavstva. Na području općine nismo našli niti jedan objekt koji je u cijelosti pristupačan za osobe s invaliditetom. Postoje neki pozitivni primjeri iz kojih se može zaključiti da je došlo do određenih promjena, odnosno da se u proteklo vrijeme počelo s ulaganjima u pristupačnost. Najčešće su ulazi u pojedine objekte pristupačni, ali nedostaju pristupačni toaleti, pristupi gornjim etažama, zvučni semafori, dovoljan broj ispravno obilježenih parking mjesta i sl. Nažalost neki od vrlo značajnih objekata za osobe s invaliditetom ne zadovoljavaju ni minimum pristupačnosti. Dodatni problem predstavlja nedostatak taktilnih traka za slijepe osobe.

Iako je broj analiziranih objekata relativno mali, smatramo da oni predstavljaju sasvim dovoljan reprezentativan broj za izvođenje navedenih zaključaka. Općina Travnik, te pojedine ustanove trebaju u narednom razdoblju kroz javni budžet ili projektne donacije planirati sredstva kako bi se navedeni objekti izradili pristupačnim za osobe s invaliditetom. Također, podizanje svijesti u javnosti o značaju pristupačnosti za osobe s invaliditetom je ključan, posebno ako govorimo o nesavjesnim vozačima i parkiranju na mjesta koja su označena za osobe s invaliditetom ili na mjesta na kojima se kreće osoba s invaliditetom.

Analizu i izvještaj uradila: Anela Mehinagić

Zgrada osnovne škole „Travnik“ nalazi se u centru grada, na adresi Školska b.b. U njoj su smješteni kabineti za odvijanje nastave, zbornica, športska dvorana, kao i pomoćne prostorije. Zgrada se sastoji od tri kata, parking prostora i pomoćnih prostorija.

Rezultati provedene analize pokazuju da zgrada nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Na javnom parkiralištu ispred zgrade nema obilježenih mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo osobe.

Ulazak u objekt je pristupačan, pored stepenica je izgrađena kosa ravan koja omogućuje ulazak u objekt. Gornja etaža objekta je zbog stepenica u potpunosti nepristupačna za korisnike kolica i teško pokretne osobe. Dizalo ne postoji, kao ni kosa ravan, podizna platforma niti drugi način pristupa katu. Sve učionice se nalaze na gornjim etažama. Zgrada nema toalet namijenjen za osobe s invaliditetom.

Osoblje u školi je susretljivo, ali nemaju dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Omogućiti pristup učionicama na etaži.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Osigurati parking mjesta za OSI.

JU DOM ZDRAVLJA TRAVNIK

Zgrada JU Dom zdravlja Travnik nalazi se u centru grada, na adresi Vezirska 1. Zgradu ima tri kata i nema svoje parkiralište. Analizom je ustvrđeno da je zgrada Doma zdravlja djelomično pristupačna za osobe s invaliditetom. Neki dijelovi zgrade su pristupačni, dok su neki u potpunosti nepristupačni. Osoba oštećenog vida ili sluha će imati ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u objektu. U blizini zgrade postoji javno dostupno parkiralište s dva obilježena mjesta za vozila osoba s invaliditetom na koja se, na žalost, nepropisno parkiraju i osobe koje nemaju invaliditet. Zgradi se može pristupiti pješice, iako postoje manje prepreke. Ne postoje taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe. Ulaz u objekt je riješen kosom ravni, koja nije u potpunosti urađena po standardima. Ulazna vrata su pristupačna. Gornje etaže objekta su pristupačne za teško pokretne osobe i korisnike kolica jer u objektu postoji dizalo. Pult nije pristupačan, a u zgradi ne postoji toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom. Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake, vizualne i zvučne oznake.
- ✓ Rekonstruirati kosu ravan na ulazu.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Omogućiti parking za vozila OSI.
- ✓ Prilagoditi visinu info pulta.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.

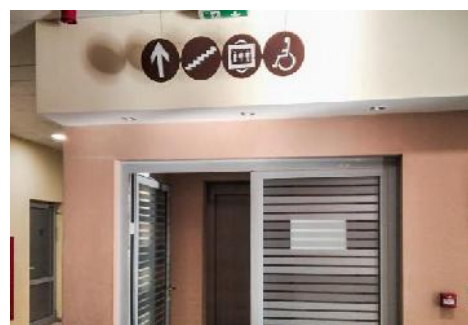

INTERNACIONALNI UNIVERZITET TRAVNIK

Zgrada Internacionalnog univerziteta Travnik nalazi se u centru grada na adresi Aleja - Konzula Meljanca b.b. Zgrada je novije gradnje. U njoj je smješteno nekoliko fakulteta i dio hotela koji ujedno služi i kao smještaj za studente. Zgrada se sastoji od četiri kata, parkirališta i pomoćnih prostorija. Analizirana zgrada nije u potpunosti prilagođena osobama s invaliditetom. Ipak veći dio zgrade je pristupačan. Slijepi osobe i osobe oštećenog vida ili sluha će imati poteškoća prilikom samostalnog snalaženja u objektu. Ispred zgrade postoji javno dostupan parking na kojem imaju dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Nažalost, javnost ne poštuje obilježena mjesta pa je nepropisno parkiranje na označenim mjestima vrlo često. Prilaz zgradi je bez prepreka i korisnici kolica se mogu nesmetano kretati. Nema taktilnih traka za slijepi osobe. Ulaz u objekt je pristupačan, pored stepenica je i kosa ravan, a ulazna vrata su pristupačna. U objektu postoji dizalo kojim se može popeti na katove. U dizalu nema zvučne najave, kao ni Brajevih oznaka. Svaki kat ima toalet namijenjen za osobe s invaliditetom koji je u potpunosti prilagođen. Iako osoblje nije obučeno i nema iskustva u radu s osobama s invaliditetom, spremno je pomoći ukoliko se ukaže potreba za istim.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Postaviti signalizaciju u dizalu.

RASKRIŽJE U BOSANSKOJ ULICI

Ovo raskrižje se nalazi u samom centru grada i jedno je od najprometnijih. Promet se odvija glavnom Bosanskom ulicom koja je jednim djelom zatvorena za promet motornim vozilima jer je pretvorena u pješačku zonu (Korzo). Radi se o ulici koja vodi prema svim važnijim institucijama, glavnoj gradskoj šetnici, parku i trgovačkim centrima, a koristi se i kao alternativni izlaz na magistralni put.

Kada govorimo o pristupačnosti ovog raskrižja, analiza je pokazala da postavljenu infrastrukturu ne prati pristupačan mobilijar za osobe s invaliditetom. Raskrižje regulira saobraćajna signalizacija, odnosno znakovi i iscrtni pješački prijelaz koji nije pristupačan. Nema taktilnih traka niti zvučne signalizacije. Trotoari nisu adekvatno prilagođeni osobama s invaliditetom. Zaključak je da analizirano raskrižje nije prilagođeno osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Postaviti semafor sa zvučnom signalizacijom.
- ✓ Prilagoditi trotoare korisnicima kolica.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.

ZAVIČAJNI MUZEJ TRAVNIK

Zgrada Zavičajnog muzeja nalazi se u centru grada na adresi Mehmeda-Paše Kukavice 1. Početkom 1975. ova zgrada postaje objekt u kojem je postavljena stalna postavka, a do tada su korišteni različiti objekti u Travniku. Zgrada se sastoji od dva kata, parking prostora i pomoćnih prostorija.

Zgrada nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Postoje određeni elementi koji jesu prilagođeni, npr. unutrašnjost objekta koji omogućuje kretnju korisnicima kolica, vrata koja se otvaraju prema unutrašnjosti i šira su od 90 cm, ravni hodnici bez barijera, dovoljne širine za nesmetano kretanje korisnicima kolica, ali neki su dijelovi u potpunosti nepristupačni. Ispred zgrade ne postoji parkiralište s obilježenim mjestima za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetane kretnje osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo osobe. Ulaz u objekt nije pristupačan zbog stepenica, zgrada nema dizalo, kosu ravan, podiznu platformu niti drugi način ulaska u zgradu kao ni pristupu gornjoj etaži na kojoj su smješteni neki od izložbenih eksponata. U objektu nema pristupačnog toaleta.

Preporuke:

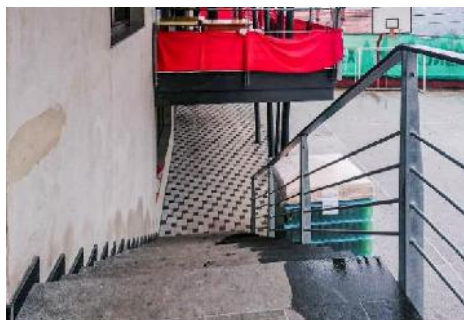
- ✓ Osigurati parking mjesto za OSI.
- ✓ Ugraditi toalet prilagođen OSI.
- ✓ Omogućiti pristupačan ulazak.
- ✓ Ugraditi taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Omogućiti zvučne i/ili vizualne aplikacije.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.

HRVATSKO AMATERSKO KAZALIŠTE

Zgrada Hrvatskog amaterskog kazališta Travnik nalazi se na periferiji grada, na adresi Jankovići bb. Zgrada ima oko 200 m², sastoji se od tri kata. U zgradi su smještene scena, kutak za odmor, ostava za kostime i rekvizite, cafe bar, motel i vanjske terase. Provedenom analizom je ustvrđeno da zgrada kazališta nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade ne postoji javno dostupan parking s obilježenim mjestima za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo osobe. Ulaz u objekt je pristupačan, postoje stepenice i kosa ravan koja omogućuje ulaz u objekt. Za osobe koje koriste kolica i teško pokretne osobe do gornje etaže objekta je nemoguće doći, jer joj se može pristupiti samo pomoću stepenica. Zgrada nema toalet namijenjen za osobe s invaliditetom, niti je visina info pulta odgovarajuća. U objektu nema taktilnih traka. Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Napraviti alternativni pristup katu.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Osigurati i označiti parking mjesta za OSI.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta korisnicima.

JU CENTAR ZA KULTURU OPĆINE TRAVNIK

Zgrada JU Centar za kulturu općine Travnik nalazi se u centru grada na adresi Bosanska bb. U prizemlju se nalaze velika dvorana, kamerna scena kapaciteta, male dvorane za probe i muzičke sobe. Provedena analiza pokazuje da zgrada JU Centra za kulturu općine Travnik nije u potpunosti pristupačna za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade ne postoji javno dostupni parking. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepe i slabovidne osobe. Ulazak u objekt je djelomično pristupačan. Postoje stepenice i pored njih kosa ravan koja nije urađena po standardima, ali je upotrebljiva. Ulazna vrata su pristupačna. Visina info pulta na ulazu nije prilagođena korisnicima kolica. Kretanje po objektu je moguće bez većih prepreka. Neke dvorane (velika dvorana) se može prilagoditi osobama s invaliditetom dok u nekim nema mogućnosti. U zgradi postoji jedan toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom. U objektu nema taktilnih traka. Iako nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom, osoblje na info pultu je jako ljubazno i spremno pomoći

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Postojeću kosu ravan uraditi po standardima.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta korisnicima kolica.
- ✓ Osigurati parkiralište s označenim mjestima.

PARK OPĆINE TRAVNIK

Park Općine Travnika nalazi se u najužem dijelu starog grada, okružen zgradom općinske uprave s jedne, Zavičajnog muzeja Travnika s druge strane i poledini zgrade Službe za upošljavanje. Jedan dio parka otvoren je prema glavnoj šetnici duž ulice Bosanska, koja je zatvorena za promet. Prilaz parku moguć je iz više pravaca. Park je uređen zelenim površinama kroz koju su postavljene staze za pješake i različiti mobilijar. U blizini parka postoji parkiralište na kojem imaju dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom, ali nisu urađeni po standardima. Nažalost, javnost ne poštuje obilježena mjesta pa se tako na te parking parkiraju i vozila osoba koja nisu s invaliditetom. Parku se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba s kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepu i slabovidnu osobu. Ulazi u park su pristupačni jer je na svakom ugrađena kosa ravan. U parku se nalazi i malo igralište za djecu koje nije inkluzivno, pa djeca s poteškoćama u razvoju ne mogu koristiti sve sadržaje. U parku nema javnog toaleta.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi mobilijar prilagođen OSI.
- ✓ U postojeći park za djecu osigurati sadržaj koji mogu koristiti djeca s invaliditetom.
- ✓ Ispravno obilježiti parking mjesta za OSI.

TC MERCATOR TRAVNIK

Tržni centar Mercator smješten je u prizemlju zgrade Hotela Travnik u centru grada, na adresi Bosanska bb. U zgradi je smješten hotel, Mercator, DM trgovina, slastičarna, butici i frizerski salon. Zgradu čine tri kata, parking prostor i bašta.

Na javnom parkiralištu koje se nalazi ispred zgrade imaju dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom koja nisu urađena po standardima. Nažalost javnost ne poštuje obilježena mjesta pa se tako na ta parking mjesta parkiraju i vozila osoba koja nisu s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepu osobu.

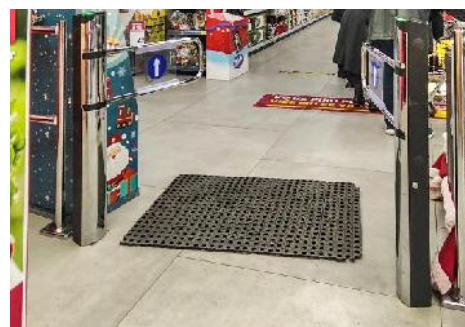
Ulaz u objekt je u načelu pristupačan, postoje stepenice i pored njih adekvatna kosa ravan. Nažalost nesavjesni građani često blokiraju kosu ravan automobilima. Ulazna vrata su pristupačna.

Kretanje po objektu je moguće, bez velikih prepreka. Kase su pristupačne, a objekt nema prilagođen toalet.

Osoblje u tržnom centru je susretljivo, ali bi im dobro došla obuka o radu s osobama s invaliditetom.

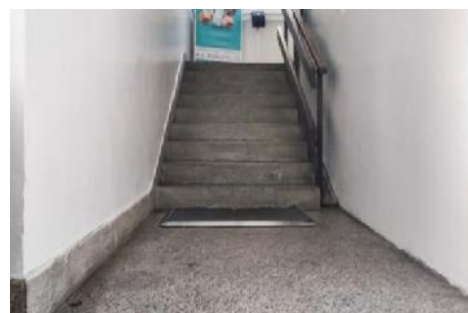
Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Zabraniti parkiranje vozila ispred kose ravni.
- ✓ Ispravno obilježiti parking mjesta.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.

JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD TRAVNIK

Zgrada JU Centar za socijalni rad Travnik nalazi se u centru grada. U zgradi su, pored ureda za uposlenike, smještene i druge prostorije (prihvatne stanice). Zgrada ima dva kata. Analize su pokazale da objekt nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Korisnici invalidskih kolica, teško pokretne osobe, osobe oštećenog vida ili sluha će se u objektu teže snalaziti. Zgradi se ne može pristupiti pješice, ne postoji mogućnost nesmetane kretnje osobe koja koristi kolica, niti ima taktilnih traka za slijepo osobe. Ispred zgrade nema parkinga za osobe s invaliditetom. Ulaz u objekt također nije pristupačan. Korisnik kolica zbog postojećih prepreka ne može ući u objekt. Pult nije pristupačan, niti u zgradi postoji toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom. Gornja etaža je, zbog stepenica koje su jedini način za pristup katu, u potpunosti nepristupačna korisnicima kolica i teško pokretnim osobama. Zgrada nema dizalo, kosu ravan, podiznu platforma niti neki drugi način dolaska na kat. Osoblje nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

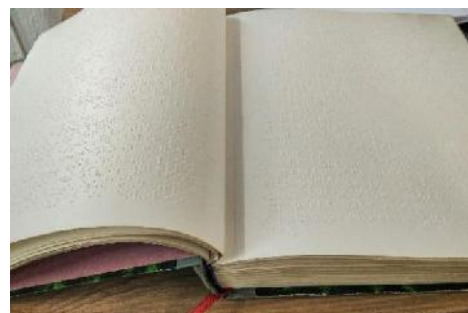
- ✓ Osigurati parking mjesto za OSI.
- ✓ Uraditi kosu ravan na ulazu.
- ✓ Ugraditi taktilne trake do i unutar objekta.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Omogućiti pristup katu.
- ✓ Alternativno napraviti pristupačan ured u prizemlju objekta.
- ✓ Osigurati pristupačan toalet.

GRADSKA BIBLIOTEKA TRAVNIK

U centru grada nalazi se zgrada gradske Biblioteke Travnik. Biblioteka se nalazi u prizemlju zgrade. Do objekta se može doći pješice, asfaltiranom šetnicom koja je zatvorena za saobraćaj. Trotoari su prilagođeni osobama s invaliditetom. Ispred zgrade ne postoji javno dostupan parking s obilježenim mjestima za vozila osoba s invaliditetom. Također ne postoje taktilne trake za slijepe osobe. Ulazak u sam objekt nije pristupačan korisnicima kolica zbog uzvišenja na samom ulazu ispred vrata, ne postoji kosa ravan koja omogućava ulaz u objekt. Pult nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Kretanje po objektu, između polica za knjige je otežano zbog uskog prostora. U objektu nema toaleta za osobe s invaliditetom. Biblioteka posjeduje određenu građu na Brajevom pismu i u audio formatu namijenjenu osobama oštećenog vida. Osoblje na info pultu je susretljivo, završili su obuku za rad s osobama oštećenog sluha, ali ne i za ostale kategorije.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Uraditi toalet za OSI.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Prilagoditi parking prostor po standardima.
- ✓ Visinu pulta prilagoditi korisnicima kolica.
- ✓ Ugraditi kosu ravan na ulazu.

ZGRADA OPĆINSKE UPRAVE TRAVNIK

Zgrada općinske uprave Općine Travnik nalazi se u centru grada na adresi Konatura bb. U zgradi su smještene sve najvažnije općinske službe. Nakon urađene analize možemo reći da zgrada općinske uprave Travnik nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade je parkiralište na kojem imaju dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom, ali nisu urađeni po standardu. Nažalost, javnost ne poštuje obilježena mjesta pa se na ta mjesta parkiraju i vozila osoba koja nemaju invaliditet. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetane kretnje do objekta. Ne postoje taktilne trake. Ulazak u sam objekt je pristupačan za korisnike kolica, pored stepenica na ulazu nalazi se i kosa ravan koja omogućava ulaz u objekt. Ni ova kosa ravan nije urađena u potpunosti po standardima, ali se može upotrebljavati. Visina pulta nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Ulazak u šalter salu je moguć. U objektu postoji toalet namijenjen osobama s invaliditetom, ali nije urađen po standardima. Gornja etaža objekta je u potpunosti nepristupačna za teško pokretne osobe, jer joj se pristupa samo pomoću stepenica. Osoblje na info pultu je susretljivo, završili su obuku za gluhe osobe, ali ne i za ostale kategorije OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Urediti toalet za OSI po standardima.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta korisnicima kolica.
- ✓ Omogućiti pristup etaži.

MJEŠOVITA SREDNJAŠKOLA

Zgrada mješovite srednje škole Travnik nalazi se u centru grada na adresi Školska 3. Zgrada je sagrađena 2022. godine i od izgradnje do danas ima istu funkciju. Sastoji se od četiri kata. Zgrada nema vlastito parkiralište s označenim mjestima za vozila osoba s invaliditetom. Može joj se pristupiti pješice, a korisnici kolica se mogu nesmetano kretati. Taktilne trake za slijepo osobe nisu napravljene prema standardima i mogu predstavljati veći problem. Ulaz u objekt je riješen stepenicama i pored njih napravljena je kosa ravan koja nije po propisima. Ulazna vrata također mogu predstavljati problem. Kretanje po objektu je moguće. Gornjim katovima škole se pristupa stepenicama i dizalom. Nažalost, postojeće dizalo nije u funkciji, tako da dok se ono ne osposobi katovi nisu dostupni za teže pokretne osobe. Zgrada ima jedan toalet namijenjen osobama s invaliditetom, koji nije adekvatno obilježen. Osoblje u školi je susretljivo, ali nemaju dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Urediti taktilne trake.
- ✓ Postojeću kosu ravan napraviti po standardima.
- ✓ Prilagoditi ulazna vrata.
- ✓ Osposobiti dizalo.
- ✓ Obilježiti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Napraviti obuku osoblje.
- ✓ Omogućiti parkiranje za OSI.

3.13. Trebinje

Na području grada Trebinja rađena je analiza pristupačnosti javnih objekata i javnih površina za osobe s invaliditetom. Ukupno se analiziralo 12 objekata: zgrada Gradske uprave, Opšta bolnica Trebinje, Narodna biblioteka, Centar za socijalni rad, Sportska dvorana Miloš Mrdić, cafe i restoran Segreto, frizerski salon Sneža, osnovna Škola Jova Jovanović Zmaj, Gradski park "Jovan Dučić", raskrsnica u centru, Kulturni centar i Tehnička škola.

Postoji nekoliko objekata prilagođenih za osobe s otežanim kretanjem, međutim ni jedan objekt nije u potpunosti pristupačan za slijepe osobe. Postoje neki pozitivni primjeri u kojima je vidljivo da se u posljednje vrijeme ulagalo u pristupačnost, ali ukoliko se želi imati potpuno inkluzivna sredina potrebno je pratiti sve standarde pristupačnosti i popraviti postojeće stanje u gradu.

Najveći problem predstavlja nedostatak taktilnih traka za slijepe osobe, ne postoje zvučne signalizacije na semaforima, a prilično je problematično i parkiranje osoba s invaliditetom. Javne površine (šetnice, parkovi, trgovi i sl.) zadovoljavaju u dobrom dijelu standarde pristupačnosti korisnicima kolica i olakšavaju kretanje, ali ne i slijepim osobama. Širenjem grada dobilo se dosta novih prilagođenih staza za korisnike kolica i gotovo da je moguće duž čitavog grada kretati se samostalno.

U posljednjih 10 godina Trebinje je napravilo značajne pomake, te preko projekata i djelovanja različitih organizacija prilagođeno je nekoliko objekata. Ugostitelji i radnici u turizmu se sve više osvješćuju o značaju pristupačnosti, te polako prilagođavaju svoje objekte. Na teritoriji grada postoje samo tri toaleta koja su prilagođena osobama s invaliditetom. Grad Trebinje ide u smjeru da bude pristupačan grad u potpunosti za lica s poteškoćama u kretanju, međutim ne smiju se ostaviti po strane druge osobe s invaliditetom.

Da bi se grad Trebinje u potpunosti prilagodio osobama s invaliditetom potrebno je pratiti standarde pristupačnosti i po njima graditi nove objekte, te postojeće prilagoditi gdje je to moguće, zatim postaviti taktilne trake duž cijelog grada i u svim javnim objektima, a na raskrsnicama ugraditi zvučne semafore. Obuka službenika koji rade na šalterima za usluge građanima bi olakšalo pristup uslugama, a važno je i raditi na stalnom podizanju svijesti o parking mjestima. Promocija dostupnosti ugostiteljskih i turističkih objekata osobama s invaliditetom je potencijalno nova aktivnost u skladu s turističkim smjernicama.

Analizu i izvještaj uradila: Milica Ijačić

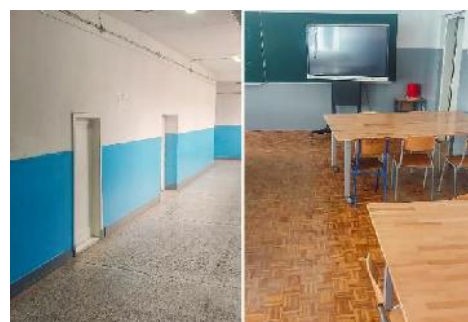
TEHNIČKA ŠKOLA

Tehnička škola Trebinje se nalazi se u ulici Vožda Karađorđa br 1. u Trebinju. Škola je smještena u zgradi koja ima prizemlje i jedan kat. Do škole se dolazi bez prepreka za osobe s otežanim kretanjem, međutim nema taktilnih staza za osobe s oštećenjem vida.

Ispred škole se nalazi parking, ali nema posebno obilježena parking mjesta za osobe s invaliditetom.

Na ulazu u školu su postavljene dvije kose ravni čime je premošten ulaz u školski objekt. U hodniku se nalaze četiri stepenice koje vode do prvog dijela prizemlja škole i djela učionica, te su iste prilagođene upotrebom montažno demontažne metalne rampe, a zatim još dvije koje vode do drugog dijela prizemlja škole. Nastava se odvija na dvije etaže. Na kat škole vode stepenice, a škola nema ugrađene liftove niti podizne platforme. S obzirom na ovu činjenicu možemo reći da škola nije prilagođena osobama s invaliditetom. U školi nema niti jedan prilagođen toalet za osobe s invaliditetom. Uprava škole ima volju i želju prilagoditi svoj prostor i za osobe s invaliditetom, ali postoji problem nedostatka financijski sredstava.

Osoblje škole je ljubazno, ali nisu prošli obuke za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Obilježiti parking mjesta.

SPORTKA DVORANA

Sportska dvorana predstavlja poseban višenamjenski kompleks površine 3.105 m², a njeni kapaciteti su s pokretnim tribinama 2.000 mjesta. Osim sportskih dešavanja u dvorani se mogu organizirati i druge vrste događaja.

Do sportske dvorane vodi put s ravnim trotoarima sa spuštenim ivicama na prelazima. Ulaz u zgradu je riješen pomoću kraće kose ravni odgovarajućeg nagiba, ali bez rukohvata. Ne postoje odgovarajuća sjedeća mjesta na tribinama pogodna za osobe s invaliditetom. U cijelom kompleksu nema posebnog toaleta pogodan za ovu kategoriju. Na katu se nalazi teretana koja nije pristupačna osobama s invaliditetom. Svlačionica nema poseban prostor za sportaše s invaliditetom. Osoblje je prijatno i spremno pomoći u svakom momentu, ali nije posebno obučeno za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ označiti put taktilnim trakama,
- ✓ napraviti poseban toalet za OSI,
- ✓ napraviti i obilježiti prostor na tribinama za OSI,
- ✓ osigurati pristup katu za teže pokretne osobe,
- ✓ označiti parking mjesta za OSI ispred dvorane.
- ✓ obučiti osoblje o radu s OSI.

RESTORAN SEGRETO

Restoran Segreto se nalazi u ulici Obala Luke Vukalovića br 5. Detaljnom analizom je utvrđeno da je objekt restorana djelomično pristupačan za osobe s invaliditetom, odnosno da su samo neki dijelovi pristupačni.

Korisnici kolica mogu nesmetano doći do objekta, ali nisu ugrađene taktilne trake za osobe s oštećenjem vida. U blizini restorana se nalazi parking, ali nema posebno obilježenih mjesta za osobe s invaliditetom. Objekt se nalazi na ravnoj podlozi osim bašte koja je na uzvišenju. Do bašte se može prići pomoću kose ravni tako da je i ona prilagođena za osobe s poteškoćama u kretanju.

Unutrašnjost restorana je pristupačna za korisnike kolica, kretanje je moguće bez većih poteškoća. Šank nije spušten na odgovarajuću visinu. U objektu postoji toalet, ali on nije pristupačan za osobe s invaliditetom.

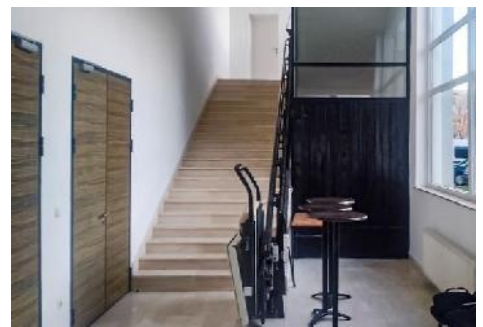
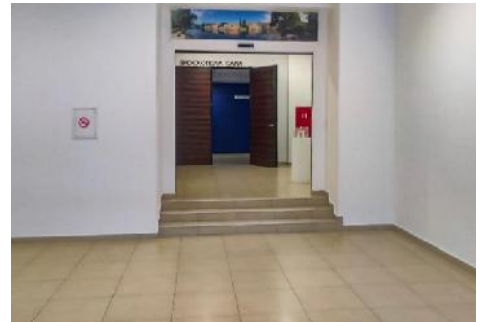
Osoblje je ljubazno, susretljivo i spremno pružiti dobru uslugu osobama s invaliditetom. Imaju iskustva u radu s njima, ali nisu prošli posebnu obuku.

Preporuke:

- ✓ prilagoditi toalet osobama s invaliditetom,
- ✓ označiti parking mjesta za OSI,
- ✓ dodatno obučiti osoblje za rad s OSI,
- ✓ ugraditi taktilne trake.

Kulturni centar Trebinje nalazi se na adresi Trg palih boraca 1, Trebinje. U njegovom sastavu se nalaze galerija s tri izlagačka prostora, kino dvorana, kazališna dvorana, foaje i ljetna scena na krovu zgrade. Kulturni centar je zgrada s prizemljem i jednim katom. Korisnici kolica i teže pokretne osobe mogu neometano prići centru, dok je kao i u cijelom gradu otežano kretanje za slijepo osobe zbog nedostatka taktilnih traka. U blizini centra se nalazi parking s obilježenim parking mjestima za OSI. Postoji ulaz za osobe s invaliditetom koji bez prepreka vodi do kino dvorane, te pomoću podizne platforme do kazališta i galerija. U centru ne postoji toalet prilagođen za osobe s invaliditetom. Glavni ulaz nije pristupačan, te pristup šalteru za prodaju ulaznica također nije prilagođen zbog stepenica. Zgrada nije prilagođena slijepim osobama i nema sadržaje za ovu kategoriju. U kino dvorani kao i u kazalištu osobe s invaliditetom će se teško snaći jer nema posebno obilježenih mjesta niti zasebnog prostora za njih, pa će morati sjediti sa strane u kolicima. Slijepo osobe će također imati poteškoće kod snalaženja za mjesto. Osoblje koje radi u kulturnom centru je izuzetno susretljivo i ljubazno te spremno pomoći.

Preporuke:

- ✓ napraviti prilaz / rampu za šalter
- ✓ prilagoditi objekt i njegov sadržaj slijepim osobama,
- ✓ napraviti jedan toalet za OSI.

OSNOVNA ŠKOLA „JOVAN JOVANOVIĆ ZMAJ,,

Osnovna škola „Jova Jovanović Zmaj“ nalazi se u ulici Oktobarska br 1. u Trebinju. Škola je smještena u zgradi koja ima prizemlje i kat. Ovaj objekt je samo jednim dijelom prilagođen osobama s invaliditetom. Škola organizira prijevoz svim učenicima pa tako i učenicima s invaliditetom. Do škole se dolazi bez prepreka za osobe s otežanim kretanjem, međutim nema obilježenih taktilnih staza za slijepe osobe. U blizini škole postoje dva parking mjesta obilježena za OSI, ali se ne radi o posebnom, školskom parkingu. Ulazak u školu je moguć bez poteškoća, a dežurni učenik će rado pomoći OSI pri ulasku. U okviru škole je smješteno specijalno odjeljenje za djecu s poteškoćama u razvoju za čije potrebe je opremljena jedna učionica i napravljen toalet u prizemlju škole. Iako je toalet obilježen za osobe s invaliditetom, on nije rađen po standardima pristupačnosti te ga je potrebno dodatno urediti. Na kat škole vode stepenice, a škola nema ugrađen lift ni podiznu platformu. Osoblje škole je prošlo osnovnu obuku za rad s OSI s obzirom na to da u školi postoji posebno odjeljenje. Uprava škole je spremna prilagoditi objekt, ali im za to nedostaje novac. Škola je uradila projektnu dokumentaciju za ugradnju lifta što je dobar pokazatelj spremnosti.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake,
- ✓ dodatno prilagoditi toalet za osobe s invaliditetom,
- ✓ napraviti dizalo za pristup katu.

GRADSKA UPRAVA

Gradska uprava Grada Trebinja smještena je ulici Vuka Karadžića 2, u centru grada. Unutrašnjost objekta je, također poprilično zanimljiva. Nakon što se uđe u objekt na glavni ulaz ide se kamenim stepenicama, koje prati gvozdена ograda. Na svakom od katova se nalazi se hodnik koji se proteže cijelom dužinom kata. Objekata ima prizemlje, dva kata i potkrovlje. U prizemlju objekta nalazi se centar za usluge građanima, mala i velika skupštinska dvorana. Kabinet gradonačelnika Trebinja i predsjednika Skupštine grada nalaze se na prvom katu. S obzirom na to da objekt datira iz austrougarskog razdoblja jasno je da njeno prilagođavanje otežano. U blizini zgrade postoje dva obilježena parking mjesta za osobe s invaliditetom. Prilaz objektu je moguć, ali nema taktilnih traka. Centar za usluge građanima je pomoću kose ravni jedini prostor unutar zgrade Gradske uprave kojem osobe s poteškoćama u kretanju mogu pristupiti. Ulazna vrata su dovoljne širine, ali se teže otvaraju. U centru za usluge građanima postoji jedan poseban šalter za osobe s invaliditetom, ali se isti ne koristi. Gradska uprava nema prilagođen toalet za OSI. Pristup gornjim etažama je pomoću stepenica te stoga on nije prilagođen za OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Urediti toalet za OSI.
- ✓ Osposobiti šalter za OSI.
- ✓ Osmisliti pristup gornjim etažama.

FRIZERSKI SALON SNJEŽA

Frizerski salon „Snježa“ nalazi se u objektu tržnog centra Kort. U sklopu tržnog centra postoji parking i dva obilježena parking mjesta za osobe s invaliditetom koja služe i u svrhe ovog frizerskog salona. Ulaz u tržni centar je prilagođen za osobe s invaliditetom. Do frizerskog salona se može doći dizalom koje je prilagođeno osobama s invaliditetom i propisno obilježeno zvučnom signalizacijom i Brajevim pismom. Ulazak u salon je pristupačan, ravan i bez prepreka. Usluge u objektu su pristupačne osobama s invaliditetom s tim da su ogledala podešena na većoj visini od odgovarajuće. U sklopu tržnog centra postoji toalet za osobe s invaliditetom urađen po standardima pristupačnosti. Osoblje salona je ljubazno i susretljivo te su naglasili da se uskoro planira renoviranje salona i da će voditi računa o standardima pristupačnosti. Nakon izvršene analize, zaključujemo da je ovaj objekt većim dijelom pristupačan za osobe s invaliditetom, najviše zahvaljujući činjenici da se nalazi u tržnom centru.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta.
- ✓ Unutrašnjost objekta dodatno prilagoditi (visina ogledala, mobilijar i sl.).

Centar za socijalni rad sastoji se od glavnog objekta, Dnevnog centra za stare i Centra za djecu s posebnim potrebama. Dnevni centar za stare je prizemni objekt čije su prostorije prilagođene osobama s otežanim kretanjem, ali ne i osobama s oštećenjem sluha ili vida. U objektu ne postoji posebno prilagođen toalet, ispred se nalazi javni parking s više obilježenih mjesta za OSI, prilaz objektu je prilagođen, ali nema taktilnih traka. Centar za djecu i omladinu s posebnim potrebama je tipski objekt izgrađen za potrebe ove populacije. Služba za socijalne usluge smještena je u glavnom objektu koji je smješten u staroj zgradi u blizini gradske pijace. Do ulaza u zgradu vodi trotoar popločan kaldrmom, pa je nezgodan za korisnike invalidskih kolica. U blizini objekta postoje dva parking mjesta obilježena za OSI, ali su ista često zauzeta zbog nemara građana. Taj parking služi i za potrebe gradske pijace. Na ulazu u objekt postoji odgovarajuća kosa ravan. U prizemlju zgrade nalazi se toalet koji nije u potpunosti prilagođen za OSI. Ispred zgrade postoji Javni gradski toalet u potpunosti prilagođen za OSI. Ostale službe smještene su na katu i do njih je jedino moguće doći stepeništem.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Olakšati prilaz objektu korisnicima kolica.
- ✓ Urediti toalet za OSI.
- ✓ Utjecati na parkiranje građana na mjesta za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

GRADSKI PARK

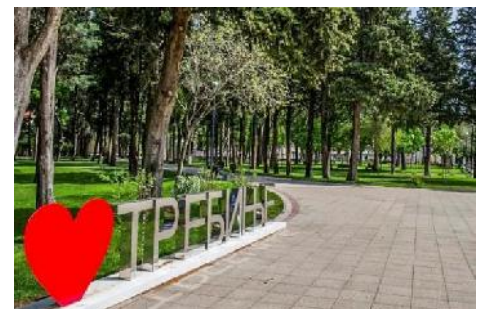

Gradski park “Jovan Dučić”, jedan je od simbola grada Trebinja, a prostire se na 28.000 m². Ono što naročito privlači pažnju posjetitelja je bogata hortikultura, uređenost parka kao i bogati kulturni spomenici. Park obiluje brojnim spomenicima, statuama i fontanama. U parku se nalazi i ulaz u dvorište crkve Svetog Preobraženja Gospodnjeg koja se savršeno uklapa s arhitekturom parka. Do parka vode putevi s više strana i svi su prilagođeni za korisnike invalidskih kolica. U blizini parka postoji parking s dva obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Duž cijelog parka su popločane staze s odgovarajućim pratećim mobilijarom. Staze su pogodne za osobe s poteškoćama u kretanju, međutim na stazama nisu postavljene i taktilne trake. Klupe su standardnog oblika, s ugodnim naslonima, ali nižih nogara. U parku, niti u njegovoj neposrednoj blizini nema prilagođenog toaleta za osobe s invaliditetom. Veći dio parka je prije nekoliko godina rekonstruiran, radilo se na ugrađivanju mobilijara, uređenju staza, ugradnji video nadzora i slično. Ipak, nije se dovoljno vodilo računa o potrebama osoba s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do parka i unutar parka.
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Ugraditi pristupačni mobilijar.
- ✓ Napraviti dodatna parking mjesta za OSI.

OPŠTA BOLNICA TREBINJE

Opšta bolnica u Trebinju vodeći je medicinski centar u Istočnoj Hercegovini. Raspolaže sa 168 kreveta, brojnim odjeljenjima i specijalističkim ambulantom. Bolnica ima 6.000 m² prostora i više različitih objekata. Zgrada bolnice ima prizemlje i dva kata.

Pristup bolnici je moguć pješice, ali se ona nalazi na uzvišenju pa je osobama s poteškoćama u kretanju otežan prilaz bez automobila. Ispred bolnice se nalaze 2 parking mjesta obilježena za OSI, ali su većinom zauzeta parkiranim automobilima nesavjesnih građana. Na glavnom ulazu u bolnicu nalazi se 10 stepenica koji je premošten podiznom platformom za čiju upotrebu se potrebno obratiti portiru na ulazu u bolnicu. Na ostalim ulazima postoje kose ravni koje su većeg nagiba od propisanog. Katovi su povezani s dva dizala. Vrata u dizalu se teže otvaraju i prema vani pa je za korištenje potrebna asistencija osoblja. Prijemni šalter nije podešen za korisnike u invalidskim kolicima. U bolnici ne postoji ni jedan toalet koji je potpuno prilagođen. Ne postoje posebno obilježeni nazivi ambulanti za slijepe osobe kao ni taktilne trake koje vode do njih. Osoblje je ljubazno i spremno pomoći.

Preporuke:

- ✓ Osigurati veći broj parking mjesta za OSI.
- ✓ Urediti toalet.
- ✓ Ugraditi taktilne trake i oznake za pojedine ambulante.
- ✓ Prilagoditi prijemni šalter

RASKRIŽJE

Raskrižje ulica Vojvode Stepe Stepanovića i Dunavske je jedno od najprometnijih raskrižja kako za pješake tako i za vozila u centru Trebinja. U blizini raskrižja se nalazi Kort market, Best market, zgrada Elektroprivrede Republike Srpske, zgrada gimnazije u izgradnji i veliki gradski parking.

Raskrižje je prilagođeno za kretanje teže pokretnim osobama i korisnicima invalidskih kolica. Preko raskrižja, na dvije strane, uređene su pješačke staze s odgovarajućim kosim ravnima. Raskrižje nije obilježeno semaforom, pa je time otežan prelazaka. Poseban je problem prelazak za slijepe osobe jer ne postoji zvučni semafor ni taktilna traka.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake radi lakšeg i sigurnijeg kretanja slijepih i slabovidnih osoba.
- ✓ Napraviti svjetlosnu i zvučnu signalizaciju na semaforima, na dodir, radi sigurnijeg prelaska ulica svih pješaka.

Narodna biblioteka Trebinje je gradska i javna biblioteka, centralna biblioteka na teritoriji grada Trebinja. Biblioteka se nalazi u samom centru grada u Njegoševoj ulici. Biblioteka je smještena u staroj, renoviranoj zgradi koja se sastoji od prizemlja, kata i potkrovlja. Prilaz do biblioteke je prilagođen korisnicima kolica, ali kao i na području cijelog grada nema taktilnih traka. Biblioteka nema svoj vlastiti parking, ali nedaleko od objekta se nalaze dva obilježena parking mjesta za osobe s invaliditetom. Na ulazu u objekt se nalazi mali prag, visine 3 cm, koji ne predstavlja veliku prepreku za ulazak. Vrata su propisne širine i u objekt se može ući bez prepreka. U prizemlju objekta se nalazi odjeljenje za pozajmljivanje knjiga koje je u potpunosti na ravnoj podlozi. Ostali sadržaji biblioteke nalaze se na katu i u potkrovlju te se do njih mora stepenicama. Kako je objekt starog tipa s unutrašnjim stepenicama jedini način prilagođavanja bio je nabavkom pomagala za korisnike invalidska kolica. Biblioteka je jedina ustanova koja nudi sadržaj slijepim i slabovidim osobama jer u njenom okviru postoji čitaonica namijenjena ovoj populaciji. Biblioteka u Trebinju je jedan od svjetlijih primjera inovativnosti i želje da svoje sadržaje učine dostupnim svima.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Osigurati toalet za OSI.
- ✓ Trajno riješiti pristup gornjem katu

3.14. Tuzla

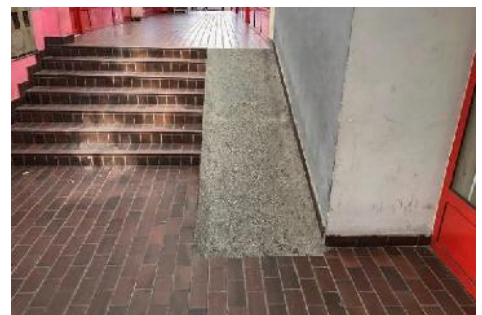
Analiza pristupačnosti u Tuzli je urađena u 22 javna objekata i to: Barber Shop „The One” JP BH Pošta (CP Tuzla), Zgrada Narodne i univerzitetske biblioteke „Derviš Sušić“, Bingo City Centar, BKC Bosanski kulturni centar TK, Centar za kulturu Tuzla i Međunarodna galerija portreta, Centar za socijalni rad Tuzla, Zgrada Doma zdravlja Tuzla, Filozofski fakultet Tuzla, Zgrada Gimnazije „Ismet Mujezinović“ Tuzla, JZU Gradska ljekarna Slatina, Gradska uprava Grada Tuzla, Gradski park Grada Tuzla, Hotel Salis Tuzla, Kino Kaleidoskop Tuzla, Narodno pozorište Tuzla, NLB Banka Tuzla, JU Osnovna škola „Novi Grad“ Tuzla, Raskrižje ulica Maršala Tita i Mirze Delibašića, Raskrižje ulica ZAVNOBiH-a i Aleje Alije Izetbegovića, JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona, Šalter dvorana MUP TK. Analiza je podrazumijevala posjetu svakom objektu uz prethodnu suglasnost, fotografiranje objekta, te popunjavanje upitnika kreiranog za ovu namjenu.

Opća opažanja su da je pristupačnost javnih institucija i objekata u Gradu Tuzla djelomično riješena i to većinom pristupnim kosim ravnima koje zadovoljavaju minimum standarda pristupačnosti kako bi ovi objekti dobili upotrebnu dozvolu. Analizirani objekti na području Grada Tuzla ukazuju na potrebu dodatnog ulaganja u izgradnju pristupačnog okruženja. Na području Grada Tuzla nismo našli niti jedan objekt koji je u potpunosti pristupačan ali ima nekoliko koji su razumno pristupačni za osobe s invaliditetom. Najviše se ulagalo u pristupačan ulazak u objekt. Dodatni problem predstavlja nedostatak taktilnih traka za slijepu osobu, ne postoje zvučne signalizacije na semaforima, a prilično je problematično i parkiranje osoba s invaliditetom. Javne površine (šetnice, parkovi, trgovi i sl.) ne zadovoljavaju ni minimum standarda pristupačnosti, te je korisnicima kolica izuzetno otežano kretanje. Iako je broj analiziranih objekata relativni mali, smatramo da oni predstavljaju sasvim dovoljan reprezentativan broj za izvođenje navedenih zaključaka.

Grad Tuzla, te pojedine ustanove trebaju u narednom razdoblju kroz javni budžet ili projektne donacije planirati sredstva kako bi se navedeni objekti izgradili pristupačnim za osobe s invaliditetom. Također, podizanje svijesti u javnosti o značaju pristupačnosti za osobe s invaliditetom je ključan, posebno ako govorimo o nesavjesnim vozačima i parkiranju automobila na mjesta koja su označena za osobe s invaliditetom ili na mjestima na kojima se kreću osobe s invaliditetom.

Analizu i izvještaj uradio: Jasminko Bijelić

Frizerski salon Barber Shop „The One“ se nalazi u Tržnom centru Slatina koji je novije izgradnje. U objektu postoje određeni elementi koji su prilagođeni osobama s invaliditetom. U blizini objekta se nalazi javno dostupan parking na kojem su označena dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Nažalost, na ta se mjesta najčešće parkiraju i osobe koje nemaju nikakav invaliditet. Objektu se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetane kretnje osoba u kolicima, ali je to često onemogućeno zbog nepropisno parkiranih automobila. Ne postoje taktilne trake za slijepe i slabovidne osobe. Oba ulaza u objekt su pristupačna i dovoljno široka. S jedne strane postoje stepenice i pored njih kosa ravan koja omogućuje ulaz u objekt. Kosa ravan je dosta oštećena. S druge strane ulaza u Tržni centar vrata su u ravni ulice, ali se u unutrašnjosti mora spustiti za jedan nivo i tu je postavljena rampa pod velikim kutom. Vrata i hodnici su dovoljno široki za nesmetanu kretnju osoba u kolicima. Osoblje u frizerskom salonu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom, iako je i sam vlasnik ovog objekta osoba s invaliditetom. U objektu ne postoji toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Mobilijar prilagoditi osobama s invaliditetom.
- ✓ Uraditi rekonstrukciju postojećih kosih ravni i platforme.

JP BH POŠTA, CP TUZLA

Zgrada Centralne pošte Tuzla nalazi se na adresi Aleja Alije Izetbegovića br. 29 i u blizini je zgrade Gradske uprave Tuzla. Zgrada se sastoji od osam katova u kojoj su smješteni uredi. Šalter dvorana za usluge građanima nalazi se u prizemlju zgrade. Provedena analiza pokazuje da je zgrada Centralne pošte Tuzla djelomično pristupačna za osobe s invaliditetom. Postoje određeni elementi koji su prilagođeni osobama s invaliditetom, na prvom mjestu teško pokretnim osobama i korisnicima invalidskih kolica, ali postoje i dijelovi koji su u potpunosti nepristupačni. Osoba oštećenog vida ili sluha će se teško samostalno snaći u objektu. Na javnom parkingu ispred zgrade imaju dva propisno obilježena mjesta za vozila osoba s invaliditetom, na koja se nepropisno parkiraju i osobe koje nemaju invaliditet. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetane kretanje osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe. Ulaz je pristupačan, objekt ima stepenice i pored njih kosu ravan koja omogućuje nesmetan ulaz u zgradu. Pult nije pristupačan. U zgradi ne postoji toalet namijenjen za osobe s invaliditetom. Osoblju na info pultu bi dobro došla obuka za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Izgraditi toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Napraviti pristupačan pult.
- ✓ Uposliti tumača za znakovni jezik.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

NARODNA I UNIVERZITETSKA BIBLIOTEKA „DERVIŠ SUŠIĆ“

Zgrada Narodne i univerzitetske biblioteke „Derviš Sušić“ nalazi se u centru grada, na adresi Mihajla i Živka Crnogorčevića br. 7. Zgrada nije namjenski pravljena za biblioteku i radi se o objektu koji je izgrađen 1896. god. Zgrada ima dva kata i nepristupačna je za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade je javni parking na kojem nemaju posebno označena mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, korisnici kolica se mogu kretati, ali ima dosta rupa na trotoarima koje je potrebno izbjeći. Ne postoje taktilne trake. Ulaz u objekt je pristupačan, pored dvije stepenice je kosa ravan koja omogućuje ulaz u objekt. Sve ostale aktivnosti unutar zgrade su onemogućene korisnicima kolica zbog velikog broja stepenica u unutrašnjosti objekta. U biblioteci postoji Odjel knjiga za slijepa i slabovidna lica, ali osobe oštećenog vida ili sluha će imati ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u objektu. Osoblje na info pultu, koji nije pristupačan, je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom. U zgradi ne postoji pristupačan toalet. Gornja etaža objekta je u potpunosti nepristupačna korisnicima kolica i teško pokretnim osobama.

Preporuke:

- ✓ Označi parking prostor.
- ✓ Ugrade taktilne trake.
- ✓ Osigurati toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Napravi obuku za osoblje.
- ✓ Uposliti tumača za znakovni jezik.
- ✓ Omogućiti pristup katovima.

BINGO CITY CENTAR

Objekt Bingo City Centra je novije gradnje i prostire se na 10 000 m². Nalazi se u predgrađu na ulazu u Tuzlu iz pravca zapada, na adresi Mitra Trifunovića Uče br. 2. Izgrađen je u nekadašnjoj poslovnoj zoni i jedan je od pristupačnijih objekata. U Bingo City Centru je smješteno i najmodernije CineStar kino koje je urađeno po svim standardima i ima mjesta predviđena za osobe s invaliditetom. Ispred i u podzemnom nivou Centra postoji javno dostupan parking na kojem imaju horizontalno obilježena dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom, ali se to obilježje vremenom izlizalo. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetane kretnje osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake. Ulaz u objekt je pristupačan, ravan, s automatskim vratima. Ulaz iz podzemne garaže je omogućen putem pokretne staze ili putem dizala koji nema oznake na Brajevom pismu niti govornu funkciju. U zgradi postoji toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom ali je isti nedovoljno označen. Ostali dijelovi objekta su pristupačni za osobe s invaliditetom uz napomenu da nema taktilnih traka.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Jasnije obilježiti toalet za OSI.
- ✓ Ugraditi oznake na Brajevom pismu ili govornu funkciju u dizalu.
- ✓ Obučiti osoblje.

BKC BOSANSKI KULTURNI CENTAR TK

Zgrada Bosanskog kulturnog centra TK nalazi se na adresi Mije Keroševića Guje br. 3. Napravljena je 1954. godine i od izgradnje do danas imala je istu funkciju. Ispred zgrade nema javno dostupnog parkinga. Zgradi se može pristupiti pješice. Postoji mogućnost nesmetane kretnje osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo i slabovidno osobe. Ulaz u objekt je pristupačan, pored stepenica je kosa ravan koja omogućuje ulaz u objekt. Osoblju na info pultu bi dobro došla edukacija o radu s osobama s invaliditetom. Pult nije pristupačan. U zgradi ne postoji toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom. Ulaz u salu za održavanje predstava je pristupačan, ali se ne može sići u parter tako da korisnik kolica može gledati predstave iz dijela koji je širi i koji se nalazi sa strane samih redova sa sjedalima. Gornja etaža objekta je u potpunosti nepristupačna za teško pokretne osobe, jer se njoj pristupa samo pomoću stepenica. Ne postoji dizalo, kosa ravan, podizna platforma ili drugi način pristupa gornjoj etaži na kojoj je smještena dvorana za održavanje sastanaka Skupštine TK. Ne postoje vizualna niti zvučna obavještenja, kao ni taktilne staze.

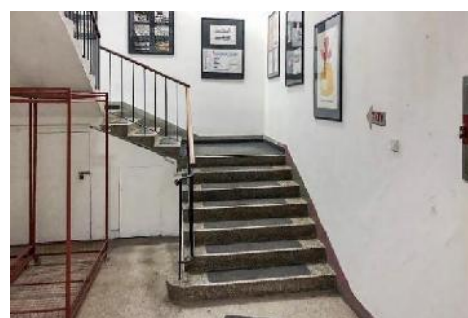

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Prilagoditi toalet osobama s invaliditetom.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje na info pultu.
- ✓ Osigurati prolaz za korisnike kolica do sredine gledališta.
- ✓ Omogućiti pristup gornjoj etaži.

CENTAR ZA KULTURU TUZLA I MEĐUNARODNA GALERIJA PORTRETA

Ovaj objekt je dvokatnica koja se nalazi na glavnoj prometnici. Zgrada je građena sredinom prošlog stoljeća i sastoji se iz dva dijela. U prvom dijelu je smješten Centar za kulturu u koji se može ući samo u prizemlje. U drugom dijelu zgrade je Međunarodna galerija portreta i na ulazu su tri etaže sa po deset stepenica. Zgradi se može pristupiti pješice. Moguća je kretanja osoba u kolicima i pristup zgradi s parkinga, ali ima dosta rupa na trotoarima koje je potrebno izbjeći. Ne postoje taktilne trake. Ulaz u objekt je pristupačan i ravan, prag je manji od 5 cm ali nakon ulaska u sami hol za korisnike kolica nemoguće je nastaviti kretanju jer se na gornje etaže dolazi isključivo stepenicama. Na ulazu u Međunarodnu galeriju portreta postojalo je dizalo za osobe s invaliditetom koje je uklonjeno iz nepoznatog razloga. Svi uredi, kao i dvorana za kamerni teatar se nalaze na drugom katu i do njih je moguće doći samo stepenicama. Na prvom katu je i diskoteka koja je nepristupačna. Ispred je mali parking koji nije označen i kojeg stanari koriste za svoje potrebe. U objektu ne postoji pult niti toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Označiti parking prostor.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Osigurati toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Omogućiti pristup gornjim etažama.
- ✓ Obučiti osoblje.

CENTAR ZA SOCIJALNI RAD tUZLA

Zgrada Centra za socijalni rad Tuzla nalazi se na adresi Kozaračka bb. Zgrada je napravljena u prošlom stoljeću, sastoji se od prizemlja i jednog kata i služila je kao zgrada vrtića, te je rekonstrukcijom i pregrađivanjem postojećih prostorija preuređena za postojeću namjenu. Zgrada nema parking, ali osoblje Centra koristi prostor iza zgrade koji nema obilježenih mjesta za parkiranje. Zgradi se može pristupiti pješice ali uz dosta prepreka. Nema taktilnih traka. Kosa ravan, koja olakšava ulaz u objekt je istrošena, klizava i rasklimana, te kao takva nesigurna za korisnike kolica. Vrata na samom ulazu su uska i otvaraju se prema vani, te zatvaraju slobodan prolaz korisnicima kolica. Pult nije pristupačan. U zgradi postoji jedan toalet koji nije namijenjen isključivo osobama s invaliditetom, ali je isti dovoljno širok da ga mogu koristiti i korisnici kolica. Ne postoji dizalo, kosa ravan, podizna platforma ili drugi način pristupa gornjoj etaži. U prizemlju zgrade postoji ured koji koriste službenici s kata. Osoblje je u proteklom razdoblju prošlo obuku o radu s osobama oštećenog sluha i upoznati su kako ostvariti komunikaciju.

Preporuke:

- ✓ Popraviti kosu ravan na ulazu.
- ✓ Promijeniti vrata na ulazu u objekt.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Obilježiti i ispravno prilagoditi toalet.
- ✓ Napraviti obuku za dio osoblja.

ZGRADA DOMA ZDRAVLJA TUZLA

Dom zdravlja je kompleks od dvije jednokatne usporedne građevine s više ulaza. U prvom dijelu se nalaze upravni uredi, zubna i ginekološka ambulanta, dječji dispanzer i dispanzer za sportsku medicinu. U drugom dijelu je laboratorija za medicinska istraživanja, služba prve pomoći, ljekarna, kao i druge opće i specijalističke ambulante. U zgradi postoje elementi koji su prilagođeni osobama s invaliditetom, ali i dijelovi koji su u potpunosti nepristupačni (zubna ambulanta, dječji dispanzer, ginekološka ambulanta). Parking ima dva propisno obilježena mjesta za vozila osoba s invaliditetom na koji se nepropisno parkiraju i drugi. Zgradi se može pristupiti pješice. Taktilnih traka za slijepe i slabovidne osobe nema. Na jednom od ulaza u Dom zdravlja je kosa ravan koja omogućuje ulaz u objekt. Daljnja kretanja po objektu je omogućena postavljanjem improviziranih kosih rampi, ali nisu jasno obilježeni pravci kretanja. Kretanja između katova i dolazak u ambulante i laboratorij za medicinska istraživanja na drugom katu je omogućena dizalom. Osoba u kolicima ne može doći na gornju etažu u drugom dijelu zgrade. Pult nije pristupačan, ali mu se može prići s boka. Zgrada nema toalet namijenjen za osobe s invaliditetom, ali se mogu koristiti toaleti za osoblje.

Preporuke:

- ✓ Ugradile taktilne trake.
- ✓ Izgraditi toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Jasno označiti pravce kretanja.
- ✓ Postavilo dizalo u drugom dijelu zgrade.

FILOZOFSKI FAKULTET TUZLA

Ova visokoškolska ustanova je smještena u dvokatnoj građevini u blizini Gradske uprave. Ispred i u blizini zgrade postoje javno dostupni parkinzi, ali nema obilježenih mjesta za osobe s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetane kretanje osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepu osobu. Ulaz je pristupačan, pored stepenica je kosa ravan koja olakšava ulaz u objekt. Ulazna vrata su staklena, automatska, s propisnim obilježjima u visini očiju. U prizemlju su dva toaleta namijenjena za OSI. Jedan se nalazi u holu, u njemu se nalaze nepotrebni ormari, wc školjka je devastirana i bez potrebne toaletne daske. Ovaj toalet se koristi kao vešeraj i u njemu se nalazi mašina za pranje veša. Drugi je zaključan, ključ je na recepciji i uglavnom se ne koristi. Hodnici su dovoljno široki za kretanje, a info pult je pristupačan. Gornje etaže su pristupačne za teško pokretne osobe jer objekt ima dizalo koje je dovoljno široko i na kojem postoje oznake na Brajevom pismu. Na gornjim etažama ne postoji toalet za OSI. Nekoliko učionica za vježbe se nalazi u podrumu zgrade i njima nije moguće pristupiti. Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

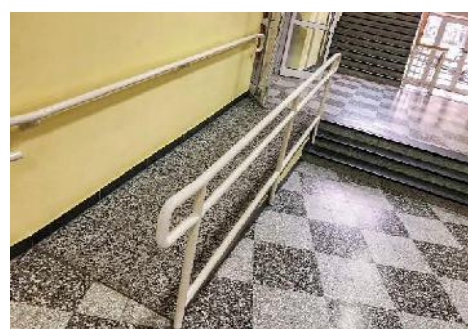

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake .
- ✓ Osposobiti toalete za OSI.
- ✓ Postaviti zvučna i vizualna obavještenja.
- ✓ Omogućiti parking prostor za OSI.

ZGRADA GIMNAZIJE „ISMET MUJEZINović“ TUZLA

Zgrada je novije izgradnje, napravljena 2006. godine, sastoji se od dva kata i ima svoj parking s dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetane kretanje osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo i slabovidne osobe. Postoje dva ulaza u zgradu i oba su pristupačna, jedan je ravan i ulazi se s nivoa ulice, a na drugom ulazu postoje dvije stepenice i pored njih kosa ravni koja omogućuje ulaz u objekt. Osoblje na info pultu nema dovoljno znanja u radu s osobama s invaliditetom i dobro bi im došla obuka. Pult je pristupačan. U unutrašnjosti objekta hol i učionice su pristupačne, a na dva mjesta, gdje postoji razlika u visini od tri stepenice, postavljene su improvizirane kose ravni. Zgrada ima dva toaleta namijenjena osobama s invaliditetom, na svakom katu po jedan, ali nisu obilježeni predviđenim znakom. Na njima piše „samo za osoblje“. U amfiteatar se ulazi iz glavnog hola i dolazi se direktno na podij. Korisnici kolica mogu pristupiti samo ovom nivou jer je zbog stepenica silazak u gledalište onemogućen. Gornja etaža je kao i prizemlje u potpunosti pristupačna za osobe korisnike kolica, jer ima dizalo s oznakama na Brajevom pismu.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Označiti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Postaviti adekvatnu podlogu na kose ravni.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.

JZU GRADSKA LJEKARNA SLATINA

Gradska ljekarna se nalazi u prizemlju stambene zgrade u neposrednoj blizini Doma zdravlja Tuzla, na adresi Albina i Franje Herljevića br. 3. Ljekarna radi 24 sata. U blizini objekta se vrši rekonstrukcija putne infrastrukture, većina trotoara je oštećena i njima se teško kretati. Postojeće kose ravni u blizini objekta su oštećene i potrebno je izvršiti rekonstrukciju. U blizini objekta postoji javno dostupan parking koji pripada Domu zdravlja i na kojem su propisno obilježena dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Nažalost na ovim mjestima parkiraju svi, ne samo osobe s invaliditetom. Ne postoje taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe. Dežurni šalter ljekarne je nepristupačan, jer je izdignut iznad nivoa zemlje. Da bi osoba pozvonila i koristila usluge, potrebno se popeti na uzvisinu. Ulaz u objekt je pristupačan, postoji kosa ravan koja omogućuje ulaz u objekt, ali je i ona uslijed dugogodišnjeg korištenja dosta oštećena. Osoblje ljekarne nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom i dobro bi im došla obuka.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Izvršiti rekonstrukciju postojećih kosih ravni.
- ✓ Spustiti dugme za zvono na dežurnom šalteru

GRADSKA UPRAVA GRADA TUZLA

Gradska uprava Grada Tuzla je smještena na adresi ZAVNOBiH-a br. 11. Zgrada je izgrađena za potrebe bivše JNA, a nakon završetka rata prenamijenjena je u Gradsku upravu. U zgradi s pet katove su smještene sve najvažnije općinske službe. Službe za odnose s javnošću i usluge građanima smještene su u suterenu zgrade do kojih se dolazi sporednim ulazom. Zgrade Gradske uprave nema vlastiti parking. U blizini se nalazi nekoliko parkinga koje koriste stanari obližnjih zgrada i koji nisu pravilno obilježeni. Zgradi se može pristupiti pješice, osobe koje koriste kolica se mogu kretati bez prepreka, ali ne postoje taktilne trake za slijepi i slabovidne osobe. Neki od trotoara su oštećeni pa je potreban oprez pri kretanju. Ulaz u šalter salu je pristupačan, pored stepenica je kosa ravan koja omogućuje ulaz u objekt. Osoblje nema dovoljno znanja o osobama s invaliditetom. Pult nije pristupačan. Zgrada nema toalet za osobe s invaliditetom. Šalter dvorana nema zvučnih niti svjetlosnih obavještenja koja su nekada postojala i ukinuta su iz nepoznatog razloga. Za gornje etaže postoji dizalo koje se rijetko koristi, jer su svi prijemni uredi smješteni u suterenu u koji se ulazi iz šalter sale. Nema toaleta za osobe s invaliditetom.

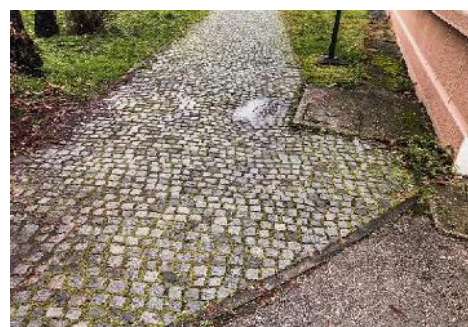

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Izgraditi toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Obučiti osoblje.
- ✓ Postaviti vizualnu i zvučnu signalizaciju.
- ✓ Osigurati parking za osobe s invaliditetom.

GRADSKI PARK GRADA TUZLA

Gradski park se nalazi u samom centru Tuzle između starog dijela grada, Panonskih jezera i zgrade Zvorničko-tuzlanske Eparhije. Analizom je ustvrđeno da Gradski park nije pristupačan za osobe s invaliditetom ali da se oni, uz potporu i asistenciju, mogu kretati istim. Staze parka su popločane kockama i korisnik kolica se teško može kretati. Staze su zbog same konfiguracije terena oštećene, imaju dosta ulegnuća i ispuččenja pa je otežano korištenje slijepim i slabovidnim osobama. Ne postoje taktilne staze niti bilo kakva druga obilježja. U Gradskom parku se nalazi javni toalet kao i poseban toalet za osobe s invaliditetom, ali je zbog nesavjesnog korištenja građana oštećen i zaključan te je onemogućeno njegovo korištenje. U blizini parka se nalazi javno dostupan parking na kojem imaju propisno obilježena dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Nažalost, na ta se mjesta uglavnom parkiraju i osobe koje nemaju invaliditet. U blizini se također nalazi i stanica gradskog saobraćaja i parku se može pristupiti pješice. Osoba koja koristi kolica se može kretati bez barijera. Nedavno je u Gradskom parku postavljena i klupa za presvlačenje male djece.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Osposobiti i otključati toalet.
- ✓ Urediti pristupne staze.
- ✓ Riješiti problem nepropisnog parkiranja na mjestu za OSI.

RESTORAN CITTA DEL SALE

Restoran se nalazi u centru gradana adresi Turalibegova br. 20, Tuzla u prizemlju stare zgrade cca 200 m² i u blizini Gradskog pozorišta kao i glavne šetnice. Općenito možemo reći da je restoran Citta del Sale djelimično pristupačan za osobe s invaliditetom. Osoba oštećenog vida ili sluha će imati ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u objektu. Ispred i uokolo restorana ne postoji javno dostupan parking. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepe osobe. Postoje dva ulaza u objekat, ne postoje stepenice ali postoji mali prag koji se vrlo lako može preći. Također ljeti radi i bašta do koje je veoma lako doći. Prostor u restoranu se veoma lako preuredi za veću grupu posjetilaca ili za osobe u kolicima. Osoblje u restoranu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom. Šank nije pristupačan za osobe s invaliditetom. U restoranu ne postoji toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom a i postojeći toalet je uzak i skučen i teško pristupačan i za osobe bez invaliditeta.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog
- ✓ Izgraditi toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Napraviti obuku za dio osoblja (konobari) o radu s osobama s invaliditetom.

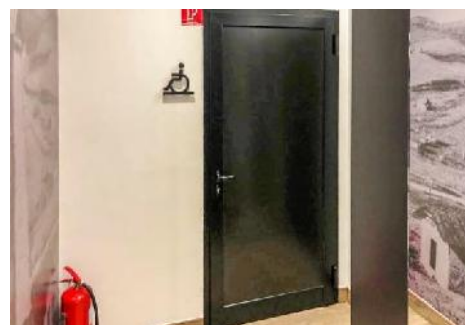

HOTEL SALIS TUZLA

Hotel Salis nalazi se u zapadnom dijelu grada, na adresi Soli br. 4. Parking nema mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Osobe u kolicima se mogu kretati, ali uz manevriranje po oštećenim trotoarima. Taktilnih traka za slijepe i slabovidne osobe nema. Ulaz u objekt je pristupačan, vrata su automatska i dovoljno su široka. Pored stepenica je kosa ravan koja služi za unos i iznos kufera. Sa strane se nalazi dizalo u koje može stati jedna osoba korisnik kolica i njegov asistent. Dizalo se pokreće ključem koji se nalazi na recepciji hotela. Hotelska recepcija je pristupačna. U prizemlju hotela postoji ispravno obilježen toalet za osobe s invaliditetom, ali se koristi i za odlaganje stvari osoblja hotela. Restoran je dovoljno širok za kretanju, ali će osobe oštećenog vida imati problem jer nema taktilne staze. Na kat gdje su smještene sobe, kao i u dvoranu koja se nalazi u podrumu hotela, dolazi se dizalom koje je obilježeno Brajevim pismom i ima instaliranu govornu funkciju na engleskom jeziku. Hodnici su dovoljno široki. Postoje dvije potpuno pristupačne sobe za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Osigurati i ispravno obilježiti mjesta na parking.
- ✓ Prilagoditi kosu ravan.
- ✓ Osigurati dostupnost toaleta za osobe s invaliditetom.
- ✓ Napraviti obuku osoblje o radu s osobama s invaliditetom.

KINO KALEIDOSKOP TUZLA

Kino Kaleidoskop nalazi se u centru grada na adresi Kazan Mahala br. 2. Smješteno je u staroj zgradi Radničkog univerziteta i u neposrednoj je blizini zgrade Narodnog pozorišta. Nakon otvaranja novog kina u Tuzli ovaj objekt većinom služi za izvođenje teatarskih predstava za djecu. Objekt kina Kaleidoskop je djelomično pristupačan za osobe s invaliditetom. Ispred zgrade postoji javno dostupan parking ali nema obilježenih mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetane kretnje osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo osobe i trotoari su uglavnom blokirani jer je u pitanju strogi centar grada. Ulaz u objekt je djelomično pristupačan, na ulazu postoje dvije stepenice na koje se po potrebi instalira priručna kosa ravan. Vrata na ulazu i hodnici su dovoljno široki za kretnju osoba u kolicima. Pult je pristupačan, ali u objektu ne postoji toalet namijenjen za osobe s invaliditetom. Osoblje i uprava su susretljivi i spremni prilagoditi prostor sukladno mogućnostima. Osoblje nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

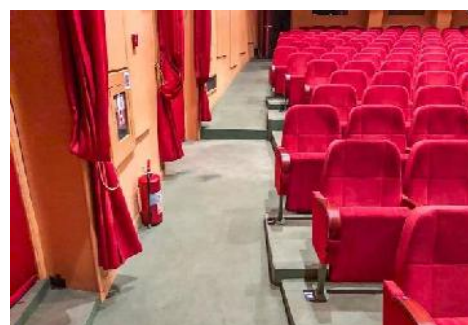
Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Obilježiti parking mjesta za OSI.
- ✓ Izgraditi toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.

NARODNO POZORIŠTE TUZLA

Zgrada Narodnog pozorišta izgrađena je 70-ih godina prošlog stoljeća i nalazi se na adresi Pozorišna br. 4, u centru grada. Do zgrade Narodnog pozorišta je moguće doći pješice ispravno obilježenim pješačkim prijelazom na kojem ne postoje taktilne staze, ali je daljnji prolaz onemogućen zbog parkinga na kojem automobili onemogućavaju prilaz kosoj ravni koja vodi do ulaza u zgradu. Betonska kosa ravan, koja s ivičnjaka vodi prema ulazu, je oštećena. Iza zgrade postoji parking, ali nema propisno obilježenih mjesta za osobe s invaliditetom. Ulazna vrata, hodnici i prilaz samoj dvorani su široki i pristupačni. Pult nije pristupačan. U zgradi ne postoji toalet predviđen za osobe s invaliditetom, ali je u planu njegova izgradnja. Ulaz u dvoranu za predstave je pristupačan, ali korisnik kolica može gledati predstave samo iz šireg dijela dvorane, koji se nalazi sa strane redova sa sjedalima. Nema predviđenih mjesta za osobe s invaliditetom. Do gornje etaže se dolazi isključivo stepenicama jer ne postoje dizalo, kosa ravan, podizna platforma niti drugi način pristupa katu na kojem je smješten balkon gledališta. Osoblju bi dobro došla obuka.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti toalete za osobe s invaliditetom.
- ✓ Obučiti osoblje.
- ✓ Postaviti zvučne i vizualne obavijesti.
- ✓ Riješiti problema prilaza objektu.
- ✓ Omogućiti sjedišta u dvorani za osobe s invaliditetom.

NLB BANKA TUZLA

Zgrada NLB Banke nalazi se u centru grada na adresi Maršala Tita br. 34. Zgrada je napravljena osamdesetih godina prošlog stoljeća i od izgradnje do danas je imala istu funkciju. Objekt je djelomično pristupačan za osobe s invaliditetom. U blizini banke se nalazi parking s obilježenim mjestima za osobe s invaliditetom koja se na žalost ne poštuju, pa se parkiraju i osobe koje nemaju invaliditet. Zgradi se može pristupiti pješice, osobe u kolicima se mogu kretati ali su trotoari koji vode do banke prilično oštećeni i ne postoje taktilne trake za slijepo i slabovidne osobe. Ulaz u objekt je pristupačan, postoje stepenice i dizalo koje vodi do ulaza i omogućuje ulaz u objekt osobama korisnicima kolica. Oznake u dizalu su ispupčene i mogu se napipati, ali ne postoji zvučni signal niti taktilna staza koji vodi do njega. Ulazna vrata su elektronska i dovoljno široka. U zgradi ne postoji toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom. Info pult je pristupačan, ali ostali pultovi za uplate i isplate nisu. Osoblje na info pultu je susretljivo ali nemaju svi dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

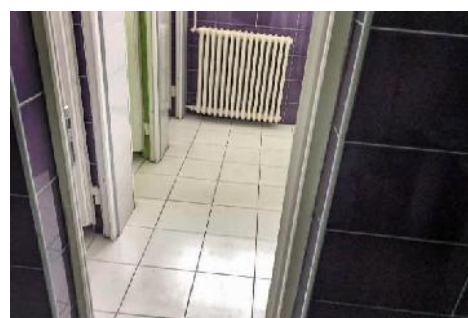
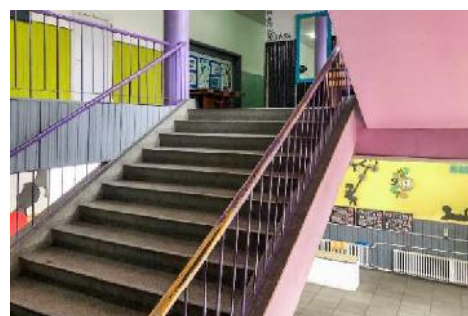
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Ugraditi zvučna obavještenja u dizalu.
- ✓ Prilagoditi visinu barem jednog pulta.
- ✓ Popraviti oštećene trotoare.
- ✓ Riješiti pitanje nepropisnog parkiranja.

JU OSNOVNA ŠKOLA „NOVI GRAD“ TUZLA

O.Š. „Novi Grad“ Tuzla jedna je od najvećih škola na području Tuzle, pokriva veliki dio grada i nalazi se u jednom od najnaseljenijih dijelova Tuzle. U ovoj školi je zaživjela inkluzivna nastava s asistentima u nastavi. Osmero djece s invaliditetom pohađa nastavu u ovoj školi, od kojih je jedno dijete korisnik kolica, dok su ostala djeca lakše pokretna. Ispred zgrade se nalazi parking na kojem nema obilježenih parking mjesta za osobe s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, ali ne postoje taktilne trake. Ulaz u objekt je pristupačan i ravan, vrata su dovoljne širine. Školu čine prizemlje i dva kata. U prizemlju su smješteni samo uredi i kino dvorana. Pult je pristupačan. Katovi, na kojima se nalaze sve učionice, su u potpunosti nepristupačna jer nema dizala, kose ravni, podizne platforme i sl. Djecu, korisnike kolica njihovi asistenti svakodnevno nose na kat. U zgradi ne postoji niti jedan toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom. Osoblje na info pultu nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom, mada navode da su završili obuku za rad s takvim osobama.

Preporuke:

- ✓ Omogućiti pristup gornjoj etaži (ili barem osposobiti jednu učionicu u prizemlju).
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Prilagoditi toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Osigurati parking za osobe s invaliditetom.

RASKRIŽJE ULICA MARŠALA TITA I MIRZE DELIBAŠIĆA

Raskrižje ulica Maršala Tita i Mirze Delibašića nalazi se u centru grada, u neposrednoj blizini zgrade MUP-a TK. Analiza je pokazala da je raskrižje djelomično pristupačno za osobe s invaliditetom. Postoje određeni elementi koji jesu prilagođeni, na prvom mjestu teško pokretnim osobama i korisnicima invalidskih kolica, ali postoje i dijelovi raskrižja koji su u potpunosti nepristupačni. Osoba oštećenog vida ili sluha će imati ozbiljne probleme za samostalno prelaženje raskrižja. Ivičnjaci su spušteni, ali na raskrižju ne postoje zvučni semafori. U proteklom razdoblju na ovom raskrižju su postojale taktilne staze koje su bile postavljene po projektu Udruženja građana oštećenog vida i kojeg je financirao Grad Tuzla, ali su te staze u nedavnoj rekonstrukciji prekrivene asfaltom zbog nestručnosti izvođača radova, tako da slijepe i slabovidne osobe sada imaju problem pri prelasku i snalaženju na raskrižju. U blizini ne postoji niti jedan javni parking. Raskrižju se može pristupiti pješice i postoji mogućnost nesmetane kretanje osoba s invaliditetom koja koriste kolica i teško pokretnim osobama.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do raskrižja.
- ✓ Postaviti zvučne semafore.
- ✓ Postaviti usporivače brzine na prilazu i u samom raskrižju.

RASKRIŽJE ULICA ZAVNOBiH-a i ALEJE ALIJE IZETBEGOVIĆA

Raskrižje ulica ZAVNOBiH-a i Aleje Alije Izetbegovića nalazi se u centru grada, u neposrednoj blizini zgrade Gradske uprave Tuzla. Analizom pristupačnosti utvrđeno je da je ovo raskrižje djelomično pristupačno za osobe s invaliditetom. Određeni elementi na raskrižju jesu prilagođeni ovim osobama, na prvom mjestu korisnicima invalidskih kolica i teško pokretnim osobama, ali postoje i dijelovi koji su u potpunosti nepristupačni. Osobe oštećenog vida ili sluha će imati ozbiljne probleme za samostalno prelaženje raskrsnice. Ivičnjaci jesu spuštjeni, ali ne postoje taktilne staze niti zvučna signalizacija. Na raskrižju se nalazi kružni tok i velika je frekvencija vozila, što znatno otežava kretanje i snalaženje slijepim i slabovidnim osobama. Raskrižju se može pristupiti pješice i postoji mogućnost nesmetane kretanje osoba u kolicima. U blizini postoji javni parking ali je on zbog blizine upravne zgrade Grada Tuzla uvijek zauzet. Da bi se navedeno raskrižje razumno prilagodilo, te osobama s invaliditetom omogućilo lakše i sigurnije kretanje, potrebno je napraviti nekoliko preinaka.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi zvučnu signalizaciju .
- ✓ Postaviti usporivače na prilazu i u samom raskrižju.

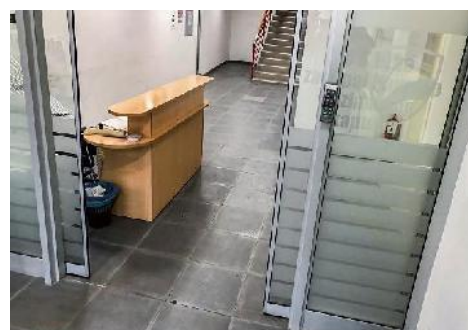

JU SLUŽBA ZA ZAPOŠLJAVANJE TK

Zgrada Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona nalazi se u zapadnom dijelu grada na adresi Bosne Srebrene 31. Zgrada ima parking prostori ispred objekta, ali na njemu nisu pravilno obilježena mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, ali ne postoji mogućnost nesmetane kretnje osoba u kolicima jer su ivičnjaci i kolovoz dosta oštećeni. Također nema taktilnih trake. Ulaz u objekt je pristupačan, nema prepreka za ulazak u sam objekt. Vrata na ulazu su dovoljno široka i nisu prepreka pri ulasku. Pult na ulasku objekt nije prilagođen osobama s invaliditetom. U prizemlju zgrade se nalazi šalter dvorana za korisnike. Također, u prizemlju se nalazi i poseban ured za rad sa strankama koje ne mogu doći na kat. Taj ured je jednostavan i pristupačan za osobe s invaliditetom. U zgradi ne postoji niti jedan toalet koji je namijenjen za stranke pa tako ni za osobe s invaliditetom. Toalet za osoblje se nalazi na katu i do njega se dolazi stepenicama. Gornje etaže objekta u kojima su smješteni uredi su u potpunosti nepristupačne za teško pokretne osobe, jer se njima pristupa samo pomoću stepenica.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ispravno obilježiti parking za osobe s invaliditetom.
- ✓ Prilagoditi visinu pulta.
- ✓ Sanirati ivičnjak i kolovoz radi lakše kretnje.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.

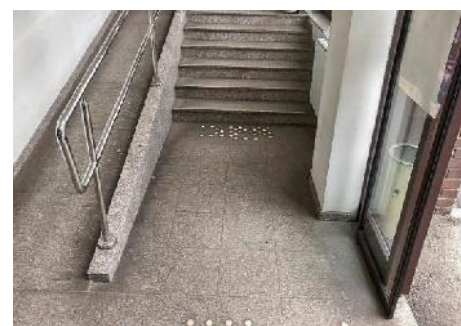

ŠALTER DVORANA MUP TK

Šalter dvorana MUP-a TK služi za izdavanje CIPS i drugih dokumenata i nalazi se u zgradi MUP-a TK u centru grada, na adresi Mirze Delibašića bb. Objekt je nedavno renoviran i dijelom je prilagođen za osobe s invaliditetom. Analiza je pokazala da je Šalter dvorana djelomice pristupačna za osobe s invaliditetom. Iako određeni elementi jesu prilagođeni (npr. postavljeni su kosa ravan i taktilne oznake za slijepe i slabovidne osobe) dvorana, primjerice, nema toalet za osobe s invaliditetom, niti postoji način na koji bi osobe oštećenog sluha mogle doći do više informacija. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetane kretnje osoba u kolicima, ali ne postoje taktilne trake za slijepe osobe, niti ima parking ispred zgrade. Ulaz u objekt je pristupačan s nivoa ulice. Vrata su automatska i dovoljne širine. U zgradi ne postoji toalet koji je namijenjen za ove osobe. Pult je pristupačan, a unutar same dvorane ugrađeni su kosa ravan i taktilne oznake. Osoblje je ljubazno i susretljivo, ali bi se trebali obučiti o radu i komunikaciji s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne staze do objekta.
- ✓ Osigurati parking za osobe s invaliditetom.
- ✓ Uposliti tumača za znakovni jezik.
- ✓ Obučiti osoblje.

3.15. Vogošća

Na području općine Vogošća rađena je analiza pristupačnosti javnih objekata i javnih površina za osobe s invaliditetom. Analiza je rađena od prosinca 2022. godine do veljače 2023. godine. Ukupno se analiziralo 10 objekata i to: Apoteka „ Oaza zdravlja“, banka „ Raiffeisen“, Dom zdravlja, Frizerski salon „ Anri“, javni park, Općinska uprava, pošta, raskrsnica, restoran „Dolcetto“, trgovački centar „ Bingo“.

Analiza je podrazumijevala posjetu svakom objektu/ javnoj površini, promatranje situacije, popunjavanje javne univerzalnog obrasca za analizu pristupačnosti, fotografiranje objekta i izradu završnog izvještaja. Za potrebu analize izrađen je zajednički priručnik o kojem se nalazi teorijski opis pristupačnosti, zakondavni okvir, detaljan opis standarda, upute za provođenje analize, za pisanje izvještaja i primjeri. Na području općine Vogošća rađena je analiza koja je u potpunosti u skladu sa svim elementima iz priručnika. Analizu su provodile osobe s invaliditetom iz lokalne zajednice koje su prethodno prošle obuku za analizu pristupačnosti.

Objekti koji su analizirani na području općine Vogošća ukazuju na ogromnu potrebu dodatnog ulaganja pa čak i potpune rekonstrukcije za izgradnju okruženja koje bi bilo pristupačno, sukladno članku 9. Konvencije, preporuka i komentarama Komiteta, te odredbama lokalnog zakonodavstva. Na općini Vogošća mislimo da je u biti napraviti veliki iskorak u razmišljanju o pristupačnosti javnih ustanova i površina prema osoba s invaliditetom. Osim objekta trgovačkog centra na općini Vogošća koji je veoma razumno prilagođen osobama s invaliditetom, a u toku analize i za njega smo našli stvari koje bi se mogle promijeniti (riječ je o objektu koji je veoma potreban za svakodnevni život), većina objekata nužno zahtjeva velike promjene i možda čak rekonstrukcije.

Na većini objekata imamo, kroz analizu smo primjetili, da je investirano u sami pristupačni prilaz prema objektu (govorimo o prostoru u neposrednoj blizini objekta, dok sami dolazak prema većini objekata je neuslovan jer su stanice javnog prevoza daleko), tačnije ulazi u objekte su adaptirani za osobe sa invaliditetom (opet se više razmišljalo o osobama koje su korisnici kolica). Unutrašnjosti objekata pretežno je neadekvatno prilagođena osobama s invaliditetom. U većini objekata, unutrašnjost ne posjeduje toalete za osobe s invaliditetom. Jedan od najvećih problema zasigurno je, u općini Vogošća, nedostatak taktilnih oznaka na prilazim i putevima, te zvučnih sistema signalizacije. Javni prostor parka je djelomično adaptiran osobama s

---

invaliditetom, ali također bez taktilnih oznaka, dok smo ustanovili da je raskrsnica koja osim kosi ravni koju posjeduje na krajevima pješačkih prelaza, neuslovna za kretanje osoba s invaliditetom. Isto tako veoma bitno je napomenuti da je osim trgovačkog centra, niti jedan objekt niti površina koji je analiziran ne posjeduje toalet za osobe s invaliditetom. Što se tiče osoblja javnih ustanova, nismo ustanovili da je neko prošao formalnu obuku za rad s OSI.

Iako uzmemo, da je broj analizirani objekata mali, nakon završene analize, smatramo da oni predstavljaju sasvim dovoljan reprezentativan broj za izvođenje navedenih zaključaka. Općina Vogošća, te pojedine ustanove trebaju u narednom razdoblju kroz javni budžet ili projektne donacije planirati sredstva kako bi se navedeni objekti izgradili potpuno pristupačnim za osobe s invaliditetom. Također, podizanje svijesti u javnosti o značaju pristupačnosti za osobe s invaliditetom je ključan, posebno ako govorimo o unutrašnjoj infrastrukturi, prilazima javnim objektima, parking mjestima za osobe sa invaliditetom te taktilnim i zvučnim sistemima koji bi bili nužni za osobe s invaliditetom.

Analizu uradili Amar Pašić i Nejra Halilović.

OPĆINSKA ZGRADA

Zgrada općinske uprave se nalazi u centru grada na adresi Jošanička 80 i u njoj su smještene sve najvažnije općinske službe. Zgrada se prostire na oko 400m², a sastoji se od prizemlja, tri dodatna kata te parking prostora i pomoćnih prostorija. Generalno, zgrada Općine nije u potpunosti pristupačna osobama s invaliditetom, jer osobe koje su korisnici kolica ne mogu pristupiti katovima, budući da u zgradi ne postoji pristupačno dizalo. Postoje dva ulaza, prednji je u potpunosti nepristupačan zbog stepenica, dok je stražnji ulaz nešto pristupačniji za osobe s invaliditetom zbog kose ravni. Sam ulaz je pristupačan jer nema pragova, ali vrata nisu klizna te postoje dva seta vrata koja su postavljena preblizu jedna drugih. Zgradi se može pristupiti pješice, a korisnici kolica mogu se neometano kretati od parkinga do ulaza kao i u prizemlju. Na stražnjem ulazu postoje obilježena parking mjesta za osobe s invaliditetom. Ne postoji toalet za osobe s invaliditetom. Na prizemlju se nalaze šalteri i matični ured gdje se nalazi i poseban šalter koji je pristupačan za OSI. Osoblje koje radi na info pultu je susretljivo, no nije prošlo obuku.

Preporuke:

- ✓ U planu renoviranja objekta, voditi računa o standardima.
- ✓ Ugraditi elektronska vrata.
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Prilagoditi šaltere za OSI.
- ✓ Riješiti pristup gornjim etažama.

APOTEKA OAZA ZDRAVLJA

Zgrada u kojoj se nalazi apoteka je prije svega stambena zgrada i nalazi se u centru općine Vogošća. Apoteka se prostire na otprilike 70m² i nalazi se na nultoj etaži.

Što se tiče parking prostora, ova apoteka ga dijeli s Domom zdravlja, no taj parking nema obilježениh mjesta za osobe s invaliditetom. Objektu se može pristupiti pješice, a iako nema taktilnih traka i zvučne signalizacije, objekt ima pristupačan prilaz zbog postojeće kose ravni koja je nešto strmija, ali i dalje upotrebljiva. Ulazna vrata se otvaraju prema unutra ali su dovoljne širine.

U ovom objektu nema pristupačnog toaleta. Kretanje po hodniku je moguće jer nema barijera, ali pultovi visinom nisu prilagođeni za osobe s invaliditetom. Apoteka je udaljena od stanice javnog prevoza. Osoblje zaposleno u apoteci je ljubazno, ali nema dovoljno znanja o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Obilježiti parking mjesto za OSI.
- ✓ Prilagoditi pult za korisnike kolica.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s osobama s invaliditetom.

RAIFFEISEN BANKA

Zgrada Raiffeisen banke nalazi se u centru Općine Vogošća, na adresi Jošanička 27 i ovaj objekt ima samo jednu etažu. Općenito možemo reći da je ovaj objekt pristupačan za osobe s invaliditetom.

Zgradi se može pristupiti pješice i postoji mogućnost neometanog kretanja osoba s invaliditetom. Prilaz objektu je uglavnom moguć, osim kada su u pitanju slijepi i slabovidne osobe, s obzirom da nema taktilnih traka. Ispred objekta postoji prostor koji bi mogao poslužiti kao parking, no budući da nema adekvatno obilježenih mjesta, osobe s invaliditetom isti neće moći koristiti u te svrhe. Ulaz je pristupačan, nema pragova, a vrata su uredne širine. Nema toaleta za stranke. Kretanje po objektu je moguće, pultovi nisu pristupačni za OSI, nema adekvatne signalizacije.

Osoblje zaposleno u banci je pristupačno, ali nemaju potrebna znanja i iskustva u radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Obilježiti parking mjesto.
- ✓ Prilagoditi visinu pultova.
- ✓ Ugraditi adekvatnu signalizaciju.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

DOM ZDRAVLJA

Zgrada Doma zdravlja se nalazi u centru Vogošće, prostire se na oko 300 m², sastoji se od dva kata i parking prostora.

Može se bez problema pristupiti objektu, mada je stanica javnog prevoza udaljena. Postoji parking prostor s posebno obilježenim mjestima za OSI. Nedostaju taktilne trake ispred i unutar objekta, kako bi se slijepi i slabovidne osobe lakše snalazile u ovom objektu.

Ulaz u objekt je moguć jer postoji kosa ravan pored stepenica. Postoje toaleti, no nema niti jednog pristupačnog toaleta za osobe s invaliditetom. Pult visinom nije prilagođen za korisnike kolica, kao ni gornja etaža, gdje se nalaze laboratorij i Centar za mentalno zdravlje, budući da do gornjih etaža vode jedino stepenice i ne postoji pristupačno dizalo. Ipak, kretanje po hodnicima je moguće.

Osoblje zaposleno u Domu zdravlja je susretljivo i imaju iskustva u radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom
- ✓ Trajno riješiti pristup katu
- ✓ Obilježiti parking mjesto

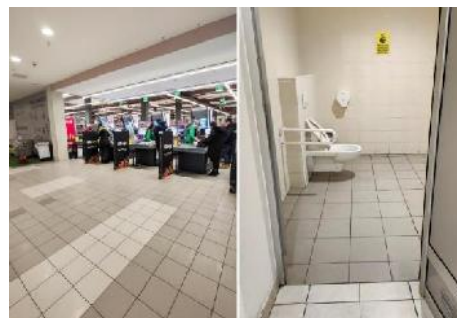

TC BINGO

Zgrada trgovačkog centra Bingo nalazi se na periferiji općine Vogošća, na adresi Muje Šejte b.b. U zgradi je smješten i firzerski salon, apoteka i kafić, prostire se na površini od 1000 m² i sastoji se od dva kata, parking prostora i pomoćnih prostorija. Općenito možemo reći kako je ovaj objekt pristupačan za osobe s invaliditetom. Objektu se može prići pješice, a i stanica javnog prevoza je prilično blizu. Problem predstavlja nedostatak taktilnih traka za slijepe i slabovidne osobe. Ispred objekta postoji parking s oko 6 obilježena parking mjesta za OSI i kako je poznato ta parking mjesta se poštuju. Ulaz u objekt je potpuno pristupačan, budući da se na ulazu nalaze elektronska vrata te ne postoje nikakve prepreke i pragovi prilikom ulaska u objekt. Unutar objekta, u prizemlju, postoji jedan pristupačan toalet, otključan i koji služi za tu namjenu. Kretanje unutar objekta je također moguće, a pristup katu za osobe s invaliditetom moguć je uz pomoć dizala, koje ima čak i oznake na Brajevom pismu. Kase su isto tako pristupačne za korisnike kolica. Osoblje zaposleno u ovom objektu je ljubazno, ima određenog iskustva u radu s OSI, no nisu prošli formalnu obuku.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Postaviti zvučni semafor u blizini.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.

FRIZERSKI SALON NEW 5

Zgrada u kojoj se nalazi frizerski salon nalazi se u centru Vogošće na adresi Vogošćanskih odreda br. 11. Objekt se nalazi unutar stambene zgrade, u nultoj etaži. Objekt se prostire na površini od oko 30 m² i sastoji se od prostorije u kojoj se vrše usluge i od pomoćnog prostora koji je određen za toalet. Općenito možemo reći kako ovaj objekt nije pristupačan za osobe s invaliditetom.

Objektu se može pristupiti, no nedostaju taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe, a problem predstavlja i udaljenost od stanice javnog prijevoza. U blizini postoji obilježen parking prostor za osobe s invaliditetom. Ulazak u objekt će biti otežan za korisnike kolica zbog praga i uzvišenja na ulazu, a vrata su standardne širine.

Postoji toalet koji koristi osoblje ali nije pristupačan za osobe s invaliditetom. U samom objektu moguće je kretanje, iako je prostor uzak, a mobilijar djelomično prilagođen.

Osoblje frizerskog salona je susretljivo, no nema ni iskustva ni znanja o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta.
- ✓ Ukloniti barijeru na ulazu.
- ✓ Eventualno napraviti pristupačan toalet.

PARK

Prostor javnog centralnog parka u Vogošći nalazi se u centru grada, na adresi Trg žrtava genocida u Srebrenici. Park zauzima oko 550m², a sastoji se od ograđene zelene površine, šetališta koje se nalazi unutar njega, igrališta za djecu te fitness zone. Općenito možemo reći kako je ovaj park pristupačan za osobe s invaliditetom. Prostoru javnog parka može se pristupiti pješice bez prepreka, ali treba napomenuti kako nedostaju taktilne trake i zvučna signalizacija te kako su ne postoji javni toalet. javnog prevoza relativno daleko od samog parka. Ulazi u park su također pristupačni. U blizini se nalazi javni park s obilježenim mjestima za osobe s invaliditetom. Staze su prohodne, dovoljne širine i za korisnike kolica što omogućava neometano kretanje po parku, a i ugrađeni mobilijar je pristupačan za osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Analizirati mogućnost za postavljanje pristupačnog toaleta.

BH POŠTA

Zgrada poštanske službe u Vogošći se nalazi u centru, na adresi Jošanička 32. Ovaj objekt se nalazi samo na nultoj etaži i zauzima nekih 20 do 30 m². Zbog blizine glavnoj cesti pošta ne posjeduje vlastiti parking. Možemo reći kako ovaj objekt nije pristupačan za osobe s invaliditetom.

Osim kose ravni pred ulazom ovaj objekt ne posjeduje zadovoljavajući nivo adaptiranosti za osobe s invaliditetom.

Objektu je moguće pristupiti pješice, a i stanica javnog prevoza nije previše udaljena. Nedostaju taktilne trake i zvučna signalizacija, a parkiranje na pločniku stvara poteškoće za osobe s invaliditetom. Ulaz je pristupačan, postoji kosa ravan, nema pragova i vrata su dovoljne širine, ali se otvaraju prema van. Pošta nema pristupačnog toaleta za osobe s invaliditetom. S obzirom da se radi o relativno malom prostoru, kretanje osoba s invaliditetom je otežano, šalteri visinom nisu prilagođeni OSI, a nema ni adekvatne signalizacije. Osoblje zaposleno u pošti je susretljivo, no nema znanja o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi elektronska vrata.
- ✓ Prilagoditi toalet za OSI.
- ✓ Ugraditi pristupačan pult.

RASKRIŽJE

Raskrižje se nalazi u centralnom dijelu Općine Vogošća, na adresi Jošanička 80 i veoma je prometno. Generalno možemo reći kako ovo raskrižje nije pristupačno osobama s invaliditetom. Osim kosih ravni na krajevima pješačkih prelaza, koje su dosta uske, sve ostalo što bi bilo u interesu osoba s invaliditetom nije inkorporirano u strukturu raskrižja. Semafori na ovom raskrižju ne posjeduju zvučnu signalizaciju, a sami pješački prelazi i mjesta gdje počinju kao i prostor u obližnjem dijelu puteva koji vode do raskrižja su bez taktilnih traka, stoga je učestvovanje u prometu slijepim i slabovidnim osobama umnogome otežano.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake radi lakšeg i sigurnijeg kretanja slijepih i slabovidnih osoba.
- ✓ Ugraditi zvučnu signalizaciju na semaforima.
- ✓ Proširiti kose ravni.

RESTORAN DOLCETTO

Restoran Dolcetto nalazi se u centru Vogošće, na nultoj etaži i prostire se na površini od oko 100m².

Uopćeno govoreći restoran nije najpristupačiji za osobe s invaliditetom. Ispred objekta postoji mali privatni parking (2 mjesta), bez obilježenog mjesta za osobe s invaliditetom, dok u blizini nema javnog parkinga.

Objektu se može pristupiti pješice, iako nedostaju taktilne trake i zvučni semafori, a i sam ulaz nije pristupačan, iako postoji kosa ravan do vrata, na ulazu postoji visok prag koji predstavlja prepreku za osobe s invaliditetom. U objektu postoji toalet, ali nije pristupačan za OSI. Prizemlje je pristupačno, moguće je osnovno kretanje, no pristup katu nije moguć, jer ne postoji pristupačno dizalo niti podizna platforma kao ni bilo koji drugi alternativni način pristupa katu. Također, šank nije pristupačan jer visinom nije prilagođen osobama s invaliditetom.

Osoblje zaposleno u ovom objektu je susretljivo, no nema znanja o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ukloniti prag s ulaza.
- ✓ Prilagoditi toalet za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

4. Dodatak - Obrazac za analizu pristupačnosti

(Molimo pažljivo analizirati i popuniti sve elemente upitnika. U koloni procjena stavljate oznaku da ili ne, a u komentar ispod upisujete specifične stavke za svaki objekt).

Naziv objekta:
Točna adresa:
Vrsta objekta i njegova svrha:

Rb.	Kategorija	Opis	Procjena
ZAJEDNIČKI ELEMENTI ZA SVE OBJEKTE			
1.	Prilaz do objekta	Može li se objektu pristupiti pješice bez barijera?	
		Jesu li trotoari prilagođeni za kretanje OSI?	
		Postoji li javni parking ili namjenski parking u blizini objekta od kojeg se može lako doći do objekta?	
		Postoji li parking mjesto za OSI koje je propisne veličine i obilježeno za OSI?	
		Postoji li pristupačan javni prijevoz koji vodi do objekta, s pristupačnom stanicom?	
		Postoji li taktilna oznaka koja vodi do objekta?	
		Postoje li zvučni semafori u blizini objekta?	
		Postoji li neprekinut pristupačan put kretanja od dolazne tačke do objekta?	
2.	Ulaz u objekt	Je li ulaz u objekt ravan ili postoji li alternativni način ulaska (kosa ravan, lift ili podizna platforma)?	
		Jesu li ulazna vrata šira od 90 cm, elektronska ili se otvaraju se prema unutra?	
		Je li ulazni hodnik bez prepreka i omogućava li kretanje korisnicima invalidskih kolica?	
3.	Unutrašnjost objekta	Jesu li hodnici ravni, bez barijera i dovoljne širine za nesmetano kretanje korisnicima kolica?	

		Jesu li usluge/prostorije unutar objekta pristupačne za OSI (uredi, šalteri, službe, i sl.)?	
		Ako se radi o objektu na više etaža je li svaka etaža pristupačna (postoji lift, kosa ravan ili podizna platforma koja vodi do gornje etaže)?	
		Jesu li pragovi manji od 5 cm ili ih nema nikako?	
4.	Prijemni pult, recepcija, šalter i sl.	Može li se prići pultu bez prepreka?	
		Je li pult podešen na visini za korisnike invalidskih kolica?	
		Postoji li pult za osobe oštećenog sluha i vida?	
5.	Lift (ako postoji)	Je li lift dovoljne veličine da u njega može ući osoba u kolicima i asistent?	
		Ima li lift oznake na Brajevom pismu?	
		Ima li lift zvučnu / govornu signalizaciju?	
6.	Toalet	Postoji li toalet za OSI koji je vidno označen?	
		Koristi li se toalet za OSI, je li otključan (ili postoje upute gdje dobiti ključ)?	
		Je li toalet prilagođen za OSI (veličina, školjka, držači i sl.)?	
		Postoji li vizualna i taktilna uputa za toalet?	
7.	Osoblje	Je li osoblje susretljivo i spremno pomoći OSI?	
		Postoji li način komunikacije osoblja i osoba s oštećenim sluhom / govorom?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije u objektu?	
		Je li osoblje prošlo obuku za rad s OSI?	
SPECIFIČNI ELEMENTI ZA POJEDINE OBJEKTE			
8.	Ugostiteljski objekti (restoran, kafić i sl.)	Može li se kretati između stolova s kolicima ili štapom?	
		Jesu li stolovi prilagođeni za OSI (visina i fleksibilnost)?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija?	
9.	Hoteli, moteli, prenoćišta	Može li se nesmetano prići svim dijelovima hotela (recepcija, restoran, dvorana, wellness i sl.)	

		Postoje li pristupačne sobe za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne oznake – aplikacije?	
10	Kulturni ili sportski centri	Postoji li sadržaj koji je prilagođen za OSI?	
		Postoje li prilagođena sjedišta za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije, oznake?	
11	Javne šetnice, trgovi, parkovi i sl.	Je li javni prostor pristupačan za kretanje OSI?	
		Je li postavljeni mobilijar pristupačan za OSI?	
		Postoji li taktilna traka?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija, oznake?	
		Postoji li javni toalet pristupačan za OSI?	

Završni komentar za objekt (upisati sve ostale elemente koji su važni za analizu pristupačnosti).